

Sürdürülebilir Spor ve Niteliksel Araştırmalar Serisi 1

Spor Yönetiminde Sürdürülebilirlik ve Nitel Araştırmalar

Editörler:

Serhat ÖZBAY • Murat TURAN • İnci Seçkin AĞIRBAŞ

ÖZGÜR
YAYINLARI

Sürdürülebilir Spor ve Niteliksel Araştırmalar Serisi 1

Spor Yönetiminde Sürdürülebilirlik ve Nitel Araştırmalar

Editörler

Serhat ÖZBAY

Murat TURAN

İnci Seçkin AĞIRBAŞ

 ÖZGÜR
YAYINLARI

Published by

Özgür Yayın-Dağıtım Co. Ltd.

Certificate Number: 45503

📍 15 Temmuz Mah. 148136. Sk. No: 9 Şehitkamil/Gaziantep

☎ +90.850 260 09 97

📞 +90.532 289 82 15

🌐 www.ozgur yayinlari.com

✉ info@ozgur yayinlari.com

Spor Yönetiminde Sürdürülebilirlik ve Nitel Araştırmalar

Sustainability and Qualitative Research in Sport Management

Editörler: Serhat ÖZBAY • Murat TURAN • İnci Seçkin AĞIRBAŞ

Language: Turkish

Publication Date: 2024

Cover design by Mehmet Çakır

Cover design and image licensed under CC BY-NC 4.0

Print and digital versions typeset by Çizgi Medya Co. Ltd.

ISBN (PDF): 978-975-447-926-3

DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub485>

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>
This license allows for copying any part of the work for personal use, not commercial use, providing author attribution is clearly stated.

Suggested citation:

Özbay, S. (ed), Turan, M. (ed), Ağırbaş, İ. S. (ed) (2024). *Spor Yönetiminde Sürdürülebilirlik ve Nitel Araştırmalar*. Özgür Publications. DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub485>. License: CC-BY-NC 4.0

The full text of this book has been peer-reviewed to ensure high academic standards. For full review policies, see <https://www.ozgur yayinlari.com/>

Ön Söz

Sürdürülebilirlik kavramı, son yıllarda spor yönetimi dünyasında giderek daha fazla önem kazanan bir yaklaşım haline gelmiştir. Spor kuruluşlarının, kulüplerin ve organizasyonların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi hem çevresel hem de sosyal ve ekonomik açıdan geleceğin spor dünyasını güvence altına almak için kritik bir rol oynamaktadır. Sporda sürdürülebilirlik, yalnızca doğrudan çevre dostu uygulamaları değil, aynı zamanda sporun toplumsal etkilerini, etik değerlerini ve ekonomik boyutlarını da kapsar. Bu kapsamda, spor organizasyonlarının uzun vadeli stratejiler geliştirmesi ve sürdürülebilirlik hedefleri belirlemesi kaçınılmaz bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Sporda sürdürülebilirlik, üç temel bileşen üzerinde şekillenir: çevresel, sosyal ve ekonomik. Çevresel sürdürülebilirlik, spor tesislerinin enerji tüketimini azaltmak, çevre dostu teknolojiler kullanmak ve etkinliklerdeki karbon ayak izini minimuma indirmek gibi stratejilerle sağlanabilir. Sosyal sürdürülebilirlik, sporun toplum sağlığına katkı sağlaması, gençleri spora teşvik etmesi ve toplumda eşitlikçi bir yapı oluşturulması gibi hedefleri içerir. Ekonomik sürdürülebilirlik ise sporun ticari yönlerini ele alarak, kulüplerin ve organizasyonların finansal olarak ayakta kalabilmelerini, gelir kaynaklarını çeşitlendirmelerini ve rekabet gücünü koruyabilmelerini sağlar.

Bu noktada, nitel araştırmalar sporda sürdürülebilirlik uygulamalarının anlaşılmasında ve geliştirilmesinde önemli bir araç olarak öne çıkar. Niteliksel araştırma yöntemleri, spor yönetiminde sürdürülebilirliğin farklı boyutlarını derinlemesine incelemeyi mümkün kılar. Katılımcı gözlemi, mülakatlar, vaka incelemeleri ve doküman analizi gibi nitel yöntemler, spor organizasyonlarının sürdürülebilirlik uygulamalarının iç dinamiklerini daha iyi anlamamıza olanak tanır. Nitel araştırmalar sayesinde, spor yönetiminde hangi sürdürülebilirlik stratejilerinin etkili olduğu, bu stratejilerin nasıl uygulanabileceği ve hangi sorunların üstesinden gelinmesi gerektiği gibi sorulara yanıt bulunabilir.

Örneğin, bir spor kulübünün çevre dostu uygulamalarını inceleyen bir nitel araştırma, yönetim kararları ve toplumsal algı arasındaki ilişkiyi daha iyi ortaya koyabilir. Benzer şekilde, bir spor organizasyonunun sosyal sorumluluk projelerinin nasıl toplumsal değişime katkı sağladığını anlamak için de niteliksel yöntemler kullanılabilir. Bu tür çalışmalar, sürdürülebilirlik

alanında mevcut pratikleri iyileştirmenin yanı sıra, spor dnyasında uzun vadeli bir değişim yaratmanın temelini oluşturur.

Sonuç olarak, sporda yönetim sreceğine sdrdrlebilirlik anlayışının entegre edilmesi, sporun geleceği için hayati bir önem taşımaktadır. Bu sürecin etkili bir şekilde yürütülmesi ise, nitel araştırmaların sunduğu derinlemesine analizlerle desteklenebilir. Sunumumuzda, bu konulara detaylı bir şekilde değinerek, sporda sdrdrlebilirlik ve nitel araştırmaların nasıl bir araya geldiğini tartışacağız.

Bu kitapta birbirinden değerli araştırmalarla daha sdrdrlebilir spor yönetimi ve sporda nitel araştırmaları ele aldığımız bu bilimsel araştırma kitabında 4 farklı üniversiteden 8 bölüm bulunmaktadır.

Ayrıca bu kitap Sdrdrlebilir Spor ve Niteliksel Araştırmalar Serimizin ilk kitabını oluşturmaktadır.

Alan yazına bilimsel olarak büyük anlamlar katacak bir araştırma kitabı olması temennisiyle...

İçindekiler

Bölüm 1

- Türk Spor Altyapısının Gelişimde Turnuvaların Önemi: Türkiye Tenis Federasyonu Örneği 1
Vahdet Alaeddinoğlu

Bölüm 2

- Spor Alt Yapısının Oluşturulmasında Okul Öncesi Dönemde Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenin Rolü 25
Abdullah Yıkılğan
M. Haluk Sivrikaya

Bölüm 3

- Spor Endüstrisinde Sürdürülebilirlik: Zorluklar ve Fırsatlar 43
Neslihan Kandil
Davut Budak

Bölüm 4

- Sporun Sürdürülebilirlik ve Dijital Teknoloji Üzerindeki Rolü: Bibliyometrik Bir Analiz 83
Şükran Dertli
Muhammet Emin Dertli

Bölüm 5

- Futbolun Görsel Dili: Logolar ve Markalaşma Stratejileri 107
Gökhan Aydın
Gökçer Aydın

Bölüm 6

Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Spor Ve Farklı Değişkenlere Göre
Teknoloji Bağımlılık Düzeylerinin Kariyer Kararları Üzerine Etkilerinin
İncelenmesi (Bayburt Üniversitesi Örneği) 121

Yusuf Kaygusuz

İnci Seçkin Aşırbaş

Bölüm 7

Spor İçerik Analizinde Nicel ve Nitel Yaklaşımlar 143

Süleyman Ulupınar

Serhat Özbay

Bölüm 8

Spor Endüstrisinde Finansal Yapılar ve Stratejiler: Sürdürülebilirlik Ve
Ekonomik Büyüme 161

Muhammet Mavibaş

Türk Spor Altyapısının Gelişimde Turnuvaların Önemi: Türkiye Tenis Federasyonu Örneği

Vahdet Alaeddinoğlu¹

Özet

Bu araştırmanın amacı, Türkiye Tenis Federasyonunun 2023 yılında yapmış olduğu turnuva organizasyonları ve sportif faaliyetlerinin detaylı bir şekilde incelenmesidir. Türkiye Tenis Federasyonu; Türk Tenisinin hem politik hem bürokratik hem de sportif yapılanmasını yöneten ve uluslararası arenada temsil gücü olan en üst kuruluştur. Tenis sporunun gelişmesi için politikalar üretir ve bu politikaların ülkenin her tarafında eşit bir şekilde uygulanmasını sağlar. Ayrıca ülkedeki bütün antrenörlerin eğitilmesi ve gelişimlerinin takip edilmesi için ilgili kurullar vasıtasıyla plan ve programlar düzenler. Federasyon başkanları 4 yılda bir seçimle iş başına gelir ve yönetim kurullarıyla ilgili federasyonu yönetir.

Bu araştırma, nicel bir araştırma desenine göre betimlenmiştir. Araştırmaya Türkiye Tenis Federasyonu İ-Kort sisteminden 1 Ocak 2023 – 30 Aralık 2023 tarihleri arasında yapılan ulusal düzeyde ki turnuvalar incelenmiş ve bu turnuvalara katılan sporcu sayıları, iller, yaş kategorilerine göre turnuvalar istatistikleri şeklinde betimlenmiştir. Araştırmada veri kaynakları İ-kort sisteminden elde edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz ile değerlendirilmeye alınmış elde edilen veriler frekans, yüzde ve bunlara dayalı grafiksel şekillerle veriler ortaya konmuştur.

Sonuç olarak Türkiye Tenis Federasyonu, 2023 yılında 350 ulusal turnuva düzenlemiş olup bu turnuvalara 57000 sporcu katılım gerçekleştirmiştir. Yaş Kategorilerine göre 18+ üstü kategori turnuva katılımcı sayısı 33706 (%59) ile ilk sırada gelirken 8-9-10 yaş kategorisinde 10922 (%19) ile ikinci sırada yer almıştır. Yine elde edilen verilere göre 1674 sporcunun katılım sağladığı 16 yaş (%3) kategorisinde ki sporcu ile en düşük katılım sayısı elde edilmiştir. Turnuvalarını illere göre dağılımına göre ise İstanbul 82 organizasyon ile ilk sırada yer alırken İzmir 46 turnuva ile 2. Sırada yer almıştır. Afyonkarahisar, Elâzığ,

1 Atatürk Üniversitesi, v.alaeddinoglu@atauni.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8432-0105>

İğdır ve Van tek turnuva ile federasyonun organizasyonunda yer almışlardır. Ayrıca birkaç olimpiik federasyon organizasyonu ile karşılaştırıldığında ise Atletizm federasyonu 85 (%17) ulusal organizasyon gerçekleştirdiği, karate federasyonu 11 (%2) ulusal organizasyon gerçekleştirdiği, Badminton Federasyonu 20 (%4) organizasyon gerçekleştirdiği, Masa Tenisi Federasyonu ise 21 (%4) organizasyon gerçekleştirdiği görülmüştür. Türkiye tenis Federasyonu Türkiye’de özerk federasyonlar içerisinde en fazla ulusal ve uluslararası organizasyonu gerçekleştirerek Türk Spor tarihinin en fazla organizasyon yapan federasyonu niteliği kazanmıştır.

GİRİŞ

Spor federasyonları, bir ülkenin spor altyapısını geliştirmede ve sportif başarının oluşmasında bel kemiği konumundadır. Spor kulüpleri spor altyapısının temelini oluştururken federasyonlar bu sistemin sistematik bir şekilde yönetilmesini sağlayan özerk yapıda bir kuruluştur. Sorumlu oldukları spor dallarının kurallarının belirlenmesi, uluslararası standartlarda gelişimlerini sağlanması, ulusal ve uluslararası hakemlerin yetiştirilmesi, sporcular ve antrenörlerin eğitim programlarının düzenlenmesi gibi birçok faktörün plan ve program çerçevesinde yürütülmesini sağlayan en üst statüdeki kamu kuruluşu olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı 63 federasyon bulunmaktadır (Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2024). Bu çalışmada Türkiye Tenis Federasyonu’nun 2023 yılında düzenlemiş olduğu turnuva planlaması ve takvimine göre yapılan organizasyonları değerlendirerek bir sistematığe göre ele alınmıştır (Sunay, 2003). Ülkemiz gibi birçok ülkede spor federasyonları ülke sporunun taban yayılmasında, spor politikasının uygulanmasında ve sporun gelişmesinde en önemli kamu kuruluşları arasında yer alır. Günümüzde birçok Avrupa ülkesi eyalet sistemiyle yönetildiği için spor federasyonlarının yapısı eyaletlere düzenlenmektedir. Ve küçük sistemler bir bütünü tamamlayan yapısal tamamlayıcı olarak başarıyı da beraberinde getirmektedir (Schulz, Parensen, & Schlesinger, 2023). Ancak ülkemizde eyalet sistemi olmadığı için illere göre organizasyonlar yapılmakta ve illerin spor tesislerine göre faaliyetlerin yoğunluğu değişim göstermektedir. Bazı durumlarda federasyonlar tesislere, illerin bürokratik gelişimlerine ve illerin sportif lisanslı sporcu sayısına göre organizasyonlarını gerçekleştirmektedirler. Türkiye tenis Federasyonu son 15 yıllık yönetim sistemiyle Tenis sporunu yaygınlaştırma adına ülkenin doğu illerinde birçok ulusal ve uluslararası organizasyon gerçekleştirerek sportif gelişimi zirveye taşımıştır (Kishalı, Alaeddinoğlu, & Dal, 2021). Özellikle daha önceki senelerde adı terörle anılan illerde yapılan organizasyonlar tenisin herkesim tarafından sevilmesini sağlamıştır. Bunun yanı sıra doğu ve güneydoğu illerinde 600 sporcunun katılımıyla 14 yıldır gerçekleştirilen

Doğu ve Güneydoğu ligi ülke tarihinin en büyük katılımlı liglerinden birini gerçekleştirmiştir. Ayrıca uluslararası Cudi Cup, Akdamar Cup, Ağrı dağı Cup, Erzincan ITF Junıour Cup, Elâzığ Cup gibi organizasyonlarda federasyon yapısının ne denli sistematik bir ilerlemeye sahip olduğunu göstermektedir (Küden, 2024), (Türkiye Tenis Federasyonu, 2024). Bu açıdan bakıldığı zaman federasyonlarının bir ülkede spor altyapısının gelişiminde en önemli yapı taşıdır. Spor federasyonları; spor dalının yönetimi, kural ve standartları uluslararası normlara göre düzenleme, turnuva organizasyonları, hakem ve antrenörlerin eğitimi gibi birden fazla misyonun gerçekleştirilmesinden sorumlu özerk yapılarıdır. Ayın zamanda federasyonlar Spor Bakanlığı kanun ve yönetmeliklerine göre sporcuların lisanslama faaliyetlerini de yürütmektedirler. Spor altyapısının gelişimi, ilgili sportif faaliyetler kadar tüm fiziksel ve organizasyonel yapıları da içermektedir. Bu durum içerisinde spor tesisleri, antrenör eğitimleri, milli takımlara alt yapı gelişimleri, beceri geliştirme programları ve spor altyapısının niteliksel ve niceliksel gelişimleri için performans desteğini de içermektedir. Spor federasyonları temelde ilgili spor dalının geliştirmenin yanı sıra spor bakanlığının da sportif gelişim ve yaygınlaştırma politikalarını da birlikte yürütmekle yükümlüdürler (Devecioğlu, oban, & Karakaya, 2011). Dolaylı olarak ta fiziksel aktiviteyi teşvik etmek ve obeziteyle mücadele de etkin görevler almaktadır (Gençoğlu, Demir, & Demircan, Sporda Beslenme ve Ergojenik Destek rnleri: Bir Geleneksel Derleme, 2021). Ekonomik anlamda da yapılan organizasyonlar yerelde ekonomik ve turizm getirileri de sağlamaktadırlar. Ülkemizde sportif faaliyetleri federasyonlar marifetiyle Spor Bakanlığının koordinesinde gerçekleştirilmektedir. Ayrıca sportif disiplini, takım çalışması ve spor altyapısı için gençlerin ve çocukların bütünsel bir gelişimini de desteklemek gibi görevleri üstlenmektedirler (Gençoğlu & Namlı , 2020). Hem ulusal hem de uluslararası organizasyonlarda ülkeyi temsil etmek ve Avrupa, Dünya ve Olimpiyatlar gibi organizasyonlara sporcu altyapısının hazırlanmasında da en üst düzeyde yetkili birimlerdir (Aydın, Modern Yaz Olimpiyat Oyunlarında Türkiye: Sidney'den Tokyo'ya, 2023). Maddeler halinde spor federasyonların genel görevlerine bakacak olursak;

- Sporun yaygınlaştırılması ve Toplumsal Yaygınlaştırılması: Spor federasyonlarının en baştaki görevleri arasında spor kültürünün yaygınlaştırılması, sporu teşvik etmek, halkın bütün kesimlerine spor dalını tanıtmak ve teşvik edilmesini sağlamaktır. Daha geniş kitlelere ulaşan spor dalının altyapısının da genişlemesi mümkün olmaktadır. İnsan kaynakları yönetiminin en önemli unsuru olan ülkede ki genç ve dinamik nüfusun etkin ve nitelikli olarak yönlendirilmesini sağlamak ülkedeki sportif kültürünü geliştirilmesi ilgili spor dalının gelişimini de paralel olarak ilerletmektedir (Güler & Arıkan, 2023), (Yiğit, 2019).

- Uluslararası Kural ve Standartların Belirlenmesi: Ülke spor federasyonları uluslararası spor federasyonları tarafından belirlenen ve o spor dalının daha izlenme keyfine sahip olmasını sağlayan düzenlemelerde dahil olmak üzere spor dalının aksayan yönlerini ele alarak üye olan ülkelerin spor federasyonları aracılığıyla ülkelerde uygulanmasını sağlamakla görevlidirler. Bunun yanı sıra uluslararası standartların hem hakemler hem de antrenörler tarafından benimsenmesi için eğitimler ve gelişim programları düzenlerler (Colakoglu, Özbey, & Doğan, 2022).
- Eğitim ve Gelişim Programları: Federasyonlar ülke spor gelişimine katkı sunmak amacıyla belirli periyotlarla antrenör, hakem, sporcu ve kulüp yöneticilerine yönelik eğitim programları düzenlerler. Bu eğitimlerde amaç ülke standartlarının yükseltilmesi ve sporcu kalitesinin de artırılmasıdır. Özellikle sporcu altyapısını güçlendirmek amacıyla da antrenör eğitimleri burada ön plana çıkmaktadır (Avcı, 2013), (Uyar & Sunay, 2019).
- Lisans İşlemleri ve Denetlenmesi: Spor federasyonları Spor Bakanlığı tarafından ülke sporunun yönetilmesinde en üst birim ve tek yetkili birim olarak kabul edildiğinden bir sporcunun yarışma ve organizasyonlara katılabilmesi ve resmi olarak derece alması ilgili spor dalının lisans işlemlerinin tamamlanmasına bağlıdır. Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü sicil lisans birimi tarafından akredite edilen sporcular ilgili federasyon tarafından da onaylanarak sporcuların durumları denetlenmiş olacaktır (Ersöz & Alagöz, 2019).
- Doping Önlenmesi ve Etik Değerlerde Sporcu Yetiştirilmesi: Spor federasyonları sadece başarılı sporcular değil aynı zamanda uluslararası etik değerlere sahip sporcularında yetiştirilmesinden sorumludur. Düştüğü zaman sporcunun elinden tutabilen yada yenildiği zamanda bunu kabullenebilen sporun adil bir oyun olması için elinden gelebilen her şeyi yapabilen sporcular için özel programlar yetiştirilmesini sağlamak ülke spor değerinin artırılması da federasyonların asli görevleri arasında yer almaktadır (Sivrikaya & Biricik, 2019).
- Kulüplerin ve Sporcuların Finansal Destekler: Özellikle sporun ülkenin her tarafına eşit bir şekilde yaygınlaştırılması amacıyla spor federasyonları mevcut imkanlarını efektif ve etkili bir şekilde kullanılmasını sağlamak için bütçeleri dahilinde kulüp desteklerini eşit miktarda destek sağlama görevini de üstlenmektedir. Bunun yanı sıra özel kurum ve kuruluşlardan da sponsor desteklerini de sağlayarak

ilgili spor dalının gelişimi için harcamaları için denetim görevini de üstlenirler (Erkin, 204).

- Spor Altyapısı İçin Gelişim Havuzu Oluşturma: Özellikle ilgili spor dalının gelişimini sağlamak amacıyla ülkenin her yanında özel yetenek seçimi programları ve gelişim programlarını düzenlemek federasyonların asli görevleri arasındadır. Ayrıca mevcut tesisleri en elverişli hale getirerek spor dalının tesisleşmesi konusunda önleyici hizmetler arasında görev almasını sağlamak federasyonların ilk ve en önemli görevleri arasında yer almaktadır. Özellikle sporcu havuzunun alt yapıda geniş tutulması sporun gelişim temellerinin de net bir şekilde oluşturulmasını sağlayacaktır. Ayrıca ülke sınırları içerisinde bütün antrenörlerin ortak bir eğitim programında birleştirilmesi başarının da şekillenmesinde iyi bir uygulama olacaktır. Çünkü alt yapı eğitimlerini veren antrenörlerin başarılı gelişimleri ülke standartlarını üst seviyeye çıkaracaktır (Sözen & Sunay, 2010), (GSB/2024-2028 Stratejik Planı, 2024).
- Ulusal ve Uluslararası Temsilde Başarılı Sporcuların Yetiştirilmesi: Spor federasyonları uluslararası temsilde tek yetkili kuruluşlardır. İlgili spor federasyonları uluslararası spor federasyonları iş birliği yaparak sporun gelişimine destek sağlamaktadır. Başarılı sporcuların hem akademik hem de sportif başarıları desteklenmesi alt yapıdan gelen sporcuları, antrenörleri, aileleri ve kulüpleri de özendirerek daha başarılı sporcuların yetiştirilmesi için özendirici bir özellik taşımaktadır. Özellikle uluslararası arenada gösterilen başarı ülkede yaşayanların o spor dalına ilgisinin artmasına neden olmaktadır. Örneğin Voleybol spor dalında son yıllarda elde edilen başarılar spor dalının daha da yaygınlaşmasında kolaylaştırıcı rol oynamaktadır. Spor federasyonları uluslararası çerçevede kazandıkları başarıları kamuoyunu oluşturmada da etkili olacaktır. Çünkü her elde edilen başarı gerek basın gerekse sosyal medyada daha çok etkileşim alacaktır (Kıyıcı & Alaeddinoğlu, 2022).
- Turnuva Yönetimi ve Organizasyonlar: Federasyonlar, sporcuların adil bir şekilde yarışabilecekleri turnuva organizasyonları ile sporcuların gelişimlerini destekleyebileceklerdir. Özellikle sporcuların eşit şartlarda yarıştıkları müsabaka organizasyonları düzenlemekle yükümlüdürler. Özellikle fırsat eşitliği bağlamında ülkenin her yerinde uluslararası normlara göre organizasyonlar yapmak sporun görünürlüğünü ve federasyonun tanınırlığını artıracak bir araç olacaktır (Veltri, Miller, & Harris, 2006).

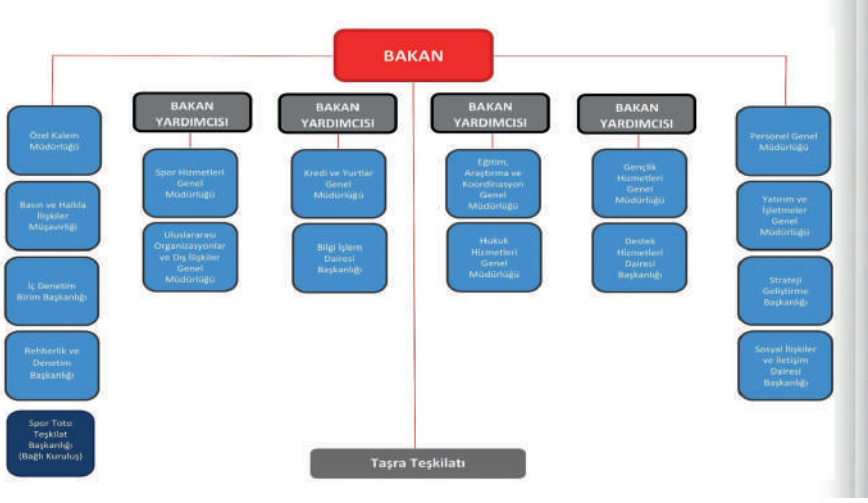
Spor federasyonları kar maçı gütmeyen yarı özerk yapıdaki kuruluşlardır. Ülkede yaşayan insanların sportif yönelimlerini belirleyen politika ve vizyonel yapılarından dolayı sporun için çok önemli bir yapı taşıdır (Aygün, An Investigation of Sport Management: A Bibliometric Analysis (1979-2022), 2023). Ayrıca ana sorumlulukları altında yer alan akredite olan spor kulüplerinin temel ihtiyaç ve malzemelerle desteklemek te federasyonların asli görevleri arasında yer almaktadır (Songün, Katkat, & Budak, 2015). Her ne kadar federasyonlar bir ülke için çok büyük misyonlara sahip olsalar da her kurum gibi sınırlı kaynağa sahiptirler. Mevcut imkanların optimum seviyede kullanılmasını ve ülkenin her yanına eşit miktarda sporun yaygınlaştırması sağlamak için kaynak yaratmak durumundadırlar. Bu durumlarda en etkili çözüm genelde sponsorluk desteğini geniş ve yaygın bir ağla yürütmek zorunlulukları bulunmaktadır (Aydın, 2023). Mevcut şartlarda en basit bir spor organizasyonunun bile belirli bir bütçeyle gerçekleştirilecek olmasından dolayı bazı federasyonla bu yükün altından kalkmaları mümkün olmamaktadır. Çözüm olarak organizasyon sayısını azaltmada ya da gerekli değilse organizasyonları yapmamakta görmektedirler. Sporun altyapısını kulüpler oluştururken bu kulüplerin yönetilmesi ve organize edilmesi görevini ise spor federasyonları marifetiyle gerçekleştirilmektedir (Cho, Tan, & Bairner, 2024).

Sonuç olarak spor federasyonları, ülke sporunun gelişmesi ve yaygınlaşmasında en önemli kurumsal yapılardır. Sporun alt yapı gelişiminde üzerine birçok sorumluluk yüklenen federasyonlar kısıtlı imkanlarla başarılı çalışmalar yürütebilmektedirler. Özellikle akredite olan en az 200 kulüp gibi bir yapının varlığından dolayı ülkenin her alanına hizmeti götürme misyonları bulunmaktadır. Günümüzde futboldan sonra en çok sevilen spor dalları arasında yer alan Tenis sporu için özel bir araştırma konusu yapılması ve yapılan araştırmanın çarpıcı sonuçlarını vurgulama adına önemli bir durum yaratacaktır. Alanda amatör spor dalları arasında üzerine en çok tez yazılabilen bir spor dalı olan Tenis sporunun yıllık faaliyet programına bağlı olarak düzenlediği turnuva organizasyonları spor dalının yaygınlığını vurgulamamız adına önemli sonuçlar ortaya koymaktadır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı 82.737 personeliyle ülkenin gençlik ve spor alanında çalışan en etkili kamu kurumları arasında yer almaktadır. TİCİ dönemiyle başlayan günümüzde ise Spor Bakanlığı olarak faaliyetlerine devam eden bu kuruluş Bakanlık ve taşra teşkilatı olarak ülke sporunun politik anlamda en yetkili kurumu konumundadır. İlgili kurum çalışma ve faaliyetlerini kanunlar çerçevesinde yürütmektedir. Ayrıca Spor bakanlığı bağlı kurum ve kuruluşlarla da faaliyetlerin uluslararası norm ve standartlarla yürütülmesinde asli kuruluş olmaktadır. Ayrıca son yıllarda Kredi Yurtlar

Kurumunun bağlanmasıyla sporun sadece gençler için değil bütün kesimlerde yaygınlaştırılmasında etkin ve verimli bir kamu hizmeti sunmaktadır (Alaeddinoğlu, 2024). Ulusal ve Uluslararası organizasyonlardan alınan başarı ve deneyimlere bağlı olarak kamusal alanda en güçlü etkiye sahip kurumun bazı bürokratik yapılardan dolayı da diğer bakanlıklarla çakışma durumları da söz konusu olmaktadır (GSB/2024-2028 Stratejik Planı, 2024). Gençlik ve Spor Bakanlığı Teşkilat Şemasını sistematik olarak aşağıda belirtilmiştir.

Grafik 1: Gençlik ve Spor Bakanlığı Teşkilat Şeması

(Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2024).

Spor bakanlığı ülkemizde performans ve rekreatif amaçlı katılan her yaşta bireyin, sporun içerisinde güvenli ve ilgili spor dalının teknik bilgilerini bilen eğitimcilerin eğitilmesi için kanunlar çerçevesinde usul ve esaslara belirmektedir (Turan, 2021). Özellikle 3289 sayılı kanun kapsamında federasyonların görev sorumlulukları bakanlıkla paylaşılmaktadır. Özellikle ülkenin antrenör ihtiyacı doğrultusunda federasyonların görüşüne bağlı olarak bakanlık tarafından belirlenen bir takvimde gerçekleştirilmektedir (Erten, 2006). Bir antrenör eğitim programında adaylardan en az asgari düzeyde lise mezuniyeti şartı aranmaktadır. Özellikle ilgili spor dalının gerektirdiği sağlık şartlarını taşımaları da beklenmektedir. Ayrıca taksirli suçlar haricinde 1 yıl ve üstünde ceza almaları da antrenörlük vasfı için aranan şartlardandır. Bunun yanı sıra 18 yaş üstünde olmaları da adaylarda aranan şartlar arasındadır. Tem antrenörlük eğitimi ülkemizde beş kademededen oluşmaktadır. Her kademe antrenörlük belgesi bir önceki alınan belge üzerine kurgulanmaktadır. Adaylar 1. Kademe yardımcı antrenörlük ile başlayan

meslek hayatlarına 5. Kademe baş antrenör olarak devam edebilmektedirler. Her kademenin eğitimleri hem uygulama hem de teorik dersler şeklinde federasyon kurullarıyla yürütülmektedir (Spor Eğitimi ve Araştırmaları Daire Başkanlığı, 2024).

Türkiye Tenis Federasyonu Başkanlığı; 1953 yılında bağımsız olarak kurulmuştur. Geçmiş TİCİ'ye kadar uzanan federasyon Türkiye Cumhuriyeti'yle yaşıt bir kuruluştur. Günümüzde merkezi Ankara'da bulunan kuruluş 2004 yılında özerk bir yapıya kavuşmuştur. Türkiye Tenis Federasyonu 240 üstünde kulüp ve 60 bin lisanslı tenis sporcusuyla ülkenin en fazla lisanslı sorucusunun olduğu federasyonlardan bir konumundadır. Kurulduğu ilk günden beri 24 federasyon başkanıyla yönetilen kuruluş son iki döneminde Cengiz Durmuş ile büyük bir atılım gerçekleştirmiştir. Son yıllarda hem ulusal hem de uluslararası turnuva sayılarının nitelik ve nicelikleri Uluslararası Tenis federasyonu yönetimine ülkemizden Ayda Uluç'un seçilmesine neden olmuştur. Özellikle ulusal turnuvalar sporcu sayısının artmasında gözle görülür bir değişim yaşanmasına neden olmuştur. Federasyon talimatlarına göre görevlerin ifa edilmesi açısından bakılacak olursa Türkiye Tenis Federasyonu madde 6/a'da yer alan *“spor dalının ülke düzeyinde gelişmesini sağlamak, bu konularda her türlü düzenlemeyi yapmak, projeler üretmek, kararlar almak ve uygulamak”* görevini üst düzeyde gerçekleştirdiği görmekteyiz (Türkiye Tenis Federasyonu, 2024). Özellikle federasyonun ilgili kurullarının aktif ve uyumlu çalışması sportif başarının yanı sıra spor kültürünün yaygınlaşmasına da olanak sağlamaktadır. Başka bir açıdan ifade etmek gerekirse sporu yapanlar kadar, antrenörler, seyirciler, yönetenler ve destek verenler açısından uyum tabana yayılmada en önemli görevi federasyonlar yürütmektedir. Spor kültürünün oluşmasında en önemli olgu sporun rekreasyonel yapısının toplumsal yapısının bir bütün halinde bütünleşmesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığı zaman spor yöneticiliği adaylarının da ideal ve hedeflerle yetiştirilmesi de gerekmektedir. Girişimcilik düzeyi gelişen yönetici adayları yüksek nitelikli gelişim ve akademik liderliğinde gelişmesinin ortak ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır (Biricik, 2020).

Günümüz modern toplumunun en önemli sosyal ve kültürel olaylarından biri olan sportif müsabaka ve organizasyonlar spor kültürünün oluşmasında en önemli araçlardan biridir.

Materyal ve Yöntem

Bu araştırmanın amacı Türkiye Tenis Federasyonu tarafından organize edilen 2023 yılında ulusal ve uluslararası turnuvaların sayıları nitelikleri ve niceliklerinin incelenmesidir. Dahası elde edilen verilerle turnuva organizasyonu sporcu gelişimine etkisinin sayılarla nitel bir araştırma modeliyle ortaya konulması ile ülkemizde bulunan diğer federasyonlarında gelecekte benzer uygulamalarla gelişimsel boyutlarının ortaya konulmasını sağlayacak bir araştırma sunmaktır. Araştırmada alınan veriler grafiklerle daha nitel ve anlaşılır şekilde sunulmuş istatistiki olarak analiz edilmiştir.

Evren

Bu araştırmanın evreni, Türkiye Tenis Federasyonu tarafından düzenlenen turnuvalar analiz edilerek düzenlenmiştir. Araştırmanın verileri Tenis Federasyonu İ- Kort Sisteminde yayınlanan takvimden alınmıştır. Araştırmada 1 Ocak 2023 – 31 Aralık 2023 tarihleri arasında güncel takvime (I-kort, 2024) göre veriler kullanılmıştır. Araştırma için verileri sistemden alarak nitel bir araştırma modeli ile düzenleyerek veriler düzenlenmiş ve araştırma sonuçları bu veriler üzerinden değerlendirilmiştir.

Bulgular

Tablo: 1 Türkiye’de Faaliyet Gösteren 5 Büyük Federasyonun 2023 yılı Uluslararası Turnuva Sayıları

	Ulusal Faaliyet Sayısı	Dağılım %	Uluslararası Faaliyet Sayısı
Tenis Federasyonu	350,00	0,72	87
Atletizm Federasyonu	85,00	0,17	22
Karate Federasyonu	11,00	0,02	11
Badminton Federasyonu	20,00	0,04	1
Masa Tenisi Federasyonu	21,00	0,04	0
	487	1,00	121

Tablo 1 de Türkiye’de faaliyet gösteren 5 büyük federasyonun 2023 yılında ulusal ve uluslararası faaliyetlerine bakılmıştır. Bu federasyonların seçilme nedeni olimpiyatlarda ülkemizi temsil etmelerinden ve madalya almalarından kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra Güreş, Judo ve Taekwondo federasyonları da değerlendirmeye alınacakken ilgili federasyonların organizasyon yapılarının web sitelerine bağlı olarak tam olarak değerlendirilememiştir. Tabloya göre Tenis Federasyonu 350 ulusal faaliyet gerçekleştirmiştir. Ayrıca 87 uluslararası faaliyet gerçekleştirmiş ve %72’lik bir faaliyet dağılımı gerçekleştirmiştir. Ardından Atletizm Federasyonu

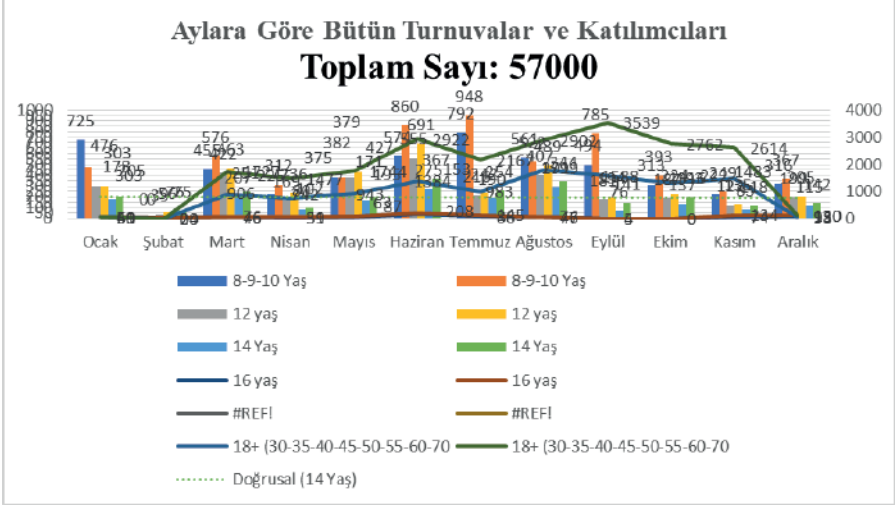

ise 85 ulusal 22 uluslararası faaliyet organize etmiştir. Tabloya göre en az ulusal faaliyet Masa Tenisi Federasyonu tarafında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca ilgili federasyon ülkemizde herhangi bir uluslararası organizasyon gerçekleştirmemiştir. Daha farklı açıdan bakılacak olursa 2024 Paris olimpiyat oyunlarında Atletizm 16 sporcu ile temsil edilmiştir. En büyük başarı olarak Sırıkla Yüksek Atlama branşında olimpiyat 4.'lüğü, genç sporcu Buse Savaşkan ise ilk defa katıldığı organizasyonda 10. Olarak tamamlaması genel bir başarı olarak görülebilmektedir. Bu organizasyon içerisinde ayrıca Badminton Federasyonu ve Masa Tenisi Federasyonu turnuvalarda kota alan sporculara sahiptir.

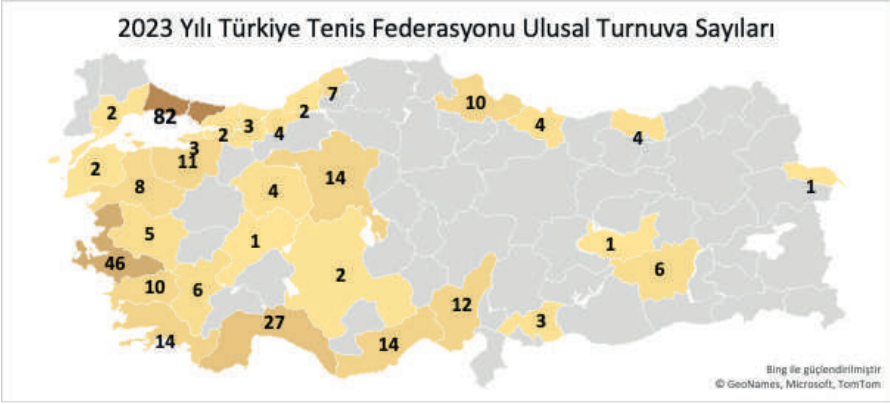
Tablo: 2 Türkiye Tenis Federasyonu 2023 Yılı Ulusal Turnuvalar

Aylar	8-9-10 Yaş		12 yaş		14 Yaş		16 yaş		18+ (30-35-40-45-50-55-60-70)		Toplam Sayılar
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
Ocak	725	476	303	303	178	205	50	61	49	59	2409
Şubat	0	0	39	56	76	75	24	20	0	0	290
Mart	455	576	422	463	207	251	46	76	906	1727	5129
Nisan	225	312	169	236	80	102	39	51	742	1477	3433
Mayıs	375	382	379	427	171	195	63	87	943	1744	4766
Haziran	574	860	555	691	275	367	153	208	1384	2922	7989
Temmuz	792	948	216	242	190	254	88	145	983	2167	6025
Ağustos	561	522	407	489	291	344	47	76	1799	2902	7438
Eylül	494	785	181	194	76	141	4	5	1588	3539	7007
Ekim	313	393	187	224	137	193	0	0	1316	2762	5525
Kasım	222	249	122	135	83	118	74	134	1483	2614	5234
Aralık	316	367	199	205	115	142	93	130	58	130	1755
Ara Toplam	5052	5870	3179	3665	1879	2387	681	993	11251	22043	57000
Toplam	10922		6844		4266		1674		33294		57000

Grafik 2: Türkiye Tenis Federasyonu 2023 yılı sporcu sayıları

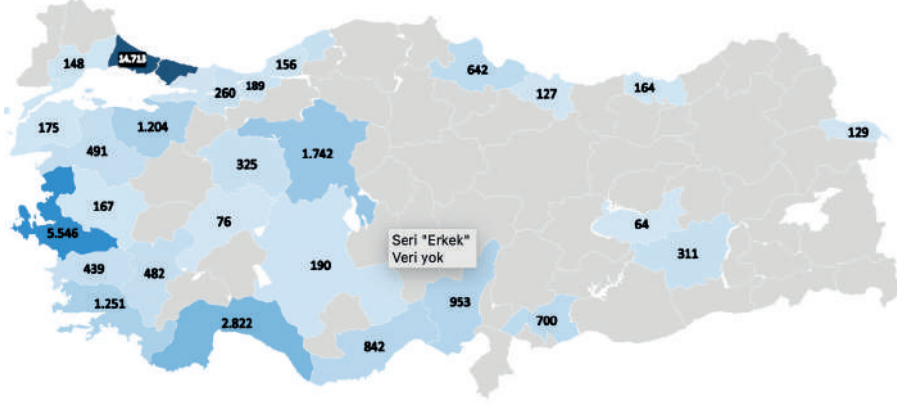

Tablo 2'ye göre daha önce de belirttiğimiz üzere Türkiye Tenis Federasyonu başkanlığı tarafından 2023 yılında 350 turnuva organize edilmiştir. Bu turnuvalara toplamda 57000 sporcu katılım sağlamıştır. Özellikle 8-9-10 yaş sporcuları ve 18+ yaş sporcuların katılımı üst seviye de gerçekleşmiştir. 33294 sporcunun katılım sağlaması yapılan organizasyonların başarıyla gerçekleştirildiğini ve federasyon kayıtları açısından tarihin en geniş katılımının sağlandığını göstermiştir. Ayrıca oyuncu havuzu açısından bakılacak olursa toplamda 23706 sporcunun alt yapıdan yetişmiş olması gelecek adına büyük bir tabanın olduğunu göstermektedir. Tablo incelendiği zaman her yaş seviyesine bağlı olarak sporcu sayısında azalma söz konusudur. Özellikle en büyük azalma 16 yaş turnuvalarına katılımında görülmüştür. Bu değerlere bakılacak olursa 8-9-10 yaş turnuvasına katılımına göre sporcuların sayılarında ki eksilme büyük oranda sisteme giren çocukların eğitim vb. durumlara göre azaldığı yorumu yapılabilmektedir. Özellikle de cinsiyetler açısından bakılacak olursa kadın erkek eşit bir dağılıma yakın olduğu görülmektedir. Bu durumda kadın erkek eşitliği sağlandığını göstermektedir. Tabloya göre başka bir yorum daha mümkün olmaktadır. 12 aylık bir periyotta turnuvaların organize edildiği ve ayın katılım tablosunda aylık olarak ta sürekli katılımın mevcut olduğunu göstermektedir. Sporcuların dağılımlarında da eşitlik sağlandığı görülmüştür.

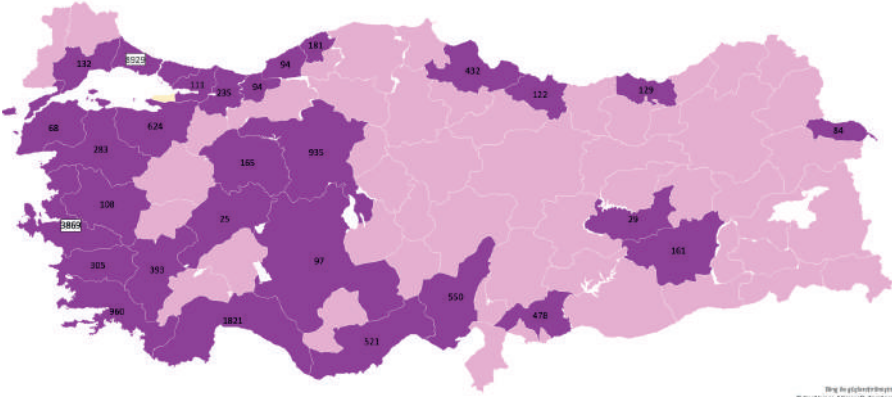
Grafik 3: Türkiye Tenis Federasyonu İllere Göre Turnuva Sayıları

Grafik'e göre Türkiye Tenis Federasyonu tarafından düzenlenen turnuvaların bölgelere göre ve illere göre dağılımına bakacak olursak en fazla turnuva organizasyonu farklı yaş kategorilerine göre 82 turnuva ile İstanbul en başta gelirken ardından 46 turnuva ile İzmir gelmektedir. Hemen ardından 27 turnuva ile Antalya 3. Sırada yer almaktadır. Ayrıca Ankara, Muğla ve Mersin illerimiz ise 14 turnuva organizasyonu gerçekleştirmişlerdir. En az turnuva ise 1'er organizasyonu ile Iğdır, Adıyaman, Afyon ve Elâzığ ilerimizde gerçekleştirilmiştir. Genel turnuva dağılımımız ülkenin batı bölgelerinde yoğunlaşırken 26 turnuva ise Karadeniz bölgesi ve Doğu Anadolu bölgesinde gerçekleştirilmiştir. Grafiktende görüleceği üzere Tenis organizasyonları ülkenin her yerinde gerçekleştirilmiştir. Ülkenin her yerinde bilinen bir spor dalı olmuştur. Turnuvaların yoğunluğu ve katılım sayılarına göre en fazla katılımın olduğu yıl olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra organizasyonlara katılımlarda en çok katılımın İstanbul'da olması oyuncu sayılarının da bu ilimizde olduğunu göstermektedir.

Grafik 4: Türkiye Tenis Federasyonu Ulusal Turnuvalar Erkek Sporcu Katılım Haritası

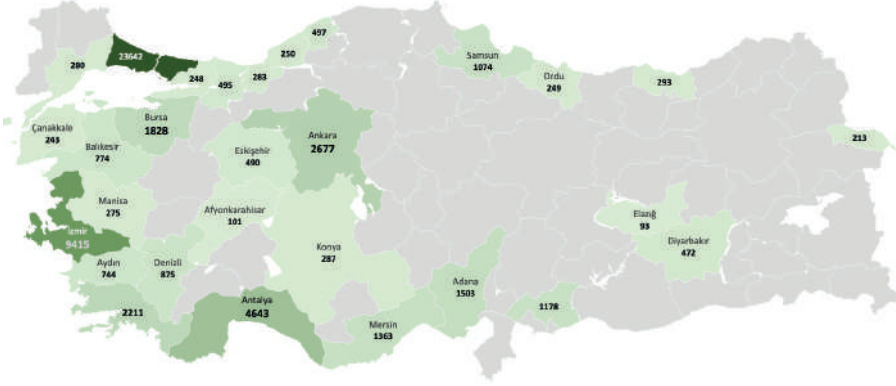

Grafik 4 incelendiğinde 2023 yılında düzenlenen organizasyonlarda İstanbul ilimizde düzenlenen 14.713 erkek sporcu katılım göstermiştir. İkinci sırada olan İzmir ilimizde ise 5546 erkek sporcunun katılımıyla sağlanmıştır. Antalya ilimizde ise 2822 sporcunun katılımı gerçekleşmiştir. Ayrıca 27 organizasyonun düzenlendiği Ankara ilimizde ise 1742 sporcu katılım gerçekleştirmiştir. Turnuvaların en az yapıldığı iller olan İğdır, Adıyaman ve Afyon illerimizde ise sırasıyla 129, 64 ve 76 erkek sporcu katılım sağlamıştır. Turnuvalara katılan oyuncuların yoğunluğu göz önüne alınacak olursa ülkenin batı bölgelerinde tenis oyun kültürünün daha yaygın olduğu ortaya çıkmaktadır. Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde federasyon tarafından düzenlenen Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri Tenis Liginin olumlu katkıları olmakla birlikte ülke yoğunluğuna göre az bir yoğunluğa etki ettiği görülmektedir. Erkek sporcular açısından ayrıca ele aldığımız zaman diliminde ise yaklaşık 30 bin oyuncunun belirli bölgelerde daha fazla yoğunlaştığı ayrıca tenis erkek oyuncu yoğunluğu olarak ta birkaç il (İstanbul, İzmir, Antalya ve Ankara) sınırlı kalsa da Akdeniz sahil bandında da benzer bir oyun kültürü olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra her yıl liglere yüksek oranda kulüplerle katılım sağlayan birçok Doğu ve Güneydoğu bölgesi sporcuları kendi illerinde turnuva düzenlenmemesinden kaynaklı olarak farklı illerde turnuvalara katılım sağladıkları düşünülmektedir. Araştırmada alınan grafik verilerine göre toplam 34.962 sporcunun katılım sağladığı 2023 yılı turnuvalarında Türkiye Tenis Federasyonu iyi bir katılımcı sayısına ulaştığı ve katılımdan dolayı sportif alt yapı havuzunu genişlettiği görülmektedir. Daha öncede belirtildiği üzere özellikle 8-9-10 yaş gruplarında bu turnuvalara katılımın yüksek oranda olması da bu durum için yeterli kanıtı sunmaktadır.

Grafik 5: Türkiye Tenis Federasyonu Ulusal Turnuvalar Kadın Sporcu Katılım Haritası

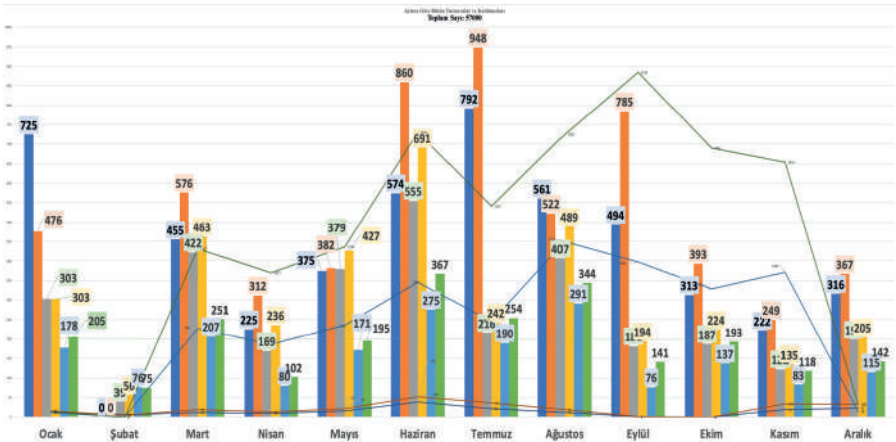
Grafik 6'ya göre Türkiye Tenis Federasyonu 2023 yılında 350 turnuva düzenlemiş ve turnuvalara 22.038 sporcu katılım sağlamıştır. Bu turnuvalarda en çok katılımın sağlandığı il olarak İstanbul ilimiz ön plana çıkmaktadır. 8229 sporcunun katılım sağlaması sportif anlamda kadın sporcuların tenis sporuna ilgilerinin göstermektedir. Ardından İzmir 3869 sporcu ile ikinci sırada yer alırken Muğla erkeklerin aksine üçüncü sırada 960 sporcuyla yer almaktadır. Ankara dördüncü sırayı 935 sporcuyla almaktadır. En az kadın sporcunun katılım sağladığı turnuva 4 kişiyle sınırlı kalmıştır. Yine Erkek Sporcular grafiğinden de görüleceği üzere turnuvaların yoğunluğu batı bölgelerimizde en fazla görülmektedir. Grafikten de anlaşılacağı üzere Türkiye Tenis federasyonu 2023 yılında 81 ilin 32'sinde turnuva organize etmiş olup diğer bütün federasyonlardan daha fazla turnuva katılım sayısına ulaşmıştır. Özellikle kadın sporcuların katılımına dair en yüksek katılımın sağlandığı organizasyon sistemi kurulduğu görülmektedir. Ayrıca 400 sporcu ve üstünde katılımın sağlandığı 11 turnuva organizasyonu gerçekleştirilmiştir. Bu durum organizasyonun ağırlığının ve gücünün yüksek oranda gerçekleştiğini göstermesi adına manidardır. Ayrıca cinsiyet eşitliği açısından da ülkenin en yüksek katılımlı organizasyonunu gerçekleştirmiştir.

Grafik 5: Türkiye Tenis Federasyonu Ulusal Turnuvalar Kadın-Erkek Sporcu Katılım Haritası

Grafik 5'e göre 2023 yılında Türkiye Tenis Federasyonunun düzenlemiş olduğu 350 turnuvaya 57.000 sporcunun katıldığı görülmektedir. Katılımın en fazla olduğu il 23.642 sporcuyla İstanbul gelmektedir. İstanbul'un ardından 9415 sporcuyla İzmir gelmektedir. İlk ili takip eden Antalya 1821, Muğla 960, Ankara 935 sporcuyla en yoğun katılımlı il olmuştur. Bu durum hem turizm hem de sportif faaliyetlerin katılımı etkilediği düşünülmektedir. Ayrıca turnuvaların aylara göre dağılımı da bu durumu desteklemektedir. Sporcuların bölgelere dağılımı hem cinsiyet çeşitliği hem de katılımın yoğunluğu açısından da ülkenin büyük bir kesimini sportif anlamda yönlendirdiği görülmektedir. 57.00 sporcu sayısına ulaşılması Türkiye Tenis Federasyonunun bir sonraki yıl olan 2024 yılı için 100.000 hedef koymasına neden olabileceği öngörülmektedir.

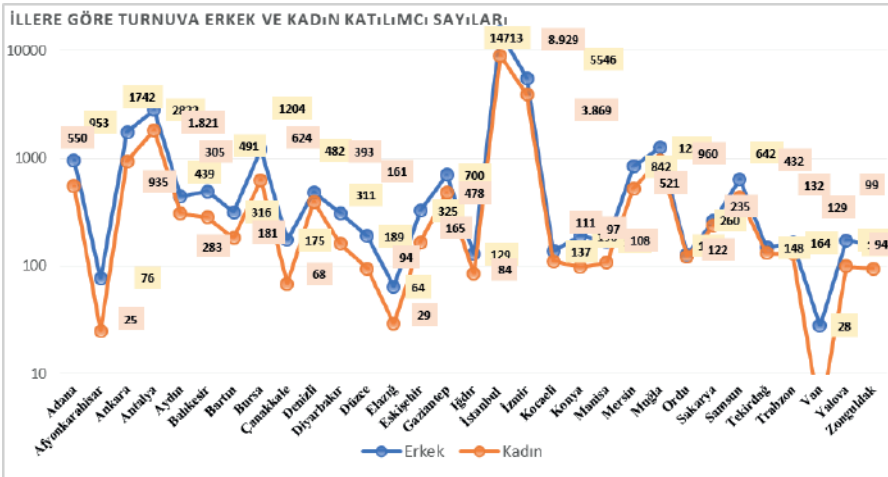
Grafik 6: Türkiye Tenis Federasyonu Aylara Göre Turnuva Dağılımı ve Sporcu Katımları

Grafik 6 ya göre turnuvaların aylık dağılımları incelendiğinde Türkiye Tenis Federasyonu tarafından düzenlenen turnuvalar yılın her ayında organize edildiği görülmektedir. Yalnız geçtiğimiz yıl içerisinde 11 ilimizi etkileyen ve ülkemizi derin bir şekilde üzen deprem dolayısıyla turnuvalar askıya alınmış ve ardından sonraki aylarda yüksek yoğunluklu katılımlarla turnuvalar organize edilmeye devam edilmiştir.

Kış sezonu olarak adlandırılan ve sezonun son zamanlarını barındıran Ekim-Kasım ve aralık aylarında turnuva yoğunluğu ve katılımı bir önceki 5 aylık sezona göre azalış eğilimi göstermektedir. Turnuvaların ve katılım sayılarının zirve yaptığı aylar Haziran, temmuz ve ağustos ayları olarak karşımıza çıkmaktadır. Haziran ayında 4179 sporcunun katıldığı organizasyonlar düzenlenmiştir. Temmuz ayında ise 3150 sporcu turnuvalara katılım sağlamıştır. Ağustos ayında ise 4592 sporcunun katıldığı görülmektedir. Yine Cinsiyetler açısından değerlendirilecek olursa haziran ayında 1138 kadın sporcu, temmuz ayında 983, ağustos ayında ise 1766 kadın sporcu en yoğun katılımın olduğu sayılar olarak göze çarpmaktadır. Ortalama her ay turnuva organizasyonu düzenleyen Türkiye Tenis Federasyonu mart ayında 2633 sporcu, nisan ayında 2151 sporcu, mayıs ayında 2687 sporcu, eylül ayında ise başka bir zirve noktası olan 5127 sporcu sayısına ulaşmıştır. Ekim ayında ise tekrar 4078 sayısına gerileme yaşanmıştır. Bu durum okul döneminin aktif olarak başlamasından kaynaklandığı kanaati oluşturmuş ve bu yüzden düşüşün normal olarak kabul edilmiştir. Kasım ayında da benzer bir durum ortaya çıkmaktadır. Kasım ayında 4097 sporcu ile turnuvalar organize edilmiştir. Aralık ayında aktif dönemin son turnuvaları olmasına rağmen 1567 sporcunun katıldığı ve 8 ayı ilde organizasyonlar ile sezon tamamlanmıştır.

Grafik 7: Türkiye Tenis Federasyonu İllere Göre Kadın ve Erkek Spor Dağılım Grafiği

Grafik 7'e g6re İstanbul ilimiz sporcu sayılarında ve turnuva yoğunluğun ilk sırada yer almaktadır. 14.713 Erkek sporcu, 8.929 Kadın sporcu katılımı ile 6lkedeki en fazla Tenis oyun yoğunluğuna sahip ilimiz olmuştur. İzmir Ankara, Antalya ilerimizde daha 6nceden de bahsedilen turnuva yoğunluğu organizasyon g6c6 sağlanmış olup toplamda 32 ilde turnuva yaparak b6y6k bir başarıya imza attığı g6r6lmektedir.

Ulusal ve uluslararası organizasyonlar bir federasyonun asli g6revleri arasında yer almaktadır. Her organizasyon kendi i6erisinde bir6ok bileşeni barındırmakla birlikte 6zellikle geniş katılımlı organizasyonlar b6y6k 6zveri ile 6alışmayı gerektirmektedir (Imamoğlu, 2011). Organizasyonların yapısı gereği konaklama, yemek, hakem, sporcu, antren6r ve idarecilerin hepsi ince detaylara g6re planlanmalı ve organizasyon i6in birden farklı kurumsal iş birliği yapılarak başarılı bir sistematik oluşturulmalıdır. Kurumsal iş birliği konusunda yukarıda verilen verilerden yola 6ıkarak T6rkiye Tenis Federasyonunun kul6pleri ile ortak organizasyon şeklinde y6r6tt6đ6 turnuva organizasyonu diğer t6m federasyon yapılarından farklı olarak olumlu sonu6lar ortaya 6ıkarmakta ve yıl yıl i6erisinde yapılan her organizasyon sonunda 57.000 sporcu gibi b6y6k bir sporcu havuzu oluşturulmasına neden olmaktadır. 66nk6 her turnuva deneyimi oyuncunun aylarca yaptığı antrenmanların sonunda edindiği en b6y6k deneyimler arasında yer almakta ve motor becerilerin gelişimini zirveye tařıdđı bir alan olmaktadır (Kuvvetli, 2023). Bu bakımdan T6rkiye Tenis Federasyonu elinde olan b6t6n bileşenleri optimum d6zeyde efektif olarak kullanmakta ve 6lkenin hemen her b6lgesinde yerel, ulusal ve uluslararası organizasyonları d6zenleme de b6y6k bir yetkinliğe sahip olduğu g6r6lmektedir. Ayrıca 8-9-10 yaş gibi bir turnuva başlangı6 yaşında turnuvalara 10.922 sporcu katılımını sağlaması da hem milli takımlar alt yapı havuzunu g66lendirmekte hem de uluslararası arenaya y6kselebilecek sporcu sayısında daha nitelikli sporcuların se6ilmesin de b6y6k bir 6alışma yapıldığının g6stergesi olmuştur. Elde edilen verilerin analizi ve yorumlanmasına bakılarak T6rkiye Tenis Federasyonu organizasyon g6c6 ve kul6plerin katılımını sağlama adına b6y6k bir etki g6c6ne sahip olduğu d6ř6n6lmektedir.

Tartışma ve Sonu6

Spor federasyonları, ilgili faaliyet alanında bulunan spor dallarını bağlı buldukları uluslararası norm ve kurallara g6re planlayan, organize eden, y6neten ve 6đretilmesinde her t6rl6 6abayı g6steren kuruluşlardır. Aynı zamanda uluslararası arenada temsil boyutuyla da federasyonlar 6lkenin milli takımlarını belirleme ve milli takım alt yapılarını belirleme g6revleri de bulunmaktadır. Bir 6lkede sporun yaygınlaşması ve bilinmesi iştigal ettiği spor

dalının toplumsal kabul görmesi için bilinirliğinin artması da federasyonun asli görevleri arasındadır. Toplumsal olarak yaygınlaşma için her federasyon kendi stratejilerini belirler ve o alandaki çalışmaların koordinasyonu ve yönetimini üstlenir. Ülkemizde spor federasyonları 2004 yılında çıkan bir yasayla bağımsız bir çalışma alanına sahip olmuş ve kendi bütçesini oluşturarak faaliyetlerini daha başarılı şekilde yönetme imkanına kavuşmuştur. Bu yönetsel kavram kanun ve yönetmeliklerle belirlenen sınırlar dahilinde yapılabilmektedir. Federasyonlar, illerde il temsilcilikleri, bölge temsilcilikleri ve ulusal kurul şemalarıyla organizasyonların gerçekleşmesinde bir bütün olarak çalışmalar yürütmektedirler (Taş & Çimen, 2017).

Günümüz dünyası çok hızlı bir değişim yaşamaktadır. Spor olgusu da bu değişimden en çok etkilenen sektörlerin başında gelmektedir. Özellikle gençlerin ve yeni nesil çocukların ihtiyaçlarına yönelik çözüm üretme noktasında federasyonlar ve diğer spor otoriteleri de değişime ayak uydurmaya mecbur kalmaktadır. Bu durumun en büyük örneği dijital dünyada sanal oyunlarla e-spor kavramının bir federasyon haline dönmesi ve yarışma organizasyonlarının yapılmaya başlaması değişimin beraberinde getirdiği olgulardan biri olmaktadır (Doğan & Colak, 2023). Bir federasyonun asli görevleri arasında yer alan yaygınlaştırma politikası ve görevi sadece turnuva organizasyonları ile ilgili değildir. Bunun yanı sıra rekreasyonel faaliyetlerle de desteklenerek yerelde yaşayan halk tarafından benimsenmesi ve halk sporu olarak kitlesel katılımların sağlanmasına yönelik içerik politikaları yürütmesidir. Çünkü toplumsal katılım ve rekreasyonel faaliyetler bireysellikten uzak toplumsal sağlığın ve bir araya gelmesinin de etkilenmesi anlamına gelmektedir (Cağlayan & Cetiner, 2022).

Bir spor dalında performans analizi en önemli değerlendirme kriteridir. Çalışması yapılan spor dalının performansının ilerlemesinin takip edilmesi ve irdelenerek analiz edilmesi sporcunun geleceği açısından oldukça değerli verileri içermektedir (Aygün, 2023). Sporda performans analizi sadece antrenörler tarafından değil o spor dalıyla ilgilenen bütün paydaşların öncelikli ilgi alanları içerisinde yer almaktadır. Bu analizler içerisinde sporcunun performansından başlayarak gelişimine dair ipuçları mevcuttur. Bu bilgilerle gelecekte sporcunun daha başka hangi aşamaları nasıl geçeceğini görebilmek mümkün olacaktır. Çünkü sporcu saha içerisinde olabildiğince kendi yalın haliyle olduğu gibi sporcu kendini yansıtacağından öğrenmiş olduğu bütün teknik ve taktik becerilerini sergilemeye çalışacaktır. Bu açıdan sportif performansın en iyi analiz edileceği alan müsabaka alanlarıdır (Atıcı & Şahin, 2023).

Müsabakalar, federasyonlar açısından olduğu gibi antrenörler ve sporcular açısından da çok önemli bir durumu ortaya koymaktadır. Müsabakaları sporcular açısından değerlendirecek olursak antrenmanlarda göremeyeceğimiz kadar avantaja sahip olabileceklerini görebilmekteyiz. Özellikle saha dışarisından değerlendirme oyuncunun kendini tanınmasına yardımcı olabilecektir. Diğer bir avantaj ise antrenörün oyuncu performansını objektif olarak görebilmesine olanak sağlamaktadır.

Müsabaka sonrası geri bildirimlerin etkililiğini sunma açısından da büyük avantajlar sunabilmektedir. Rakip oyuncu veya takımın analizi ve bir sonraki müsabakada ortaya çıkan durumlar için çözüm önerileri sunabilmesi ve oyuncunun kendini güncellemesi adına da olumlu sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. En son avantaj olarak ta ortaya konulan performans daha sonra yapılacak antrenman ve müsabakalar için bir ölçme değerlendirme kriteri olarak ele alınmasına imkân verebilecektir (Yavuz, Metin, & Bayarslan, 2023).

Başkaya ve Akkoyunlu yaptıkları araştırmada antrenmanda fiziksel uygunluk düzeyleri hakkında GPS cihazlarıyla alınan bilgilerle müsabaka anında alınan veriler arasında yakın ilişki olduğunu ortaya koyduğunu göstermişlerdir (Başkaya & Akkoyunlu, 2023).

Turan ve Tatlısu (2021) yaptıkları araştırmada ise Beden Eğitimi ve Spor Fakültesi öğrencilerinin zihinsel dayanıklılıklarının rekreasyonel faaliyetlerdence müsabaka ortamında daha fazla arttığını belirtmişlerdir (Turan & Tatlısu, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Zihinsel Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi (Bayburt Üniversitesi Örneği), 2021).

Biricik ve arkadaşlarının (2023) yaptığı bir diğer araştırmada ise Covid vb. salgın hastalıklara rağmen müsabaka gibi ciddi organizasyonlarda gösterilen performans sanal ortamlarda benzer şekilde gösterilemediğini belirtmişlerdir (Biricik, Sivrikaya, & Karababa, 2023).

Sonuç olarak federasyonun organizasyonel gücünü gösteren sportif müsabaka organizasyonları birçok bileşen ve ortak paydaşın katılımıyla gerçekleşmektedir. Yukarıda ki verilerden de anlaşılacağı üzere ülkemizde 2023 yılında en etkin federasyon olarak Türkiye Tenis Federasyonu karşımıza çıkmaktadır. Hem turnuva sayısı açısından birçok federasyonun 6 – 7 katı organizasyon yaparak hem de 57.000 kişilik bir sporcu havuzunu bu organizasyonlara katabilme becerisi göstermesi adına ülke spor altyapısının gelişmesinde büyük bir katkı sunabilmiştir. Özellikle 8-910 yaş kategorilerinde turnuva katılımcı sayısı gelişimsel açıdan büyük bir

alt yapının oluşturulduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra 32 ilde 350 turnuvaların düzenlenmesi ülkenin hemen hemen her bölgesinde tenisin yaygın bir şekilde oynandığı gösteren büyük bir parametre olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca işlenen ve incelenen verilerden de anlaşılacağı üzere Tenis spor dalının yaygınlaştırılmasında Türkiye Tenis Federasyonu özel bir çalışma yürütmüş olduğu ve bu yürüttüğü çalışmaların sonuç verdiği görülmüştür. Ülkemizdeki en çok tanınan spor dallarından birinin tenis sporu olması tesadüfen olmadığını göstermektedir.

Öneriler

Bu araştırma 1 Ocak – 31 Aralık 2023 tarihleri arasında Türkiye Tenis Federasyonu tarafından Türkiye’de yapılan ulusal turnuvaların araştırılmasıyla sınırlıdır. Turnuvaların nitelikleri ve özellikleri i-kort sisteminden alınan verilere göre düzenlenmiştir. Turnuvalara katılan sayılar illere göre aylara göre indekslenerek bütün detaylarıyla sistematik olarak incelenmiştir. Verilerden alınan verilere göre yukarıdaki bulgulardan yola çıkarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- Araştırma son 10 yılın verileri kullanılarak bakılarak daha geniş bir araştırma konusu yapılabilir.
- Araştırmada alına verilere göre 53 olimpiik spor dalıyla araştırma daha geniş bir araştırma konusu olabilir.
- Olimpiyatlardan alınan başarı verileriyle bütün spor federasyonlarının değerlendirilmesi sağlanabilir.
- Araştırma 2024 yılı verileriyle de karşılaştırılarak son iki yıl içerisinde ki bütün değerlendirmelere göre yıllık değişimler takip edilebilir.
- Turnuvaların sayısal nitelikleri malum deprem dolayısıyla etkilendiği için bir önceki yılın turnuvaları ile sonraki yılın turnuvalarına göre daha farklı bir değerlendirme olacağından daha nesnel veriler elde edilmiş olabilir. Bu çalışmalar farklı bir araştırma konuları ile bütünleştirilebilir.
- Araştırma Türkiye Tenis Federasyonu sınırlı olduğundan çalışmaları uluslararası boyutunu artırmak için farklı ülkelerin tenis organizasyonlarıyla karşılaştırma yapılarak çalışmaların niteliği daha farklı olarak araştırılabilir.

Kaynakça

- (2024). Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü: <https://shgm.gsb.gov.tr/federasyonlar/?p=0> adresinden alındı
- (2024). GSB/2024-2028 Stratejik Planı: <https://sgb.gsb.gov.tr/Public/Edit/images/SGB/012014/GSB%202024-2028%20Stratejik%20Plan%C4%B1.pdf> adresinden alındı
- (2024). Gençlik ve Spor Bakanlığı: <https://gsb.gov.tr/teskilat-semasi.html> adresinden alındı
- (2024). Spor Eğitimi ve Araştırmaları Daire Başkanlığı: <https://sporegitim.gsb.gov.tr/Sayfalar/2873/2859/Yonetmelikler.aspx> adresinden alındı
- (2024). Türkiye Tenis Federasyonu: <https://www.ttf.org.tr/images/talimatlar/2014/32984T%C3%BCrkiye%20Tenis%20Federasyonu-Ana%20Statu.pdf> adresinden alındı
- (2024). Türkiye Tenis Federasyonu: <https://www.ttf.org.tr/component/content/article/17-haberler/18781-3-uluslararası-cudi-cup-tenis-tur-nuvas-baslad> adresinden alındı
- (2024). I-kort: <https://www.ikort.com.tr/turnuvalar> adresinden alındı
- Alaeddinoğlu, V. (2024). Amatör Sporun Gelişmesinde Belediyeler Spor Liginin Önemi. *Uluslararası Gelişim Akademi Dergisi*, 5, 25-33.
- Atıcı, A. R., & Şahin, İ. (2023). FİFA 2018 Dünya Kupası'nın Müsabaka Analizlerinin İncelenmesi: Fransa Milli Takımı Örneği. *Yalova Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(3), 286-297.
- Avcı, M. (2013). Spor Federasyonlarının Hukuki Niteliği, İdari Teşkilat İçindeki Konumu ve Bağımsızlığı Sorunu. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 70, 3-19.
- Aydın, G. (2023). Is it possible to evaluate rebranding and debranding strategies applied in sports club logos with eye tracking? *Revista de Gestão e Secretariado*, 14(11), 20662-20677.
- Aydın, G. (2023). Modern Yaz Olimpiyat Oyunlarında Türkiye: Sidney'den Tokyo'ya. *Journal of Athletic Performance Researches*, 1(1), 37-47.
- Aygün, M. (2023). An Investigation of Sport Management: A Bibliometric Analysis (1979-2022). *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 10(4), 2201-2216.
- Aygün, M. (2023). Sport Organizations in World Literature: Status and Systematic Determinants. *Avrasya Spor Bilimleri ve Eğitim Dergisi*, 5(2), 184-196.
- Başkaya, G., & Akkoyunlu, Y. (2023). Kadın Futbolcuların Bazı Performans Testleri ile Maç Performans Parametreleri Arasındaki İlişki. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 6(2), 521-539.

- Biricik, Y. S. (2020). Spor Yöneticisi Adaylarının Sosyal Girişimcilik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 22(3), 109-119.
- Biricik, Y. S., Sivrikaya, M. H., & Karababa, B. (2023). The Relationship between Covid-19 Anxiety, Burnout, Mental Well-Being, and Resilience in Student-Athletes and Non-Student-Athletes. *E-International Journal of Educational Research*, 14(3), 149-164.
- Cağlayan, M. N., & Cetiner, H. (2022). Sportif Rekreasyon Politikalarında Spor Federasyonlarının Rolü. *Future Trends in Leisure & Recreation Congress At*, (s. 9-11).
- Cho, W.-C., Tan, T.-C., & Bairner, A. (2024). Managing the Compliance of National Federations: An Examination of the Strategies of International Olympic Sports Federations. *European Sport Management Quarterly*, 24(2), 303-322.
- Colakoğlu, T., Özbec, Ö., & Doğan, D. (2022). 7405 Sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanununun Kamu Politikası Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Avrasya Spor Bilimleri ve Eğitim Dergisi*, 4(1), 80-95.
- Devcioglu, S., Çoban, B., & Karakaya, Y. E. (2011). Spor Kulüplerinin Yönetim Modellerinin Değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 51-68.
- Doğan, P. K., & Colak, M. (2023). Spor Federasyonlarının Mali Yapısının Olimpik Federasyonlar Özelinde İncelenmesi ve Gelir Gider Tabloları Üzerinden Değerlendirilmesi. *Yalova Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(3), 190-206.
- Erkin, E. (204). 7405 Sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu'nun Getirdiği Sistem Hakkında Bazı Düşünceler. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 28(2), 241-288.
- Ersöz, G., & Alagöz, B. (2019). Türkiye'de 2007-2017 Yılları Arasında Spor Branşları ve Cinsiyete Göre Sporcu Sayılarının Dağılımı. *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 42-65.
- Erten, R. (2006). Türk Sporunun Yapısal Düzeni. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, X(1), 117-136.
- Güler, M. Ş., & Arıkan, N. G. (2023). Sarıkamış'taki Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spora Karşı İlgileri. *Atatürk Üniversitesi, Kaş Sporları Enstitüsü, Y. Lisans Tezi*, 1, 1-62.
- Gençoğlu, C., & Namlı, S. (2020). Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık ve Empati Düzeyleri/Erzurum Teknik Üniversitesi Örneği. *Sport Sciences*, 15(3), 33-43.
- Gençoğlu, C., Demir, S. N., & Demircan, F. (2021). Sporda Beslenme ve Ergojenik Destek Ürünleri: Bir Geleneksel Derleme. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(4), 56-99.

- Imamoğlu, A. (2011). T¼rkiye’de Sporun Yönetsel Yapısı İçinde Spor Federasyonları. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(2), 3-10.
- K¼den, S. (2024). DHA: <https://www.dha.com.tr/spor/sirnakta-9-ulkeden-63-teniscinin-katildigi-3uncu-uluslararası-cudi-cup-turnuvasi-basladı-2446339> adresinden alındı
- Kıyıcı, F., & Alaeddinoğlu, V. (2022). Kayak Alp Disiplini Alt Yapısı İçin Yetenek Seçimi Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Gelişim Akademi Dergisi*, 1(1), 14-32.
- Kishalı, N. F., Alaeddinoğlu, V., & Dal, A. (2021). Amatör Sporun Gelişmesinde Yerel Yönetimlerin Rol¼ (Erzurum B¼y¼křehir Belediyesi rneği). *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(1), 143-154.
- Kuvvetli, Ü. (2023). Avrupa Futbol şampiyonasında Başarı Faktörleri. *Fenerbahçe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(3), 40-53.
- Sözen, T., & Sunay, H. (2010). Spor Federasyonları Yöneticilerinin Stratejik Planlama Uygulamalarına İlişkin Gr¼řlerinin Değerlendirilmesi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(3), 119-129.
- Schulz, L., Parnsen, A., & Schlesinger, T. (2023). Expectation-Based Types of Voluntary Sports Clubs in Regional Sports Federations. *Sports Management, Marketing, and Economics*, 5.
- Sivrikaya, M. H., & Biricik, Y. S. (2019). Milli Takım D¼zeyindeki Elit Kayakıların Sporcu Bağlılık D¼zeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Rekreasyon ve Spor Yönetimi Kongresi* (s. 14). Muğla: Rekreasyon alışmaları ve Araştırmaları Derneği.
- Song¼n, Y., Katkat, D., & Budak, D. (2015). T¼rkiye’deki Ulusal Spor Federasyonlarının Doping Kontrol Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(2), 93-102.
- Sunay, H. (2003). T¼rk Spor Politikasına Analitik Bir Bakış. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 39-42.
- Taş, Z., & imen, Z. (2017). Spor Federasyonları İl Temsilcilerinin Yönetsel Sorunlarına İlişkin Gr¼řleri. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 3(Spc.), 1-15.
- Turan, M. (2021). Giresun Gençlik Spor İl M¼d¼rl¼đ¼ Personellerinin Spor Etkinliklerine Yönelim Tutumlarının İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(1), 29-41.
- Turan, M., & Tathısu, B. (2021). Beden Eğitimi ve Spor Y¼ksekokulu ğrencilerinin Zihinsel Dayanıklılık D¼zeylerinin İncelenmesi (Bayburt niversitesi rneği). M. Ilkım içinde, *Spor Bilimlerinde Araştırma ve Değerlendirmeler* (s. 187-202). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Uyar, Y., & Sunay, H. (2019). Amerika Birleşik Devletleri ile T¼rkiye’de Uygulanan Antrenör Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 234-245.

- Veltri, F. R., Miller, J. J., & Harris, A. (2006). Club Sport National Tournament: Economic Impact of a Small Event on a Mid-Size Community. *Journal of Travel Research*, 45, 17-25.
- Yavuz, M., Metin, S. C., & Bayarslan, B. (2023). Futbolda Müsabaka Analizi ve Önemi. N. Yılmaz içinde, *Spor Bilimlerinde Öncü ve Çağdaş Çalışmalar* (Cilt 1, s. 169-182). İzmir: Duvar Yayınları.
- Yiğit, A. (2019). Bir Bağımsız Spor Federasyonu Olarak Türkiye E-Spor Federasyonunun Hukuki Statüsü. *II. International Conference on Empirical Economics and Social Sciences (ICEESS' 19)*, (s. 619-646). Bandırma-Balıkesir.

Spor Alt Yapısının Oluşturulmasında Okul Öncesi Dönemde Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenin Rolü

Abdullah Yıkılğan¹

M. Haluk Sivrikaya²

Özet

Spor; bireyin sosyal, ruhsal ve bedenen gelişimine katkı sağlayan aynı zamanda içerisinde mücadele, yarışma ve başarıyı barındıran geniş bir kavramdır (Yetim, 2006). Bu kavram içerisinde başarı elde edilip üst düzey sporcu olabilmek için zamanında ve uzun süreli kompleks bir çalışma gerekmektedir. İşte bu noktada devreye sportif alt yapılar girmektedir. Sportif alt yapılar erken yaşta alt yapıya aldıkları sporcuların elit sporcu olmaları için gerekli çalışma koşullarını sağlayan kurumlardır. Bu kurumlardaki sporcuların başarıya ulaşması için sporcuların olabildiğince erken yaşta bu kurumlarla tanışması gerekmektedir. Okul öncesi dönem çocukların spor branşları için bir ön koşulu olan temel motor becerilerinin edindiği dönemdir. Bu dönemde doğru edinilen motor beceriler çocukların sportif başarısındaki temel unsurdur.

Ülkemizde okul öncesi eğitim zorunlu olmadığı ve maddi anlamda bir külfete neden olduğundan bu kurumlardaki öğrenci sayıları az olduğu görülmektedir. Fakat son yıllarda bayanlarında iş hayatına atılmasından dolayı aileler çocuklarını bu kurumlara götürmek zorunda kalmaktadırlar bu da okul öncesi eğitim kurumlarının oranında artışa sebep olmuştur (Naci Kara, 2023). Bu dönem çocuklar oyunlara bayılırlar çünkü kendilerini özgür ve güvende hissettikleri en önemli yerdir oyunlar. Bu kurumlarda görevlendirilecek beden eğitimi ve spor öğretmenleri çocukların gelişim özelliklerine uygun oyunlar oynatırken aynı zamanda çocukların fiziksel gelişimi, sosyalleşmesini ve temel motor becerilerini edinmesinde büyük rol oynamaktadırlar. Beden

1 MEB, Turgut Özal Ortaokulu ORCID: 0009-0000-5161-4908, abdullah.yikilgan23@ogr.atauni.edu.tr

2 Atatürk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, <https://orcid.org/0000-0001-8268-3391>, haluk@atauni.edu.tr

eğitimi ve spor öğretmenleri tüm spor branşları için gerekli olan ön motor becerilerin gelişmesine katkıda bulunurken aynı zamanda çocukların uygun spor branşlarına yönlendirilmesinde de büyük rol oynamaktadır. Üst düzey sporcularla yapılan görüşmelerde bu sporcuların birçoğunun zamanında ve doğru sporu seçmelerinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin büyük etkisi olduğu görülmektedir.

Bu bölümde sporda üst düzey başarı elde edebilmek için küçük yaşlardan itibaren sporla tanışmak gerekmektedir. Bunun içinde en erken yaş dönemi olan okul öncesi dönemdir. Bu dönemde çocuklar oyun eşliğinde sosyal, duygusal ve fiziksel gelişim gösterir. Gelişimin hızlı olduğu bu dönemde spor branşlar becerilerinin ön koşulu olan temel becerileri edindiği dönemdir. Çocukların bu temel becerileri eğlenceli ve doğru bir şekilde kazanmasında rol oynayan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin önemine değindik.

GİRİŞ

Sporun kişinin birinin fiziksel, sosyal, bedensel gibi birçok özelliğini birlikte geliştirdiği bilinmektedir. Spor aynı zamanda bireyin geleceğini planlaması, yaptığı spor branşını meslek edinmesinin noktasında da etkili olduğu görülmektedir. Bugün birçok üst düzey sporcunun beden eğitimi öğretmeni ya da antrenör olduğu görülmektedir. Bu şekilde olan sporcularımız aynı zamanda gelecek nesillerinde spora olan bakış açılarını değiştirmektedir ve ülkemizde gün geçtikçe daha fazla sporcu grubuyla Avrupa, dünya ve olimpiyat oyunlarına katıldığımız görülmektedir. Tabii ki bu başarıları elde etmek uzun bir süreçten geçmekle elde edilmektedir. Bunun içinde erken yaşlarda sporla tanışmak gerekmektedir. Spora başlama yaşı her spor branşı için farklı zamanlar içerse de bu branşların kilit anahtarı olan temel motor becerilerin en hızlı kazanıldığı dönem oyun dönemi olan okul öncesi dönemdir (Turan, Tatlısu, Tatlısu, & Uçan, 2021).

Bu dönemde bu kazanımların doğru bir şekilde öğrenilmesi ve yetenekli çocukların uygun spor branşlarına yönlendirilmesinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerine büyük görev düşmektedir. Üst düzey birçok sporcunun spora başlamasında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etkili olduğu bilinmektedir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin okul öncesi eğitim döneminde başlayarak tüm eğitim kademelerinde yeterli süre görev almaları gerekmektedir. Son yıllara da Gençlik Spor Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığının ortak yürüttükleri birçok proje göze çapmaktadır. Bu sayede antrenörler okulları gezerek beden eğitimi öğretmenleri ile alt yapıya sporcu seçimleri yapmaktadırlar. Tabii ki beden eğitimi öğretmenin yeteneğini belirlediği çocukların daha iyi imkanların olduğu ve belirlenen branşa özgü üst becerilerin kazanılması için alt yapıya gitmeleri gerekmektedir. Bu alt

yapılarda sporcuların antrenman yapmaları için gerekli sportif malzemenin yanında çocukların beslenme ve duygusal gelişim noktasında da destek olunmaktadır.

Sportif Alt Yapı

Sportif anlamda alt yapılar sporcularının daha üst düzey başarılar gerçekleştirip, sporunun yaptığı spor branşında zirveye erişimini gerçekleştirmeyi amaçlayan yapılardır. Alt yapılar sporcularının sadece sportif başarılarına odaklanmayıp sporcuların bedensel, zihinsel, teknik, taktik, ahlaki ve ruhsal gelişimleri gibi çok yönlü gelişimlerini hedeflemektedir. Bu bağlamda yapılan antrenmanlar şunları içermektedir (Savaş & Turan, 2023)

Kişilik Gelişimi: Sportif antrenmanlarla sporcuya örf, adet, gelenek ve göreneklerine uygun, yetiştiği toplumun ahlaki değerlerinin benimsetilmesi sporunun sportif yüklenmelere dayanma kapasitesini attırdığı gibi rakibe sevgi, saygı ve hoşgörülü çerçevesinde bakmayı da sağlar. Sporcuya birlikte hareket etme, takım ruhu ve kendine güvenme duygusunu geliştirir (Dündar, 2017).

Dayanıklılık: Sporunun yapılacak olan antrenman uygulamasına ne kadar dayanabileceği anlamına gelen kondisyon sportif başarıya etki eden en önemli parametrelerden biridir. Antrenman veya müsabaka esnasında vücutta meydana gelen değişimlere ve enerji oluşumuna çabuk ve hızlı cevap verebilmek iyi güce yani dayanıklılığa sahip olmak gerekmektedir. Dayanıklılık antrenmanları ile kalp ve dolaşım sistemini güçlendirerek antrenmanın ve müsabakanın şiddetine vücuttan cevap verebilmesi geliştirilir (Kızılet, 2011).

Teknik ve Taktik: Sporunun yetenek ve kabiliyeti doğrultusunda geliştirilecek teknikler sporcuyu başarıya götürecektir. Antrenör sporcusunu iyi tanıyım bu yönde iyi bir teknik geliştirmesine yardımcı olacaktır. Sporcu oluşturulan teknikleri yeterince tekrarlayıp hareketleri otonom bir hale getirmelidir.

Sporunun müsabaka esnasında değişen koşullara v rakibinin hamlelerine göre hızlı bir şekilde cevap vermesi iyi bir taktikle sağlanabilir. Bunun içinde sporcu antrenmanlarda taktik geliştirici çalışmalar sıkça yapılmaktadır. Rakip analizleri değişen çevre ve iklim şartları ile ilgili çalışmalar antrenmanın bu safhasında ele alınır (Güler & Yıldırım, 2022), (Dündar, 2017).

Zihinsel Antrenman: Antrenman dinilince akla fiziksel hareket gelse de günümüzde zihinsel antrenmanda antrenmanın önemli bir parçası haline gelmiştir. Zihinsel antrenmanlarla sporcuya kendine güven duygusu gelişir,

kendi benliğini kontrol altında tutma, kaygı ve stresle baş edebilme, müsabaka esnasında planlama dışı gerçekleşen olaylarla başa çıkmayı geliştirmeyi amaçlanmaktadır. Zihinsel antrenmanlar sporcuların performansını da attırduğu bilinmektedir. Sporcu gördüğu teknik ve taktikleri zihinsel olarak imgelemesi zihinsel antrenmanlarla mümkündür. Zihinsel antrenman hazırlık ve müsabaka döneminde olduğu gibi sakatlık sonrası tekrar dönüşlerde de sporcuya çok büyük katkı sağlamaktadır (Altın & Akalın, 2008) .

Sporcu Seçimi

Sporcunun kendi branşın da üst düzey başarı elde etmesi ve zirveye ulaşması için kabiliyetli sporcuların zamanında ve doğru bir şekilde seçilmesi gerekmektedir. Tüm spor branşlarının spora başlama yaşı ve üst düzey başarı yaşı farklıdır. Bu nedenle sporcu seçimleri doğru zamanda ve doğru şekilde yapılması başarıya ulaşmakta kilit öneme sahiptir. Doğru sporcu seçimi sporcunun antrenman verimini ve başarıyı doğrudan etkileyen faktörlerdendir (Sevim,1997).

Tablo 1. Spor dallarına göre spora başlama ve branşlaşma yaşlarını göstermektedir (Sevim, 1997).

Sayı	Spor Branşı	Spora Başlama Yaşı	Branşlaşma Yaşı
1	Kürək	12-14	16-18
2	Atletizm	10-12	13-14
3	Güreş	13-14	15-16
4	Kayak	6-7	10-11
5	Basketbol	7-8	10-12
6	Halter	11-13	15-16
7	Boks	13-14	15-16
8	Yüzme	3-7	10-12
9	Dalış	6-7	8-10
10	Voleybol	11-12	14-15
11	Eskrim	7-8	10-12
12	Jimnastik (Kadın)	6-7	10-11
13	Jimnastik (Erkek)	6-7	12-14
14	Tenis	6-8	12-14
15	Ar	5-6	8-10
16	Futbol	10-12	11-13
17	Boks	13-14	15-16

Sporcu seçiminde dikkat edilmesi gereken kriterler

Karmaşık bir yapıya sahip olan yeteneğin en önemli özelliği kalıtsal olması olsa da çevresel faktörlerden etkilendiği de inkâr edilemez. Yetenek tanımı konusunda herhangi bir fikir birliği yoktur. Genel olarak yetenek seçimi Beden eğitimi ve spor öğretmeni ve antrenörlerin dikkati ve gözlemi ile gerçekleşmektedir. Buradan şu kaniya varabiliriz ki en iyi yetenek seçimi uygulamalı eğitimidir yani spor dersleri ve antrenmanlardır (Sevimli, 2015).

Tüm spor branşları için geçerli sporcu seçim ve gelişim kriterleri şöyledir.

1. Antropometrik Özellikler: Boy ve vücut ağırlığı, vücut tipi.

2. Motorik Özellikler: Dayanıklılık, sürat, beceri, koordinasyon gibi özellikler.

3.Öğrenme Yetişi: Sporcunun kas ve sinir iletim kabiliyeti, gözlem ve analiz kabiliyeti.

4. Sosyal Beceri: İletişim kabiliyeti, sorumluluk alabilme ve birlikte hareket edebilme yeteneği gibi.

5. Psikolojik Faktörler: Müsabaka ve antrenmanların yüklediği stres ve kaygı duygularıyla baş etme, zorluklarla baş etme gibi durumlar.

Sporda yetenek seçimini birkaç aşamada gerçekleştirmek mümkündür.

1.Aşama: Bu aşama beden eğitimi ve spor dersleri, okul öncesi ve okul dışı çalışmalar ön plana çıkmaktadır. Bu aşamada hedefe ulaşmak için okullarda yeterli çalışma saatleri, ortamı ve spor malzemesi sağlanmalıdır. Çalışmaların başlangıcında genel spor yeteneği değerlendirmeye alınırken ilerleyen zamanlarda spor branşına yönelik özel yetenek değerlendirilir.

2.Aşama: Bu aşamada okul faaliyetlerinin yani sıra performans gelişime yönelik antrenmanları kapsamaktadır. Sporcunun seçilen sporun üst düzey becerilerini karşılayıp karşılamadığı değerlendirilir. Teknik becerileri ne kadar hızlı edindiği, performansı ne hızda geliştirdiği ve taktik becerisi değerlendirilir. Üst düzey başarıya erişebilme kapasitesi değerlendirilir.

3.Aşama: Sporcunun üst düzey yüklenmelere karşı koyabilme yeteneği değerlendirildiği aşamadır. Sporcunun müsabakalarda ortaya koyduğu performansta değerlendirilir.

Bu üç aşamada birbirini takip eden ön şartı şekilde uzun bir periyot şeklinde düzenlenmelidir. Yetenek seçimi ve gelişimi her spor branşı için bilimsel gerçeklere dayalı bir şekilde planlanmalıdır (Sevim, 1997).

Okul Öncesi Gelişim

Gelişim insanoğlunun döllenenmiş yumurta evresiyle başlayıp yaşam boyu devam eden bedensel, zihinsel ve sosyal değişim sürecidir (Aydın A. , 2016). Gelişim kalıtsal ve çevresel faktörlerle beraber, aşamalı olarak yaşam boyu devam eden bir süreçtir (Yıkılğan, 2016). Bilim insanları bu süreçlerin daha iyi anlaşılması için bölümler ve dönemlere olarak incelemişlerdir.

Okul Öncesi Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim olarak insanların olayları algılama, yaşanan olay ve edinilen bilgilerin hatırlanması, olaylarda akıl yürütme, değişen durumlarda problemlerin üstesinde gelme ve karar verme gibi kavramları içerir (Smith, Hoeksema, Fredrickson, & Loftus, 2020). Okul öncesi olan bu bilişsel gelişimi dönem olarak bilim insanları işlem öncesi dönem olarak isimlendirmişlerdir.

İşlem Öncesi Dönem: Dünyaya gözlerini açtığında herhangi bir zihinsel faaliyeti olmayan çocuk zamanla dış dünyan ile iletişime geçtikçe anlama, anlamlandırma, kıyaslama gibi zihinsel gelişim göstermeye başlar (Akandere, 2006). Çevresiyle iletişime geçmeye başlayan birey ne kadar etkin iletişim kurarsa zihinsel gelişim o oranda gelişir. Bilişsel gelişimi alanında çalışmalar yapım alanın gelişimi ve yayılımına katkı sağlayan şu anki durumuna gelmesi sağlayan en büyük bilim insanlarından biri Piaget'tir (Santrock, 2011). Bu dönem Piaget'e göre kritik dönem olarak tanımlanmıştır. Somut işlem dönemine geçmeden önceki zihinsel tüm hazır bulunuluğun tamamlandığı evredir. Zihinde oluşturulan sembolik oluşumlar çoğalması ve nesnelere temsil etme kabiliyetini kullanıldığı dönemdir. Bu dönemde çocuk nesnelere zihinlerinde oluşturdukları şemaları doğrultusunda anlamlandırır. Bu dönemde çocuk olaylar kaşsısında tek yönlü düşünmektedir. Yani benmerkezcidir. Örneğin: Çocuğa "Neden güneş battı" diye sorduğunuzda bilimsel olarak güneşin batısını anlatması bekleyemeyiz bunun yerine çocuk "ben hala oyun oynayacaktım neden hava karardı" cevabını verecektir çünkü sorunun çocukta içerdigi algıya göre çocuk cevap verir (Aydın B. , 2005). Çocuklarda cansız bir varlığı canlı varlık gibi konuşturma, canlı varlığın yerine koyma (animizm) bu dönemde gerçekteşir. Dil gelişimi hızlıdır üç yaşında birkaç kelimedenden oluşturduğu cümleyi beş yaşında yazım kurallarına uygun konuşabilir hale gelmiştir (Muratlı, 2003).

Okul Öncesi Dönem Sosyal Gelişim

Doğum ile başlayım eğitimin ilk kademesi olan anaokuluna kadar geçen süreç okul öncesi olarak aktarılır. Bu dönemde çocuk ilk olarak anne, baba ve akrabalarla sosyalleşmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarına başlamasıyla

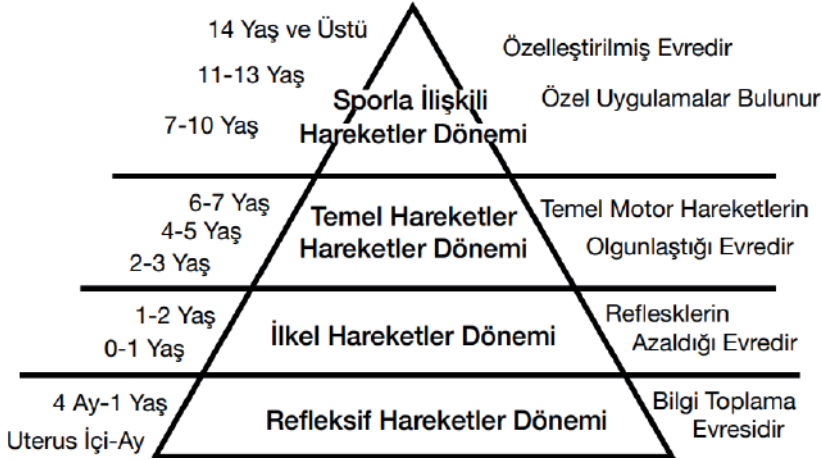
bu çevre öğretmen ve arkadaşlarıyla genişlemektedir (Gülay, 2009). Okul öncesi eğitimle çocuk sosyal bir varlık haline gelir. Bu dönemde çocuk grup içi sorumluluk alma, birlikte hareket etme, doğru bir şekilde kendini tanımlama ve bir gruba ait olmak gibi sosyal edinimler kazanır (Karaca, Aral, & Gündüz, 2011). Okul öncesi dönemde gelişim hızı yüksek ve bu dönemdeki edinimler hayat boyu devam ettirilir. Okul öncesi eğitimle çocuklar ilk kez yaşlılarıyla birlikte aynı sosyal ortamı paylaşmaya başlamıştır. Bu dönemde çocuk akranları ile ne kadar iyi bir sosyalleşme gerçekleştirir ise hayatın geri kalan kısmında da insanlarla ilişkisi o oranda iyi olacaktır bunun içinde okul öncesi eğitim kurumlarında iyi bir sosyal gelişim ortamı kurulup çocukları oyunla eğlenerek sosyalleşmesini sağlamakta çok büyük önem arz etmektedir (Gülay, 2009). Akran ilişkisi bireylerde olumlu davranış sağladığı gibi olumsuz davranışlarda kazandırabilir bunun için çocukların sosyalleşmesini sağlarken oluşturulacak ortam iyi düzenlenmeli ve kontrol altında tutulmalıdır. Olumsuz davranışların sergilendiği arkadaşlarına zorbalık eden çocuklar ile bu zorbalığa maruz kalan çocuklar arasında güç farklılıkları görülmektedir akran zorbalığı dediğimiz bu durumda bazen çocuklar bu zorba davranışlara müdahale etmeyip hatta destek vermeleri şiddetin seyrini attırmaktadır (Hodges, Malone, & Perry, 1997).

Bu dönemde çocuklar karşıt cinsteki ebe beyinlere yaklaşma söz konusudur. Kız çocukları babalarına yakınlık gösterir ona hayrandırlar onun ideal bir eş olduğunu düşünürler ellerinde geldikçe ona yemek yapmak gibi onu ilgisini çekecek şeyler yaparlar. Annelerde erkek çocukların idolleridir. Annelerinin ilgisini çekmek için ev işinde ona yardım eder, ona hediyeler almaya ve yaşamlarını güzelleştirmeye çalışırlar. Bu duygusal süreç hem kızlarda hem erkeklerde anne ve babalarının eşlerini sevdiğini anlarsa beni cezalandıracağı hissini oluşturur ve korku başlar. Böylece kendi cinsine yönelme duygusu edinmiş olurlar. Özdeşim dediğimiz kendi cinsinden ebeveynde benzeme eğilimi oluşmuştur (Bayhan & Artan, 2007). Sosyal ortamda kendilerini güvende hissederler, arkadaşları ile uyum içindedirler, neşeli ve hareketlidirler. Yardımlaşmayı seven akranları ile küçük gruplar halinde oynayan bir kişiye bürünmüştür. Ebeveynlerine yardım etmeyi seven ve ortak kararlar alımında fikir söylemekten hoşlanan ve sorumluluk almakta istekli bir yapıya sahip olmuşlardır. Ahlaki ve kültürel değerleri (iyi, kötü, doğru, yanlış) edindiği dönemdir (Bak, 2011).

Okul Öncesi Dönem Psikomotor Gelişim

Psikomotor gelişim anne karnında başlayıp yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Motor kelimesi hareket anlamına gelmektedir bu hareketlerin bazıları yaşam boyu devam eden refleksi (nefes alıp vermek, göz kırpmak

gibi) ve bilinçli yapılan motor (sıçramak, yürümek gibi) hareketler olarak değerlendirilir (Orhan & Aydın , 2018).Motor gelişim yaşamın sürdürülmesi için gereken günlük aktiviteler ile genel beceri ve spor dalına has özel yeteneklerin gerçekleşmesini içerir (Türker, 2023). Gelişim yaşamın ilk yıllarında bebeklik döneminde refleks hareketlerle başlayıp kısa zamanda istemli motor davranışa döner. Her bir dönem bir sonraki dönem için hazır bulunuşluk yapar. Motor beceriler basit bir halden karmaşık bir hale dönüşür (Gallahue, Ozmun, & Goodway, 2017). Erken çocukluk dönemi motor gelişimi açısından en önemli dönmedir ve yaşamın diğer dönemlerindeki fiziksel gelişim ve motor becerilerin temel yapısını oluşturur (Özyürek, Özkan, Begde, & Yavuz, 2015). Gallahue'nin motor becerileri açısından gelişimi açıklamak için kuramında piramit şeklinde 4 ana kısım şeklinde ele almıştır (Yılmaz & Erklıç, 2023).

Şekil 1. Gallahue'nin Motor Gelişim Piramit Modeli (Gümüüşdağ & Yıldırım, 2018)

Temel Hareket Dönemi: Okul öncesi dönemi kapsayan bu dönemde çocuk artık aile ortamında çıkıp farklı insanlar ve akranları ile bir araya gelmektedir. Bu dönemde fiziksel gelişimi bebeklik dönemine göre yavaştır. Çocuk kolay bir şekilde koşma, sekme gibi motor becerileri yapabilir (Yalçın, 2010). Yaşam için gerekli olan ve tüm çocukların edindiği kazanımlar olduğu için "temel beceri" denmiştir. Bu beceriler bir yerden sıçrama, bir topu yakalama, tas fırlatma gibi temel motor becerilerdir. İki yaşından sonraki dönemde çocuk önce kendi bedenini tanımaya başlar, bedeni yeterliliklerini ve sınırlarını öğrenir sonrasında bedenini kontrol etmeyi öğrenir ve hareketleri daha düzenli ve kontrollü şekilde yapmaya başlar.

Bu dönemde hareketlerin doğru kazandırılması çok önemlidir bunun için iyi bir eğitim alınmalıdır Spora başlamadan önceki bu dönemde hazır bulunuşluk için gerekli kazanımların doğru ve düzgün bir şekilde verilmedir aksi takdirde bu davranışları düzeltmek çok güçtür. Çocuklar toplum içinde yapacakları hareketlerden dolayı eleştirileceği korkusuna sahip olduğu için çocukların cesaretlendirilmesi ve fırsat verilmesi önemlidir (Gümüüşdağ & Yıldırım, 2018). Bu dönem kazanımları hayatın devamı için gerek duyulan hareketleri içerir. Çocuklar kendi başların kıyafetlerini çıkarım giyebilirler, ayakkabılarını tek başlarına giyebilmelerine rağmen ayakkabı bağcıklarını bağlayacak motor gelişime erişmemişlerdir. Kalem rahatlıkla tutup karalama ve boyama yapabilir. Resim çizebilir, bir nesneyi kopyalayabilir (İnaç, Bilgin, & Atıcı, 2005). Kitap sayfalarını rahatlıkla çevirebilirler. Küçük kas grupları ve gözler tam olarak gelişimlerini tamamlamadıkları için el-göz koordinasyonunu sağlamakta güçlük çekerler. Bunun içinde ayrıntılı ince motor kasların kullanıldı becerileri gerçekleştiremezler. Bu sebepten okul öncesi etkinliklerinde kalın ya da büyük malzemeler kullanılmalıdır (Ergin & Yıldız, 2010). Çocuklar bu dönem içerisinde yerde duran veya yuvarlanan topa tekme atabilirler, bir yardımcı eşliğinde öne takla atabilir, makas kullanabilir, merdivenlerden inip çıkabilir, Topu sektirebilir, karşıdan gelen topu yakalayabilirler, tek ayak üzerinde sekebilirler, örneğe bakarak yazabilme ya da çizebilme yetilerini edinirler (Bayhan & Artan, 2007). Çocuk bu motor kazanımları eğer edinmiş ise buz üzerinde hareket etme, yüzme, trampelen kullanma, kaya sporları ve yüzme sporunun temel becerilerini öğrenebilecektir. Dönemin sonuna doğru hareketler arası uyum ve çabukluk gelişmiştir, dengede kalabilme ve uyum gibi motor becerilerde büyük bir gelişim görülür. Motorik özelliklerden kuvvet, relatif kuvvet ve dayanıklılık dönem sonunda dönem başına göre belirgin bir değişme görülmektedir (Kale, 2003).

Okul Öncesi Beden Eğitimi ve Spor

Beden eğitimi ve spor; çocukların sadece bedenlen değil, aklen ve ruhen de gelişmeyi sağlamak için oyun etkinlikleri ile sportif hareketleri birleştirip bedenlen, ruhen ve sosyal yönden gelişimi sağlamayı amaçlayan bilim dalıdır (Aracı,2006). Okul öncesi dönem çocukların olabildiğince hareketli oldukları bir dönemdir. Çocukların bu ihtiyacını en iyi bir şekilde karşılayabileceği çalışmaların başında beden eğitimi ve spor etkinlikleri gelmektedir. Bu etkinliklerde çocukların gelişim özellikleri ön planda tutularak çocukların hareket kabiliyetini attıracak, temel motor becerilerini geliştirecek etkinliklere yer verilmektedir. Beden eğitim ve spor faaliyetleriyle birlikte iskelet sistemi, dolaşım, solunum sistemlerin fizyolojik gelişimi ve kas gelişimi açısından oldukça faydalıdır (Yarumkaya & Ulucan, 2015).

Milli eğitim bakanlığı bu yaş dönemi için hareket ve oyuna çok önem verdiğini (Okul Öncesi Eğitim Programı/Etkinlik Çeşitleri ve Açıklamaları) da su sözlerle belirtmiştir (MEB, 2013):

“Hareket etkinliğinin amacı, çocukların temel hareket becerilerini geliştirerek çocuğun fiziksel, motor, bilişsel, dil, sosyal ve duygusal, gelişimine ve öz bakım becerilerine katkıda bulunmaktır. Böylece çocuğun fiziksel etkinliklere yaşam boyu katılımı da sağlanabilir. Çocukların fiziksel ve motor yeterliliklerinin, algısal motor gelişimlerinin ve hareket becerilerinin yani yer değiştirme, nesne kontrolü ve denge becerilerinin geliştirilmesini içeren etkinliklerdir. Bu etkinlikler süresince çocukların temel hareket becerileri, beden farkındalığı motor yeterliliği (güç, koordinasyon, hız, çabukluk) ve fiziksel yeterliliği (esneklik, kuvvet, dayanıklılık) gelişir. Örnek etkinlikler: Beden farkındalığını (bedenin omuz, bel, dirsek ve bilek gibi değişik bölümleri), alan farkındalığını (yukarı, aşağı, ön, arka, sağ, sol gibi), kuvvet, hız, çabukluk, esneklik, dayanıklılık ve koordinasyonu geliştirici etkinlikler, yapılabilecek etkinlikler arasındadır. Çocukların bireysel özelliklerini dikkate alan, onları güdüleyici, benlik algılarını ve özgüvenlerini pekiştirici etkinliklere yer verilmelidir. Uygulamalarda çevre düzenlemesine, çocukların yaşlarına uygun ve temel hareket becerilerini kazandırmada etkili olacak materyaller seçilmesine özen gösterilmelidir. Etkinliklerde top, ip, tebeşir, hullahup, denge tahtası gibi yapılandırılmış materyaller gibi açık hava oyun materyallerinin kullanımına ek olarak doğanın çocuklara sunduğu farklı yapıdaki zeminler, tırmanma olanakları, denge için kullanılacak kütükler gibi materyal ve ortamlar da kullanılmalıdır. Ayrıca geleneksel/ yöresel çocuk oyunlarının, açık havada oynanan sokak oyunlarının da hareket etkinlikleri kapsamına dâhil edilmesi etkinlikleri çeşitlendirecektir. Hareket etkinliği, çocukların motor gelişimlerinin desteklenmesi ve hareket becerilerinin kazandırılması amacıyla ele alınabileceği gibi geçiş etkinliği olarak da uygulanabilir. Bu durumda yapılacak çalışmalar için etkinlik planı hazırlanmasına ve bunların günlük eğitim akışına yazılmasına gerek yoktur. Etkinlikler en az 30 dakika sürmeli bu sürenin ilk 5 dakikası ısınma oyunları, 20 dakikası bir önceki uygulamanın tekrarı ve yeni temel hareket becerileri, son 5 dakikası da soğuma etkinlikleri olmalıdır. Hareket beceri etkinlikleri sınıf içinde veya açık havada, bahçede uygulanabilir.”

Okul öncesi olarak adlandırılan bu dönemde yapılacak beden eğitimi ve spor faaliyet planında, çocuklara doğru bir poster kazandırma, spor branşlarına geçmeden önceki temel motor becerileri kazandırmaya, kaba ve ince kas geliştirmeyi amaçlayan etkinlikler yer almalıdır (Yavuz & Özyürek, 2018). B u dönemde beden eğitimi ve spor derslerinde, engel altın geçişler, dayanma, merdiven inip çıkma, bir yerden asılma sallanma,

bir yere dayanama çekmeler ve itmeler gibi birleşimlerden oluşur. Genel ve üst-alt ekstremite kuvveti ve dayanıklılık geliştirmek amaçlanmalıdır. Bu tür aktiviteleri yaparken çocukların sıkılmasının önlemek için değişik formlarda eğlenceli oyunlar şeklinde uygulamalar yapılmalıdır (Kale, 2003). Erken yaştan itibaren hareketlilik kazandırılan çocuk sporu, yaşamın devam etmesi için (su içme ve uyumak gibi) gerekli bir alışkanlık gibi görür. Bu dönem temel motor becerilerde uzmanlaşmasında çok önemli bir yere sahiptir (Özer & Özer, 2012).Herhangi bir spor branşında elit düzeyde bir başarı edinmek istiyorsak bu erken yaşta ve doğru bir yönlendirmeye gerçekleşebilir. Erken yaşta çocuklara psikomotor gelişimleri desteklenmelidir bunun için erken yaştan itibaren beden eğitimi ve spor dersi ve öğretmeniyle çocukları buluşturmamız gerekmektedir (Kıyıcı & Aladdinoglu, 2022). Okul öncesi beden eğitimi uygulamaları çocukların hem fiziksel hem de fizyolojik gelişime katkıda bulunmak, sosyalleşmesini sağlamak, motor yetilerini geliştirmek ve boş zamanlarını değerlendirmek için çok önemlidir (Günsel, 2011). Dönem çocuğuna anlamanın, iletişim kurmanın en iyi yolu onun kendini en iyi hissettiği yer olan oyunlarda yer almakla gerçekleştirilebilir. Oyunla çocuk bir yandan eğlenirken diğer yandan motorsal, sosyal ve duygusal olarak da gelişim gösterir. Çocuk oyun içerisinde çeşitli rol ve modellere girerek dünyayı algılamaya ve kavramaya başlar (Güler İ. , 2023). Yaşama evinde odasıyla başlayan çocuk okul öncesi eğitim dönemiyle dünyası genişler ve bu dünyada çocuk kendini ifade etme fırsatı bulur bunu da en iyi oyunla la gerçekleştirir. Oyun çocuğun tüm gelişim bölümlerini destekleyip, ona öğrenme imkânı sağladığı için çok önem arz etmektedir (Alaceddinoğlu, Şebni, & Çakır, Investigating curling athletes' effective communication skills, 2022). Oyunda çocuklar birbirlerine bir şeyler öğretmezler onlar sadece deneyimleri yoluyla öğrenmeleridir (Tümkiye & Gülaçtı, 2010).Oyunla çocuk düşüncelerini rahatlıkla anlatabilir, karşısındaki akranlarını anlar ve fikir paylaşımında bulunurlar (Begum Karaman, 2020). Bu dönem çocukları uzun süre dikkatini toplayamadığı için yapılacak oyun etkinlik süreleri iyi ayarlanmalı birden fazla etkinlik gerçekleştirilmelidir. Oyunlarda bol bol övgü içerikli ve teşvik edici cümleler kullanılmalıdır (Arıcı, 2000). Oyun beden eğitimi ve spor eğitimde çevresel bir faktör olarak görülmektedir. Çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanan oyun etkinlikleri çocukların psikomotor gelişimi için çok önemli bir faktördür (Toprakkaya, 2004). Bu dönemde uygulanacak beden eğitimi ve spor etkinlikleri çocukların kendilerini hem güvende hissettiği hem de kendini en iyi ifade ettiği yer olan oyun etkinlikleri şeklinde olmalıdır.

Beden eğitimi ve spor dersleri okul öncesi dönemde dahil olmak üzere tüm eğitim kademelerinde çok önem verilmemektedir. Bunun nedenleri

arasında fiziksel etkinlik yapacak alanın ve malzemenin yetersizliği, yeterli sayıda beden eğitimi ve spor öğretmenin olmayışı ve ders saatlerinin yeterli olmayışı gibi nedenler yer almaktadır (Alaeddinoğlu, 2020). Özellikle okul öncesi dönemin zorunlu eğitim kapsamında olmayışı ve bu kurumlarda fiziksel etkinliklerin beden eğitimi öğretmenleri dışındaki eğitimcilerin girmesi bu dönemdeki en büyük eksiklik olarak görülmektedir (Tepeli, 2021). Beden eğitimi ve spor öğretmenleri bir yandan çocukların gelişim dönemine uygun psikomotor, duygusal ve ruhsal gelişimine katkıda bulunurken diğer yandan yetenekli çocukların spor branşlarına yönlendirme vazifesini üstlenmektedir (Sunay, 1998). Bu dönem için beden eğitim ve spor derslerinde çocukların postürlerini değerlendirici çalışmalar, koşma, tırmanma, denge gibi büyük kas gruplarını geliştirici çalışmalar, oyun içerisinde yarışlara verilmelidir. Dersler iç ortam yerine daha çok dış mekanlarda gerçekleştirilmelidir (Aracı, 2000). Beden eğitimi ve spor dersinin okul öncesi kurumlarda daha ciddi bir şekilde, yeterli malzeme ve işin uzmanı konumundaki beden eğitimi ve spor öğretmeni eşliğinde yapılması çocukların çok yönlü gelişimine katkı sağlayacağı aşîkârdır. Temel becerileri doğru edinmeleri ve uygun branşlarla spor hayatlarına devam etmeleri için okul öncesi kurumlarda sportif etkinliklere beden eğitimi ve spor öğretmenleri hayati öneme sahiptir. Bu hem çocukların doğru bir sosyal, duygusal ve psikomotor gelişim hem de üst düzey sportif başarı için gereklidir (Alaeddinoğlu & Kışalı, 2022).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Okul öncesi dönem çocuklar ev ortamında çıkıp akranları ile bir araya gelmeye başladığı dönemdir. Bu dönemde çocuklar hayatı oyun yoluyla anlarlar yani oyun onlar için hayatın kendisidir. Onun için bu döneme oyun dönemi denmektedir. Bu dönemde çocuklar oyun yolu ile akranlarıyla iletişime geçip kendisini ifade ederler. Oyunla çocuk değişik rollere bürünür, kendi potansiyelinin fark eder ve yeni fikirler üretim keşfetme yeteneğini geliştirir (Bayram, 2023). Çocuk oyun yoluyla temel becerilerini edinip geliştirir. Çocukların hem eğlenceli vakit geçirmeleri hem de doğru bir şekilde temel motor becerileri edinmeleri için işin uzmanları olan beden eğitimi ve spor öğretmenleri eşliğinde bu oyunları oynamaları gelişimleri açısından çok önemlidir. Bilişim çağında olduğumuz bu dönemde çocuklar zamanının çoğunu bilgisayar ve tabletlerin başında elektronik oyunlarla geçirmektedirler. Bu çocukların sadece bedensel değil sosyal ve ruhsal açıdan da olumsuz etkilenmektedir. Bu durumu tersine çevirmek için okul öncesi eğitim kurumlarında özellikle oyun içerikli sosyal etkinliklere daha fazla yer verilip bu etkinlikleri yapması içinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerine çok büyük ihtiyaç vardır.

Spor bireyin ruhsal, sosyal ve bedensel gelişim gibi birçok açıdan gelişim sağlarken asıl amaçlarından biri de bir amaç doğrultusunda yapılan aktivitedir. Bu amaçlar her spor branşı için farklı olsa da bu amaçlara ulaşmak için uzun süreli çalışma istemektedir. Sportif aktivitelerin devam etmesi için çeşitli spor kulüpleri alt yapılar oluşturmuşlardır. Bu alt yapılarda küçük yaştan başlayarak sporculara eğitimler verilmektedir. Alt yapıların aktif bir şekilde işleyebilmeleri için bu kurumlara çocuklarımızı uygun zamanda ve doğru kurumlara yönlendirmek gerekmektedir. Çocuklarımızı ne kadar erken zamanda ve doğru spor branşına yönlendirirsek başarıda o oranda gerçekleşecektir. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri çocukların hem temel motor becerilerinin doğru bir şekilde edinmelerini hem de yetenekli öğrencilerin doğru spor branşlarına yönlendirilmesinde önemli bir göre sahiptirler. Ülkemizdeki okul öncesi kurumlarının sayısının artırılıp sportif etkinlikleri dersinin işin uzmanı olan beden eğitimi ve spor öğretmenleri tarafından verilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda okul öncesi dönemle başlayıp tüm eğitim kuramlarında sportif etkinlikleri derslerine beden eğitimi ve spor öğretmenleri tarafından verilmeli yanında yeterli malzemeye ve zamana ihtiyaç vardır.

Kaynakça

- Özer, D. S., & Özer, K. (2012). *Çocuklarda Motor Gelişim* (7 b.). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Özyürek, A., Özkan, İ., Begde, Z., & Yavuz, N. (2015). Okul Öncesi Dönemde Beden Eğitimi ve Spor. *International Journal of Science Culture and Sport*, s. 479-488. doi:https://doi.org/10.14486/IJSCS314
- Akandere, M. (2006). *Eğitici Okul Oyunları* (3 b.). Ankara: Nobel Yayın Dğitim.
- Alaeddinoğlu, V. (2020). The Attitudes of University Students' Regarding Physical Education and Sports Lesson. *Ambient Science Physical Education & Sports*, 7(Esp. 1), 165-169.
- Alaeddinoğlu, V., & Kishalı, N. F. (2022). Trt Kanallarında yayınlanan çizgi filmlerde spor öğesinin değlendirilmesi. *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*, 5(41), 4157-4173.
- Alaeddinoğlu, V., şebin, K., & Çakır, B. Ö. (2022). Investigating curling athletes' effective communication skills. *Revista online de Política e Gestão Educacional*, 26(sp.1).
- Altın , A., & Akalın, C. (2008). Zihinsel Antrenman ve Yüksek Performans. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Dergisi*, 6(1), s. 39-43. doi:https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000131
- Arıcı, H. (2000). *Öğretmen ve Öğrenciler İçin Okullarda Beden Eğitimi* (2 b.). İstanbul: Bağırğan Yayınevi.
- Aracı, H. (2006). *Öğretmen ve Öğrenciler İçin Okullarda Beden Eğitimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Aydın, A. (2016). *Eğitim Psikolojisi* (14 b.). Pegam Akademi.
- Aydın, B. (2005). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. İstanbul: Atlas Yayınları.
- Bak, M. (2011). *Çocuk Gelişimi*. İstanbul: Cinis Yayınları.
- Bayhan, P. D., & Artan, İ. (2007). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Bayhan, P. S., & Artan, İ. (2007). *Çocuk Gelişim ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd. Sti.
- Bayram, E. (2023). Okul Öncesi Eğitim Programlarında Çocuk Oyunları Üzerine Çalışmalar. N. Kishalı, F. Kıyıcı, E. Tozoğlu, & V. Alaeddinoğlu (Dü) içinde, *Sporla Bilimsel Yaklaşımlar ve Lisans Üstü Öğrenci Araştırmaları* (15-26, Çev.). Gaziantep: Özgür Yayınları.
- Begum Karaman, E. S. (2020). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Oynatılan Fiziksel Etkinliğe Dayalı Oyunların Psikomotor Gelişim Üzerine Etkisi. *Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi Beden eğitimi ve SporBilimleri Dergisi*, 14(3), s. 529-539.
- Dündar, U. (2017). *Antrenman Teorisi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık Eğitim Danışmanlığı Tic. Ltd. Sti.

- Ergin, H., & Yıldız, S. (2010). *Gelişim Psikolojisi* (1 b.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Gülay, H. (2009, Haziran). 5-6 Yaş Çocukların Sosyal Konumlarını Etkileyen Çeşitli Değişkenler. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi.*, 6(1), s. 104-121.
- Gülay, H. (2009). Okul Öncesi Akran İlişkisi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22), s. 82-93.
- Güler, İ. (2023, Mart). TR83 İlleri (Amasya, Samsun, Çorum, Tokat) Devlet İlkokullarındaki Anasınıflarının Beden Eğitimi ve Oyun Etkinliklerine Yönelik İmkanlarının Değerlendirilmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1). doi:10.31680/gaunjss.1148647
- Güler, M. Ş., & Yıldırım, G. (2022). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda Eğitim Gören Sporcularda Reaksiyon Zamanı, Vücut Yağ Yüzdesi ve Denge, Parametreleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 348-358.
- Gümüşdağ, H., & Yıldırım, M. (2018). *Spor Bilimlerinde Çocuklarda Motor Gelişim* (1 b.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Günsel, A. M. (2011). *Okul Öncesinde Beden Eğitimi ve Uygulamaları* (2 b.). Ankara: Anı Yayınları.
- Gallahue, D. L., Ozmun, J. C., & Goodway, J. D. (2017). *Understanding Motor Development* (7 b.). (D. S. Özer, A. Aktop, Dü, D. S. Özer, A. Aktop, Y. Fazıloğlu, M. A. Öztürk, C. E. Ağlamış, B. A. Tuğrul, . . . Y. Özdöl, Çev.) Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Hodges, E. V., Malone, M. J., & Perry, D. G. (1997). Individual risk and social risk as interacting determinants of victimization in the peer group. *Developmental Psychology*, 33(6), s. 1032-1039.
- İnanç, B. Y., Bilgin, M., & Atıcı, M. K. (2005). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (2 b.). Ankara: Nobel Kitap Evi.
- Kıyıcı, F., & Aladdinoglu, V. (2022). Kayak Alp Disiplini İçin Yetenek Seçimi Üzerine Bir Derleme. *Uluslararası Gelişim Akademisi*, 1(1), s. 14-32.
- Kızılet, T. (2011). *Genç Bayan Futbolcularda Koordinasyon ve Pliometrik Çalışmaların Koşu Ekonomisi ve Diğer Biomotor Özellikler Üzerine Etkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Kale, R. (2003). *Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi* (1 b.). Ankara.
- Karaca, N. H., Aral, N., & Gündüz, A. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Davranışının İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Kuramsal Eğitimbilim*, 6(2), s. 65-76. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akukeg/issue/29343/314004> adresinden alındı
- MEB. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*.
- Murath, S. (2003). *Antrenman Bilimi Yaklaşımıyla Çocuk ve Spor*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Naci Kara, M. B. (2023, Nisan). Okul Öncesi Eğitiminin Önemi ve Gerekliliği Üzerine Bir Değerlendirme. *Internationa Social, Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 9(70).
- Orhan, R., & Aydın, S. (2018, Temmuz). Psiko-motor ve Gelişim Kuramları Açısından Spor Pedagojisi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), s. 523-540.
- Santrock, J. W. (2011). *Yaşam Boyu Gelişim Psikolojisi*. (P. G. Yüksel, Çev.) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Savaş, B. Ç., & Turan, M. (2023). Exploring Perceived Learning Among Students of Sports Sciences in Distance Education. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, 98(1), 13-26.
- Sevim, D. Y. (1997). *Antrenman Bilimi*. Ankara: Tutubay Ltd. şti.
- Sevimli, D. (2015). Sporda Yetenek Geliştirme Sürecinin Yönetimi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(1), s. 1-9.
- Smith, E. E., Hoeksema, S. N., Fredrickson, B., & Loftus, G. R. (2020). *Psikolojiye Giriş* (14 b.). (Ö. Öncül, & D. Ferhatoğlu, Çev.) Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Sunay, H. (1998). Spor Eğitim Alt Yapısında Beden Eğitimi Öğretmeni ve Antrenörün Önemi. *Beden eğitimi Spor Bilim Dergisi*, 3(2), s. 43-50.
- Tümkkaya, S., & Gülaçtı, F. (2010). *Erken Çocukluk Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Türker, Ü. (2023). Motor Gelişim. S. B. İbrahim Can (Dü.) içinde, *Kuramdan Uygulamaya Sportif Performans* (s. 31-45). İstanbul: Efe Akademi Yayıncılık.
- Tepeli, K. (2021). Motor (Haraket) Gelişimi. M. E. Deniz (Dü.) içinde, *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*. Ankara: Pegam Akademi.
- Toprakkaya, İ. (2004). *Oyun, Beden Eğitimi ve Spor Öğretiminin Eğitsel Temelleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Turan, M., Tatlısu, B., Tatlısu, T., & Uçan, İ. (2021). Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Sıkıntıya Dayanma Düzeylerinin Spor ve Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (Atatürk Üniversitesi Örneği)*. *Kafkas Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 63-75.
- Yıkılğan, A. (2016). *Kış porlarına Başlayan 8-14 Yaş Erkek Öğrencilerde Biyomotorik Özelliklerin İncelenmesi*. Ağrı: İbrahim Çeçen Üniversitesi.
- Yılmaz, K. B., & Erkalıç, A. O. (2023). Okul Öncesi ve İlköğretim Döneminde Psiko-Motor Gelişimin Fiziksel Aktivite Üzerindeki Önemi. *Journal of Curriculum and Educational Studies*, 1(2), s. 292-305. doi:10.5281/zenodo.10429678
- Yalçın, H. (2010). *Çocuk Gelişimi* (1 b.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Tic. Ltd.şti.

- Yarumkaya, E., & Ulucan, H. (2015). Çocuklarda Hareket Eğitimi Programının Motor Gelişim Üzerine Etkisi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 4(1).
- Yavuz, N. F., & Özyürek, A. (2018). Effects of Physical Education and Sport Activities on Motor Skills of. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 6(1), s. 40-50.
- Yetim, A. A. (2006). *Sosyoloji ve Spor*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Spor Endüstrisinde Sürdürülebilirlik: Zorluklar ve Fırsatlar

Neslihan Kandil¹

Davut Budak²

Özet

Spor endüstrisi, küresel ekonomik ve sosyal etkiye sahip devasa bir sektördür. Ancak spor etkinliklerinin ve tesislerinin çevre üzerindeki etkisi göz ardı edilemez. Spor etkinlikleri düzenlemek büyük miktarda enerji ve su tüketir, atık üretir ve CO2 emisyonu üretir. Bu durum spor sektörünün sürdürülebilirlik konusunda ciddi adımlar atmasını gerektiriyor Sürdürülebilirlik, çevresel etkinin azaltılmasını, enerji verimliliğini ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını, su tasarrufu ve atık yönetimini içerir. Aynı zamanda ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik stratejileri de spor sektörünün geleceği açısından önem taşımaktadır.

Spor endüstrisindeki sürdürülebilirlik uygulamaları, yüksek başlangıç maliyetleri, farkındalık eksikliği ve kültürel direnç gibi zorluklarla karşı karşıya kalsa da uzun vadeli önemli fırsatlar sunuyor. Enerji verimli uygulamalar ve yenilenebilir enerji kullanımı maliyet tasarrufu sağlayabilirken, sürdürülebilirlik projeleri de yeni gelir akışları yaratabilir. Ayrıca toplumsal farkındalığı artırarak ve spor kulüplerini sosyal sorumluluk projelerine dahil ederek sosyal sürdürülebilirliği desteklemektedir.

Bu çalışmanın amacı, spor endüstrisinde sürdürülebilirlik ile ilgili yürütülen uygulamalarının karşılaştığı zorlukları ve bu zorluklarla başa çıkmak için sunulan fırsatları detaylı bir şekilde ele almak, spor etkinliklerinin ve tesislerinin çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik boyutlarını inceleyerek, spor organizasyonlarına ve kulüplere daha yeşil ve daha sürdürülebilir uygulamaları benimsemek için stratejik öneriler sunmak, spor endüstrisindeki tüm paydaşlar arasında sürdürülebilirlik konusunda farkındalık yaratmak ve sürdürülebilir bir spor endüstrisi oluşturmak için atılması gereken adımları belirlemektir.

- 1 Doktora Öğrencisi Atatürk Üniversitesi, Kış Sporları Enstitüsü, Doktora Öğrencisi, neslihanandil44@gmail.com <https://orcid.org/0000-0003-1004-5432>
- 2 Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Erzurum/Türkiye <https://orcid.org/0000-0003-2632-0232>

Giriş

“Sürdürülebilirlik günümüzde toplumsal, ekonomik ve çevresel açılardan büyük bir öneme sahiptir. Küresel ısınma, çevresel bozulma ve doğal kaynakların azalması gibi sorunlar, her sektörde olduğu gibi spor endüstrisinde de sürdürülebilirlik uygulamalarının benimsenmesini zorunlu kılmaktadır. Spor endüstrisi, dünya genelinde milyonlarca insanı bir araya getiren etkinlikleriyle hem ekonomik hem de sosyal açıdan büyük bir etki yaratmaktadır. Ancak bu etkinlikler, aynı zamanda önemli çevresel etkilere neden olabilir. Spor tesislerinin yapımı, enerji tüketimi, atık yönetimi ve su kullanımı gibi unsurlar, spor endüstrisinin çevresel etkisini artırabilir.” (Collins et al., 2007).

Sürdürülebilir spor, spor etkinliklerinin ve tesislerinin çevresel, ekonomik ve sosyal açılardan sürdürülebilir olması demektir. Spor endüstrisinin sürdürülebilirlik konusundaki zorluklarını ve fırsatlarını anlamak, gelecekte daha yeşil ve sürdürülebilir bir spor endüstrisi oluşturmak için son derece önemlidir. Spor organizasyonları ve kulüpleri, sürdürülebilirlik stratejilerini benimseyerek hem çevresel etkilerini azaltabilir hem de toplumsal faydalar sağlayabilir. Örneğin, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, atık yönetimi ve geri dönüşüm programları, spor etkinliklerinin çevresel etkilerini önemli ölçüde azaltabilir (Kışal, Alaeddinoğlu & Dal, 2021; McCullough & Kellison, 2016).

Ancak spor endüstrisinde sürdürülebilirlik uygulamalarının yaygın biçimde benimsenmesi çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır. Bu zorluklar arasında yüksek başlangıç maliyetleri, farkındalık eksikliği ve kültürel direnç yer alıyor. Ancak sürdürülebilirlik uygulamalarının uzun vadede maliyet tasarrufu, yeni gelir kaynakları yaratılması, toplumsal farkındalığın artırılması gibi önemli fırsatlar sunduğunu da göz ardı etmemeliyiz (Smith & Westerbeck, 2007).

Sürdürülebilirlik sadece çevresel konularla sınırlı olmayıp ekonomik ve sosyal konuları da içinde barındıran geniş bir terimdir. Spor endüstrisindeki sürdürülebilirlik uygulamaları sosyal sorumluluk projeleri ve ekonomik sürdürülebilirlik stratejilerinin yanı sıra enerji verimliliği, su tasarrufu, atık yönetimi gibi çevresel faktörleri de içermektedir. Örneğin spor kulüpleri ve kuruluşları, yerel topluluklarla iş birliği yaparak toplumsal farkındalığı artırmak ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmak amacıyla çevre eğitimi programları düzenleyebilir. Ekonomik açıdan bakıldığında yeşil yatırımlar ve yenilikçi finansman modelleri, spor endüstrisinin uzun vadeli sürdürülebilirliğinin sağlanmasında önemli bir rol oynayabilir (Babiak ve Wolfe, 2009). Bu kapsamlı yaklaşım, spor endüstrisindeki tüm paydaşların

katılımını gerektiren ve daha sürdürülebilir bir gelecek için ortak bir vizyon oluşturmayı amaçlayan bir süreçtir.

Bu bölümde spor endüstrisinde sürdürülebilirlik kavramı, ortaya çıkan zorluklar ve bu zorlukların nasıl aşılabileceği konusunda fırsatlar ayrıntılarıyla anlatılacaktır. Sürdürülebilir spor uygulamaları çevresel, ekonomik ve sosyal açılardan ele alınacak ve spor endüstrisinin gelecekte nasıl daha sürdürülebilir hale gelebileceğine odaklanılacak.

1.Sürdürülebilirlik Kavramı ve Önemi

Sürdürülebilirlik, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün vermeden, mevcut nesillerin ihtiyaçlarını karşılamak için kaynakları ve çevreyi kullanma sürecini ifade eder. Bu kavram çevresel, ekonomik ve sosyal boyutların entegrasyonunu gerektirir ve bu üç boyutun uyumlaştırılmasını amaçlamaktadır. Sürdürülebilirlik kavramı kaynakların verimli ve sorumlu kullanımını, çevrenin korunmasını, ekonomik kalkınmanın sağlanmasını ve toplumsal refahın artırılmasını kapsamaktadır.

Birleşmiş Milletler Brundtland Komisyonu'nun 1987 yılında yayınladığı "Ortak Geleceğimiz" raporunda sürdürülebilir kalkınma şöyle tanımlanmaktadır: "Sürdürülebilir kalkınma, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün vermeden, mevcut neslin ihtiyaçlarını karşılayan kalkınmadır" (Brundtland, 1987).

Sürdürülebilirlik kavramı çevresel boyutlarla sınırlı olmayıp ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliği de kapsamaktadır. John Elkington, "üçlü sonuç" yaklaşımını kullanarak şirketlerin yalnızca finansal performanslarını değil aynı zamanda çevresel ve sosyal etkilerini de dikkate almaları gerektiğini savunmaktadır (Elkington, 1997). Bu yaklaşım, sürdürülebilir uygulamaları benimseyerek işletmelerin uzun vadede daha dayanıklı ve dirençli olmalarını teşvik etmektedir.

Sürdürülebilirliğin global önemi

Sürdürülebilirlik, küresel ölçekte kaynakların etkin yönetilmesinde, çevrenin korunmasında ve toplumsal refahın artırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Birleşmiş Milletler'in 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH'ler), bu önemi vurgulayan kapsamlı bir alan sunmaktadır. Küresel düzeyde sürdürülebilirlik, farklı ülke ve toplulukların ortak çabalarını ve gelecek nesillerin yaşam kalitesinin korunması için acil eylem gerektirir. Bu da yoksulluğun azaltılması, eşitsizliklerin ortadan kaldırılması, temiz su ve sanitasyonun sağlanması, iklim değişikliğiyle mücadele ve karasal ekosistemlerin korunması gibi çok çeşitli hedefleri içermektedir (United Nations, 2015).

Sürdürülebilirlik ekonomi için de önemli bir konudur. Şirketler sürdürülebilir uygulamaları benimseyerek uzun vadeli başarı sağlayabilirler. John Elkington tarafından geliştirilen “üçlü sonuç” (Triple Bottom Line) yaklaşımını kullanan şirketler, finansal performansın yanı sıra çevresel ve sosyal etkiyi de göz önünde bulundurarak yalnızca kısa vadeli karlılığı değil aynı zamanda uzun vadeli sürdürülebilirliği de sağlarlar (Elkington, 1997).

Sürdürülebilirlik toplumsal kalkınma için de önemlidir. Eğitim, sağlık, adalet ve güvenlik gibi temel insan ihtiyaçlarının karşılanması, sürdürülebilir bir toplum inşa etmenin temel unsurudur. Sürdürülebilirlik çabaları, sosyal adaleti sağlayarak ve sosyal eşitsizlikleri azaltarak daha kapsayıcı ve dirençli toplumların oluşmasına yardımcı oluyor.

Spor endüstrisinin büyüklüğü ve çevresel etkileri

Spor endüstrisi dünya çapında milyarlarca dolarlık ekonomik etkiye sahip büyük bir endüstridir. Bu sektör, profesyonel spor ligleri, spor malzemeleri üretimi, spor turizmi, medya hakları, reklam ve sponsorluk gelirleri dahil olmak üzere çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedir. Küresel spor endüstrisi, ekonomik büyüklüğü ve etkisi nedeniyle sadece spor organizasyonları üzerinde değil aynı zamanda çevresel kaynakların kullanımı, atık oluşumu gibi faktörler üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle büyük ölçekli spor etkinliklerinin ve stadyumların inşası ve işletilmesi, enerji, su ve diğer kaynakların yoğun tüketimine yol açmaktadır. Ayrıca, bu tesislerin işletimi sırasında oluşan atık ve karbon emisyonları, çevresel sürdürülebilirlik açısından önemli bir endişe kaynağıdır (Coates & Tschirhart, 2017).

Spor endüstrisinin çevresel etkileri üzerine yapılan araştırmalar, bu etkilerin azaltılması için farklı stratejilerin benimsenmesi gerektiğini göstermektedir. Yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş enerji verimliliğini artırır, su tüketimini azaltır ve atık arıtma süreçlerini iyileştirir. Bunun gibi sürdürülebilirlik girişimleri, spor endüstrisinin uzun vadeli çevresel etkilerini azaltarak daha sürdürülebilir bir geleceğe doğru atılmış önemli bir adım olarak görülmektedir.

2.Spor ve Sürdürülebilirlik Bağlantısı

Spor endüstrisi ile sürdürülebilirlik arasındaki ilişki son yıllarda önemli bir araştırma ve tartışma konusu haline gelmiştir. Spor, geniş kitlelere ulaşmak için güçlü bir iletişim aracı olarak kullanılıyor ancak aynı zamanda çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik ilkelerinin yayılması için de önemli bir platform. Özellikle büyük ölçekli spor etkinlikleri düzenlenirken çevresel etkinin en aza indirilmesi ve CO2 emisyonunun azaltılması için çeşitli önlemler alınmaktadır (Horne & Manzenreiter, 2006).

Spor endüstrisi, çevresel sürdürülebilirlik uygulamalarını benimseyerek, enerji verimliliğini artırarak, atık yönetimini iyileştirerek ve yenilenebilir enerji kaynaklarına geçerek çevresel ayak izini azaltmaya çalışıyor. Bu tür girişimler, spor tesisleri inşa etmenin ve işletmenin çevresel etkisini azaltmaya yardımcı olur. Spor endüstrisi sosyal sürdürülebilirlik açısından da önemli bir rol oynamaktadır. Spor, insanları bir araya getirerek, sosyal eşitlik ve adalet bilincini artırarak toplumu etkiler. Sporun özellikle gençler üzerindeki etkisi ve toplumsal değişim potansiyeli, sürdürülebilirlik gündemindeki yerini daha da güçlendirmektedir (Pfister & Kempf, 2006).

Spor etkinliklerinin çevresel etkileri

Çevrenin korunması ve iklim değişikliği uzun yıllardan beri tartışılan konulardır, ancak son zamanlarda uluslararası medyada yer alan ilginin artması nedeniyle giderek daha fazla ulusötesi bir sorun haline gelmiştir. Son yıllarda birçok hükümet ve sivil toplum kuruluşu, eylemlerinin çevre üzerindeki dış etkilerini dikkate almaları gerektiğini kamuoyuna açıklamıştır. Birçok uluslararası anlaşma, ulusal ve yerel yönetimleri daha çevre dostu davranmaya teşvik etmiştir (Collins et al., 2009). Çevrenin korunması sosyal ve politik bir kaygıdan sosyal ve uluslararası bir sorumluluğa dönüşmüştür. Çevre sorunları, yalnızca doğal çevredeki değişimin büyüklüğünden değil, aynı zamanda bu değişimin meydana gelme hızından dolayı da temel bir önceliktir. Etkinlikler önemli ekonomik, sosyal, kültürel ve eğitimsel faydalar sağladığından ve birçok uluslararası destinasyonda turizmi genişletme fırsatları sunduğundan turizm endüstrisinin önemli bir parçasıdır. Faaliyetler kaçınılmaz olarak atık üretir. Düzgün yönetilen etkinlikler, çevresel etkiyi en aza indirirken, fazla malzemeleri ve malzemeleri uygun ve verimli bir şekilde geri dönüştürebilir (Glebova et al., 2022).

Dünyanın en büyük sosyal etkinliği olan Olimpiyatlar, Yeşil Olimpiyatları en iyi çevre stratejisi olarak seçmiştir. Çevrenin ve çevrenin korunmasının teşvik edilmesi, 1994 yılında Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) ile Birleşmiş Milletler Çevre Programı arasında “spor ve çevre” ve yeşil ev sahibi ülkeler konulu tartışmalarla başladı. Bu tartışma iş birliğine yol açtı ve çevrenin korunmasında artan iş birliğinin bir ifadesiydi. 1996’dan bu yana IOC, çevre korumayı görevlerinden biri haline getirerek Olimpiyat Oyunlarının tüm çevre sorunlarının sorumluluğunu alması ve insanları bu sorunlar konusunda uyarması gerektiğini vurguladı (Woodside & Martin, 2008).

Steiner’e (2006) göre, Lillehammer’dan (1994) Torino’ya (2006) kadar çevre, Olimpiyat Oyunlarında giderek daha önemli ve başarılı bir rakip haline gelmiştir. Bugün IOC, çevreyi Olimpiyat Hareketi’nin spor

ve kültürün yanı sıra üçüncü ayağı olarak kabul etmektedir (IOC 1996). Girişim ayrıca, 1994 Lillehammer Kış Oyunlarından bu yana faaliyetlerinin çevresel etkilerini çeşitli derecelerde başarı ile incelemeyi kabul eden Bölgesel Olimpiyat Organizasyon Komitesine (OCOG) iletilmiştir, ancak bu başarı farklı derecelerde olmuştur.

Sürdürülebilirlik ve Spor Endüstrisinin Kesişim Noktaları

Spor malzemeleri endüstrisinin genel olarak spor giyim, spor ayakkabı ve spor malzemeleri imalatçılarından oluştuğu düşünülmektedir. Global Industry Analysts tarafından yayınlanan 2009 pazar araştırması raporu “Sporting Goods – A Global Outlook”e göre, küresel pazarda spor malzemeleri tüketiminin 250 milyar dolardan fazla olduğu tahmin ediliyor. Bu tüketimin %45,45’i spor giyime, %33,93’ü spor malzemelerine, 20,62’si ise spor ayakkabıya gidiyor. Spor malzemelerine olan talebin ve tüketimin artması, üretim hacimlerinin, atık oranlarının ve atık seviyelerinin artmasına neden oldu. Bu eğilim, ilgili yöneticileri ve endüstrileri enerji tüketimini ve emisyonları, su tüketimini ve israfı azaltmaya yönelik uygun stratejiler ve hedefler belirlemeye teşvik etmektedir.

Spor ürünlerinde en büyük çevresel etki kullanım sırasında değil, üretim sırasında ortaya çıkar. Örneğin Adidas, doğrudan çevresel etkisinin yaklaşık %100’ünün ürünlerinin imalatına atfedebileceğini bildirmiştir. Ancak tedarik zincirinde kullanılan kaynakların %50’ye kadarı tedarikçiler veya sözleşmeli tedarikçiler tarafından tüketilebilmektedir. Spor endüstrisi, başta Asya olmak üzere dünyanın dört bir yanındaki gelişmekte olan ülkelerdeki üreticilerden oluşan kapsamlı bir tedarik zincirine büyük ölçüde bağımlıdır; dolayısıyla çevresel etki, tedarikçilerini sürdürülebilir teknolojiler ve uygulamaları benimsemeye teşvik eden büyük şirketler tarafından sağlanmaktadır.

Subic’in (2010), Berkshire Encyclopedia of Sustainability’de yer alan spor endüstrisinde sürdürülebilirlik hakkındaki makalesinde öne sürdüğü gibi, bir organizasyon genelinde sürdürülebilir bir çerçeveye ulaşmak, sürdürülebilirliğin tüm yönlerini (ekonomik, sosyal, çevresel) ve bunların belirli hedeflere bağlanmasını gerektirir. Örneğin Nike ve Adidas, bu yaklaşımı kurumsal sorumluluk çerçevelerine entegre etti; burada başarı, şirketin belirlenen kilometre taşlarına, hedeflere ulaşma ve arzu edilen ticari büyümeyi ne ölçüde başardığıyla ölçülür. Ancak lider şirketler sürdürülebilirlik stratejilerini kurumsal sosyal sorumluluğa yol açacak şekilde uygularken, dünya çapında tedarik zincirlerindeki farklı üretim tesislerinde aynı değer ve uygulamaların tutarlı bir şekilde uygulanmadığına dair önemli kanıtlar sunmaktadırlar. Bu şirketlerin tedarikçileriyle yakın iş birliği içinde

çalışmaları, ortak değerleri paylaşmaları ve tedarik zincirlerini sürdürülebilir kılmak için yetenekler geliştirmeleri gerekmektedir. Bu da özellikle üretimin yapıldığı ülkelerde özel ve kamu ortak yatırımlarıyla spesifik bir ortaklık modeli gerektiriyor.

3.Spor Endüstrisinde Sürdürülebilirlik Zorlukları

a. Çevresel Zorluklar

- **Karbon Ayak İzi**

İklim değişikliği ve çevre sorunlarının bir göstergesi olan, insan hayatı ve gezegen için bir tehdit olarak tanımlanan karbon ayak izi, teoride ve pratikte spor sektörü ile de ilişkilendirilmektedir. Spor sektörü, sporcuların kitlesel katılımı ve hareketliliği açısından olağanüstü yoğunluk ile karakterizedir. Bu nedenle, spor sektörü ile doğal çevre arasındaki negatif ilişkinin (karbon ayak izi) tartışılması gerekmektedir (Chard, & Mallen, 2012).

Tüm spor dallarında sporun karbon ayak izi giderek büyümüş ve olumsuz çevresel etkiler artmıştır. Bu nedenle spor, iklim değişikliğinin olumsuz sonuçlarını azaltmak için uygun önlemlerin alınması gereken sektörlerden biri haline gelmiştir. Böyle bir durum, tüm spor dallarının takımlarının ve taraftarlarının neredeyse her hafta spor müsabakalarına seyahat etmesiyle doğrulanmaktadır. Bu yarışmaların yıl boyunca gerçekleşmesi, özellikle ulaştırma sektöründe karbon ve sera gazı emisyonlarının kaçınılmaz olarak artmasına neden olmaktadır. Bu durumun bir kanıtı olarak Del Bello (2024) tarafından yapılan bir araştırma, Amerikan Ulusal Basketbol Ligi'nin en büyük karbon ayak izi kaynağının ulaşım olduğunu, bunun da takımın ve taraftarların her hafta uzun yolculuklar yapmasından kaynaklandığını ortaya koymuştur.

Chard ve Mallen, ulaşım araçlarının neden olduğu çevresel etkilere dikkat çekerek, tüm ulaşım araçlarının enerji ihtiyacının büyük bir kısmının hala fosil yakıt kaynaklarından karşılandığını belirtmişlerdir. Fosil yakıt kaynakları en önemli karbon ve sera gazı kaynakları olarak bilinmektedir. Ancak spor sektöründeki karbon ayak izi sorunu sadece ulaşım ile değil, aynı zamanda spor tesislerinde tüketilen enerji, atık oluşumu ve tesislerin inşası ile de ilgilidir; Ayrıca bunların işleyişi ile ilgili süreçler de karbon ayak izi kaynağı olarak kabul edilmektedir (Alola, & Adebayo, 2023).

İklim değişikliği ve çevre sorunları ile mücadele için hazırlanan iklim eylem planları kapsamında politika yapıcılar, spor etkinliklerinin çevre sorunlarını ve karbon ayak izini en aza indirmek için adımlar atmakta, aynı zamanda plan ve politikalar geliştirmeye çalışmaktadırlar. Örneğin, Birleşmiş Milletler iklim değişikliğine karşı mücadelede kilit bir role sahiptir.

Özellikle karbon ayak izinin bir gösterge ve ölçüm aracı olarak kullanılmasıyla spor sektörünün tüm dallarının neden olduğu olumsuz çevresel etkiler endişe verici boyutlara ulaşmıştır. Spor, son zamanlarda çevre konularındaki bilimsel ve politik tartışmaların merkezinde yer almaktadır. İklim değişikliğinin ve bu alandaki ilgili sorunların katalizörü karbon ayak izidir. Araştırmacılar saha çalışmaları ile bu sorunlara odaklanmış, yöneticiler ise somut modern çözümler uygulayarak sorumluluk almaya çalışmışlardır. Spor sektöründeki yöneticiler, sınırlı doğal kaynakların sürdürülebilirliği ve çevrenin sunduğu fırsatlar açısından karbon ayak izlerini ele almada büyük zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır, özellikle Olimpiyatlar, dünya şampiyonaları ve Avrupa şampiyonaları gibi uluslararası spor organizasyonlarına olan ilginin artmasıyla birlikte yoğun insan hareketliliği gözlemlenmektedir. Bu durum başta karbon ve sera gazı emisyonları olmak üzere birçok olumsuz çevresel etkiyi hızlandırmaktadır (Wilby, 2023).

Spor etkinliklerinin enerji tüketimi ve karbon salınımı

Bir spor etkinliği bağlamında, etkinliğin operasyonları için gerçekleştirilen çeşitli faaliyetlerde kullanılan elektrik tüketimini ve kaynaklarını göz önünde bulundurmak önemlidir. Bu tüketim genellikle stadyum içinde gerçekleşse de, stadyum sahipliğinin her zaman spor kulüplerine atfedilmediğini unutmamak gerekir, özellikle İtalya'da tesisler doğrudan spor kulüplerine ait olmayabilir. Bu senaryoya göre, etkinliğe özgü yakıt ve enerjiyle ilgili faaliyetleri hesaba katmak için ayrı bir kategori oluşturulması gerektiği ortaya çıkıyor. Bu kategori, söz konusu tüketimin spor kulüplerinin düzenli varlıkları dışında, örneğin idari ofisler veya spor merkezleri gibi, stadyum içinde gerçekleştiğini kabul eder. Bu farklı tüketim kalıplarının tanınması, etkinliğin çevresel etkisinin daha kapsamlı bir değerlendirilmesini sağlar ve etkinlik operasyonlarıyla ilgili emisyonları azaltmaya yönelik hedeflenmiş stratejiler için bir temel oluşturur.

Bu kategori, raporlama yapan şirketin tükettiği yakıt veya elektrikten kaynaklanan emisyonları hariç tutar. Bu hariç tutmanın nedeni, bu emisyonların zaten Kapsam 1 veya Kapsam 2'de hesaplanmış olmasıdır. Kapsam 1, doğrudan raporlama yapan şirket tarafından sahip olunan veya kontrol edilen kaynakların yakıtlarından kaynaklanan emisyonları içerir. Diğer yandan, Kapsam 2, elektrik, buhar, ısıtma ve soğutma üretmek için kullanılan yakıtların yanmasından kaynaklanan ve ardından raporlama yapan şirket tarafından satın alınan ve tüketilen emisyonları içerir (Gandola, & Asdrubali, 2024).

Spor etkinlikleri, geçtiğimiz yüzyıl boyunca ABD'de büyük popülerlik kazanmış eğlence araçlarıdır. Bu senaryoda spor etkinliklerine gidiş gelişin

CO2 emisyonlarına katkıda bulunan tek faktör olmadığını belirtmek önemlidir. Spor etkinlik tesislerinin inşası ve işletimi, ayrıca seyircilerin yiyecek ve içecek tüketimi de CO2 emisyonlarına katkıda bulunan faktörlerdir (Dolf, & Teehan, 2015).

Spor etkinlikleri sırasında tesis kullanımı açısından, stadyumlar etkili bir şekilde çalışabilmek için enerji gerektirir ve bu enerji kullanımı, artan klima, su ve elektrik kullanımı ile artar. Seyirciler, spor etkinlikleri sırasında çeşitli yiyecek ve içecekler tüketirler ve bu durum, CO2 emisyonlarına katkıda bulunan atıkların oluşmasına neden olur. Son olarak, seyircilerin ulaşım modlarının, bir spor etkinliğinin sonucu olarak salınan CO2 emisyonlarının çoğundan sorumlu olduğu tahmin edilmektedir (Dolf, & Teehan, 2015).

Daha önce belirtildiği gibi, literatür, spor etkinliklerinin nasıl bir karbon ayak izi oluşturduğunu kanıtlamıştır. Örneğin, Collins ve çalışma arkadaşları (2007), Birleşik Krallık'ta 2004 Futbol (futbol) Birliği Challenge (FA) kupa finali sırasında üretilen toplam karbon ayak izini araştırmıştır. Çalışma, 70.000 seyircinin yarattığı karbon ayak izinin yaklaşık 560 metrik ton CO2 emisyonuna ulaştığını ve her seyircinin yaklaşık 7.67 kg CO2 emisyonuna katkıda bulunduğunu bulmuştur (Collins, & Flynn, 2007). Ayrıca, 2004 Galler Rallisi etkinliğinin toplamda yaklaşık 1260 metrik ton CO2 emisyonu ürettiğini, her seyirci başına yaklaşık 20.2 kg olduğunu bulmuşlar ve 2007 Tour de France'ın yaklaşık 144.120 ton CO2 emisyonu ürettiğini, her seyirci başına yaklaşık 50.5 kg olduğunu tahmin etmişlerdir (Collins et al., 2012).

Son iki etkinlik için seyirci ve ziyaretçi sayısı değişkenlik göstermiştir, çünkü her iki etkinlik de birden fazla gün sürmektedir. Bu nedenle, toplam seyirci sayısının tahmini hem açılış töreni hem de prologdan elde edilen hesaplamalara dayanmıştır ve her iki durumda da yaklaşık 50.000 seyirci olmuştur. Dolf ve Teehan (2015), bir sezon boyunca seyircilerin 960 metrik ton CO2 emisyonuna katkıda bulunduğunu, her seyirci başına yaklaşık 24 kg olduğunu bulmuşlardır. Son olarak, Edwards ve çalışma arkadaşlarının çalışmaları, 2012 ve 2013 yıllarında bir homecoming kolej spor etkinliği ile ilgili seyahatin sırasıyla 1.97 ve 1.48 metrik ton CO2 emisyonu ürettiğini bulmuştur.

Ulaşım modu, bir bireyin bir yerden bir yere erişim veya seyahat etme şekli olarak tanımlanır. Ulaşım modlarına örnek olarak uçaklar, arabalar, trenler, otobüsler, bisikletler ve yaya yürüyüşü verilebilir. Ulaşım önemli bir faktördür, çünkü seyirciler sadece tek bir spor etkinliğine katılmak için bazen yüzlerce mil yol kat ederler. Örneğin, 2010 Vancouver Kış Olimpiyat Oyunları'nda, 268.000 metrik ton CO2 emisyonu üretilmiş ve bu emisyonların %70'i veya 187.000 metrik tonu etkinliğe gidiş geliş ulaşım

modlarından kaynaklanmıştır (Dolf, & Teehan, 2015). 2010 Güney Afrika Dünya Kupası'nda, ulaşım 2.8 milyon metrik ton CO2 emisyonuna katkıda bulunmuş ve bu, toplam emisyonların %86'sını oluşturmuştur. Son olarak, 2005 yılında Almanya'da düzenlenen tüm spor etkinliklerinden kaynaklanan CO2 emisyonlarının %90'ından fazlası ulaşımından sorumludur. 2005 yılında spor etkinliklerine katılan 25.6 milyon seyirciden yaklaşık 210.000 metrik ton CO2 emisyonu üretilmiştir, bu da etkinlik başına kişi başına yaklaşık 8 kg CO2 anlamına gelir. Collins et al., (2007), seyircilerin kullandığı ulaşım modlarının, bu etkinlikler sırasında yayılan yüksek miktarda CO2 emisyonları nedeniyle çevre üzerinde en büyük etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir (Collins, & Flynn, 2007).

- **Atık Yönetimi**

Spor etkinliklerinden kaynaklanan atıklar

Büyük ölçekli spor etkinlikleri büyük miktarda atık üretir. Olimpiyatlar, Dünya Kupası ve Formula 1 gibi büyük etkinlikler büyük miktarda plastik şişe, gıda ambalajı, tek kullanımlık bardak ve diğer atıkların oluşmasına neden oluyor. Bu tür etkinliklerde oluşan atık miktarı etkinliğin uzunluğuna ve katılımcı sayısına göre değişmektedir. Örneğin, 2018 Londra Maratonu'nda yaklaşık 760.000 plastik şişe ve 90.000 kompostlanabilir bardak kullanıldı ve bu atıkların uygun şekilde bertaraf edilmesi büyük bir zorluk haline gelmiştir (Baade & Matheson, 2016).

Spor etkinliklerinde atık yönetimindeki en büyük zorluklardan biri, bu atıkların büyük bir kısmının tek kullanımlık ürünlerden oluşmasıdır. Tek kullanımlık plastikler çevreye ciddi zararlar verebilir ve geri dönüşümü zor olabilir. Bu bağlamda 2010 Vancouver Kış Olimpiyatları gibi bazı etkinlikler kompostlaştırılabilir ve geri dönüştürülebilir malzemelerin kullanımını teşvik etmiştir (Dingle & Mallen, 2011). Ancak spor etkinlikleri sadece plastik atık üretmekle kalmıyor, aynı zamanda gıda atığı, kâğıt ve karton, giysi ve diğer birçok türde atık da üretiyor. Bu atıkların yönetilmesi, etkinlik organizatörleri için büyük bir lojistik ve çevresel zorluk teşkil etmektedir ve çeşitli spor organizasyonları, sürdürülebilir atık yönetimi stratejileri geliştirmek için çalışmaktadır. Örneğin, Dünya Kupası ve Olimpiyatlar gibi büyük etkinlikler, atık yönetiminde sürdürülebilir uygulamaları teşvik eden politikalar ve yönergeler getirmiştir (Collins & Flynn, 2008).

Bu nedenle büyük ölçekli spor etkinliklerinde atık yönetimi çevresel sürdürülebilirlik açısından önemli bir konudur. Bu tür etkinliklerin organizatörleri atıkları azaltmak, geri dönüştürmek ve uygun şekilde bertaraf etmek için yenilikçi çözümler geliştirmeye devam ediyor. Bu çabalar çevresel

etkimizi azaltmaya ve gelecekteki spor etkinliklerini daha sürdürülebilir hale getirmeye yardımcı olacaktır.

Atıkların geri dönüşümü ve yönetim zorlukları

Atıkların geri dönüşümü çevresel sürdürülebilirlik açısından çok önemlidir. Geri dönüşüm, şekli değiştirip tekrar kullanmak anlamına gelir. Bu süreç doğal kaynakların korunmasına ve enerji tasarrufu yapılmasına yardımcı olur. Örneğin geri dönüştürülmüş alüminyum, yeni alüminyum üretmekten daha az enerji gerektirir. Ancak geri dönüşümün etkili olabilmesi için atıkların uygun şekilde ayrılması ve toplanması gerekir. Ancak atık yönetimi sorunları, geri dönüşüm süreçlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını engelleyebilir. Özellikle geri dönüşüm sistemlerinin kurulması ve çalıştırılması pahalı olabilir. Bir diğer önemli konu ise tüketicinin geri dönüşüm konusundaki farkındalığını ve motivasyonunu arttırmaktır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde yetersiz atık yönetimi altyapısı, düşük geri dönüşüm oranlarına yol açabilir (Hoorweg & Bhada-Tata, 2012).

Diğer bir zorluk ise geri dönüştürülemeyen atıkların bertaraf edilmesidir. Plastik atıklar geri dönüşümü zor olan ve çevreyi kirletebilen atık türlerinden biridir. Dünya çapında üretilen plastiğin yalnızca %9'u geri dönüştürülüyor.

Bu nedenle plastik atıkların azaltılması ve alternatif malzemelerin kullanılması önemlidir. Örneğin biyolojik olarak parçalanabilen malzemeler, plastiklerin yerini alarak çevresel etkiyi azaltabilir (Shen et al., 2020). Bu nedenle geri dönüşüm ve atık yönetimi çevresel sürdürülebilirlik açısından kritik öneme sahiptir. Ancak bu süreçler ekonomik, teknolojik ve sosyal zorluklarla karşı karşıyadır. Atık yönetim sistemlerinin iyileştirilmesi ve geri dönüşüm oranlarının artırılması için yenilikçi çözüm ve politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

- **Su Kullanımı**

Spor tesislerinde su tüketimi ve su yönetimi

Spor tesislerinde, özellikle büyük spor tesislerinde ve stadyumlarda su tüketiminin çevre üzerinde önemli bir etkisi vardır. Su, sahaları sulamak, havuzları, duşları ve tuvaletleri doldurmak, yiyecek ve içecek sağlamak için kullanılıyor. Örneğin bir futbol sahasının bakımı için haftada yaklaşık 500.000 litre su tüketilebilir (EPA, 2012). Su yönetimi stratejileri bu nedenle spor tesislerinin sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir.

Su yönetimi stratejileri, su tüketimini azaltmayı ve su kaynaklarını verimli kullanmayı amaçlamaktadır. Birçok spor tesisinde su tüketimini azaltmak için yağmur suyu toplama sistemleri, düşük akışlı duş başlıkları, tuvaletler

ve verimli sulama sistemleri gibi teknolojiler kullanılıyor. Örneğin Londra Olimpiyat Parkı'nda yağmur suyu toplama ve geri dönüşüm sistemlerinin kullanılmasıyla su tüketimi önemli ölçüde azaltılmıştır (London 2012 Sustainability Report, 2013).

Ayrıca spor tesisleri, geri dönüştürülmüş su ve atık su arıtma sistemlerinin kullanımı da dahil olmak üzere su yönetimine yatırım yapıyor. Atık suyun yeniden kullanılması, sulama veya tuvalet amacıyla kullanılabilir ve tatlı su kaynaklarının korunmasına yardımcı olur. Örneğin, Sidney Olimpiyat Parkı'nda peyzaj sulaması ve tuvaletler için arıtılmış atık suyun kullanılması, yıllık su tüketimini önemli ölçüde azaltmıştır (Sydney Olympic Park Authority,, 2011). Bu nedenle spor tesislerinde su tüketimi ve yönetimi sürdürülebilirlik açısından çok önemlidir. Su yönetimi stratejilerinin etkili bir şekilde uygulanması, su kaynaklarının korunmasına ve çevresel etkilerin azaltılmasına yardımcı olur. Bu bağlamda yenilikçi su yönetimi teknolojileri ve uygulamaları, spor tesislerinin su verimliliğinin artırılmasında önemli rol oynamaktadır.

b. Ekonomik Zorluklar

Sporla sürdürülebilirlik çevresel, sosyal ve ekonomik boyutları içeren kapsayıcı bir kavramdır. Ancak sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmadaki ekonomik zorluklar bu çabaların uygulanmasını zorlaştırabilir. Birincisi, sürdürülebilirlik projelerinin uygulanması çoğu zaman yüksek maliyetler gerektirir. Örneğin, enerji verimliliğini sağlamak amacıyla spor tesislerine güneş paneli ve rüzgâr türbini gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının kurulması büyük bir başlangıç yatırımı gerektirmektedir (UNEP, 2009).

Bir diğer ekonomik zorluk ise sürdürülebilirlik uygulamalarından elde edilecek uzun vadeli ekonomik faydaların belirsizliğidir. Birçok spor organizasyonu kısa vadeli maliyet tasarrufuna odaklanırken sürdürülebilirliğe yatırım yapmanın uzun vadeli faydaları göz ardı edilebilir. Ancak sürdürülebilir uygulamaların uzun vadede maliyetleri azaltabileceğine dair kanıtlar var. Örneğin enerji tasarruflu aydınlatma sistemlerinin kullanılması uzun vadede enerji maliyetlerini azaltabilir (Mallen & Chard, 2011).

Ayrıca sürdürülebilirlik projelerinin finansmanı büyük bir zorluktur ve birçok spor kuruluşunun bütçeleri sınırlıdır ve sürdürülebilirlik projeleri için ek finansman bulmak zor olabilir. Bu nedenle kamu ve özel sektör arasındaki iş birliği ve sponsorluk, sürdürülebilirlik projelerinin finansmanında önemli rol oynayabilir. Örneğin Londra 2012 Olimpiyat sürdürülebilirlik projesi hem kamu hem de özel sektör tarafından finanse edildi (Preuss, 2013). Son olarak, daha küçük topluluk spor organizasyonları için mali zorluk daha da

büyük olabilir. Büyük spor organizasyonları genellikle daha fazla kaynağa sahipken, daha küçük organizasyonlar sürdürülebilirlik projelerine yatırım yapmakta zorlanabilir. Bu, sürdürülebilirlik uygulamalarının yayılmasını sınırlayabilir ve ekonomik eşitsizliği artırabilir (Collins et al., 2009).

- **Maliyetler**

Sürdürülebilir uygulamaların başlangıç maliyetleri

Sürdürülebilir uygulamaların uygulanması genellikle yüksek başlangıç maliyetleri gerektirir. Bu maliyetler, spor tesislerinde enerji verimli sistemlerin kurulması, su tasarrufu sağlayan altyapının oluşturulması ve atık yönetimi teknolojilerinin entegre edilmesi gibi çeşitli alanlarda ortaya çıkabilir. Örneğin bir spor tesisine güneş paneli kurmak büyük bir başlangıç yatırımı gerektirir. Ancak bu tür yatırımlar uzun vadede enerji maliyetlerinde önemli tasarruflar sağlayabilir (Kassinis & Soteriou, 2003).

Enerji verimli bir uygulamanın ilk maliyeti genellikle enerji verimli aydınlatma sistemleri ve ısıtma, havalandırma ve iklimlendirme (HVAC) sistemleri gibi teknolojilerin kurulumunu içerir. Bu sistemlerin maliyeti geleneksel sistemlere göre daha yüksek olsa da enerji tüketimindeki tasarrufla bu durum telafi edilebilir. Örneğin LED aydınlatma sistemleri geleneksel aydınlatma sistemlerine göre daha az enerji tüketir ve daha uzun ömürlüdür (Department of Energy, 2012).

Su tasarrufu tekniklerinin de bir başlangıç maliyeti olabilir. Düşük akışlı tuvaletler, su tasarruflu musluklar ve yağmur suyu toplama sistemleri, spor tesislerinde su tüketimini önemli ölçüde azaltabilir. Ancak bu sistemlerin uygulanması önemli başlangıç maliyetleri gerektirir. Örneğin, 2012 yılında Londra Olimpiyat Parkı, yağmur suyu toplama ve geri dönüşüm sistemlerini kullanarak su tüketimini azaltmayı başardı ancak bu sistemlerin kurulumu önemli yatırım gerektirdi (London 2012 Sustainability Report, 2013).

Atık yönetimi ve geri dönüşüm teknolojileri de başlangıç maliyetleri açısından zorluklar yaratabilir. Geri dönüşüm kutuları, kompostlama sistemleri ve atık ayırma sistemleri gibi altyapıların kurulması, yüksek başlangıç maliyetleri gerektirebilir. Ancak bu tür yatırımlar, atıkların azaltılması ve geri dönüştürülebilir malzemelerin yeniden kullanılması yoluyla uzun vadede maliyet tasarrufu sağlayabilir (Smith & Perks, 2010). Bu nedenle, sürdürülebilir uygulamaların başlangıç maliyetleri yüksek olsa da bu yatırımlar uzun vadede enerji ve su tasarrufu ve atık bertaraf maliyetlerinin azalmasıyla kendini amorti ediyor. Sürdürülebilirlik yatırımlarından elde edilen ekonomik faydalar uzun vadede daha görünür hale geliyor ve ekolojik sürdürülebilirliğe önemli katkı sağlıyor.

- **Yatırım Getirisi**

Uzun vadeli sürdürülebilir projelerin belirsiz yatırım getirisi

Sürdürülebilir projeler genellikle uzun vadeli yatırımlar gerektirir ve bu projelerin ekonomik faydaları belirsizdir. Özellikle sürdürülebilirlik önlemlerinin çoğunlukla çevresel ve sosyal faydaları vardır ancak ekonomik faydalar açısından daha karmaşık olabilir. Bu, sürdürülebilirlik projelerine yapılan yatırımları değerlendirirken yatırımcıların ve şirketlerin dikkate alması gereken önemli bir faktördür (Clarkson et al., 2011).

Uzun vadeli sürdürülebilir projelerin yatırım getirisinin belirsiz olmasının birçok olası nedeni vardır. Birincisi, sürdürülebilirlik projelerinin etkileri genellikle uzun süreler boyunca ortaya çıkar ve bu etkilerin finansal olarak ölçülmesi ve değerlendirilmesi zor olabilir. Örneğin enerji verimliliği projeleri enerji maliyetlerinde tasarruf sağlayabilir ancak bu tasarrufların ne zaman ve ne ölçüde gerçekleşeceği belirsiz olabilir (Delmas & Pekovic, 2013).

İkincisi, sürdürülebilirlik projelerinden elde edilen ekonomik faydalar politika değişiklikleri, piyasa koşulları ve teknolojik ilerlemeler gibi dış faktörlere bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Örneğin yenilenebilir enerji projeleri, devlet teşvikleri ve enerji piyasası fiyat dalgalanmaları gibi faktörlerden etkilenebilir ve bu da projenin mali getirisini belirsiz hale getirebilir (Huybrechts et al., 2014).

Son olarak, bir sürdürülebilirlik projesinin sosyal ve çevresel faydaları onun ekonomik getirisini belirler. Örneğin su koruma projeleri, doğrudan mali fayda sağlamasa bile, su kaynaklarının sürdürülebilirliği açısından uzun vadeli sosyal faydalara sahip olabilir (Larson & Langer, 2015). Özetle, sürdürülebilir projelerin yatırım getirisinin belirsizliği, yatırımcıların riskleri ve fırsatları dikkatle değerlendirmesini gerektirmektedir. Bu nedenle sürdürülebilirlik projelerine yatırım yapmadan önce kapsamlı risk analizi ve uzun vadeli stratejik planlama önemlidir.

c. Sosyal Zorluklar

Mega spor etkinliklerinin etkilerine ilişkin araştırmalar genellikle mega etkinliklere odaklanıyor. “Mega etkinlik”, ev sahibi şehre turist, basın, prestij ve ekonomik fayda getirebilecek büyük ölçekli ve önemli bir etkinlik olarak tanımlanmaktadır (Chen et al., 2018). Bu nedenle, bu özelliklere sahip olmayan diğer etkinlikler mega olmayan spor etkinlikleri olarak kabul edilir. Bir spor etkinliğinin sosyal etkisi, bir spor etkinliğine ev sahipliği yapılması nedeniyle yerel halkın yaşam kalitesinde meydana gelen değişikliklerin anlaşılması olarak tanımlanabilir.

Küçük etkinlikler arasında normal sezon spor etkinlikleri (buz hokeyi, basketbol, futbol, ragbi ligi), uluslararası spor etkinlikleri, bölgesel turnuvalar, Masters veya yerel olarak desteklenen engelli sporları gibi etkinlikler yer alır. Valensiya Triatlonu gibi etkinlikler, tekrarlayan ve katılımcı merkezli olma, medyada genellikle yerel düzeyde yer alma ve sınırlı ekonomik fayda sağlama özellikleriyle karakterize edilir. Daha küçük etkinlikler genellikle daha az kamu kaynağı gerektirir ve yerel topluluklarda daha büyük değişikliklere neden olabilir (Taks et al., 2015).

Spor etkinlikleri yerel halkın bilgi ve becerilerinin geliştirilmesini sağlayarak insan sermayesinin geliştirilmesine katkıda bulunabilir. Bu tür etkinlikler aynı zamanda sakinlere, örneğin gönüllü çalışmalar veya organizasyonlar yoluyla kişisel gelişim ve beceri geliştirme fırsatları da sağlayabilir. Spor etkinliklerinin şehir imajı üzerindeki etkisi büyük organizasyonlara göre daha az çalışılmış olmasına rağmen yerel katılımcılar arasında şehir imajı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabileceği bulunmuştur. Ayrıca bu tür olaylar genellikle trafik, trafik sıkışıklığı, ortak alanlara sınırlı erişim, gürültü, vandalizm vb. sorun veya rahatsızlıklara neden olmaz. Bu sayede küçük ölçekli spor etkinlikleri daha az ekonomik gelir elde edebilir, ancak daha düşük maliyetlerle gerçekleştirilebilir (Fredline, 2005).

- **Kültürel Direnç**

Geleneksel yöntemlerin değiştirilmesine karşı direnç

Kültürel direnç, bir örgüt veya topluluk içinde, geleneksel olarak yerleşmiş yöntem ve uygulamaların değişmesine karşı ortaya çıkan bir durumdur. Bu direnç çoğu zaman insanların alışkanlıklarını, değerlerini ve kimliklerini etkileyen faktörlere dayanmakta ve önerilen değişikliklere olumsuz bir tepki olarak ifade edilmektedir.

Schein'e (2010) göre, değişen geleneksel davranışlara karşı kültürel direnci anlamak, farklı disiplinlerden farklı açıklamaları gerektirir. Örgütlerdeki bu direnişin temelinde, mevcut uygulamaların örgütlerin çalışma biçimini, grup kimliklerini ve iş birliğini şekillendirdiği düşüncesi yatmaktadır. Kültürel dayanıklılık, bir organizasyonun iç dinamiklerini ve bunun çalışanların kişisel kimliklerini nasıl şekillendirdiğini anlamak için derinlemesine analiz gerektirir.

Kültürel direnç genellikle bir kuruluşun temel değerlerine veya grup kimliğine yönelik tehdit olarak algılanan önerilen değişikliklerle ilişkilendirilir. Dolayısıyla değişimin etkisini anlamak ve yönetmek, sadece pratik stratejiler geliştirmeyi değil, aynı zamanda örgütün kültürel yapısını anlamayı ve bu durumda değişimin nasıl gerçekleşebileceğini öngörmeyi

de gerektirir. Kuruluşlardaki kültürel direnişi ele almak için kullanılacak stratejiler arasında paydaşların sürece dahil edilmesi, değişimin nedenlerinin ve faydalarının açıkça iletilmesi, liderliğin desteklenmesi ve kuruluşun temel değerleriyle uyum sağlanması yer alır. Bu, tutarlı değişimi nasıl gerçekleştirebileceğinizi göstermeyi içerir. Bu yaklaşımlar kültürel direncin azaltılmasına ve değişim sürecinin daha etkili yönetilmesine yardımcı olabilir (Schein, 2010).

4. Spor Endüstrisinde Sürdürülebilirlik Fırsatları

Spor endüstrisinde sürdürülebilirlik hem çevresel hem de ekonomik faydalar açısından birçok fırsat sunmaktadır. Özellikle büyük spor organizasyonları ve spor tesislerinde sürdürülebilirliği uygulayarak çevre üzerindeki etkilerini azaltabilir ve toplumu ileriye taşıyabilirler.

Başlıca fırsatlardan biri enerji ve su verimliliğine ulaşmaktır. Spor tesislerinde enerji tasarruflu aydınlatma ve ısıtma, havalandırma ve havalandırma (HVAC) sistemlerinin kullanılması enerji tüketimini azaltabilir ve işletme maliyetlerini düşürebilir. Bu tesisler ayrıca yağmur suyu toplama ve geri dönüşüm sistemleri gibi su tasarrufu sağlayan teknolojilere yatırım yaparak su kullanımını optimize edebilir (Deloitte, 2012).

İkincisi, atık yönetimi ve geri dönüşüm stratejileri de önemli fırsatlar sunuyor. Spor etkinliklerinde doğru atık yönetimi, atık miktarını azaltır ve geri dönüştürülebilir malzemelerin geri dönüşüm ve kompostlama gibi yöntemlerle yeniden kullanımını teşvik eder. Özellikle plastik atıkların azaltılması ve alternatif çözümlerin bulunması spor endüstrisinin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasında önemli adımlardır (Preuss, 2007).

Üçüncüsü, sosyal sürdürülebilirlik stratejileri spor endüstrisi için de değerli fırsatlar sunuyor. Spor organizasyonları toplulukları ve hayır kurumlarını destekleyerek sosyal sorumluluklarını yerine getirebilirler. Ayrıca engelli kişiler için daha erişilebilir spor etkinlikleri, tesisler ve altyapılar oluşturmak gibi sosyal adaleti artıracak adımlar atılabilir (FIFA, 2020).

Son olarak spor organizasyonları ve spor tesisleri, sürdürülebilirlik konusunda farkındalığın artırılmasına ve topluma örnek teşkil edecek bir platform sağlıyor. Büyük ölçekli spor etkinlikleri, sürdürülebilirlik ilkeleri ve çevre ile ilgili mesajları geniş kitlelere aktarabilir ve farkındalığı artırarak toplumu değiştirebilir (Baillie vd., 2016). Bu fırsatlar, spor endüstrisinin sürdürülebilirlik çabalarında önemli bir rol oynuyor ve hem çevresel hem de ekonomik sürdürülebilirliği destekleyerek uzun vadeli başarı sağlıyor.

a. Çevresel Fırsatlar

Spor etkinlikleri çevresel sürdürülebilirlik açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. Özellikle büyük spor organizasyonları ve mekanları, çevresel etkilerini azaltmak ve doğal kaynakları daha verimli kullanmak için çeşitli strateji ve teknolojilerden yararlanabilir.

Öncelikle enerji verimliliğine ulaşmak çevre için büyük bir fırsattır. Spor tesisleri, enerji tasarruflu aydınlatma sistemleri ve ısıtma, soğutma ve havalandırma (HVAC) sistemleri gibi teknolojileri kullanarak enerji tüketimini azaltabilir. Yenilenebilir enerji kaynaklarını (güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi) kullanarak da karbon ayak izinizi azaltabilirsiniz (Baillie et al., 2016).

İkincisi, su yönetimi önlemleri aynı zamanda çevre için de büyük fırsatlar sunuyor. Spor etkinlikleri ve spor tesislerinin işletilmesinde su tasarrufu sağlayan tekniklerin (düşük akışlı musluklar, su geri dönüşüm sistemleri) kullanılması su kullanımını azaltabilir. Ayrıca yağmur suyu toplama ve geri dönüşüm sistemleri sayesinde su kaynakları daha etkin bir şekilde yönetilebilir (Preuss, 2007).

Üçüncüsü, atık yönetimi ve geri dönüşüm stratejileri de spor etkinliklerinde önemli çevresel fırsatlardır. Kuruluşlar, plastik atıkların azaltılması, geri dönüştürülmesi ve kompostlaştırılması gibi yöntemlerle atık yönetimini iyileştirebilir. Ayrıca katılımcıların ve hayranların geri dönüşüm konusunda bilinçlendirilmesiyle sürdürülebilirlik kültürü yaygınlaştırılabilir (Deloitte, 2012).

Son olarak çevre dostu ulaşım ve ulaşım sistemlerinin kullanılması da çevresel sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Spor organizasyonları, etkinlik katılımcılarına çevre dostu ulaşım seçeneklerini teşvik ederek karbon ayak izlerini azaltabilir. Ayrıca toplu taşıma ve bisiklet park yeri gibi altyapı yatırımları yoluyla yeşil ulaşım teşvik edilebilir (FIFA, 2020). Bu fırsatlar, spor sektörünün çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasına yardımcı olurken aynı zamanda topluma örnek olma ve çevre bilincini artırma fırsatı da sunuyor.

- **Yenilenebilir Enerji Kullanımı**

Spor tesislerinde güneş ve rüzgâr enerjisinin kullanımı

Günümüz toplumunda, sürdürülebilir ve yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş zorunluluğu, çevresel endişelerin ele alınması ve fosil yakıtların insan sağlığı ve gezegen üzerindeki zararlı etkileri nedeniyle giderek daha belirgin hale gelmiştir. Düşük çevresel etki ve sonsuz erişilebilirliği ile karakterize

edilen yenilenebilir enerji, iklim değişikliğini hafifletmek ve daha temiz, daha sağlıklı bir gelecek sağlamak adına umut ışığı olarak durmaktadır (Hu, et al., 2023).

Güneş, rüzgâr, hidro ve jeotermal enerji gibi yenilenebilir enerji kaynakları, geleneksel fosil yakıtlara karşı temel alternatifler olarak ortaya çıkmıştır. Yenilenebilir kaynakların doğal yenilenme kapasitesinden kaynaklanan sürdürülebilirliği, sürekli ve çevre dostu bir enerji çözümü sunmaktadır. Bu kaynaklar, sera gazı emisyonlarını azaltmanın yanı sıra sonlu fosil yakıt rezervlerine olan bağımlılığı azaltarak daha sürdürülebilir ve dayanıklı bir enerji peyzajına katkıda bulunmaktadır. Enerji depolama sistemleri ve akıllı şebekeler gibi ileri teknolojilerin keşfi, yenilenebilir enerjinin mevcut altyapılara entegrasyonunu sağlamaktadır (Ding, & Somani, 2010).

Son yıllarda, spor endüstrisi sürdürülebilirlik ethosunu benimseyerek, giderek daha fazla organizasyonun ve etkinliğin yenilenebilir enerji çözümlerini benimsemesiyle dikkat çekmektedir. Güneş panelleri, rüzgâr türbinleri ve diğer yeşil teknolojilerle çalışan stadyumlar ve tesisler, spor etkinliklerinin çevresel ayak izini azaltma konusundaki kararlılığı simgeler. Spor ile yenilenebilir enerji arasındaki bu kesişim, sadece çevre koruma taahhüdünü ortaya koymakla kalmaz, aynı zamanda farkındalığı artırmak ve kolektif harekete ilham vermek için güçlü bir platform olarak hizmet eder. Spor tesislerinde yenilenebilir enerji teknolojilerinin kullanımı, daha sürdürülebilir ve çevre dostu spor ortamları yaratmaya katkıda bulunur. Bu bağlamda, spor sektöründe yenilenebilir enerjinin entegrasyonunu incelemek, sadece çevresel bir zorunluluk olmanın ötesinde, sürdürülebilir uygulamaları teşvik etmek ve daha temiz, daha sağlıklı bir geleceğe küresel bir taahhüdü desteklemek için bir katalizör haline gelir (Chard, & Mallen, 2013).

- **Yeşil Binalar ve Tesisler**

LEED sertifikalı tesisler ve enerji verimliliği

LEED (Leadership in Energy and Environmental Design), çevre dostu binaların tasarımı, inşaatı, işletimi ve bakımı için uluslararası kabul görmüş bir sertifikasyon sistemidir. Bu sertifika, bir binanın çevresel sürdürülebilirlik standartlarına uygunluğunu değerlendirir ve belgelendirir. Bu tesislerde bina tasarımı ve inşaatından işletme aşamasına kadar çeşitli enerji tasarrufu önlemleri uygulanıyor. Örneğin, LEED sertifikalı binalarda enerji tüketimini azaltmak için yüksek verimli aydınlatma sistemleri, yalıtımlı bina kaplamaları (duvarlar, çatılar), enerji geri kazanım sistemleri ve enerji yönetim sistemleri gibi teknolojiler kullanılmaktadır (Yudelson, 2008).

LEED sertifikasyonunun bir diğer önemli unsuru da su verimliliğidir. LEED sertifikalı tesisler, su tüketimini azaltmak için su tasarruflu musluklar, duş başlıkları, tuvaletler ve peyzaj sulama sistemleri gibi su yönetimi tekniklerini kullanır. Ayrıca yağmur suyu toplama ve geri dönüşüm sistemi su kaynaklarını korur (Bajayo, 2015).

LEED sertifikalı bir tesisin faydaları yalnızca çevresel faydalar değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal faydalar da sağlar. Enerji ve su verimliliği önlemleri işletme maliyetlerini azaltır ve bina değerini artırır. Ek olarak sürdürülebilir binalar, iç mekân kalitesini artırarak çalışanların sağlığını ve refahını iyileştirebilir ve bu da kurumsal üretkenliği olumlu yönde etkileyebilir (USGBC, 2021). Özetle, LEED sertifikalı tesisler, yüksek enerji verimliliği ve çevresel sürdürülebilirlik standartlarını koruyarak çevresel etkiyi azaltır ve operasyonel performansı ve kullanıcı konforunu artırır.

- **Atık Azaltma ve Geri Dönüşüm**

Spor etkinliklerinde geri dönüşüm programları

Spor etkinliklerindeki geri dönüşüm programları, atık yönetimi ve çevresel sürdürülebilirlik açısından önemli bir rol oynamaktadır. Bu programlar, etkinliklerimizde oluşan atıkların azaltılması, geri dönüştürülmesi ve yeniden kullanımını teşvik ederek çevresel etkimizi en aza indirmeyi amaçlamaktadır. Özellikle büyük spor organizasyonları ve tesisleri, çeşitli geri dönüşüm stratejileri ve programları geliştirerek sürdürülebilirlik hedeflerine katkıda bulunabilir. Bu programlar genellikle aşağıdaki adımları içerir (Mallin et al., 2017):

Atıkların Ayrıştırılması ve Toplanması: Uygun kapların sağlanması ve bir atık bertaraf planının geliştirilmesi, etkinlik alanındaki atıkların uygun şekilde ayrıştırılması açısından önemlidir. Katılımcıların atıklarını uygun şekilde ayırmalarını teşvik etmek amacıyla geri dönüştürülebilir malzemeler (plastik, metal, cam, kâğıt vb.) için ayrı kutular kurulacaktır.

Farkındalık ve eğitim, spor organizasyonunda katılımcılara, taraftarlara ve çalışanlara geri dönüşümün önemi konusunda eğitimler düzenlenerek farkındalık yaratılıyor. Bu eğitimlerin amacı atık ayrıştırma yöntemleri, geri dönüşüm süreçleri ve çevresel etkiler konusunda farkındalık yaratmaktır. **İş birliği ve ortaklıklar,** sürdürülebilirlik odaklı spor kuruluşları, yerel yönetimler, geri dönüşüm tesisleri ve çevre kuruluşlarıyla birlikte çalışarak daha etkili geri dönüşüm programları oluşturabilir. Bu iş birlikleri atık toplama, geri dönüşüm süreçleri ve atık yönetimi stratejilerinin geliştirilmesinde önemli rol oynuyor. **Yenilikler,** sensörlerin ve veri analitiğinin kullanımı gibi akıllı atık yönetimi teknolojileri, atık hacimlerinin izlenmesine ve yönetilmesine

yardımcı olabilir. Bu teknolojiler geri dönüşüm programlarının verimliliğini artırabilir ve süreçleri optimize edebilir.

Spor etkinliklerindeki başarılı geri dönüşüm programları yalnızca atıkları azaltmakla kalmıyor, aynı zamanda çevresel sürdürülebilirlik kültürünü yayarak katılımcıları ve toplumu daha sürdürülebilir olmaya motive ediyor. Bu programlar hem çevresel hem de sosyal fayda sağlayarak spor endüstrisinin sürdürülebilirlik hedeflerine katkıda bulunmaktadır.

b. Ekonomik Fırsatlar

Spor endüstrisinde sürdürülebilirlik sadece çevresel faydaları değil aynı zamanda ekonomik fırsatları da beraberinde getiriyor. Bu fırsatlar, spor organizasyonları ve tesislerine hem maliyet tasarrufu hem de gelir artışı potansiyeli sunmak olarak özetlenebilir. En önemli ekonomik fırsatlardan biri enerji ve su verimliliği önlemleri yoluyla para tasarrufu sağlamaktır. Spor tesisleri, enerji tasarruflu aydınlatma sistemleri, yalıtımlı bina kaplamaları, enerji geri kazanım sistemleri gibi teknolojiler sayesinde enerji tüketimini azaltarak işletme maliyetlerini azaltabilir. Su verimliliği önlemleri (su tasarrufu sağlayan cihazlar, yağmur suyu toplama sistemleri) kullanılarak su maliyetleri de azaltılabilir (Deloitte, 2012).

İkincisi, sürdürülebilirlikle ilişkilendirilen artan marka değeri ve itibarı ekonomik faydalar sağlıyor. Sürdürülebilirlik ilkelerine bağlı spor organizasyonları ve tesisleri, çevre bilinci arttıkça tüketiciler ve sponsorlar açısından daha çekici hale gelebilir. Bu, sponsorluk gelirini artırır, marka değerini artırır ve uzun vadeli finansal başarıya katkıda bulunur (Preuss, 2007).

Üçüncüsü, yeşil teknoloji ve çevre dostu ürünlere yönelik pazar fırsatları, spor endüstrisine yeni gelir kaynakları getirebilir. Örneğin çevre dostu ürünler satmak ve yeşil teknolojiye yatırım yapmak hem ekonomik hem de çevresel sürdürülebilirlik hedeflerini destekleyebilir. Ayrıca yeşil bina sertifikası gibi standartları karşılayan spor tesisleri de yeşil etiketlerden ve yeşil turizm pazarından faydalanabilmektedir (Baillie et al., 2016).

Son olarak, sürdürülebilirlik stratejileriyle ilişkili tasarruf ve gelir artışı potansiyeli, spor organizasyonlarının uzun vadeli finansal istikrarını güçlendirebilir. Bu, spor endüstrisinin daha rekabetçi olmasına ve gelecek nesillere sürdürülebilir bir miras bırakılmasına yardımcı olacaktır. Bu ekonomik fırsat noktaları, spor endüstrisinin çevresel ve sosyal açıdan sorumlu olurken ekonomik fayda üretme potansiyeli sunarak sürdürülebilirlik alanında nasıl stratejik avantaj elde edebileceğini göstermektedir.

- **Yeşil Yatırımlar ve Finansman**

Sürdürülebilir projelere yönelik yeşil yatırımlar

Yeşil yatırımlar, sürdürülebilir projeler için önemli bir finansman kaynağıdır ve genellikle çevresel etkiyi azaltan veya doğal kaynakları daha verimli kullanan projeleri destekler. Genellikle bu yatırımlar çeşitli alanlarda yapılabilir ancak spor tesisleri ve etkinlikler gibi alanlar da yeşil yatırımlar için potansiyel odak noktaları olabilir. Sürdürülebilir projeler için yeşil yatırımın faydaları şunlardır:

Enerji verimliliği ve tasarruflar, yeşil yatırımlar genellikle enerji verimliliği önlemlerini içerir. Örneğin, enerji tasarruflu aydınlatma sistemlerine, yalıtıma ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapmak, projenizin işletme maliyetlerini azaltabilir ve uzun vadede enerji faturalarından tasarruf etmenizi sağlayabilir. *Çevresel etkinin azaltılması*, yeşil yatırımın temel amacı çevresel etkiyi azaltmaktır. Bu, atık yönetimi, su tasarrufu ve karbon ayak izinin azaltılması gibi çeşitli yöntemlerle başarılabilir. Örneğin geri dönüşüm tesisleri ve atık su arıtma tesisleri gibi projeler çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine katkı sağlayabilir. *Sosyal ve ekonomik faydaları*, yeşil yatırımlar genellikle işçi istihdamını artırır ve yerel ekonomiye katkıda bulunur. Ayrıca proje sakinlerinin ve kullanıcıların yaşam kalitesini artıran daha sağlıklı iç mekân kalitesi ve yeşil alanlar gibi sosyal faydalar da sağlayabilir. *Düzenleyici ve mali teşvikler*, birçok ülkede yeşil yatırımlar için düzenleyici teşvikler (ör. vergi indirimleri, destek programları) ve mali destekler (ör. düşük faizli krediler, devlet destek fonları) mevcuttur. Bu teşvikler yeşil projeleri finansal açıdan daha çekici hale getiriyor. Yeşil yatırım hakkında daha fazla bilgi bulmak için çeşitli kaynaklar ve raporlar bulunmaktadır. Örneğin Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) gibi kuruluşlar yeşil finans ve sürdürülebilir projelere ilişkin kapsamlı raporlar yayınlamaktadır.

c. Sosyal Fırsatlar

Spor endüstrisinde sürdürülebilirlik sadece çevre dostu değil, aynı zamanda sosyal fırsatlar da sunuyor. Spor kuruluşları ve dernekleri toplumla etkileşimlerini ve sosyal sorumluluklarını güçlendirerek bu fırsatlardan yararlanabilirler. İlk sosyal fırsat, sporun toplumları bir araya getirme gücüdür. Sürdürülebilirlik ilkelerini temel alan spor etkinlikleri ve projeler, farklı toplumsal grupları bir araya getirerek ortak bir amaç doğrultusunda birleşebilir. Bu, topluluk bağlarını güçlendirir ve sosyal uyumu teşvik eder (Baillie et al., 2016).

İkincisi, sürdürülebilirlik projeleri genellikle eğitim ve farkındalık programlarını içerir. Özellikle gençler ve genç yetişkinlere yönelik çevre eğitimi ve sürdürülebilirlik farkındalık tedbirleri düzenlenmektedir. Bu tür programlar gelecek nesillerde çevre dostu davranışların geliştirilmesine katkıda bulunur (Deloitte, 2012).

Üçüncüsü, yeşil tesislerin ve çevre dostu faaliyetlerin teşvik edilmesi, spor tesislerinin toplum üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmasına yardımcı olabilir. Örneğin erişilebilir yeşil alanlar ve spor faaliyetleri yerel halka fiziksel ve zihinsel sağlık açısından faydalar sağlamaktadır. Ayrıca engelli kişiler için erişilebilir spor tesisleri ve etkinlikleri düzenlemek de sosyal içermeyi ve çeşitliği geliştirebilir (Preuss, 2007).

Son olarak spor organizasyonları ve organizasyonları çeşitli sosyal projelere ve hayırseverlik amaçlarına destek vererek sosyal sorumluluklarını yerine getirebilirler. Bu durum sporun salt rekabet ve eğlencenin ötesine geçerek toplumun güçlenmesine katkı sağlayan bir araç olarak kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Bu sosyal fırsat noktaları, spor endüstrisinde sosyal refahı ve sosyal adaleti geliştirmeye yönelik sürdürülebilirlik çabalarının potansiyelini vurgulamaktadır. Bu fırsatlar sporun birleştirici gücünü ve toplum üzerindeki olumlu etkisini göstermektedir.

- **Toplumsal Bilinç ve Eğitim**

Spor endüstrisi aracılığıyla sürdürülebilirlik bilincinin artırılması

Spor endüstrisi, geniş kitlelere ulaşma potansiyeli nedeniyle sürdürülebilirlik konusunda farkındalığın artırılması için önemli bir platform sağlıyor. Bu bilinçlendirme kampanyaları spor organizasyonları, sporcular, taraftarlar ve sektör temsilcileri tarafından çeşitli şekillerde gerçekleştirilebilir. Spor kuruluşları ve dernekleri çevresel sürdürülebilirlik ilkelerini benimseyip uygulayarak örnek teşkil edebilirler (Gretzel et al., 2015). Sporcuların ve ünlü sporcuların geniş hayran kitlesine sahip olması, sürdürülebilirlik konusunda farkındalık yaratmak için güçlü bir platform sağlıyor. Bu kişiler, sosyal medyayı kullanarak ve kampanyalara katılarak çevre sorunlarına ilişkin farkındalığı artırabilir ve sürdürülebilir yaşam tarzlarını teşvik edebilir (Yıldırım, 2019).

Spor tesisleri ve altyapısı, çevre dostu teknolojiler ve yeşil bina standartlarına uygun tasarımlar kullanılarak sürdürülebilirlik bilincini artırabilir. Yeşil tesis sertifikaları (örneğin LEED) ve çevre dostu tesis yönetimi uygulamaları, tesislerin çevresel etkilerini azaltmalarına ve topluma örnek oluşturmalarına yardımcı olabilir (Baillie vd., 2016).

Son olarak spor organizasyonları ve dernekleri sürdürülebilirlik konusunda eğitim programları ve kampanyalar düzenleyerek kamuoyunun bilinçlendirilmesine katkıda bulunabilirler. Örneğin katılımcılar ve hayranlar arasında farkındalığı artırmak için çevresel etkinlikler, sürdürülebilirlik panel tartışmaları ve eğitim seminerleri düzenlenebilir (Gibson et al., 2012). Bu girişimler, spor endüstrisinin sadece rekabet ve eğlenceyle ilgili olmadığını, aynı zamanda sosyal ve çevresel açıdan sorumlu olmakla da ilgili olduğunu gösteriyor. Sporun birleştirici gücü ve geniş kitlelere ulaşma potansiyeli, sürdürülebilirlik bilincinin yaygınlaştırılmasında önemli bir araç olarak kullanılabilir.

- **Sağlıklı Yaşam Tarzı**

Sürdürülebilir spor uygulamaları ile sağlıklı yaşam tarzının teşvik edilmesi

Sağlıklı bir yaşam tarzının teşvik edilmesi, insanların sağlıklarını yönetmelerini ve geliştirmelerini sağlama süreci olarak tanımlanabilir. Bu sürecin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 3'e ulaşmada önemli bir rol oynaması bekleniyor. Ayrıca sağlığın teşviki ve geliştirilmesi yaklaşımları, sağlık ve refahla ilgili kararların alındığı çevresel, ekonomik, kurumsal ve sosyal bağlamları dönüştürmeyi amaçlar ve eşitlik ve sürdürülebilirlik konularına odaklanır. Sürdürülebilir kalkınma ise bugünün ihtiyaçlarını karşılamaktan taviz vermeden gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gerçekleştirilen kalkınmadır. Bu gelişme birbiriyle ilişkili üç alanda gerçekleşmelidir: ekonomik, çevresel ve sosyal. Bu alanların birleştirilebileceği ve gerçek durum ve bağlamlara uygulandığında bu alanlardaki gelişmelerin, herkesin yararına olan sürdürülebilir bir dünya için sağlam bir temel oluşturmak amacıyla birleştirilebileceği umulmaktadır (Morelli, 2011).

Ekonomik sürdürülebilirlik, bir ekonominin sürekli olarak belirli bir düzeyde ekonomik çıktıyı sürdürebilme yeteneğini ifade eder. Bu ekonomi, sürdürülebilirliğin diğer yönlerini dikkate alarak kararların mümkün olduğunca bilinçli olarak alındığı bir ekonomi olarak tanımlanabilir. Ayrıca iyi iş uygulamaları sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik boyutlarıyla birleştirildiğinde sonuçların daha olumlu olacağına inanılmaktadır (Morelli, 2011).

Çevresel sürdürülebilirlik "denge, dayanıklılık ve birbirine bağlılık" durumu olarak tanımlanabilir. Bu, insan toplumlarının, hizmetleri yeniden üretmek için gereken kapasiteyi azaltmadan, ekosistemleri destekleme yeteneğini aşmadan veya biyolojik çeşitliliği azaltmadan ihtiyaçlarını karşılamalarına olanak tanır. Çevresel sürdürülebilirliğin temel amacı, insan

faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkisini en aza indirmek ve doğal yaşam alanlarının restorasyonunu ve korunmasını teşvik etmektir (Vallance et all., 2011).

Sosyal sürdürülebilirlik ise genel olarak toplumun iyileştirilmesini teşvik eden çabalarla ilişkilidir. Bu sürdürülebilirlik boyutu, gelecek nesillerin mevcut nesillerle aynı veya daha iyi bir yaşam kalitesine sahip olma hakkını destekleyen “nesiller arası adalet” kavramını destekler. Sosyal sürdürülebilirlik boyutu, işçi hakları, sağlık eşitliği, halkın katılımıyla toplum gelişimi ve sosyal sermaye, katılım, destek, adalet ve sorumluluk, toplumun direnci, kültürel yeterlilik ve insan adaptasyonu gibi konuları içerir. Sosyal sürdürülebilirlik kalkınmanın sosyal boyutu, diğer iki boyut kadar önemlidir ve sağlık gibi konuları da içerir (Ahman, 2013).

Sağlık, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tanımına göre, “tam bir fiziksel, zihinsel ve sosyal iyilik halidir ve sadece hastalığın veya sakatlığın yokluğu değildir”. İyi sağlık genellikle toplumsal gelişimi kolaylaştırır ve gelişim genellikle sağlığın iyileşmesini teşvik eder. Ancak, iyi sağlık gelişimin bir önkoşulu olabilirken, çevreye yönelik tutumlar gibi bazı sağlık belirleyicileri ve insanların yaşam tarzları ve tüketim alışkanlıkları gibi davranışsal faktörler, uzun vadede gelişim sürecinin sürdürülebilirliğini engelleyebilir. Eşit şekilde, tarım ve endüstride olduğu gibi ekonomik olarak arzu edilen gelişimler, sağlık ve çevre üzerinde zararlı sonuçlar doğurabilir (McMichael, 2006).

Sağlık, ekonomik gelişimde kritik bir rol oynar ancak aynı zamanda nüfusların ekolojik özelliklerini yansıtan, geniş sosyal ve doğal çevre koşullarının bir yansıması olarak da görülmelidir. Ayrıca, WHO tanımında vurgulandığı gibi, sağlık “tam bir fiziksel, zihinsel ve sosyal iyilik hali” olarak tanımlanır; bu da sosyal ve kişisel kaynakların ve fiziksel yeteneklerin önemini vurgular. Sağlık, genellikle insanlar tarafından kişisel ve ailevi konular olarak düşünülür ve bu da sağlığın kişisel davranış seçimleri ve resmi sağlık hizmetlerine erişim yoluyla müzakere edilebilen bir varlık olarak görülmesine yol açar. Ancak, bir nüfusun sağlığı, çevre koşullarının izin verdiği biyolojik (dahil olmak üzere zihinsel) işlev düzeyinin bir yansımasıdır (Pedersen et al., 2015).

- **Sosyal Sorumluluk Projeleri**

Spor kulüpleri ve organizasyonlarının sürdürülebilirlik projeleri

Spor kulüpleri ve kuruluşları çevresel etkilerini azaltmak, sosyal sorumluluklarını yerine getirmek ve ekonomik fayda elde etmek için sürdürülebilirlik projelerinden yararlanabilirler. Bu projeler sıklıkla farklı sektörlerde uygulanmakta ve spor endüstrisindeki farklı paydaşlar üzerinde olumlu etki yaratmaktadır.

Spor tesislerine yönelik ekolojik sürdürülebilirlik projeleri yaygın bir uygulamadır. Tesisler enerji verimliliği tedbirleri alabilir, yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapabilir, su yönetimi stratejileri geliştirebilir. Örneğin, güneş panellerinin kurulması enerji maliyetlerini azaltabilir veya sulama suyu ihtiyacını karşılamak için yağmur suyunu kullanabilir (Preuss, 2007). Spor kurumu, kulüplerini sosyal sürdürülebilirlik projeleriyle destekleyebilir. Örneğin gençlik geliştirme programları, eğitim bursları, dezavantajlı gruplara spor olanakları sağlama gibi projelerle toplumsal etki yaratabiliriz. Bu tür projeler sosyal eşitsizliklerin azaltılmasına ve gençlerin sporla tanışmasına yardımcı olabilir (Baillie et al., 2016).

Ekonomik sürdürülebilirlik projeleri spor kulüpleri için önemli fırsatlar sunuyor. Örneğin, enerji ve su tasarrufu önlemleri uzun vadede işletme maliyetlerini azaltabilir. Ayrıca çevre dostu uygulamalar ve sertifikalar (örneğin LEED sertifikası) spor tesislerinin pazarlanabilirliğini artırabilir ve sponsorluk fırsatlarını genişletebilir (Gretzel et al., 2015). Spor kulübü ve organizasyonu sürdürülebilirlik projeleriyle yönetim ve stratejik yönetim becerilerini geliştirebilir. Çevresel ve sosyal sorumluluğa yönelik etkili yönetim ve liderlik, uzun vadeli başarıyı artırabilir ve marka itibarını geliştirebilir (Gibson et al., 2012). Spor kulüpleri ve organizasyonlarının sürdürülebilirlik projeleri konusundaki adımları, çevresel ve toplumsal fayda sağlamak açısından oldukça önemlidir. Bu tür projeler, spor endüstrisinin daha geniş kitlelere ulaşım gücünden destek alarak sürdürülebilirlik bilincini artıracak ve toplumsal değişime katkıda bulunabilecektir.

3. Başarı Öyküleri ve İyi Uygulama Örnekleri

- Yeşil Olimpiyatlar

2012 Olimpiyatları gibi büyük spor etkinliklerinde sürdürülebilirlik uygulamaları

Dünya Kupası ve Olimpiyatlar gibi büyük etkinliklere ev sahipliği yapan şehirler ve ülkeler için en büyük zorluklardan biri, yalnızca ekonomik ve sosyal açıdan değil aynı zamanda çevresel açıdan da iyileştirmenin yeni yollarını bulmaktır. 2012 Londra Olimpiyatları'nın sürdürülebilirliğine ilişkin medyadaki olumlu haberler göz önüne alındığında, Rusya, Güney Kore (2014 Soçi Kış Olimpiyatları, 2018 Pyeongchang) ve Katar'daki (2022 FIFA Dünya Kupası) oyunlara katılırken çevre sorunlarını dikkate almak önemlidir. Mega etkinlikler genellikle "yer değiştiren sanayiler" olarak görülüyor. Bu kuruluşlar kısa vadede kritik kaynakları harekete geçirir, ancak daha sonra tekrar ortadan kaybolarak uzun vadeli etkiler bırakır.

Etkinlik organizatörleri genellikle etkinliğe daha çok ve çevresel ayak izine daha az odaklansa da sürdürülebilirliği ve yeşil ekonomiyi sağlamak hükümetlerin sorumluluğundadır. Birleşmiş Milletler Sanayi Kalkınma Teşkilatı (UNIDO) Genel Direktörü Khande Yumkella'nın savunduğu şey tam olarak budur. “Küresel bir yeşil ekonomi bir gerçektir, ancak dünya hükümetlerinin bunun başarısını garantilemek için daha fazlasını yapması gerekir” (Preuss, 2013).

Bu çağrı, insan refahını ve sosyal eşitliği iyileştirirken, çevresel riskleri ve ekolojik kısıtlıkları önemli ölçüde azaltan, bir yeşil ekonomiyi “çalışma tanımı” olarak kullanan (UNEP) tarafından desteklenmektedir. 2010 Vancouver Kış Olimpiyatları'nı incelenmiş ve “çevre mirasının en çok yerel halk için önemli olduğunu” sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum yerel halkın aynı zamanda çevresel miraslarıyla da ilgilendiğini göstermektedir (Karadakis, & Kaplanidou, 2012).

Sürdürülebilir Spor Kulüpleri

- *FC Barcelona, Real Madrid gibi kulüplerin sürdürülebilirlik projeleri*

Büyük futbol kulüpleri, sürdürülebilirlik projelerine giderek daha fazla önem veriyor. FC Barcelona ve Real Madrid gibi kulüpler, çevresel ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmek için çeşitli projeler başlatmış durumda.

FC Barcelona, çevresel sürdürülebilirlik alanında önemli adımlar atıyor. Kulüp, Camp Nou stadyumunda enerji verimliliğini artırmak ve karbon ayak izini azaltmak amacıyla çeşitli projeler yürütmektedir. 2018 yılında başlatılan “Barça Innovation Hub” projesi kapsamında, yenilenebilir enerji kullanımını artırmak ve atık yönetimini iyileştirmek gibi hedefler belirlenmiştir. Kulüp ayrıca, stadyumda güneş panelleri kurarak enerji ihtiyacının bir kısmını güneş enerjisinden karşılamayı planlamaktadır.

Real Madrid'de çeşitli sürdürülebilirlik projeleri bulunmaktadır.

Enerji verimliliği ve çevre dostu teknolojilerin kullanımı, Santiago Bernabéu stadyumunun yenilenmesinde en önemli öncelik olmuştur. Stadyumun çatısına kurulan güneş panelleri ve enerji tasarruflu aydınlatma sistemleri, kulübün çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasında önemli bir rol oynuyor. Ayrıca Real Madrid, sosyal sürdürülebilirlik çalışmaları kapsamında gençler ve dezavantajlı gruplara yönelik çeşitli spor ve eğitim programları düzenlemektedir. Bu projeler, büyük futbol kulüplerinin sadece sahaya değil, çevreye ve topluma da olumlu etki yaratma çabalarının örnekleridir. Kulüpler sürdürülebilirlik projeleriyle hem çevresel hem de

sosyal sorumluluklarını yerine getiriyor, ancak aynı zamanda taraftarlarına ve topluluklarına da örnek olabiliyorlar.

- **İnovatif Tesisler**

LEED sertifikalı spor tesisleri ve stadyumlar

LEED sertifikalı spor tesisleri ve stadyumlar, sürdürülebilirlik ve çevresel sorumluluk açısından spor sektörüne örnek teşkil ediyor. Bu tesislerin amacı enerji verimliliği, su tasarrufu, karbon ayak izinin azaltılması ve sağlıklı iç hava kalitesi gibi alanlarda yüksek standartlara ulaşmaktır. LEED sertifikası bu hedeflere ulaşan ve sürdürülebilir uygulamaların yaygınlaşmasına katkıda bulunan tesislere verilmektedir. Spor tesisleri ve stadyumlar büyük yapılar olduğundan bunların çevre üzerindeki etkilerinin en aza indirilmesi önemli tasarruflar ve çevresel faydalar sağlayabilir. Bu tür tesislerin LEED sertifikasyonu hem çevresel sürdürülebilirliği teşvik ediyor hem de sosyal sorumluluk açısından olumlu bir imaj yaratıyor. Taraftarlar ve topluluk üyeleri, çevreye duyarlı ve sürdürülebilirlik ilkelerine bağlı tesislerde spor etkinliklerine katılmaktan gurur duyarlar.

Yeşil spor stadyumları, karbon emisyonlarını, gürültü kirliliğini, su tüketimini, su tasarrufu, enerji tasarrufu, kirliliği, ekonomik faydaları, topluma yönelik sağlık risklerini azaltır, sürdürülebilir su sistemleri inşa eder ve güneş enerjisini elektrik olarak kullanır. Rüzgâr enerjisinden yararlanmanın birçok yolu vardır. Dünyanın en sürdürülebilir stadyumlarına bir bakış;

Amsterdam Arena: Ajax Futbol Kulübü'nün evi olan Amsterdam Arena, 4.200'den fazla güneş paneli ve rüzgâr türbini tarafından desteklenmektedir. Ana binada enerji üretmek için etkileyici bir yürüyen merdiven bulunuyor ve stadyum, kullanılmış elektrikli araçların şarj edilebilir pillerini kullanan bir enerji depolama sistemi ile donatılıyor. Kullanılmış Nissan LEAF pillerinden yapılan xStorage Buildings sistemi, stadyuma acil durum gücü sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda enerjiyi çevredeki alanlara gerektiği gibi dağıtarak elektrik şebekesi üzerindeki baskıyı da hafifletecek. Stadyumun çatısından gelen yağmur suyu toplanır ve çimleri sulamak için yeniden kullanılır, böylece değerli tatlı su tüketimi önemli ölçüde azaltılacak. Kalan ısı sahada donmayı önlemek için kullanılır ve bu hareket ek enerji harcanmadan gerçekleştirilir. Destekçiler seyahatten kaynaklanan emisyonları azaltmak için aktif mobilitayı, elektrikli araçları ve trenleri kullanmaya teşvik ediliyor. Otoparkta ücretsiz şarj istasyonları bulunmaktadır ve tüm ziyaretçilere tren biletlerinde indirim uygulanmaktadır.

Mercedes-Benz Stadyumu: Mercedes-Benz Stadyumu, Atlanta United FC'nin resmi evidir. Geçtiğimiz Kasım ayında, binaların sürdürülebilirliğini

ölçmek için küresel bir standart olan Enerji ve Çevresel Tasarımda Liderlik (LEED) kapsamında Platin sertifikası alan ilk profesyonel spor stadyumu oldu. Enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji projeleri sayesinde enerji tüketimi ortalama stadyuma göre daha düşüktür. Stadyum yalnızca LED aydınlatma ve LED video panelleriyle donatıldı ve çatısında 4.000 güneş paneli bulunuyor, bu da onu elektrik şebekesine daha az bağımlı hale getiriyor.

Stadyum, çevredeki su baskınlarını önlemek için 2 milyon galondan fazla suyu depolayabilen bir yağmur suyu yönetim sistemine sahiptir. Ayrıca su tasarrufu sağlayan ekipman, geleneksel stadyumlara kıyasla su kullanımını azaltır. Topluluğu birbirine bağlayan yeni yaya geçidi sayesinde taraftarlar etkinliklere yürüyerek kolayca erişebilecek. Etkinlik günü, 48 aracı aynı anda şarj etme kapasitesine sahip mevcut elektrikli araç şarj istasyonlarıyla bisiklet servis programı uygulanmaktadır.

Levi's Stadyumu: San Francisco 49ers'ın evi olan Levi's Stadyumu'nun iki LEED sertifikası vardır. 2014 yılında Gold LEED sertifikası alan profesyonel bir ekibe ev sahipliği yapan ilk stadyum olmuştur, 2016 yılında ise işletme ve bakım alanında ikinci Gold sertifikasını almıştır. Stadyum, Silikon Vadisi'nde bulunan yenilikçi sürdürülebilirlik unsurlarını benimsemektedir. Olanaklar arasında 1.000'den fazla son teknoloji ürünü güneş paneli, üç güneş köprüsü ve NRG Güneş Terası adı verilen güneş panelli bir çatı terası bulunmaktadır. Buna ek olarak, stadyumun süit kulesinde 27.000 metrekarelik bir "yeşil çatı" yer almaktadır. Temizlik malzemeleri ve ürünleri, tek kullanımlık kâğıt mendil ürünleri ve çöp torbalarına yönelik sürdürülebilir satın alma programı sayesinde, bu satın almaların neredeyse %100'ü katı sürdürülebilirlik standartlarını karşılamaktadır. Geçtiğimiz yıl San Francisco 49ers, iklim değişikliğiyle mücadele çabalarından dolayı Beyaz Saray Bilim ve Teknoloji Politikası Ofisi (OSTP) tarafından ödüllendirildi.

Golden 1 Center: Sacramento Kings'e ev sahipliği yapan Golden 1 Center, 2017 yılında dünyanın en yeşil ve teknolojik açıdan en gelişmiş spor ve eğlence tesisi seçildi. Yeşil Proje Yönetimi'ne (GPM) göre tesis, dünya çapındaki yüksek performanslı binalar arasında ilk %3'te yer almaktadır. Sacramento Kings, iklimin korunması mesajını topluluklarında proaktif bir şekilde yaymak amacıyla taraftarlarla iletişim kurmak ve ortaklarıyla birlikte çalışmak için küresel spor platformlarını kullanıyor. Sistem, elektrik ihtiyacının tamamını şehir akıllı şebekesi üzerinden güneş enerjisiyle karşılıyor.

Accor Stadyumu: 20 yıldır dünyanın önde gelen sürdürülebilir mekânı olarak tanınmaktadır. Uluslararası Olimpiyat Komitesi, 2000 Sidney Olimpiyatlarının "Yeşil Oyunlar" olmasını istiyordu. Sidney Oyunları'nın ana stadyumu olan Accor Stadyumu, her yıl yaklaşık 200 ton atığı geri

dönüştürüyor. “Azalt, yeniden kullan, geri dönüştür” stadyum işinin sloganı haline geldi. Arenada her yıl büyük miktarlarda çim kırpıntıları ve yıpranmış çimler geri dönüştürülüyor ve bunlar genellikle Sidney’in batısındaki çimenli yolları ve golf sahalarının yeşilliklerini desteklemek için kullanılıyor. Futbolun çevre sorunlarının çözümüne yardımcı olduğu birçok yöntem arasında stadyumun sürdürülebilirliği de önemli bir unsurdur.

FIFA Dünya Kupası 2022 stadyumları: 2022 Dünya Kupası öncesinde Katarlı organizatörler, FIFA’nın gerektirdiği şekilde 12 sahanın tamamını (dokuz yeni ve üç yenilenmiş) karbonsuz hale getirme sözü verdiler. Etkinlik sırasında 40°C’yi aşan aşırı sıcaklıklarla başa çıkabilmek için mekânda özel bir klima sistemi de bulunacak. Arup Associates tarafından 2010 yılında inşa edilen ilk karbon nötr stadyum olan 500 koltuklu mini stadyum, FIFA’ya Katar’ın teklifinin uygulanabilir olduğunu gösteren bir vitrin görevi gördü. Mühendislik firması, karbon yoğun soğutmanın zorluklarına rağmen, sıfır emisyonlu stadyumlar inşa etmek için güneş enerjisinden yararlanma potansiyelinin farkında olmuşlardır.

Kullanılan teknoloji çok basittir. Güneş enerjisi, güneşi enerjiye dönüştürür ve bu enerji de soğuk havaya dönüşür. Hava stadyumun içinde dolaşarak oyuncuların ve seyircilerin konforunu ve sağlığını garanti eder. Test sırasında dış sıcaklık 44 santigrat dereceye ulaşmış, ancak stadyumun içinde sıcaklık açık tavana rağmen 23 santigrat dereceye düşmüştür. Yeni fiziksel mekanların teknolojiyi nasıl geliştireceğini ve gelecekteki stadyumlara nasıl öncülük edeceğini zaman gösterecek (*İnternet erişimi*).

4. Gelecekteki Trendler ve Gelişmeler

• Teknolojik İnovasyonlar

Sürdürülebilirlik alanında teknolojik yenilikler

Sürdürülebilirlik alanındaki yenilikler çevresel etkinin azaltılmasında ve kaynakların daha verimli kullanılmasında önemli rol oynuyor. Bu yenilikler, enerji tasarrufunu, atık yönetimini, su tüketimini ve çevresel performansı iyileştirmek için çeşitli endüstrilerde ve uygulamalarda kullanılmaktadır.

Yenilenebilir enerji teknolojileri sürdürülebilirlik alanında büyük ilerlemeler sunuyor. Güneş, rüzgâr ve hidroelektrik gibi yenilenebilir enerjiler, fosil yakıtların kullanımını azaltarak sera gazı emisyonlarını azaltır. Enerji verimliliğinin artırılmasına yönelik akıllı bina teknikleri geliştirilmektedir. Akıllı binalar, sensörlerin, otomasyon sistemlerinin ve enerji yönetimi yazılımının kullanımı yoluyla enerji tüketimini optimize eder ve çevresel etkiyi azaltır. Atık yönetimi alanındaki teknolojik gelişmeler, atıkların geri

dönüştürülmesi ve yeniden kullanılmasının artmasına neden olmuştur. Gelişmiş geri dönüşüm teknolojisi, atıkların daha verimli ayrıştırılması yoluyla kaynak israfını önler ve atık yönetimi maliyetlerini azaltır.

Su yönetimi teknolojileri suyun verimli kullanımını teşvik etmektedir. İleri su arıtma sistemleri, suyun kalitesini iyileştirirken su tüketimini azaltır ve su kaynaklarının sürdürülebilir şekilde kullanılmasını sağlar (Chen et al., 2016). Bu teknolojik yenilikler, sürdürülebilirlik alanında ilerlemeler sağlayarak çevresel performansı iyileştirme potansiyeline sahiptir. Ancak, bu teknolojilerin yaygın olarak benimsenmesi ve uygulanması için daha fazla yatırım, politika destekleri ve endüstri iş birlikleri gerekmektedir.

- **Politikalar ve Düzenlemeler**

Hükümetlerin ve spor federasyonlarının sürdürülebilirlik konusundaki politikaları Spor kuruluşları ve hükümetler çeşitli sürdürülebilirlik politikaları ve yönergeleri geliştirmiştir. Bu politikalar genel olarak çevresel etkilerin azaltılmasını, doğal kaynakların daha verimli kullanılmasını ve toplumsal faydanın artırılmasını amaçlamaktadır.

Spor Federasyonlarının Sürdürülebilirlik Politikaları: Uluslararası spor dernekleri (IOC ve FIFA gibi) ve ulusal spor dernekleri sürdürülebilirlik kılavuzlarını benimseyerek çeşitli adımlar atmaktadır. Bu politikalar genellikle yeşil stadyumların inşası, atık yönetimi, enerji verimliliği, su tasarrufu ve karbon emisyonlarının azaltılması gibi konuları ele almaktadır. Örneğin IOC'nin sürdürülebilirlik stratejisi, spor etkinliklerinin çevresel etkisini azaltmayı ve sosyal fayda sağlamayı amaçlamaktadır (IOC, 2021).

Hükümetlerin Sürdürülebilirlik Politikaları: Birçok ülke spor etkinlikleri ve tesisleri için sürdürülebilirlik kılavuzları geliştirmiştir. Bu politikalar genellikle çevre lisansı, yeşil bina standartları, atık yönetimi politikaları ve enerji verimliliği teşvikleri gibi alanları kapsamaktadır. Örneğin, Avrupa Birliği ülkeleri, spor tesislerinin çevre üzerindeki etkilerini azaltmak amacıyla sürdürülebilirlik standartlarını zorunlu hale getirmiştir (European Commission, 2020).

Uluslararası Standartlar ve Yönergeler: Birçok uluslararası kuruluş ve standart kuruluşu, spor tesisleri ve etkinlikleri için sürdürülebilirlik standartları ve kılavuzları geliştirmiştir. Örneğin, Enerji ve Çevresel Tasarımda Liderlik (LEED) sertifikası, yeşil bina standartlarını sağlayarak spor tesislerinin çevresel performansının iyileştirilmesini kolaylaştırır (USGBC, 2021).

Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) ve Sürdürülebilirlik: IOC, Olimpiyat Oyunlarını düzenlerken ve sunarken çevresel sürdürülebilirlik ilkelerine büyük önem vermektedir. IOC'nin sürdürülebilirlik stratejisi yeşil

tesisler inşa etmek, karbon emisyonlarını azaltmak, atık yönetimi ve su tasarrufu gibi temaları kapsıyor. Ayrıca IOC, spor organizasyonlarını sosyal hizmet sunmaya teşvik eden program ve projeleri de desteklemektedir (IOC, 2021).

FIFA ve Sürdürülebilirlik: FIFA futbolun dünya çapındaki geniş kapsamlı etkisini dikkate alan sürdürülebilirlik yönergeleri de geliştirmiştir. Bu politikalar, FIFA organizasyonu içerisinde çevresel etkiyi azaltmaya yönelik tedbirleri, sosyal sorumluluk projelerini ve futbol tesislerinin çevre dostu olmasını teşvik eden politikaları içermektedir (FIFA, 2021).

Avrupa Birliği ve Spor Sürdürülebilirliği: Avrupa Birliği ülkeleri spor tesis ve organizasyonlarında sürdürülebilirlik standartlarını yükseltmek için çeşitli politika ve yönergeler uygulamaya koydu. Bu politikalar genel olarak enerji verimliliği teşvikleri, atık yönetimi düzenlemeleri ve yeşil bina sertifikasyonu gibi konuları kapsamaktadır. AB'nin spor etkinliklerine yönelik çevre politikası ve sürdürülebilirlik stratejisi, spor organizasyonlarının çevresel etkilerini azaltmalarına ve sosyal faydalar sağlamalarına yardımcı olmaktadır (Avrupa Komisyonu, 2020).

Bu politika ve yönergeler, sürdürülebilirlik konusunda farkındalığın artırılmasına ve spor endüstrisindeki çeşitli paydaşların çevresel sorumluluklarının yerine getirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bireysel kuruluşların ve hükümetlerin sürdürülebilirlik politikaları ve uygulamaları ülkeye ve spora göre değişiklik gösterebilir. Bu nedenle spesifik detaylar için her kurumun resmi internet sitelerine ve yayınlarına başvurmak önemlidir. Genel olarak bu politikaların etkinliği ve uygulanma düzeyi ülkeden ülkeye ve federasyondan federasyona farklılık gösterebilmektedir. Ancak spor kuruluşları ve hükümetler genel olarak spor endüstrisinin çevre ve toplum üzerindeki etkisini azaltmaya ve sürdürülebilirlik politikaları aracılığıyla uzun vadeli sürdürülebilirlik hedeflerine katkıda bulunmaya çalışmaktadır.

- **Toplumsal Beklentiler ve Baskılar**

Spor tüketicilerinin ve taraftarlarının sürdürülebilirlik konusundaki beklentileri

Spor tüketicileri ve taraftarları, spor organizasyonlarının ve kulüplerin sürdürülebilirlik çalışmalarına giderek daha fazla önem veriyor ve bu konudaki beklentilerini net bir şekilde dile getiriyorlar. Sürdürülebilirlik alanında yapılacak araştırmalar ve bu konudaki yönergeler bağlılığı artırabilir, taraftarlar ve spor tüketicileri arasında markalara, kulüplere ve kuruluşlara yönelik olumlu algılar yaratabilir. Çok sayıda araştırma, taraftarların sürdürülebilirliğe değer verdiklerini ve spor organizasyonlarının çevresel

ve sosyal açıdan sorumlu olmalarını beklediklerini göstermiştir (Babiak ve Trendafilova, 2011). Taraftarların sürdürülebilirliğe yönelik beklentileri genel olarak şu şekilde özetlenebilir:

Taraftarlar, çevresel farkındalık ve etki konusunda, spor organizasyonlarının karbon ayak izini azaltmasını, atık yönetimini iyileştirmesini ve doğal kaynakları korumasını istemektedir. Sosyal sorumluluk ve adalet konusunda, sosyal adalete, topluluk katılımına ve spor organizasyonlarının toplum üzerinde yarattığı olumlu etkiye değer veren taraftarlar, kulüplerinin topluluklarıyla ilişkilerini güçlendirmesini beklemektedir. Şeffaf iletişim konusunda, spor organizasyonlarından sürdürülebilirlik konusunda net ve doğru bilgi almak, bu bilgilerin şeffaf bir şekilde sunulması ve kuruluşların sürdürülebilirlik stratejilerini açıkça aktarmalarını istemektedir. Eğitim ve farkındalık konusunda ise, spor kuruluşlarının sürdürülebilirlik değerlerini benimsemeleri için farkındalık yaratmaları ve taraftarlarını sürdürülebilirlik konusunda eğitmeleri gerekiyor. Bu beklentiler spor organizasyonları için hem bir zorluk hem de bir fırsattır. Sürdürülebilirlik ilkelerine göre hareket eden kuruluşlar hayran bağlılığını artırabilir ve toplumda olumlu tanınırlık kazanabilir.

Değerlendirme ve Sonuç

Spor endüstrisinde sürdürülebilirlik hem büyük zorluklar hem de büyük fırsatlar sunan geniş bir konudur. Bu sektördeki başarılı sürdürülebilirlik uygulamaları, çevresel etkinin azaltılması, sosyal sorumluluğun yerine getirilmesi ve ekonomik verimliliğin artırılması açısından kritik öneme sahiptir. Burada spor endüstrisindeki sürdürülebilirlik zorlukları ve fırsatları hakkında genel bir bakış ve sonuç sunuyoruz.

Zorluklar:

Maliyetler ve yatırımlar: Sürdürülebilirlik uygulamaları genellikle yüksek başlangıç maliyetleri gerektirir. Yeşil teknolojinin ve enerji açısından verimli altyapının uygulanması, kulüplere ve kuruluşlara önemli bir mali yük getirebilir. **Yönetişim ve kurum kültürü:** Bir sürdürülebilirlik stratejisinin başarılı bir şekilde uygulanması, yönetim ve kurum kültüründe önemli değişiklikler gerektirebilir. Bu değişiklikler organizasyonel dirence ve değişim yönetimi zorluklarına yol açabilir. **Eğitim ve farkındalık:** Spor endüstrisinde sürdürülebilirlik kavramlarını anlamak ve benimsemek için çalışanların ve paydaşların eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi önemlidir. Bu süreç zaman alıcı olabilir ve sürekli çaba gerektirir.

Fırsatlar:

Marka değeri ve itibarı: Sürdürülebilirlik uygulamaları, spor kulüpleri ve kuruluşlarının marka değerini artırarak itibarını güçlendirmektedir. Sürdürülebilirlik odaklı bir yaklaşım taraftarlar ve sponsorlar arasında olumlu algılar yaratabilir. **Operasyonel verimlilik:** Enerji ve su verimliliği gibi sürdürülebilirlik uygulamaları, uzun vadede işletme maliyetlerini düşürür ve operasyonel verimliliği artırır. **Yasal ve rekabet avantajları:** Sürdürülebilirlik düzenlemeleri ve teşvikleri birçok ülkede artıyor (Alaccedinoğlu & Kışalı, 2020).

Spor organizasyonları bu düzenleme ve teşviklerden yararlanarak hukuki ve rekabet avantajı elde edebilirler.

Öneriler

Spor endüstrisinde sürdürülebilirlik hem bir zorunluluk hem de bir fırsattır. Başarılı bir sürdürülebilirlik stratejisi için şu öneriler dikkate alınmalıdır: Başarılı sürdürülebilirlik çalışmaları için kritik unsurları belirleyen güçlü yönetici liderliği ve uzun vadeli stratejik vizyonla sürdürülebilirlik projelerini desteklemek, spor organizasyonları, yerel topluluklar, devlet kurumları ve akademik kurumlarla kuruluşlar ve özel sektörle iş birlikleri güçlendirmek, geliştirmek. Çalışanlara, oyunculara, taraftarlara ve diğer paydaşlara yönelik eğitim ve farkındalık programları düzenlemek, yenilikçi yeşil teknoloji ve sürdürülebilirlik çözümlerini sürdürmek gerekiyor.

Yeşil altyapı ve teknolojilerin kullanımı hakkında; Spor tesislerinin enerji verimliliğini arttırmak için yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapılabilir, güneş panelleri ve rüzgâr türbinleri gibi yeşil enerji teknolojileri kullanılabilir, su tasarrufu teknikleri ve geri dönüştürülmüş su sistemleri tanıtılabilir, tesisler yeşil bina sertifikalarına (LEED gibi) göre inşa edilebileceği gibi mevcut tesislerde yeşil altyapı iyileştirmeleri de yapılabilir.

Atık yönetimi ve geri dönüşüm hakkında; Spor etkinlikleri sırasında oluşan atıkların azaltılması için geri dönüşüm programları geliştirilebilir. Ayrıca taraftarlara geri dönüşüm konusunda farkındalık kazandıracak kampanyalar da düzenleyebilir. Gıda atıklarının azaltılması, organik atıkların kompostlaştırılması gibi uygulamaları teşvik edilebilir.

Sürdürülebilir taşımacılık ve lojistik hakkında; Spor etkinliklerine katılan taraftarlar için sürdürülebilir ulaşımın daha erişilebilir hale getirilmesi amacıyla toplu taşıma ve bisiklet park yeri gibi altyapılar geliştirilebilir. Etkinliklerde kullanılan malzemelerin nakliyesi ve lojistiğiyle ilgili karbon ayak izini azaltmak için daha sürdürülebilir lojistik çözümleri tercih edilebilir.

Toplumsal sorumluluk ve eğitim hakkında; Spor kulüpleri ve kuruluşları sosyal sorumluluk projeleri aracılığıyla buldukları topluma katkıda bulunabilirler. Sosyal projeler ve eğitim programları düzenleyerek sürdürülebilirlik konusunda farkındalık yaratılabilir. Taraftarlar ve genç sporcular için sürdürülebilir yaşam tarzlarını teşvik eden kampanyalar ve etkinlikler oluşturulabilir.

İş birlikleri ve paydaş yönetimi hakkında; Spor endüstrisindeki paydaşlar arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada önemli bir rol oynayabilir. Şehir yetkilileri, yerel işletmeler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarıyla ortak projeler geliştirilebilir.

Sürdürülebilirlik stratejilerinin entegrasyonu hakkında; Spor kulüpleri ve kuruluşlarının sürdürülebilirlik stratejilerini iş stratejilerine dahil etmeleri önerilir. Bu sürecin başarısı için üst yönetimin desteği ve uzun vadeli stratejik planlama yapılabilir.

Sonuç olarak, spor endüstrisi sürdürülebilirlik ilkelerini benimseyerek hem çevresel hem de ekonomik açıdan daha sürdürülebilir bir geleceğe katkıda bulunabilir. Bu çabalar sektördeki diğer kuruluşlara ilham verebilir ve geniş kapsamlı bir sosyal etkiye sahip olabilir. Bu öneriler ve stratejiler, spor endüstrisinin sürdürülebilirlik çabalarını destekleyecek pratik çözümler sunmaktadır. Her adım, çevresel ve sosyal açıdan daha sürdürülebilir bir spor endüstrisinin yaratılmasına yardımcı olmaktadır.

Kaynakça

- Ahman, H. (2013). Social sustainability – society at the intersection of development and maintenance. *Local Environ*:1153–66.
- Alaeddinoğlu, V., Kishalı, N. F., (2020). Amatör Spor Dallarının Sorunlarının Çözümünde Takviye Edici İlaç Olmayan Katkı Maddelerinin (OTC) Sponsor Olarak Katkısının İncelenmesi, *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 22(4), 11-36
- Alola, A.A., & Adebayo, T.S. (2023). Analyzing the waste management, industrial and agriculture greenhouse gas emissions of biomass, fossil fuel, and metallic ores utilization in Iceland. *Sci. Total Environ*. 887, 164115.
- Baade, R. A., & Matheson, V. A. (2016). Going for the Gold: The Economics of the Olympics. *Journal of Economic Perspectives*, 30(2), 201-218.
- Babiak, K., & Trendafilova, S. (2011). CSR and environmental responsibility: Motives and pressures to adopt green management practices. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 18(1), 11-24.
- Babiak, K., & Wolfe, R. (2009). Determinants of corporate social responsibility in professional sport: Internal and external factors. *Journal of Sport Management*, 23(6), 717-742.
- Baillie, R., Scott, A., & Lomas, L. (2016). Sport and the Environment: Globalising Sport in an Era of Environmental Crisis. Sage Publications.
- Bajayo, R. (2015). Benefits of LEED Certification in Reducing Water Consumption in Residential Buildings. *Procedia Engineering*, 118, 1282-1289.
- Brundtland, G. H. (1987). Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development. Oxford University Press.
- Chard, C., & Mallen C. (2013). Renewable energy initiatives at Canadian sport stadiums: a content analysis of web-site communications. *Sustainability*,5(12):5119–34.
- Chard, C., & Mallen, C. (2012). Examining the linkages between automobile use and carbon impacts of community-based ice hockey. *Sport Manag. Rev.*, 15, 476–484.
- Chen, K.C., Gursoy, D. & Lau, K.L.K. (2018). “Longitudinal impacts of a recurring sport event on local residents with different level of event involvement”. *Tourism Management Perspectives*, Vol. 28, pp. 228-238.
- Chen, W., Yang, J., & Zhang, M. (2016). Current Status and Development Trend of Water Treatment Technologies. *Applied Water Science*, 6(4), 333-351.
- Clarkson, M. B., Li, Y., Richardson, G. D., & Vasvari, F. P. (2011). Does it really pay to be green? Determinants and consequences of proactive environmental strategies. *Journal of Accounting and Public Policy*, 30(2), 122-144.

- Coates, D., & Tschirhart, M. (2017). *The Business of Sports: A Primer for Journalists*. Routledge.
- Collins, A., & Flynn, A. (2007). Engaging with the ecological footprint as a decision-making tool: Process and responses. *Local Environ.* 12, 295–312.
- Collins, A., & Flynn, A. (2008). Measuring the Environmental Sustainability of a Major Sporting Event: A Case Study of the FA Cup Final. *Urban Studies*, 45(3), 515-532.
- Collins, A., Flynn, A., Munday, M., & Roberts, A. (2007). Assessing the Environmental Consequences of Major Sporting Events: The 2003/04 FA Cup Final. *Urban Studies*, 44(3), 457-476.
- Collins, A., Flynn, A., Munday, M., & Roberts, A. (2009). Assessing the environmental consequences of major sporting events: The 2003/04 FA Cup Final. *Urban Studies*, 44(3), 457-476.
- Collins, A., Jones, C., & Munday, M. (2009) Assessing the environmental impacts of mega sporting events: two options? *Tourism Management* 30(6): 828–837.
- Collins, A., Munday, M., & Roberts, A. (2012): Environmental consequences of tourism consumption at major events: An analysis of the UK stages of the 2007 Tour de France. *J. Travel Res.* 51, 577–590.
- Del Bello, R. The NBA Takes Action to Reduce Its Carbon Footprint (2024).
- Delmas, M. A., & Pekovic, S. (2013). Environmental standards and labor productivity: Understanding the mechanisms that sustain sustainability. *Journal of Organizational Behavior*, 34(2), 230-252.
- Deloitte. (2012). The Business of Sports- Where Performance Meets Profitability. Deloitte Touche Tohmatsu Limited.
- Department of Energy. (2012). Energy Efficiency & Renewable Energy. Retrieved from <https://www.energy.gov/ccere>
- Ding, J., & Somani, A.A. (2010). long-term investment planning model for mixed energy infrastructure integrated with renewable energy. In: 2010 IEEE green technologies conference. IEEE; 2010.
- Dingle, G., & Mallen, C. (2011). The 2010 Vancouver Winter Olympics: ‘Sustainability’ legacy and sporting event tourism. *Journal of Sport & Tourism*, 16(4), 279-298.
- Dolf, M., & Teehan, P. (2015). Reducing the carbon footprint of spectator and team travel at the University of British Columbia’s varsity sports events. *Sport Manag. Rev.* 18, 244–255.
- Dünyanın en sürdürülebilir 6 spor mekanı. <https://www.climateaction.org/news/the-5-most-sustainable-sports-venues-in-the-world> [erişim 15.07.2024].

- Edwards, L., Knight, J., Handler, R., Abraham, J., & Blowers, P. (2016). The methodology and results of using life cycle assessment to measure and reduce the greenhouse gas emissions footprint of “Major Events” at the University of Arizona. In *J. Life Cycle Assess.* 21, 536–554.
- Elkington, J. (1997). *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Capstone.
- EPA. (2012). *Water Use in Sports Fields and Golf Courses*. U.S. Environmental Protection Agency. Retrieved from <https://www.epa.gov/watersense/water-use-sports-fields-and-golf-courses>
- European Commission. (2020). *Environment and sport*. Retrieved from https://ec.europa.eu/environment/topics/sports_en
- FIFA (Fédération Internationale de Football Association). (2021). *Sustainability*. Retrieved from <https://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/sustainability>
- FIFA. (2020). *FIFA’s Approach to Sustainability*. FIFA. Retrieved from <https://www.fifa.com/sustainability>
- Gandola, D.M., & Asdrubali, F. A (2024). Methodology to Evaluate GHG Emissions for Large Sports Events. *Sustainability*, 16, 1504. [https:// doi.org/10.3390/su16041504](https://doi.org/10.3390/su16041504)
- Gibson, H., Willming, C., & Holdnak, A. (2012). Sustainability at sport venues: An analysis of professional sport managers’ views and concerns. *International Journal of Sport Management*, 13(1), 1-20.
- Glebova, E., Gerke, A., & Book, R. (2022) The transformational role of technology in sports events. In Basu, Desbordes, Sarkar (eds.), *Sports Management in an Uncertain Environment*. Springer.
- Green Finance and Investment: Mapping Channels to Mobilise Institutional Investment in Sustainable Energy (IEA, 2019).
- Gretzel, U., Sigala, M., Xiang, Z., & Koo, C. (2015). *Smart tourism: Foundations and developments*. Elsevier.
- Hoorweg, D., & Bhada-Tata, P. (2012). *What a Waste: A Global Review of Solid Waste Management*. World Bank.
- Hopwood, B., Mellor, M., & O’Brien, G. (2005). Sustainable Development: Mapping Different Approaches. *Sustainable Development*, 13(1), 38-52.
- Horne, J., & Manzenreiter, W. (Eds.). (2006). *Sports mega-events: Social scientific analyses of a global phenomenon*. Wiley-Blackwell.
- Hu, G, et al. (2023). Design, analysis and optimization of a hybrid fluid flow magnetorheological damper based on multiphysics coupling model. *Mech Syst Signal Process* 2023;205:110877.
- Huybrechts, B., Mertens, S., & Beuselinck, C. (2014). The relationship between long-term orientation and environmental performance in business. *Journal of Business Ethics*, 124(3), 1-19.

International Energy Agency (IEA)

IOC (International Olympic Committee). (2021). Sustainability. Retrieved from <https://olympics.com/ioc/sustainability>

Karadakis, K., & Kaplanidou, K. (2012). Legacy perceptions among host and non-host Olympic Games residents: A longitudinal study of the 2010 Vancouver Olympic Games. *Eur. Sport Manage. Q.* 12, 243–264.

Kassinis, G. I., & Soteriou, A. C. (2003). Greening the service profit chain: The impact of environmental management practices. *Production and Operations Management*, 12(3), 386-403.

Kishalı, N. F., Alaeddinoğlu, V., & Dal, A. (2021). The role of local governments in the development of amateur sports (Erzurum Metropolitan Municipality example). *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 143-154

Larson, B. A., & Langer, L. (2015). The economics of sustainable development: Understanding public attitudes. *Economic Development Quarterly*, 29(1), 67-79.

Li, H., Zhang, Q., & Yin, X. (2018). The Development of Smart Building Technologies. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 82, 1489-1499.

London 2012 Sustainability Report. (2013). Delivering Change. Retrieved from <http://www.cslondon.org/publications/delivering-change-london-2012-sustainability-report>

Mallen, C., & Adams, L. J. (2013). Event Management in Sport, Recreation and Tourism: Theoretical and Practical Dimensions. Routledge.

Mallen, C., & Chard, C. (2011). “What Could be” in Canadian sport facility environmental sustainability. *Management Research Review*, 34(11), 1302-1327.

Mallin, D., & Melnick, M. J. (2017). Sports Facility and Event Management. Jones & Bartlett Learning.

McCullough, B. P., & Kellison, T. B. (2016). Go Green for the Home Team: Sense of Place and Environmental Sustainability in Sport. *Journal of Sport Management*, 30(4), 383-398.

McMichael, A. (2006). Population health as the “bottom line” of sustainability: a contemporary challenge for public health researchers. *Eur J Public Health*, 16:579–82.

Morelli, J. (2011). Environmental sustainability: A definition for environmental professionals. *J Environ Sustain* ;1.2.

Pedersen, K.B., Land, B., Kjaergard, B. (2015). Duality of health promotion and sustainable development perspectives on food waste reduction strategies. *J Transdiscip Environ Stud*; 14:6–18.

- Pfister, G., & Kempf, H. (Eds.). (2006). *Nachhaltigkeit im Sport: Möglichkeiten und Grenzen*. Hofmann Verlag.
- Preuss, H. (2007). The conceptualisation and measurement of mega sport event legacies. *Journal of Sport & Tourism*, 12(3-4), 207-228.
- Preuss, H. (2013). The Contribution of the FIFA World Cup and the Olympic Games to Green Economy. *Sustainability*, 5(8), 3581-3600.
- Schein, E. H. (2010). *Organizational culture and leadership* (Vol. 2). John Wiley & Sons.
- Shen, L., Haufe, J., & Patel, M. K. (2020). Product overview and market projection of emerging bio-based plastics. PRO-BIP 2009, *Final Report*. Utrecht University.
- Smith, A. C. T., & Westerbeck, H. M. (2007). Sport as a Vehicle for Deploying Corporate Social Responsibility. *Journal of Corporate Citizenship*, 25, 43-54.
- Smith, A., & Perks, R. (2010). Sustainable and responsible business: A new approach to corporate management. *Journal of Environmental Management*, 91(10), 2033-2041.
- Steiner, A. (2006) Quoted in London 2012's One Planet Olympics policy approval. *United Nations Environmental Programme, News Centre*.
- Subic, A. (2010). Sürdürülebilirlik ve spor endüstrisi. *Spor Teknolojisi*, 3(4), 221. <https://doi.org/10.1080/19346182.2010.693249>.
- Sydney Olympic Park Authority. (2011). Sustainable Water Management at Sydney Olympic Park. Retrieved from http://www.sopa.nsw.gov.au/resource_centre/publications
- Taks, M., Chalip, L. & Green, B.C. (2015). "Impacts and strategic outcomes from nonmega sport events for local communities". *European Sport Management Quarterly*, Vol. 15 No. 1, pp. 1-6.
- UNEP. (2009). Sustainability and Sport. United Nations Environment Programme. Retrieved from <https://www.unep.org/resources/report/sustainability-and-sport>
- UNEP, G. M. A. (2002). United Nations environment programme. *Chemicals, Geneva, Switzerland*.
- United Nations. (2015). Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development.
- United Nations. (2015). Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development.
- USGBC (U.S. Green Building Council). (2021). LEED. Retrieved from <https://www.usgbc.org/leed>
- Vallance, S., Perkins, H.C., & Dixon, J.E. (2011). What is social sustainability? A clarification of concepts. *Geoforum* 2011;42:342-8.

- Wilby, R.L., Orr, M., Depledge, D., Giulianotti, R., Havenith, G., Kenyon, J.A., & Taylor, L. (2023). The impacts of sport emissions on climate: Measurement, mitigation, and making a difference. *Ann. N. Y. Acad. Sci.* 1519, 20–33.
- Yıldırım, N. (2019). The impact of social media on sports marketing. *Journal of Sports Media*, 14(2), 109-136.
- Yudelson, J. (2008). *The Green Building Revolution*. Island Press.

Sporun Sürdürülebilirlik ve Dijital Teknoloji Üzerindeki Rolü: Bibliyometrik Bir Analiz

Şükran Dertli¹

Muhammet Emin Dertli²

Özet

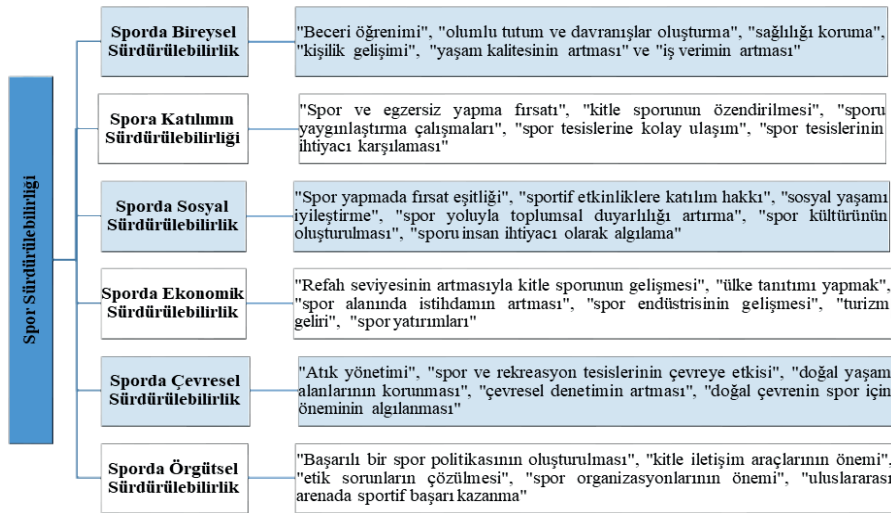
Son yıllarda dijital teknolojiler, spor organizasyonlarının ve etkinliklerinin sürdürülebilirliği alanında önemli bir rol oynamaktadır. Öyle ki dijital teknolojilerin spor alanlarında kullanılması spor sürdürülebilirliğinin kilit faktördür. Bu kilit faktörler enerji verimliliği, kaynak yönetimi, atık yönetimi gibi birçok açıdan spor sürdürülebilirliğine etki etmektedir. Tüm bu durumlarda spor, sürdürülebilirlik ve dijital teknolojilerin birbiri ile entegre edilmesini önemli hale getirmiştir. Dolayısıyla bu çalışmanın temel amacı sporun sürdürülebilirlik ve dijitalleşme üzerindeki rolünü bibliyometrik analiz yöntemiyle araştırarak bu iki alanın birbirini nasıl desteklediğini ve dönüştürdüğünü ortaya koymaktır. İlgili alan yazın incelendiğinde araştırma konusunun yeteri kadar incelenmediği gözlemlenmiştir. Gerçekleştirilen bu çalışmada gerek sporun sürdürülebilirlik ve dijitalleşme üzerindeki rolünün geniş kapsamlı bir şekilde ele alınması ile gerekse de kullanılan yazılım türleri ile analiz literatürden ayrılmasıdır. Tüm bu durumlar da konuyla ilgili yeterli sayıda bibliyometrik çalışmanın gerçekleştirilmediğini ortaya koyarak bu araştırmanın özgünlüğünü gözler önüne sermiştir. Bu kapsamda Web of Science³’da gerçekleştirilen tarama sonucunda ulaşılan 452 yayın Bibliyometrix R paketi ve VOSviewer yazılımları ile “yıllık bilimsel üretim”, “ortalama atıf”, “başlık”, “özet”, “anahtar kelime” gibi çeşitli parametreler üzerinden incelenmiştir. Araştırma sonunda spor organizasyonlarında çevre dostu uygulamaların benimsenmesinin son derece önem arz ettiği belirlenmiştir. Aynı zamanda spor, sürdürülebilirlik ve dijital teknolojiyi ele alan çalışmaların ve atıfların sayısının gün geçtikçe arttığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte “Çin”,

- 1 MSc, Atatürk Üniversitesi Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü, Spor Yönetimi, Erzurum, Türkiye, sukrandertli25@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9901-5349
- 2 Öğr. Gör., Atatürk Üniversitesi Horasan Meslek Yüksekokulu, Bilgisayar Teknolojileri, Erzurum, Türkiye emindertli@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4309-6201

“Amerika”, “Birleşik Krallık”, “İtalya”, “İspanya”, “Avustralya”, “Almanya”, “Kore”, “Portekiz”, “Japonya”nın en fazla yayın yapan ülkeler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ulusal ve uluslararası veri tabanlarında yayınlanan spor, sürdürülebilirlik ve dijital teknoloji konulu tez çalışmalarının bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmesi önerilmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen bulgular sonuç bölümünde ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

GİRİŞ

Spor; bireylerin yaşamlarını zenginleştirerek sağlıklı toplum oluşturmaya katkıda bulunan vücut terbiye disiplini (Akdağ ve Türkmen, 2023; Alaeddinoğlu ve Kaya, 2016). Koçak vd., (2013) sporun tanımındaki birincil amacın bireysel sürdürülebilirlik olduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla spor; sosyal, ekonomik, kültürel gibi pek çok unsuru içinde barındıran çok yönlü ve geniş kapsamlı bir olgu olarak sürdürülebilirlikle örtüşmektedir. Bu kapsamda spor sürdürülebilirliği, nesiller boyu sürecek spor organizasyonlarının oluşturulması ve yönetilmesi amacıyla sosyoekonomik, kültürel gibi unsurların uzun vadeli etkilerini azaltmayı amaçlayan bir yaklaşım olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 1. Spor Sürdürülebilirliğinin Temel Unsurları

Şekil 1 Koçak vd., (2013) uyarlanarak oluşturulmuştur.

Esin ve Bayköse (2024)'e göre spor ve sürdürülebilirlik çevresel, yönetsel ve sosyoekonomik açıdan birbirinin ayrılmaz bir parçası olarak ele alınmaktadır. Spor ve çevre arasındaki ilişki birçok alandaki araştırmacılar için heyecan verici bir alan haline gelmiştir. (Trendafilova et al., 2014). Özellikle

sürdürülebilirlik ve dijital teknolojiler spor da her geçen gün önem kazanan konuların başında gelmektedir. Bu bakımdan sportif faaliyetler hem fiziksel performansı hem de sürdürülebilirlik ve dijitalleşme ile birlikte şekillenip gelişen çevreci ve verimli bir yönelimi temsil etmektedir. Dolayısıyla spor tesislerinde ve etkinliklerinde yenilenebilir enerji, yeşil stadyum, atık yönetimi sistemi, su tasarrufu sistemi, dijital bilet, enerji verimli aydınlatma sistemleri, akıllı spor malzemeleri gibi sürdürülebilirlik hedeflerinin destekleyen çevre dostu malzemelerin kullanımı sporun gelişiminde ve geleceğinde kilit unsurlar olarak ön plana çıkacağı düşünülmektedir. Bu tür sürdürülebilir spor uygulamaları çevresel etkileri azaltarak sosyoekonomik açıdan katkıda bulunur. Buradan yola çıkarak bu çalışma, sporun sürdürülebilirlik ve dijitalleşme üzerindeki rolünü bibliyometrik analiz yöntemiyle araştırarak bu iki alanın birbiri ile olan etkileşiminin ortaya koyulması amacıyla gerçekleştirilmiştir. İlgili alan yazın incelendiğinde sporun sürdürülebilirlik ve dijitalleşme üzerindeki etkisinin bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmesi noktasında eksiklik bulunduğu gözlemlenmiştir. Gerçekleştirilen bu çalışmada gerek sporun sürdürülebilirlik ve dijitalleşme üzerindeki rolünün geniş kapsamlı bir şekilde ele alınması ile gerekse de kullanılan yazılım türleri ile analiz literatürden ayrılmaktadır. Tüm bu durumlar da konuyla ilgili yeterli sayıda bibliyometrik çalışmanın gerçekleştirilmediğini ortaya koyarak bu araştırmanın özgünlüğünü gözler önüne sermiştir.

YÖNTEM

Bu çalışmada sporun sürdürülebilirlik ve dijitalleşme üzerindeki rolünün ve araştırma eğilimlerinin belirlenmesi için bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz; araştırmalardaki farklı eğilimlerin görülmesini ve yıllar içindeki araştırma eğilimlerinin belirlenmesini kolaylaştıracak analitik bir yöntem olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda geniş kapsamlı verileri sağlayan Web of Science (WoS) veri tabanı üzerinden;

((TS=(“*Sustainab*” or “*Sustainab*” or “*Sustainability*” or “*Sustainability*” or “*Sustainable*” or “*Sustainable*”)) AND TS=(sport*)) AND TS=(«*technology*» or «*technolog*» or «*digital*» or «*digital*» or «*Digital* *technolog*» or «*Dıgıtal* *technolog*»)) AND TS=(«*sustainable sport*» or «*sustainab* sport*» or «*sustainab* sport*» or «sustainab* in sport*» or «sustainab* in sport*») şeklinde bir gelişmiş tarama gerçekleştirilmiştir.

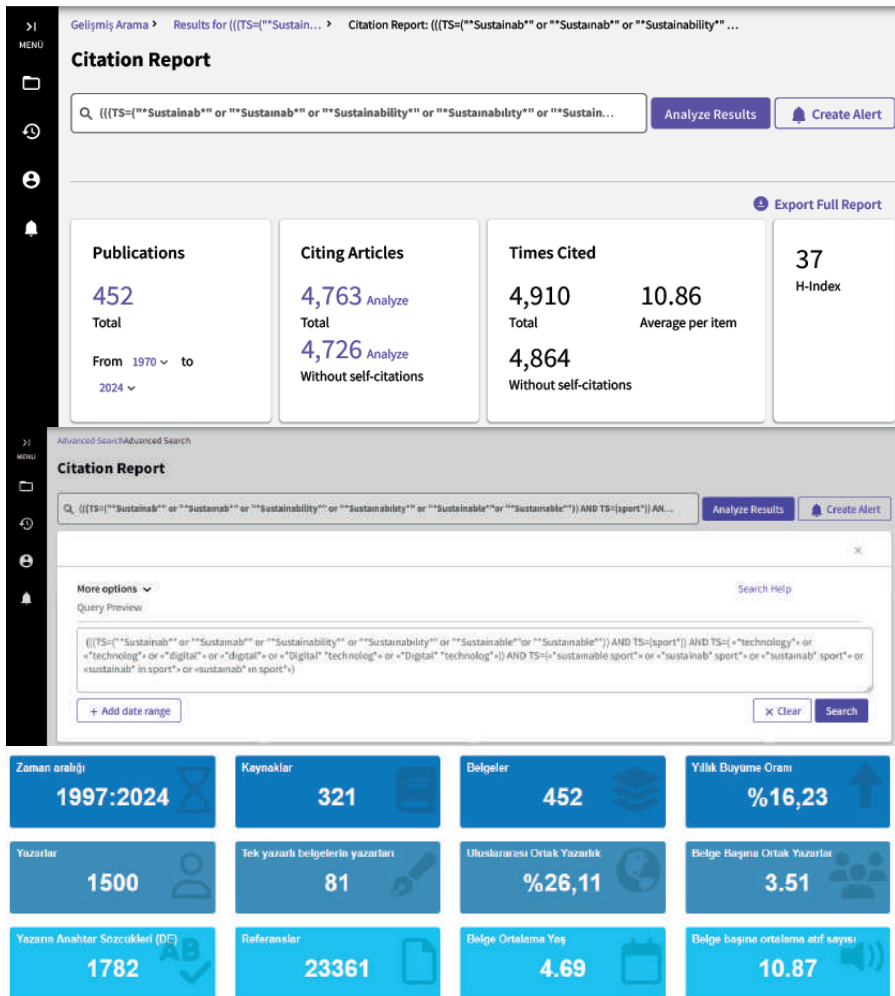
Elde edilen veriler Bibliyometrix R paketi ve VOSviewer yazılımları kullanılarak analiz edilmiştir. WoS’da elde edilen yayınların;

- Yıllık bilimsel üretimi ve ortalama atıf dağılımı,

- Referans spektroskopisi ve Three-field plot dağılımı,
- Başlık, özet, anahtar kelime artı ve yazar anahtar kelimelerinin dağılımı,
- Ortak kelimelere ilişkin ağ ve yoğunluk haritasının dağılımı,
- Sosyal yapı haritasının dağılımı,
- Lotka yasası ile yazar verimliliğinin dağılımı,
- Ülkelerin ve kurumların dağılımı incelenmiştir.

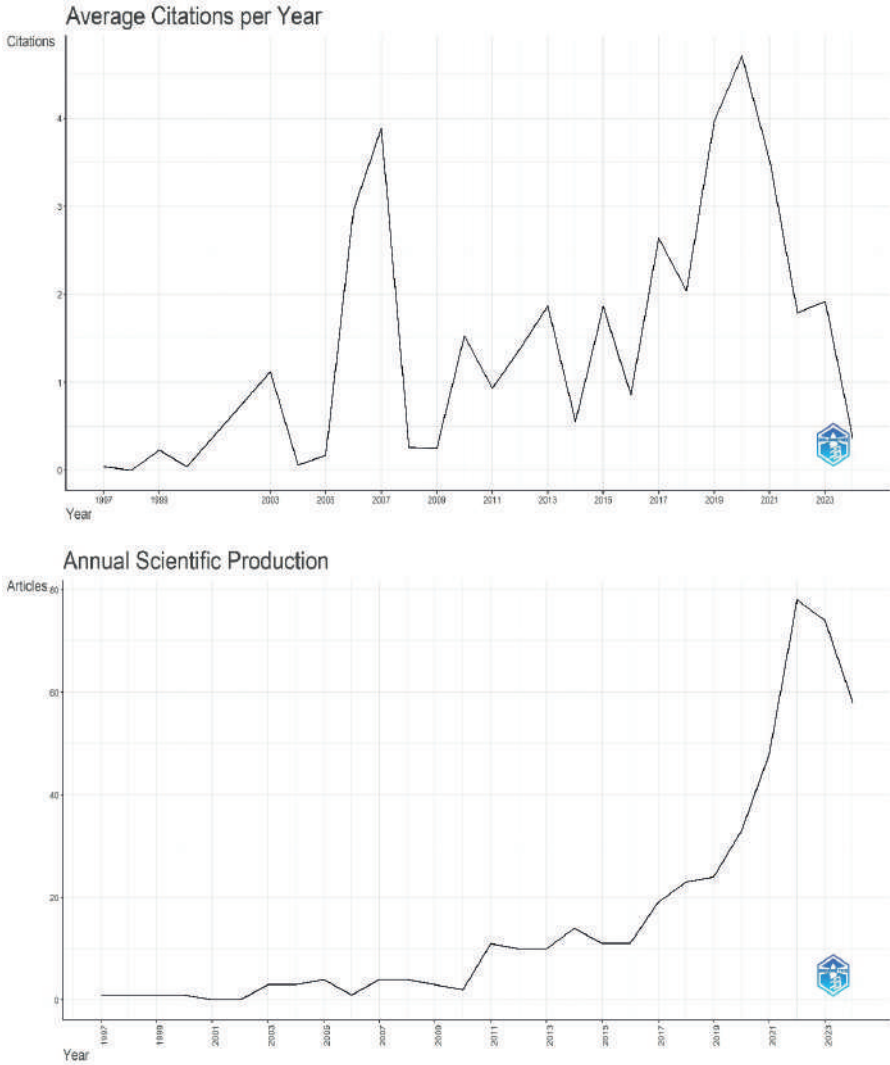
BULGULAR

Bu bölümde elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Şekil 2. Alıntı Raporu

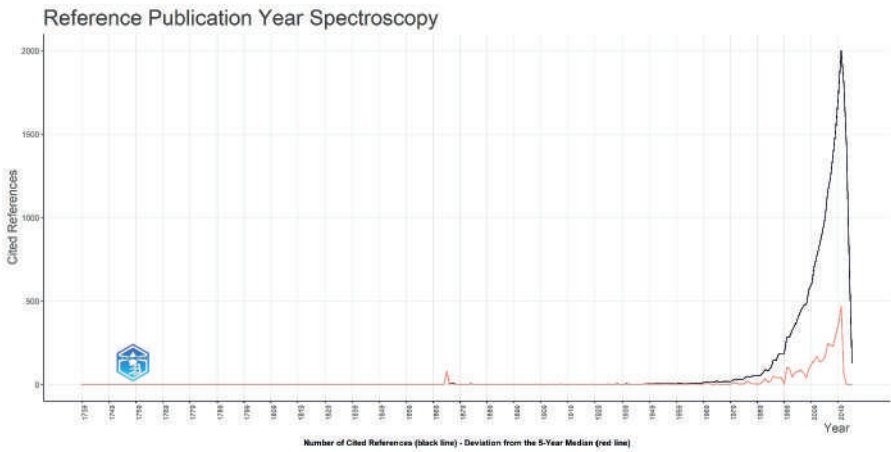
Şekil 2'de WoS taraması sonucunda ulaşılan 452 yayımla sporun sürdürülebilirlik ve dijitalleşme üzerindeki rolünün incelendiği görülmüştür.

Şekil 3. Yıllık Bilimsel Üretim ve Ortalama Atıflar

Şekil 3'teki yıllık bilimsel üretim ve ortalama atıf dağılımı incelendiğinde; çalışmaların en fazla 2022 (n=78), 2023 (n=74), 2024 (n=58), 2021 (n=48), 2020(n=33), 2019 (n=24), 2018 (n=23), 2017 (n=19), 2014 (n=14), 2011 (n=11) yıllarında yayımlandığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte çalışmaların 2022 (MeanTCperArt:5.38; n: 78; MeanTCperyear: 1.79; CitableYears:3), 2023 (MeanTCperArt: 3.84; n: 74; MeanTCperyear:

1.92; CitableYears:2), 2024 (MeanTCperArt: 0.36; n: 58; MeanTCperyear: 0.36; CitableYears:1). 2021 (MeanTCperArt: 14.06; n: 48; MeanTCperyear: 3.52; CitableYears:4), 2020 (MeanTCperArt: 23.55; n: 33; MeanTCperyear: 4.71; CitableYears:5), 2019 (MeanTCperArt: 23.83; n: 24; MeanTCperyear: 3.97; CitableYears:6), 2018 (MeanTCperArt: 14.30; n: 23; MeanTCperyear: 2.04; CitableYears:7). 2017 (MeanTCperArt: 21.11; n: 19; MeanTCperyear: 2.64; CitableYears:8), 2014 (MeanTCperArt: 6.00; n: 14; MeanTCperyear: 0.55; CitableYears:11), 2011 (MeanTCperArt: 13.00; n: 11; MeanTCperyear: 0.93; CitableYears:14) yıllarında daha fazla atıf aldığı tespit edilmiştir. Bu da son yıllarda çalışma ve atıf sayısının arttığı gözler önüne sermiştir.

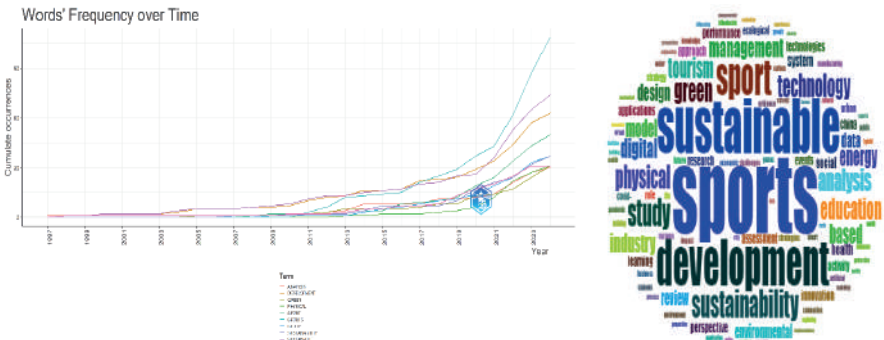
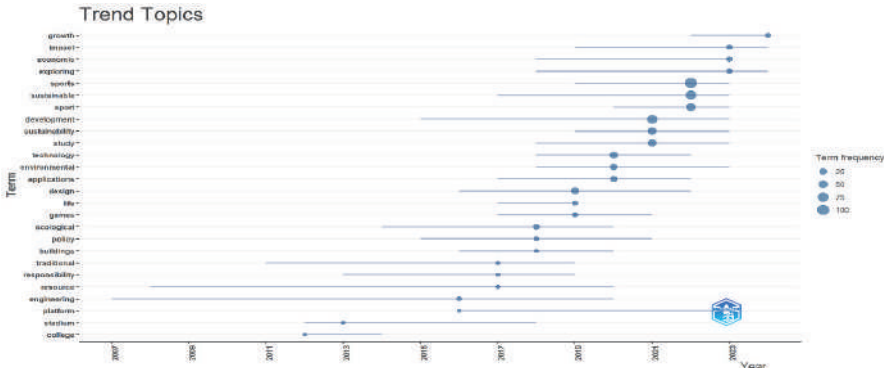
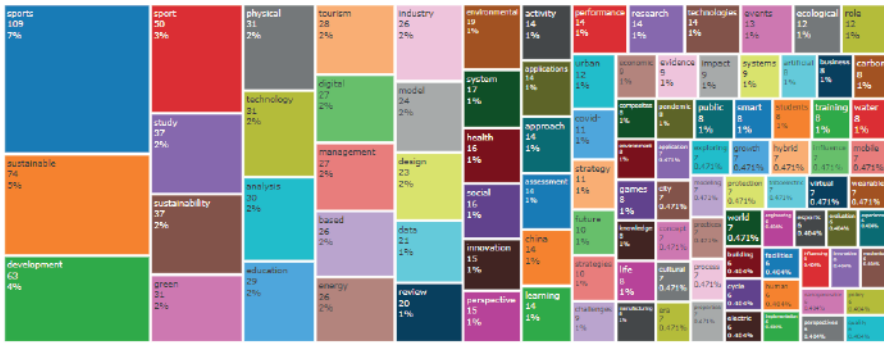

Şekil 4. Referans Spektroskopisi

Şekil 4'teki referans spektroskopisi incelediğinde; 2020 (Citations: 1999; diffMedian5: 468; diffMedian:468), 2021 (Citations: 1806; diffMedian5: 65; diffMedian:65), 2019 (Citations: 1741; diffMedian5: 360; diffMedian:360). 2018 (Citations: 1531; diffMedian5: 295; diffMedian:295), 2022 (Citations: 1430; diffMedian5: -311; diffMedian:0), 2017 (Citations: 1381; diffMedian5: 226; diffMedian:226), 2016 (Citations: 1236; diffMedian5: 234; diffMedian: 234). 2015 (Citations: 1155; diffMedian5: 242; diffMedian:242), 2014 (Citations: 1002; diffMedian5: 163; diffMedian:163), 2013 (Citations: 913; diffMedian5: 142; diffMedian:142) yıllarında daha fazla alıntı yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

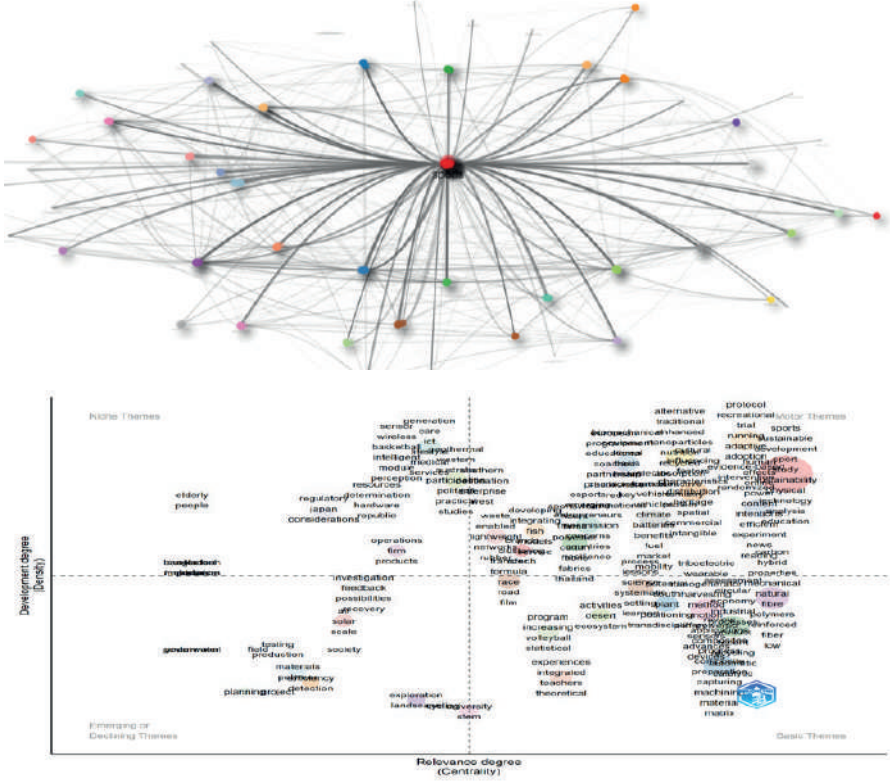

Şekil 6. Başlıkların Dağılımı

Şekil 6’da ki başlıklara ilişkin kelime bulutu dağılımı incelendiğinde; en sık kullanılan titles (başlık)’da ki kelimelerin sports “spor” (n=109; year Q1=2019; year median=2022; year Q3=2023). Sustainable “sürdürülebilirlik” (n=109; year Q1=2019; year median=2022; year Q3=2023), development “gelişim” (n=63; year Q1=2015; year median=2021; year Q3=2023), sport “spor” (n=50; year Q1=2020; year median=2022; year Q3=2023). Study “çalışmak” (n=37; year Q1=2018; year median=2021; year Q3=2023), sustainability “sürdürülebilirlik”

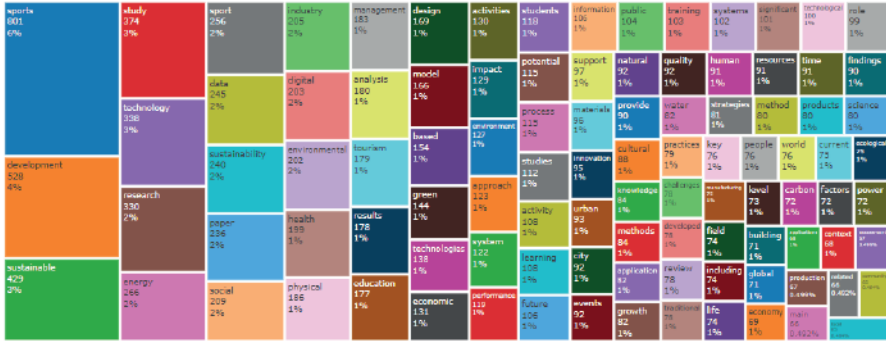
(n=37; year Q1=2019; year median=2021; year Q3=2023), technology “teknoloji” (n=31; year Q1=2018; year median=2020; year Q3=2022). Design “tasarım” (n=23; year Q1=2016; year median=2019; year Q3=2022), environmental “çevresel” (n=19; year Q1=2018; year median=2020; year Q3=2023), applications “uygulamalar” (n=14; year Q1=2017; year median=2020; year Q3=2022) olduğu tespit edilmiştir.

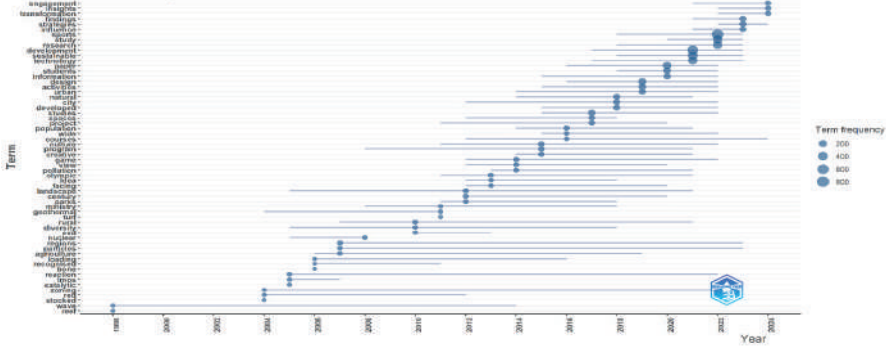
Şekil 7. Başlıkların Tematik Haritası

Şekil 7’deki başlıkların tematik haritası incelendiğinde; niş temalarda yer alan basketball “basketbol”, intelligent “akıllı”, module “modül”, determination “kararlılık” gibi kelimeler uzmanlaşılın fakat diğer temalarla bağlantısının zayıf olduğunu göstermektedir. Society “toplum”, planning Project “planlama projesi”, field “alan”, feedback “geri bildirim” gibi kelimeler ortaya çıkan ya da kaybolan temalarda yer aldığını ortaya koymuştur. Motor temalarda yer alan sports “spor”, sustainability “sürdürülebilirlik”, sustainable “sürdürülebilir”, esports “eşpor”, technology “teknoloji” gibi kelimeler diğer temalarla bağlantısının iyi geliştirildiğini ve güçlü olduğunu

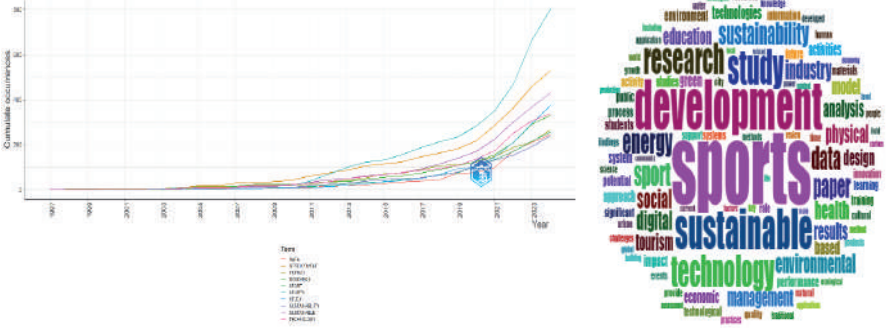
göstermiştir. Temel temalar yer alan voleyball “voleybol”, increasing “artan”, teachers “öğretmenler” gibi kelimelerin diğer temalarla bağlantısının güçlü olduğunu gözler önüne sermiştir.

Trend Topics

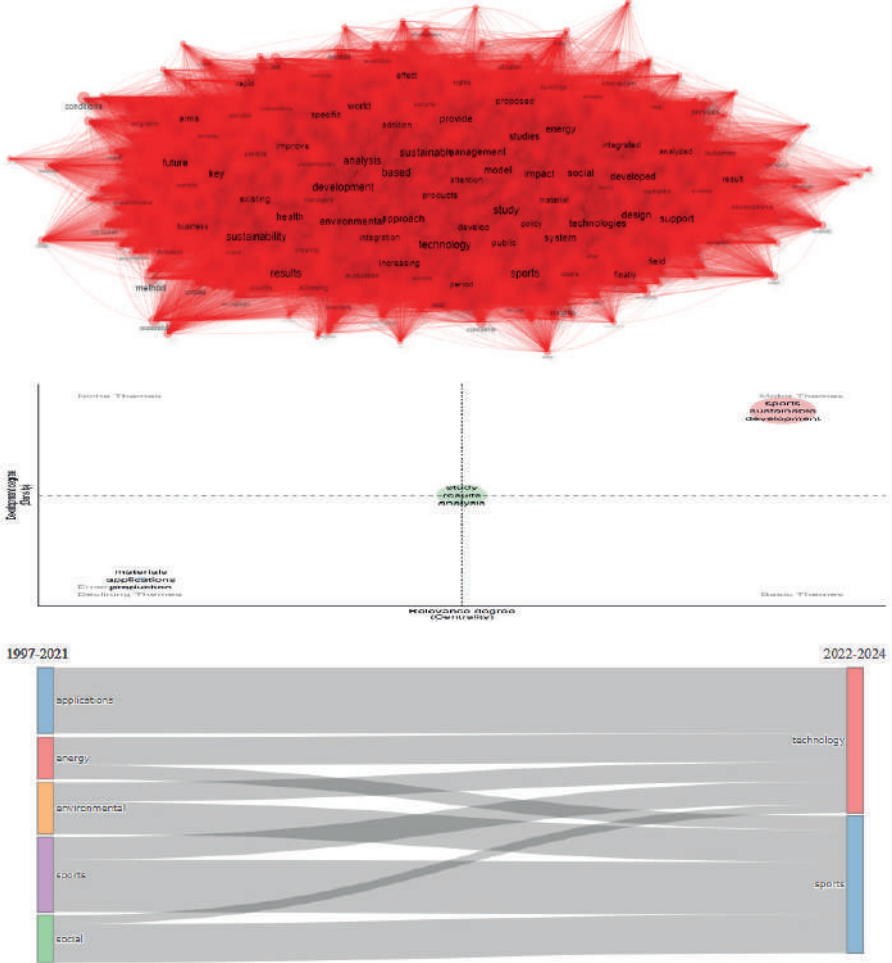
Words' Frequency over Time

Şekil 8. Özetlerin Dağılımı

Şekil 8’de ki özetlere ilişkin kelime bulutu dağılımı incelendiğinde; en sık kullanılan abstracts (özet)’de ki kelimelerin sports “spor” (n=801; year Q1=2018; year median=2022; year Q3=2023) development “gelişim” (n=528; year Q1=2017; year median=2021; year Q3=2023). Sustainable

“sürdürülebilirlik” (n=429; year Q1=2018; year median=2021; year Q3=2023), study “çalışmak” (n=374; year Q1=2020; year median=2022; year Q3=2023), technology “teknoloji” (n=338; year Q1=2017; year median=2021; year Q3=2023) research “araştırma” (n=330; year Q1=2018; year median=2022; year Q3=2023) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Şekil 9. Özetlere İlişkin Tematik Evrim ve Tematik Haritası

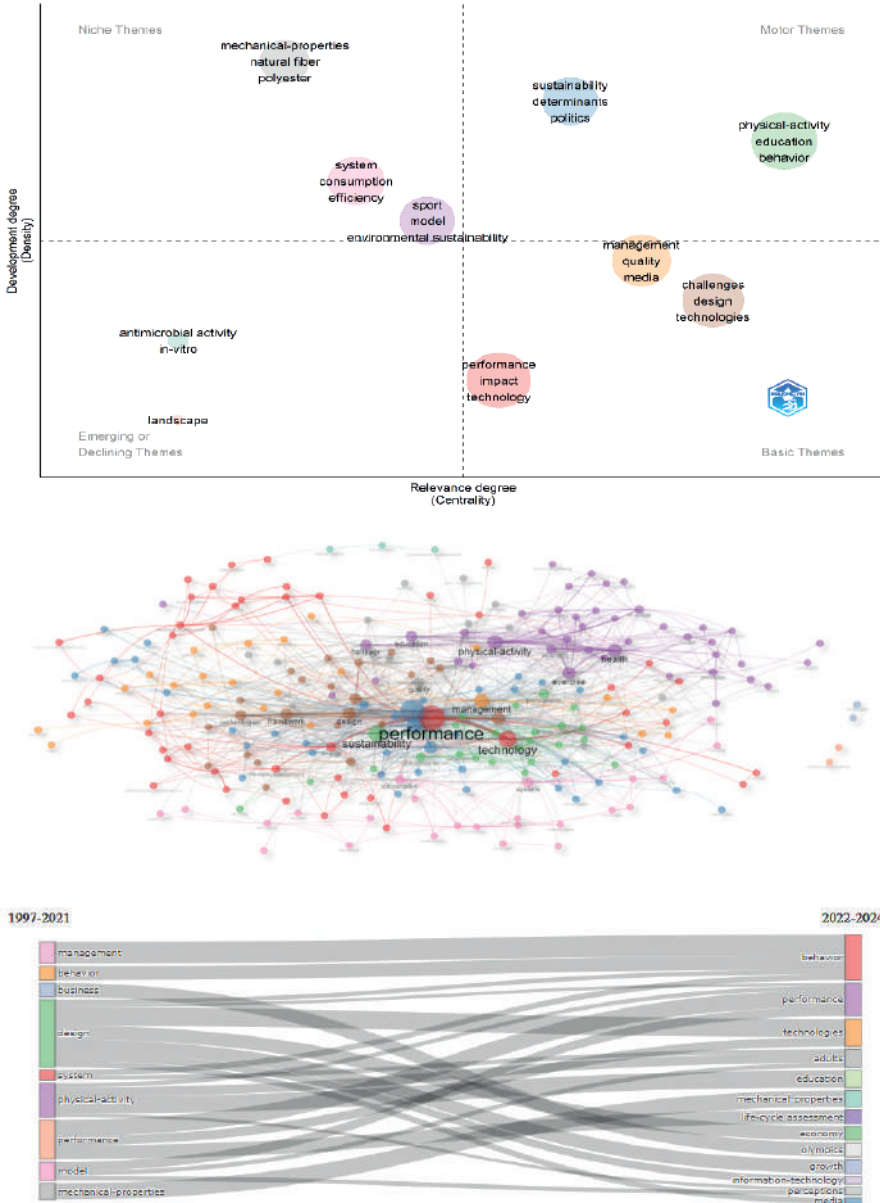
Şekil 9’da sports “spor”, sustainable “sürdürülebilir” gibi kelimelerin diğer temalarla bağlantısının iyi geliştirildiğini ve güçlü olduğunu göstermiştir.

Şekil 10. Keywords Plus Dağılımı

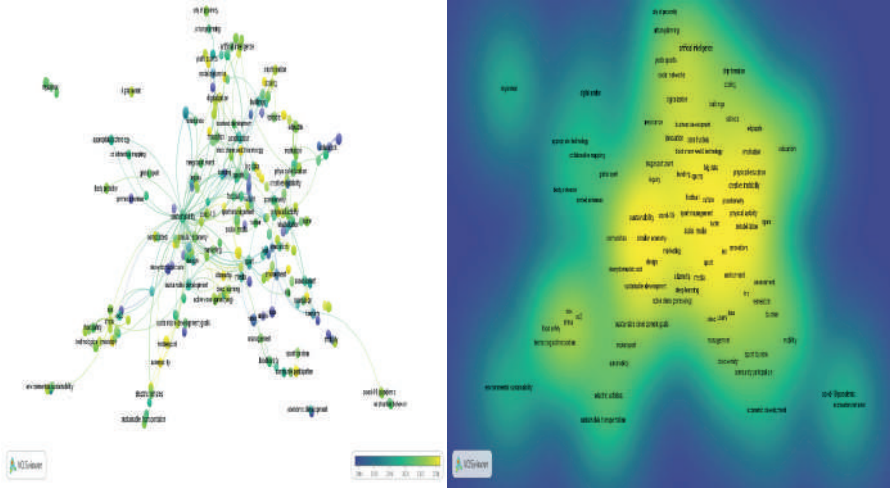
Şekil 10'da ki anahtar kelimelere ilişkin kelime bulutu dağılımı incelendiğinde; en sık kullanılan keywords plus (anahtar kelime artı)ın performance “performans” (n=36; year Q1=2020; year median=2022; year Q3=2023). Impact “etki” (n=24; year Q1=2021; year median=2022; year Q3=2023), technology “teknoloji” (n=19; year Q1=2020; year median=2022; year Q3=2023). Sustainability “sürdürülebilirlik” (n=16; year Q1=2018; year median=2020; year Q3=2022), physical-activity “fiziksel aktivite” (n=15; year Q1=2018; year median=2021; year Q3=2023). Management “yönetim” (n=13; year Q1=2018; year median=2021; year Q3=2023), technologies “teknolojiler” (n=11; year

Q1=2018; year median=2019; year Q3=2022), design “tasarım” (n=11; year Q1=2018; year median=2020; year Q3=2021). Energy “enerji” (n=11; year Q1=2016; year median=2020; year Q3=2020), challenges “zorluklar” (n=11; year Q1=2020; year median=2023; year Q3=2023) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

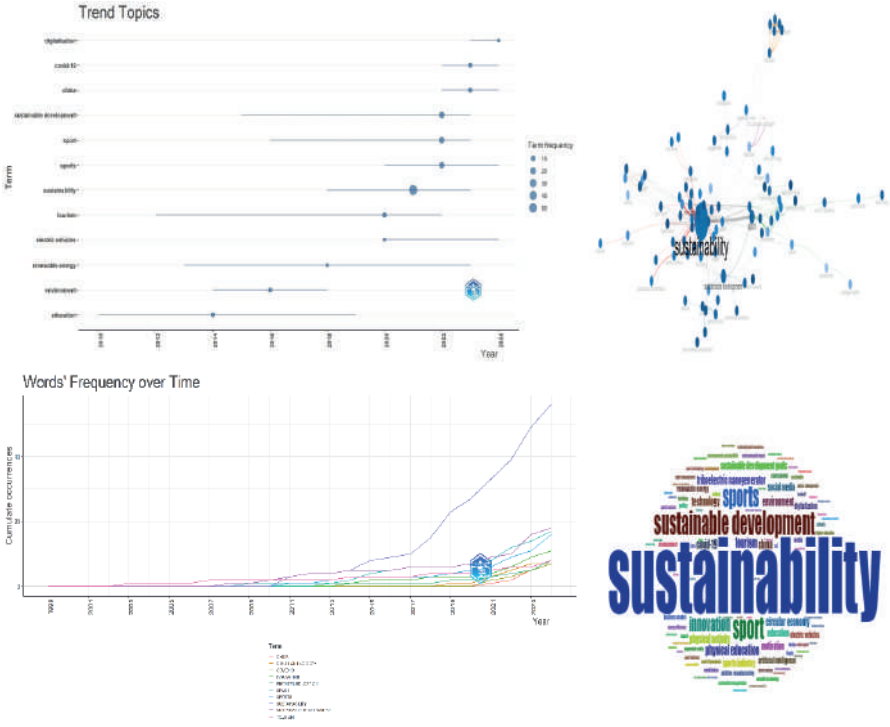
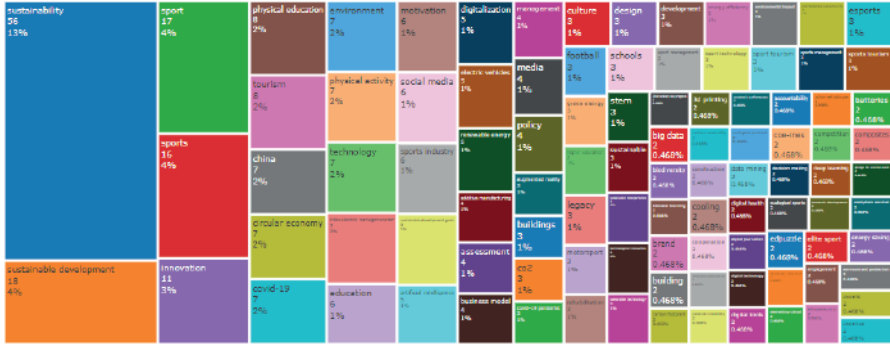
Şekil 11. Keywords Plus İlişkin Tematik Evrim ve Tematik Haritası

Şekil 11 performance “performans”, impact “etki”, technology “teknoloji”, sustainability “sürdürülebilirlik”, sport “spor”, physical-activity “fiziksel aktivite”, exercise “egzersiz”, leisure “boş vakit”, media “medya”, integration “entegrasyon”, climate-change “iklim değişikliği”, environmental sustainability “çevresel sürdürülebilirlik”. Physical education “beden eğitimi”, strategic “strateji”, lifestyle “yaşam tarzı” gibi kelimelerin birbiriyle etkileşimde bulunduğunu gözler önüne sermiştir.

Şekil 12. Ortak Kelimelere İlişkin Ağ ve Yoğunluk Haritası

Şekil 12’de ki ortak kelimelere ilişkin ağ haritası 722 düğüm, 689 küme, 2948 bağlantı ve 3034 toplam bağlantı gücünden oluşmaktadır. Bu bağlamda sporda sürdürülebilirlik ve dijital teknoloji konulu çalışmaların ortak kelime haritalanmasında; sustainability “sürdürülebilirlik” (56 yayın, 232 toplam bağlantı gücü), sustainable development “sürdürülebilir kalkınma” (18 yayın, 46 toplam bağlantı gücü). Sport “spor” (17 yayın, 52 toplam bağlantı gücü), sports “spor” (16 yayın, 66 toplam bağlantı gücü), tourism “turizm” (8 yayın, 28 toplam bağlantı gücü). Physical education “beden eğitimi” (8 yayın, 21 toplam bağlantı gücü), environment “çevre” (7 yayın, 34 toplam bağlantı gücü), innovation “inovasyon/yenilik” (7 yayın, 28 toplam bağlantı gücü). Circular economy “döngüsel ekonomi” (7 yayın, 21 toplam bağlantı gücü), technology “teknoloji” (7 yayın, 18 toplam bağlantı gücü) kelimelerinin en sık kullanılan ortak kelimeler olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

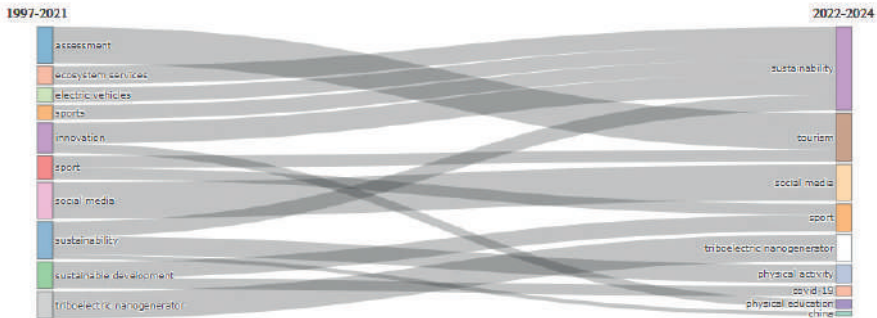
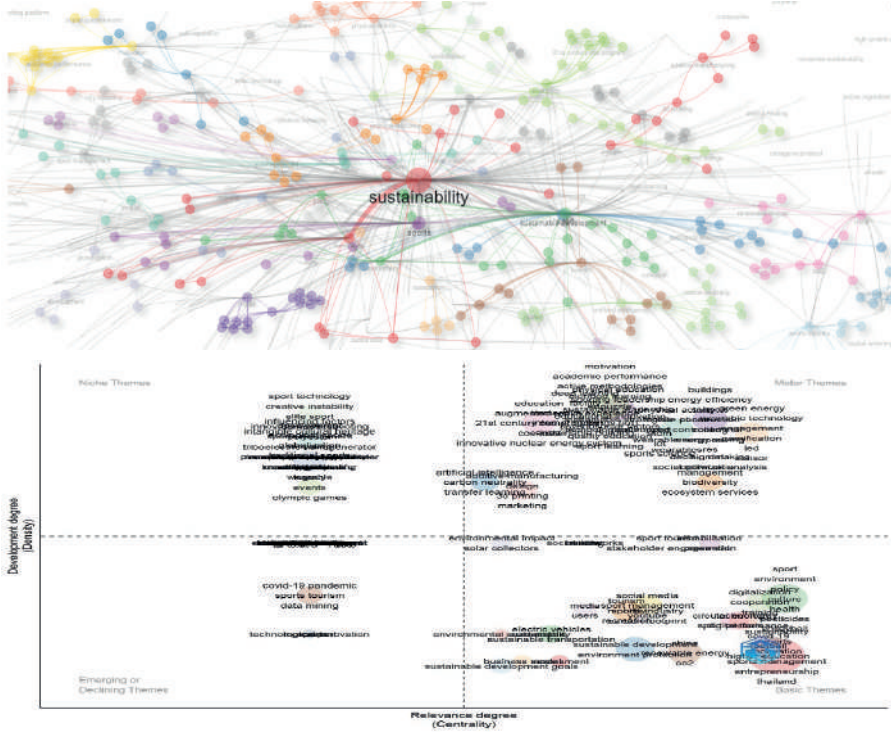

Şekil 13. Yazar Anahtar Kelimelerinin Dağılımı

Şekil 13'te ki anahtar kelimelere ilişkin kelime bulutu dağılımı incelendiğinde; en sık kullanılan author's keywords (yazar anahtar kelimeleri)'un sustainability “sürdürülebilirlik” (n=56; year Q1=2018; year median=2021; year Q3=2023), sustainable development “sürdürülebilir kalkınma” (n=18; year Q1=2015; year median=2022; year Q3=2023). Sport “spor” (n=17; year Q1=2016; year median=2022; year Q3=2023), sports “spor” (n=16; year Q1=2020; year median=2022; year Q3=2024), tourism “turizm” (n=8; year Q1=2012; year median=2020;

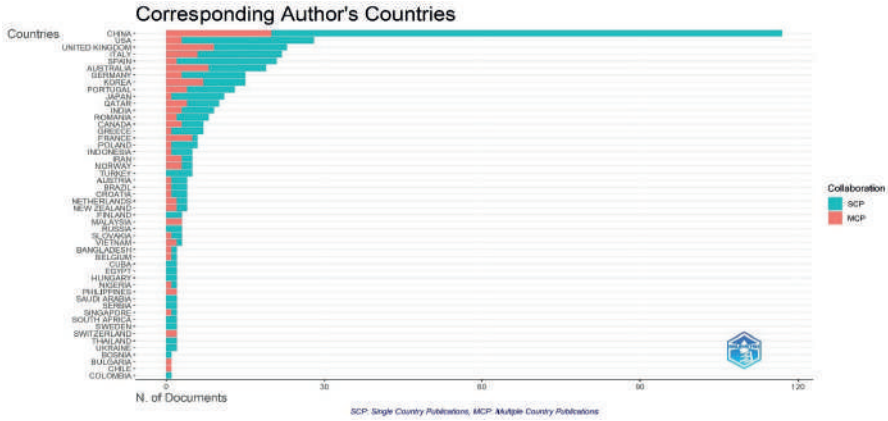

year Q3=2022). Environment “çevre” (n=7; year Q1=2014; year median=2016; year Q3=2018), China “Çin” (n=7; year Q1=2022; year median=2023; year Q3=2024), covid-19 (n=7; year Q1=2022; year median=2023; year Q3=2024). Education “eğitim”(n=6; year Q1=2010; year median=2014; year Q3=2019), renewable energy “yenilenebilir enerji” (n=5; year Q1=2013; year median=2018; year Q3=2023), digitalization “dijitalleştirme” (n=5; year Q1=2023; year median=2024; year Q3=2024) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Şekil 14. Yazar Anahtar Kelimelerine İlişkin Tematik Evrim ve Tematik Haritası

Şekil 14 sustainability “sürdürülebilirlik”, sport “spor”, motivation “motivasyon” sustainable development “sürdürülebilir kalkınma”, physical education “beden eğitimi”, social media “sosyal medya”, environment “çevre”, education “eğitim”, technology “teknoloji”, digitization “dijitalleştirme”. Artificial intelligence “yapay zeka”, development “gelişim”, sport industry “spor endüstrisi”, sustainable development goals “sürdürülebilir kalkınma hedefleri”, environmental impact “çevresel etki”, sports tourism “spor turizmi”, digital technology “dijital teknoloji” gibi kelimelerin birbiriyle etkileşimde bulunduğunu gözler önüne sermiştir.

Şekil 15. İlgili Yazarların Ülkeleri

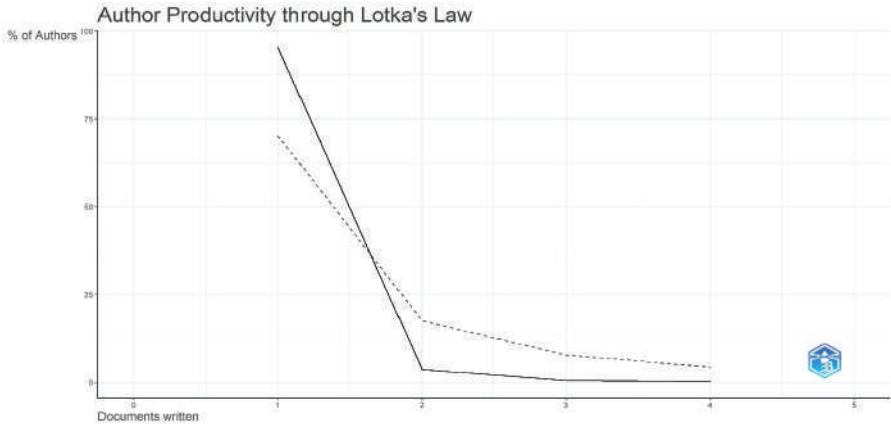
Şekil 15’te ki ilgili yazarların ülkelerine göre dağılımı incelendiğinde; China “Çin” (n=117; %25,9; SCP=97; MCP=20;MCP%=17,1), Usa “Amerika” (n=28; %6,2; SCP=25; MCP=3;MCP%=10,7). United Kingdom “Birleşik Krallık” (n=23; %5,1; SCP=14; MCP=9;MCP%=39,1), Italy “İtalya” (n=22; %4,9; SCP=16; MCP=6; MCP%=27,3), Spain “İspanya”(n=21; %4,6; SCP=19; MCP=2;MCP%=9,5). Australia “Avustralya” (n=19; %4,2; SCP=11; MCP=8; MCP%=42,1), Germany “Almanya” (n=15; %3,3; SCP=12; MCP=3; MCP%=20,0), Korea “Kore” (n=15; %3,3; SCP=8; MCP=7; MCP%=46,7). Portugal “Portekiz” (n=13; %2,9; SCP=9; MCP=4; MCP%=30,8) ve Japan “Japonya” (n=11; %2,4; SCP=10; MCP=1; MCP%=9,1)’nın en fazla yayın yapan ülkeler olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Country Collaboration Map

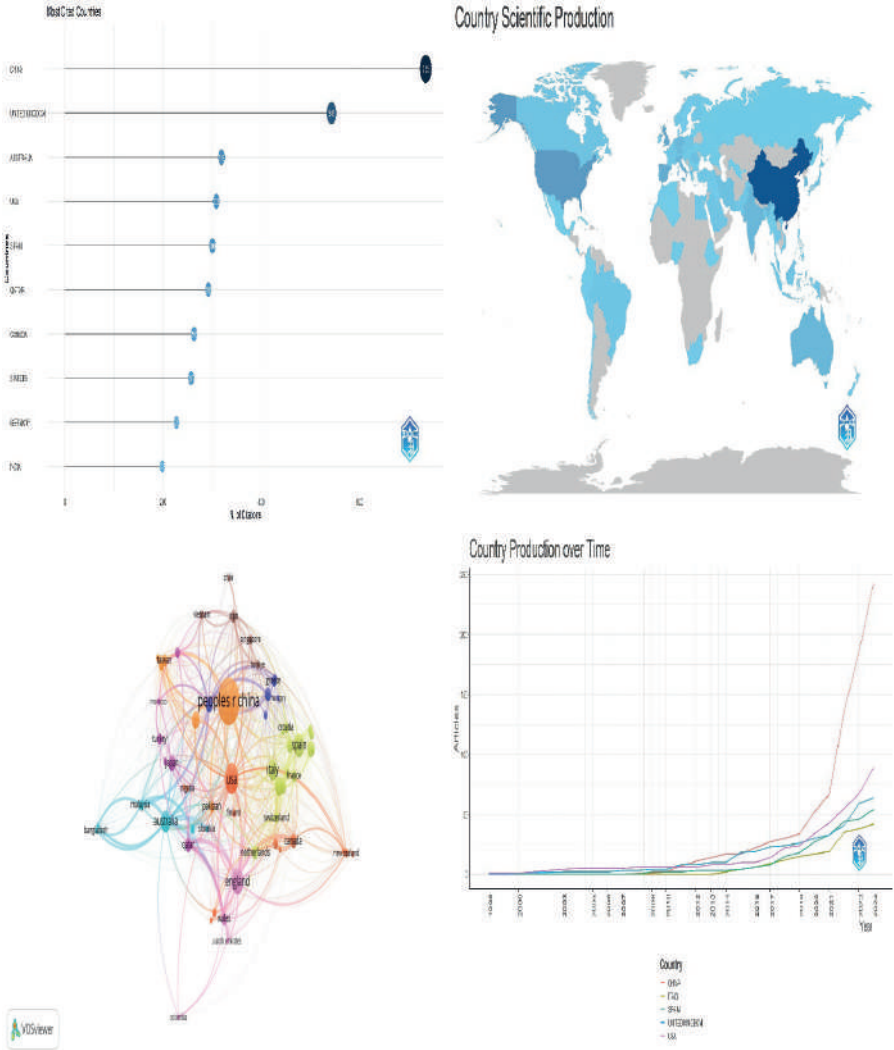
Şekil 16. Sosyal Yapı Haritası

Şekil 16’da ki sosyal yapı incelediğinde; “Birleşik Krallık ile Kanada (n=6)”, “Çin ile Amerika (n=5)”, “Çin ile Birleşik Krallık (n=4)”, “Almanya ile İsviçre (n=4)”, “Birleşik Krallık ile Avustralya (n=4)”, “Birleşik Krallık ile Katar (n=4)”. “Amerika ile Kore (n=4)”, “Amerika ile Birleşik Krallık (n=4)”, “Çin ile İran (n=3)”, “Çin ile Kore (n=3)” gibi ülkelerin daha fazla etkileşimde bulunduğu görülmüştür.

Şekil 17. Lotka Yasası ile Yazar Verimliliği

Şekil 17’deki Lotka Yasası ile Yazar Verimliliğinin dağılımı incelendiğinde; 1. Yazılı belgenin yazar sayısı 1431; yazarların oranı ise 0,954’dir. 2. Yazılı belgenin yazar sayısı 55; yazarların oranı ise 0,037’dir. 3. Yazılı belgenin yazar sayısı 9; yazarların oranı ise 0,06’dir. 4. Yazılı belgenin yazar sayısı 5; yazarların oranı ise 0,03’tür.

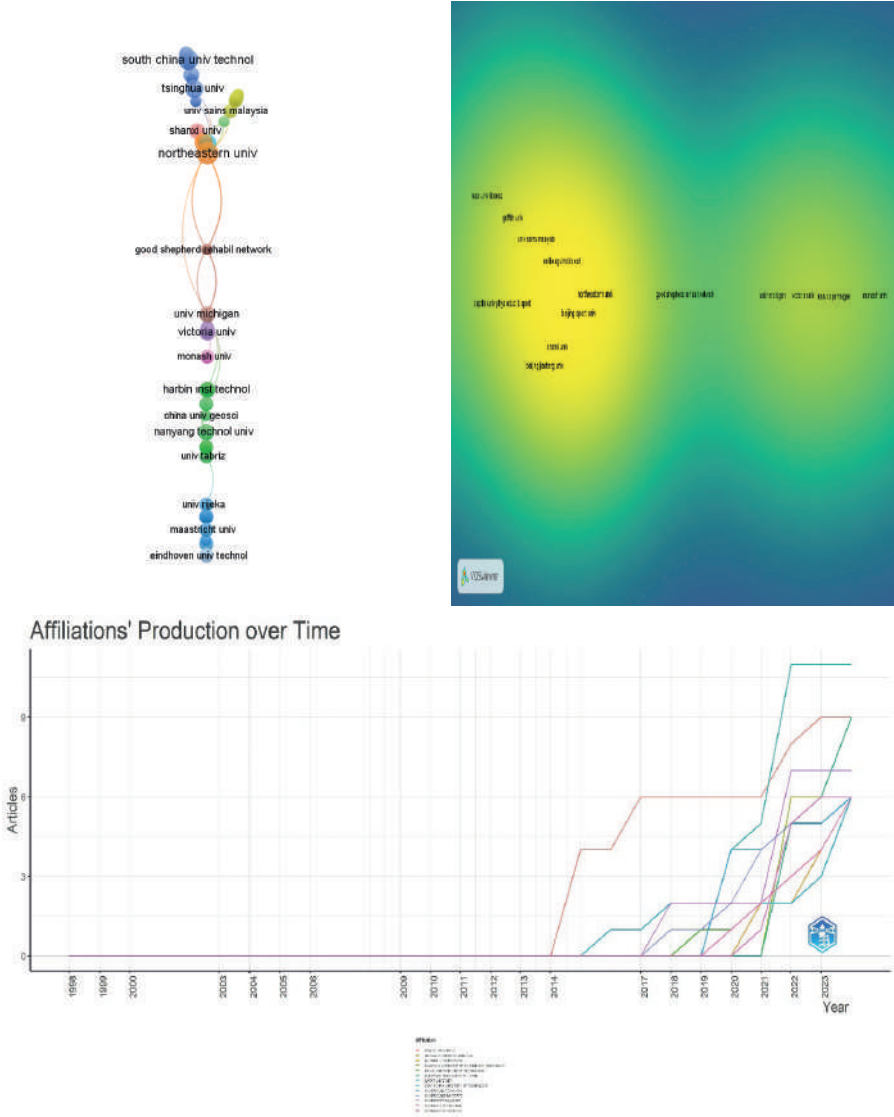
Şekil 18. Ülkelere Göre Dağılım

Şekil 18’de ki ülkelere göre bibliyometrik eşleştirme haritası 61 düğüm, 9 küme, 702 bağlantı ve 23744 toplam bağlantı gücünden oluşmaktadır. Bu bağlamda ülkelerin bibliyometrik eşleştirme ağ haritalanmasının toplam bağlantı gücü değerlerine göre incelendiğinde; England “İngiltere” (4789 toplam bağlantı gücü, 36 yayın), Peoples R China “Çin Halk Cumhuriyeti” (3840 toplam bağlantı gücü, 120 yayın), USA “Amerika Birleşik Devletleri” (3408 toplam bağlantı gücü, 49 yayın). Australia “Avustralya” (3277 toplam bağlantı gücü, 25 yayın), Wales “Galler” (2716 toplam bağlantı gücü, 8 yayın), India “Hindistan” (1930 toplam bağlantı gücü, 14 yayın), Malaysia

“Malezya” (1695 toplam bağlantı gücü, 6 yayın). Qatar “Katar” (1668 toplam bağlantı gücü, 11 yayın), İran “İran” (1313 toplam bağlantı gücü, 9 yayın), Türkiye (1200 toplam bağlantı gücü, 5 yayın) gibi ülkelerin takip ettiği belirlenmiştir.

Ülkelerin bilimsel üretimi haritası incelendiğinde Çin (n=243), Amerika (n=89), İngiltere (n=64), İspanya (n=54), İtalya (n=42), Avustralya (n=35), Hindistan (n=35), Almanya (n=33), Portekiz (n=33), Güney Kore (n=28) gibi ülkelerin en etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ülkelerin üretim değerlerinin en fazla olduğu yıllar incelendiğinde ise Çin (year 2024: n=243; year 2023: n=185; year 2022: n=136), Amerika (year 2024: n=89; year 2023: n=67). Çin (year 2021: n=67), Birleşik Krallık (year 2024: n=64; year 2023: n=59), Amerika (year 2022: n=55), İspanya (year 2024: n=54) gibi ülkelerin takip ettiği belirlenmiştir.

En çok atıf alan ülkeler ise Çin (TC=735; ortalama makale atıfları=6.30), Birleşik Krallık (TC=543; ortalama makale atıfları=23.60), Avustralya (TC=319; ortalama makale atıfları=16.80), Amerika (TC=308; ortalama makale atıfları=11.00). İspanya (TC=300; ortalama makale atıfları=14.30), Katar (TC=292; ortalama makale atıfları=29.20), Kanada (TC=263; ortalama makale atıfları=37.60), İsveç (TC=257; ortalama makale atıfları=128.50), Almanya (TC=227; ortalama makale atıfları=15.10), Hindistan (TC=198; ortalama makale atıfları=22.00)'dır.

Şekil 19. Kurumlara Göre Dağılım

Şekil 19'da ki yazarların bağlı oldukları kurumlara göre ortak yazar ağı haritası 101 düğüm, 97 küme, 238 bağlantı ve 243 toplam bağlantı gücünden oluşmaktadır. Bu bağlamda kurumların ortak yazar ağı haritalanmasında; Cardiff Univ (7 yayın, 16 toplam bağlantı gücü), Northeastern Univ (7 yayın, 13 toplam bağlantı gücü), Qatar Univ (6 yayın, 8 toplam bağlantı gücü). Univ Valencia (6 yayın, 5 toplam bağlantı gücü), South China Univ Technol (5 yayın, 2 toplam bağlantı gücü), Univ Porto (5 yayın, 2 toplam

bağlantı gücü), Islamic Azad Univ (4 yayın, 12 toplam bağlantı gücü). Beijing Sport Univ (4 yayın, 11 toplam bağlantı gücü), Chinese Acad Sci (4 yayın, 10 toplam bağlantı gücü), Univ Queensland (4 yayın, 8 toplam bağlantı gücü) kurumlarının en yoğun olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bağlı kuruluşların zaman içindeki üretiminin en fazla; Qatar University (year 2022: n=11; year 2023: n=11; year 2024: n=11), Cardiff University (year 2024: n=9). Northeastern University - China (year 2024: n=9), Cardiff University (year 2022: n=8), Universitat D'Alacant (year 2022: n=7; year 2023: n=7; year 2024: n=7) olduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmanın temel amacı, sporun sürdürülebilirlik ve dijitalleşme üzerindeki rolünü bibliyometrik analiz yöntemi ile ortaya koymaktır.

Alan yazında konuyla ilgili çalışma yapılıp yapılmadığını tespit etmek amacıyla kullandığımız anahtar kelimelere ek olarak bibliometr* kelimesini de ekleyip tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda iki yayına ulaşılmıştır. Bu kapsamda Chiu et all, (2021) tarafından yapılan çalışmada Scopus veri tabanı üzerinden esporun sürdürülebilirlik ile ilişkisi incelenmiştir. Liu et all, (2023) tarafından yapılan araştırmada ise Web of Science veri tabanı üzerinden bina bilgi modellemesinin spor ve tesislerle entegrasyonu incelenmiştir. Gerçekleştirilen bu çalışmada gerek sporun sürdürülebilirlik ve dijitalleşme üzerindeki rolünün geniş kapsamlı bir şekilde ele alınması ile gerekse de kullanılan yazılım türleri ile analiz literatürden ayrılmaktadır. Tüm bu durumlar da konuyla ilgili yeterli sayıda bibliyometrik çalışmanın gerçekleştirilmediğini ortaya koyarak bu araştırmanın özgünlüğünü gözler önüne sermiştir. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında;

Yıllık bilimsel üretim dağılımı incelendiğinde; çalışmaların en fazla 2022, 2023, 2024, 2021, 2020, 2019, 2018, 2017, 2014, 2011 gibi yıllarda yayımlandığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte ortalama atıf dağılımı incelendiğinde çalışmaların 2022, 2023, 2024, 2021, 2020, 2019, 2018, 2017, 2014, 2011 yıllarında daha fazla atıf aldığı tespit edilmiştir. Bu da son yıllarda çalışma ve atıf sayısının arttığını gözler önüne sermiştir. Bu sonuçta Chiu et all, (2021) ve Liu et all, (2023) çalışmalarıyla paralellik göstermektedir.

Anahtar kelimelere ilişkin dağılım incelendiğinde; en sık kullanılan keywords plus (anahtar kelime artı)'da "performans", "teknoloji", "sürdürülebilirlik", "fiziksel aktivite", "spor", "eğitim", "yönetim", "zorluklar", "tasarım", "teknoloji" gibi kelimelerin kullanıldığı tespit edilmiştir. En sık kullanılan yazar anahtar kelimelerinde "sürdürülebilirlik", "sürdürülebilir

kalkınma”, “spor”, “yenilik”, “beden eğitimi”, “turizm”, “Çin”, “daireysel ekonomi”, “covid-19”, “çevre”, “fiziksel aktivite”, “teknoloji” gibi kelimelerin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Özetlerin dağılımı incelendiğinde “spor”, “gelişim”, “sürdürülebilirlik”, “çalışmak”, “teknoloji”, “araştırma”, “enerji”, “spor”, “sürdürülebilirlik”, “dijital” gibi kelimelerin daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir. En sık kullanılan başlıkların dağılımı incelendiğinde; “spor”, “sürdürülebilirlik”, “gelişim”, “spor”, “çalışmak”, “sürdürülebilirlik”, “yeşil”, “fiziksel”, “teknoloji”, “analiz” gibi kelimelerin daha fazla kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu da başlık, özet ve anahtar kelimelerin birbirine paralel bir şekilde dağılım gösterdiğini gözler önüne sermiştir.

Elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde sporun sürdürülebilirlik ve dijitalleşme ile etkileşim içerisinde bulunduğu gözlemlenmiştir. Günümüzde dijital teknolojiler, spor organizasyonlarından, sportif faaliyetlerin yönetiminin ve izlenebilirliğinin artırılmasına kadar birçok avantaj sunmaktadır. Bununla birlikte spor endüstrisinde dijital ve sürdürülebilir malzeme kullanımının teşvik edilmesi, enerji verimliliği ve atık yönetimi açısından çevresel etkilerin azaltılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Sporda sürdürülebilirlik bilincinin artırılması, kaynakların verimli bir şekilde kullanılmasına ve çevresel bilincin oluşturulmasına katkı sağlamaktadır. Tüm bu durumlarda spor, dijital teknoloji ve sürdürülebilirlik alanlarının birbirini desteklediğini, dönüştürdüğünü ve güçlendirdiğini ortaya koymuştur. Dolayısıyla sportif faaliyetlerin çevre dostu ve teknolojik bir geleceğe ulaşmasında önemli rol oynayacağını gözler önüne sermiştir. Bu etkileşim, sporun gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilecektir. Bu sonuca paralel olarak Dertli ve Esmer (2023) tarafından yapılan çalışmada da dijital teknolojilerin spor üzerinde büyük etkisi olduğundan, spor kulüplerinde stratejik yönetim sürecinin oluşturulmasında ve belirlenmesinde yenilikçi sürdürülebilir sistemlerin etkili olması gerektiği vurgulanmıştır.

Spor organizasyonlarında çevre dostu uygulamaların benimsenmesi önem arz etmektedir. Spor stadyumlarında ve tesislerinde enerji ihtiyaçlarının karşılanması noktasında güneş enerjisi teknolojilerinden daha fazla yararlanılması gerekmektedir. Aynı zamanda daha fazla çevre dostu stadyumların ve akıllı spor tesislerinin oluşturulması sağlanmalıdır. Bunun için spor, sürdürülebilirlik ve dijital teknolojinin entegrasyonu hakkında eğitim programlarının düzenlenmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda spor endüstrisinde ki çevresel etkilerin azaltılması noktasında sürdürülebilirliğe odaklanan ileri teknolojilerinden faydalanılması önerilmiştir. Aynı zamanda Ulusal ve uluslararası veri tabanlarında yayınlanan spor, sürdürülebilirlik ve dijital teknoloji konulu tez çalışmalarının bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmesi önerilmiştir.

Kaynakça

- Akdağ, M., & Türkmen, M. (2023). Kilis ve Gaziantep İllerinde Bocce ve Dart Sporunu ile Uğraşan Sporcuların Katılım Güdüsü ve Başarı Algılarının İncelenmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 66-78. <https://doi.org/10.46442/intjcss.1395155> adresinden alındı
- Alaeddinoğlu, V., & Kaya, İ. (2016). Türkiye Kayak Milli Takımları alp disiplini ve kuzey disiplini sporcularının antropometrik ve fizyolojik özelliklerinin karşılaştırılması. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 116-123. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sbsebd/issue/31662/347135> adresinden alındı
- Chiu, W., Fan, T. C., Nam, S. B., & Sun, P. H. (2021). Knowledge mapping and sustainable development of esports research: A bibliometric and visualized analysis. *Sustainability*, 13(18), 10354.
- Dertli, Ş., & Esmer, Y. (2023). Sporda inovasyon uygulamaları: Güncel örnekler. *International Conference on Innovative Academic Studies*, (s. 81-86). Konya: All Sciences Academy.
- Esin, İ., & Bayköse, N. (2024). Sporda sürdürülebilirlik: Çevresel sürdürülebilirlik hakkında bir derleme. *Uluslararası Türk Spor ve Egzersiz Psikolojisi Dergisi*, 4(1), 30-45.
- Koçak, F., Tuncel, F., & Tuncel, S. (2013). Sporda sürdürülebilirliğin boyutlarının belirlenmesi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(2), 113-129.
- Liu, Z., An, Z., & Osmani, M. (2023). Integration of building information modeling with sport and facility: current status and future directions. *Buildings*, 13(7), 1829.
- Trendafilova, S., McCullough, B., Pfahl, M., Nguyen, S. N., Casper, J., & Picariello, M. (2014). Environmental sustainability in sport: Current state and future trends. *Global Journal on Advances Pure and Applied Sciences*, 3(1), 9-14.

Futbolun Görsel Dili: Logolar ve Markalaşma Stratejileri

Gökhan Aydın¹

Gökçer Aydın²

Özet

Sporla markalaşma stratejileri, logo tasarımının merkezinde yer alır ve kulüplerin tanınabilirliğini artırmanın yanı sıra taraftar bağlılığını güçlendirir. Etkili bir logo, kulübün kimliğini ve tarihini yansıtarak duygusal bir bağ oluşturur. Renk paleti ve tasarım unsurları, taraftarların kulüple olan aidiyetini pekiştirir. Örneğin, Barcelona'nın mavi ve kırmızı renkleri, kulübün tarihine ve değerlerine atıfta bulunur. Yeniden tasarım süreçleri, geçmişe saygı göstererek modern unsurların entegrasyonunu sağlar; bu da kulübün güncelliğini korumasına yardımcı olur. Sponsorluklar ve iş birlikleri, logonun daha geniş kitlelere ulaşmasına katkı sağlar. Ayrıca, dijital platformlarda logo kullanımı, sosyal medya etkileşimini artırarak markanın görünürlüğünü artırır. Logo tasarımı ayrıca, kulübün hikayesini ve değerlerini görsel bir anlatım ile ifade etme işlevi görür. Örneğin, Liverpool'un ikonik Liver kuşu, kulübün köklü tarihine ve yerel kültüre bağlılığını simgeler. Modern logo tasarımları genellikle minimalizme yönelirken, geçmişteki sembollerin korunması, geleneksel unsurların ve taraftarların hissettiği nostaljinin önemli bir parçasıdır. Bu bağlamda, kulüpler bazen eski logolarını özel günlerde veya etkinliklerde kullanarak taraftarlarının duygusal bağını pekiştirmektedir. Sonuç olarak logo, bir spor kulübünün markalaşma stratejisinin temel taşı oluşturur ve başarılı bir spor markasının imajını şekillendirir.

1 Atatürk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü
Orcid: 0000-0001-6183-3688 e-mail: gokhan.aydin@atauni.edu.tr

2 Atatürk Üniversitesi, Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü, Spor Yönetimi ABD
Orcid: 0009-0005-5545-6608 e-mail: gokccraydin00@gmail.com

GİRİŞ

Sporda Markalaşma Stratejileri

Başarılı bir marka oluşturmak, çeşitli uzmanlık alanlarını kapsayan bir ekibin koordineli çalışmasını gerektirir. Bu ekip, marka yöneticileri, hesap yöneticileri, yaratıcı yönetmenler, medya satın alma ajansları, pazarlama uzmanları ve tasarımcılardan oluşur (Wheeler, 2012). Bu ekip içinde yer alan her biri; markanın tanıtımı, satış stratejileri ve imajı üzerinde etkin bir şekilde katkıda bulunur. Bu süreç, uzmanların yeteneklerini bir araya getirerek, markanın güçlü ve etkili bir şekilde konumlandırılmasını sağlar. Herhangi bir yaratıcı projeye başlamadan önce ekip, tasarım sürecini yönlendirecek kapsamlı bir strateji oluşturur. Bu aşamada, araştırma yaparak hedef tüketicilerin ihtiyaçlarını ve beklentilerini, pazarın mevcut durumunu, trendleri ve rakipleri detaylı bir şekilde anlamak esastır. Bu temellendirme, proje için sağlam bir zemin hazırlayarak etkili ve odaklanmış bir yaklaşım geliştirilmesini sağlar (Slade-Brooking, 2016).

Bir “marka stratejisi”, markanın iletişim kurma yöntemlerini, hedef kitleyi, zamanlamayı ve platformları belirlerken, markanın belirlediği özel hedefleri de vurgular. Etkili bir marka stratejisi, markanın kimliğini, ambalajını ve promosyonlarını kapsayan tüm iletişim unsurlarını içerir (Olins, 2017; Phillips vd., 2014). Ayrıca, markanın rekabetçi pazar koşullarına ve tüketicilerin ihtiyaçları ile duygularına özel bir dikkat gösterir. Bu strateji, markanın başarılı bir şekilde konumlandırılmasını ve hedef kitleyle güçlü bir bağ kurmasını sağlar (Ward, 2020).

Özgün Bir Şekilde Parlamak

Bir marka stratejisi oluştururken karşılaşılan en önemli zorluklardan biri, tasarımın güçlü ve benzersiz bir kimlik oluşturma şeklinin belirlenmesidir (Danciu, 2010). Tasarımcının, hedef kitleyi etkili bir şekilde çekebilecek ve markayı rakiplerinden ayıran net bir görsel iletişim sistemi geliştirmesi gerekmektedir. Bu süreç, markanın öne çıkmasını sağlayacak ve kendine özgü bir imaj yaratacak estetik ve stratejik bir yaklaşım gerektirir (Danker, 2014). Yeni bir marka piyasaya sürüldüğünde veya çevrimiçi platformlarda yer aldığı anda, tüketicilerin dikkatini çekmek de aynı derecede zorlu bir görevdir. Peki, yeni bir marka bu “görsel kargaşayı” nasıl aşabilir ve kendini nasıl öne çıkarabilir? Tüketicilerin dikkatini çeken ilk unsurlar genellikle renklerdir, bunu şekiller ve semboller takip eder (Wheeler & Meyerson, 2024). Metin veya marka adı ise genellikle sonradan fark edilen bir detaydır. Bu yüzden markalaşmada başarı elde etmek için göstergibilimden bir diğer ifadeyle semiyoloji/semiyotikten yararlanmak oldukça önemlidir. O halde nedir bu semiyotik?

Semiyotik

Semiyotik eski Yunancada *işaret* anlamına gelen “*semeïon*” kelimesinden türemiştir. Göstergebilim, semiyoloji veya semiyotik; işaretlerin yorumlanmasını veya üretilmesini içeren bütün etmenlerin dizgesel bir biçimde incelenmesine dayanan bir bilim dalıdır. Kısacası semiyotik, işaretleri anlama bilimidir (Yaylagül, 2015). Bu bilim dalı pazarlama ile yakından ilişkilidir. Çünkü pazarlama çatısı altında bulunan markalara özgü birtakım özellikleri hedef kitleye aktarmada bazı semiyotikler kullanılır. Markanın ismini ifade eden kelime veya kelime dizgileri, markaya ait logo ve renkler marka kimliği altında bulunan başlıca semiyotiklerdir (Erdal, 2017).

Markalara anlam kazandırmak, üç ana unsurun tasarımıyla gerçekleşen karmaşık bir sanattır: marka adı, logo ve genellikle bir slogan (Ward vd., 2020). Tasarım sürecinde tipografi, renk paleti, görseller ve stil gibi grafik unsurlar kullanılır. Bu unsurların seçimi, iletmek istediğimiz mesaj doğrultusunda şekillenir (Airey, 2014; Muzellec & Lambkin, 2006). Marka tasarımının asıl hedefi, bir marka kimliğinde yer alan anlamın derinliğini kavrayarak, bunun tüketiciler üzerindeki bilinçaltı etkilerini ve satın alma kararlarına olan yansımalarını yönlendirmektir. Bu sebeple markalar kullanacakları marka kimliği enstrümanlarıyla semiyotik süreçlerine yönelik stratejik planlamalar yapar. Tüm bunların temelinde hedef kitleye verilmek istenen mesaj yatar. Bir atletizm kulübü üzerinden örnek verecek olursak bu kulübün isminde, logosunda, renginde ve sloganında hız, çeviklik ve hafiflik gibi kavramları vurgulayan seçimler yapılmalıdır. Burada dikkat edilmesi gereken husus; markanın bulunduğu sektör, markanın sahip olduğu özellikler ve markanın vadettiği mesajın bütünüyle bir harmoni içinde çalışmasıdır (Bulovic & Seric, 2021; Phillips vd., 2014).

Markalaşmada semiyotiği en güzel kullanan örneklerden biri de İngiliz futbol kulübü Liverpool'dur. Semiyotiğin yani göstergebilimin nasıl çalıştığına gelin birlikte bakalım.

1892-1950

1950-1955

1955-1968

1968-1987

1987-1992

1992-1993

1993-1999

1999-Günümüz

2012-Günümüz

Şekil 1. Liverpool'un Tarihsel Süreçte Kullanmış Olduğu Logolar (1000logos, 2024a)

Liverpool'un web sitesindeki resmi logo geçmişine göre, kulübün en eski logosu, şehrin armasından esinlenmiştir. Bu logoda, Roma mitolojisinden deniz tanrısı Neptün ile Yunan mitolojisinde deniz habercisi olarak bilinen Triton yer almaktadır. İkisi arasında, Liverpool şehrinin simgesi haline gelmiş olan ve şehrin armasında sıkça görülen iki Liver kuşu bulunmaktadır. Yarı karabatak yarı kartal olan bu mitolojik kuş, kulübün ikonik karakteri olarak belirlenmiştir. Neptün ve Triton, ellerinde bayrak tutarken, logonun üst kısmında Latince "Tanrı bize bu kolaylığı bahsetti" anlamına gelen bir yazı yer almaktadır. Kulübün isim plakası, kemerli bir kurdele üzerine yazılmış olarak resmin altına yerleştirilmiştir (Britannica, 2024).

1950'de yapılan yeniden tasarım, Liverpool'un görsel kimliğinin sadeleştirilmiş bir versiyonunu ortaya koymuştur. Sadece beyaz bir çerçeve içinde, beyaz renkte Liver kuşu simgesi yer almaktadır. Logoda ne süslemeler

ne kurdeleler ne de yazı kullanılmış; yalnızca kulübün ikonik renk paletine ait temel grafik sembolü öne çıkarılmıştır. Burada yapılan yeniden tasarım bir debranding (sadeleştirme) stratejisi yani sadeleşme girişimi olarak değerlendirilse de Liver kuşunun gerçekçi görünümünden oldukça uzak olması ve debranding stratejisinin uygulanma süreçlerinden geçmeden doğrudan böyle bir logoya geçilmesi hedef kitle tarafından beğeni ile karşılanmamış ve nihayetinde yeni bir logo tasarımına gidilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır (Britannica, 2024). 1955'te logo yeniden tasarlanmış ve Liverpool'un tepe şekli daha net ve düzgün bir dikey ovalle değiştirilmiştir. Arka plan beyaz yapılmış, kırmızı çerçeve ise zarif bir kırmızı Liver kuşu ve altındaki kemerli sans-serif "L. F. C." yazısıyla uyumlu hale getirilmiştir. 1968'de kuşun hatları yeniden şekillendirilmiş ve modern bir görünüme kavuşturulmuştur. Aynı yıl oval çerçeve de logodan kaldırılmıştır. Renk paleti de biraz canlandırılmış ve kulüp, daha parlak, kızıl-kırmızı bir ton kullanmaya başlamıştır. 1987'de Liverpool, daha koyu bir kırmızıya ve daha karmaşık bir logo tasarımına geri dönmüştür. Yeni tasarımda, ince kırmızı dış hatlarla çevrili beyaz üçgen bir arma üzerine koyu kırmızı bir kuş silüeti yerleştirilmiştir. Armanın alt kısmında iki koyu kırmızı kurdele bulunmakta ve büyük beyaz harflerle "Liverpool" yazısı dikkat çekmektedir. "Futbol Kulübü" ifadesi ise logonun altındaki yatay bir pankartta yer almaktadır. Kulübün 100. yıl dönümünü anmak için 1992'de yeni bir logo tasarlanmış ve bir yıl boyunca kullanılmıştır. Beyaz üçgen arma, etrafında yeşil ve sarı detaylarla süslenmiş parlak bir kompozisyon içermektedir. Armanın altına, kırmızı renkte "1892-1992" tarihleriyle işaretlenmiş sarı bir kurdele eklenmiştir. Üst kısımda, üzerinde kulübün mottosu "Asla yalnız yürümeyeceksin" yazan sarı bir pankart, yeşil yapraklarla süslenmiştir. Ana armada, kırmızı bir pankart üzerinde "100 yıl" yazısı ve ikonik Liver kuşu sembolü, üstünde ise kırmızı "Liverpool Futbol Kulübü" yazısı yer almaktadır. 1993'te, 1992'den kalan detaylı logo daha sade ve net çizgilerle yeniden tasarlanmıştır. "100 yıl" ifadesi logodan çıkarılmış, ancak diğer tüm öğeler korunmuştur. Armanın her iki tarafına kırmızı, beyaz ve siyah renklerde stilize edilmiş iki alev figürü eklenmiştir. Bu logo, kulüpte altı yıl boyunca kullanılmaya devam etmiştir. 1999'da Liverpool armasındaki sarı detaylar yeşil renkle değiştirilmiştir. Ayrıca, logoya dinamik bir görünüm kazandırmak ve kulübün ilerlemesini vurgulamak amacıyla degrade tonlar (koyudan açığa geçiş gibi) eklenmiştir. Liver kuşu beyaz vurgularla yeniden tasarlanmış ve daha gerçekçi bir görünüm kazanmıştır. 2012 yılındaki yeniden tasarımda, 1968'deki Liverpool amblemi güncellenerek tekrar kullanıma sunulmuştur. Liver kuşunun hatları belirginleştirilmiş ve daha net bir görünüm kazandırılmıştır. Amblemin alt kısmında bulunan "L. F. C." yazısı ise düz bir hat üzerinde yerleştirilmiş ve zarif, ince bir serif yazı tipiyle yeniden tasarlanmıştır (1000logos, 2024a).

Liverpool'un tarihsel logo değişim süreçlerine bakıldığında kullanılan logolardaki renklerin, hayvan figürünün veya diğer sembollerin, belirli anlamlar taşıdığı ve bu anlamlar üzerinden bir hikaye anlattığı görülmektedir. Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi, bir kulübün logosunda yer alan asil bir kuş, güç ve cesareti simgeleyebilirken; belirli renkler, kulübün felsefesini veya karakterini yansıtabilir. Genel olarak bakıldığında logoda kullanılan bu kuş, şehrin tarihine ve kültürel mirasına atıfta bulunarak, Liverpool'un köklerini ve kimliğini temsil eder. Liver kuşu, aynı zamanda Liverpool'un tarihi ve denizcilik geçmişiyle de bağlantılıdır. Logonun üst kısmında yer alan "You'll Never Walk Alone." ifadesi, kulübün en bilinen marşlarından biridir. Bu sözler, takımın değerlerini, taraftarlarının sadakatini, birlikteliğini, topluluk ve dayanışma ruhunu ifade eder.

Futbol kulüplerinin gerçek anlamda başarı elde edebilmesi için birçok farklı faktörü bir arada sistematik olarak yürütmesi gerekmektedir (Altınkok vd., 2021; Yılmaz vd., 2023). Bu faktörler arasında teknik-taktik, fiziksel performans gibi saha içi faktörlerin yanı sıra markaya ilişkin marka imajı, marka kimliği, marka güveni gibi bazı saha dışı faktörler de yer almaktadır. Marka kimliği unsurlarından biri olan logolar futbol kulüplerinin marka değerini artırmada bu yüzden önemli bir rol oynar. Logolar, kulübün tarihini, kültürel mirasını ve değerlerini simgeleyerek, taraftarlar ve genel kamuoyu üzerinde güçlü bir etki yaratır (Kassimeris, 2024).

Renk, Şekiller ve Semboller

Alışveriş yapanlar ortalama olarak 1 ila 2 metre mesafeden bir ürünü bulup seçmek için sadece beş saniye harcar. Bu nedenle, renklerin etkili bir şekilde kullanılması, marka tanınırlığını yaklaşık %80 oranında artırabilir ve aynı zamanda markanın önemli bir tanımlayıcısı olarak işlev görebilir (Slade-Brooking, 2016).

Semboller, McDonald's'ın altın kemerleri, Mercedes'in yıldızı, Nike'in swoosh'u, Adidas'ın üç çizgisi gibi, anlamı hemen iletmenin etkili bir yoludur. Bu semboller, tekrarlanan maruziyetle birlikte tüketicilerin zihninde güçlü çağrışımlar oluşturur. Bireyler tarafından bilinen ve tercih edilen markanın genellikle bir aile bağlantısı vardır. Bu marka, tüketicinin ebeveynleri tarafından çok önceleri satın alınmıştır ve tüketici yaşamının ilerleyen dönemlerinde yeniden o markaya yönelik sembollerle karşılaştığında bu geçmiş deneyimi hatırlayarak sezgisel olarak tanıdık sembollere yönelim gösterebilir (Özer, 2015).

Kelimeler

Ambalajlarda aşırı metin kullanımı, dikkat çekme konusunda zorluk yaratabilir ve sıkça kafa karışıklığına yol açar. Bu nedenle, tasarımı sade tutmak genellikle en etkili yaklaşımdır. Basit bir tasarım, markayı ana rakiplerinden ayıran tek bir güçlü farklılık noktasına odaklanır. Renkler, şekiller ve semboller rafta daha fazla görünürlük sağlasa da metin miktarı arttıkça bu diğer tasarım unsurları genellikle daha az etkili hale gelir (Kohli vd., 2005). Görsel “gürültü”, ambalaj tasarımcılarının karşılaştığı sürekli bir meydan okumadır. Süpermarket raflarında sayısız marka dikkat çekmek için yarıştığından, genellikle en sade tasarımlar en etkili sonucu verir. Bu tür tasarımlar, kalabalığın içinde öne çıkarak güçlü bir etki yaratma potansiyeline sahiptir (Kara vd., 2020).

Geleceği Şekillendirmek: Trend Tahmini ve Analizinin Gücü

Trend tahmini ya da gelecek öngörüsü, toplumda meydana gelen değişimleri inceleyen bir araştırma yöntemi olarak tanımlanabilir. Bu metodoloji, genellikle teknolojik gelişmeler, moda, sosyal değerler ve tüketici davranışları gibi alanları kapsar. Trend tahmini, çoğunlukla istatistiksel verilerin ve pazar analizlerinin incelenmesi yoluyla belirli bir modelin veya eğilimin tespit edilmesine yönelik bir çabayı içerir. Amaç, bu süreçler aracılığıyla gelecekteki değişimlerin öngörülmesini ve stratejik kararların alınmasını sağlamaktır. 1990’ların başlarında, trend analizinde yeni bir yaklaşım olan “coolhunting” ortaya çıkmıştır (Mohiuddin, 2020; Turan vd., 2022). Bu yenilikçi gelecek tahmin metodolojisi, özellikle moda sektöründe çalışan trend gözlemcileri veya coolhunter’lar tarafından geliştirilmiştir. Coolhunter’ların, yeni kültürel trendleri keşfetme ve öngörme becerisi, zamanla sadece moda değil, tasarımın tüm alanları için önemli bir unsur haline gelmiştir. Ayrıca, blog yazarlığının yükselişi, coolhunter’ların gözlemlerini neredeyse anlık olarak güncellemelerine olanak sağlayarak, trendlerin daha hızlı yayılmasına ve takip edilmesine katkıda bulunmuştur. Bu alanda hizmet sunan bazı şirketler bulunmaktadır ve genellikle küresel ölçekli işletmelere hizmet vermektedirler. Bu ajanslar, kapsamlı araştırmalar yürüterek, trendleri ve gelişmekte olan ya da gerileyen pazarları belirleyen raporlar hazırlar. Hazırlanan bu raporlar, tasarım ajansları gibi ilgili paydaşlar tarafından satın alınarak kullanılır. Söz konusu araştırmalar, marka yöneticileri ve tasarımcılar için yenilikçi ve yaratıcı stratejilerin geliştirilmesinde son derece değerli bir kaynak olarak görülmektedir (Slade-Brooking, 2016).

Spor kulübü logolarında izlenen trend stratejileri, genellikle modern tasarım yaklaşımlarını, marka yönetimi ihtiyaçlarını ve taraftar etkileşimlerini

göz önünde bulundurarak şekillenmektedir. Spor kulübü logolarında öne çıkan bazı trend stratejileri:

- ✓ Minimalist tasarım,
- ✓ Tarihsel unsurları korumak,
- ✓ Esneklik ve dijital uyum,
- ✓ Yerel ve kültürel unsurların vurgulanması,
- ✓ Ticari markalaşma stratejileri,
- ✓ Sosyal ve küresel mesajlar ve
- ✓ Yeniden tasarım ile yeniden markalaşmadır.

Minimalist Tasarım

Son yıllarda birçok spor kulübü, logolarını sadeleştirerek daha minimalist bir görünüme kavuşturma eğilimindedir. Karmaşık detayların yerini, temiz hatlar ve sade renk paletleri alır. Bu yaklaşım, dijital platformlarda ve küçük boyutlarda kullanım için daha uyumlu logolar oluşturmayı sağlar. Örneğin, Juventus ve Inter Milan gibi büyük kulüplerin logolarında bu minimalizme yönelme açıkça görülebilir (Barnes, 2023).

Juventus (2017)

İtalyan kulübü Juventus, 2017 yılında logosunu köklü bir şekilde değiştirerek minimalist bir tasarıma geçti. Eski logosundaki karmaşık arma ve zebra desenleri yerine, sade bir “J” harfi ve iki çizgiden oluşan basit bir şekil benimsendi. Bu yeni logo, kulübün global bir marka haline gelme stratejisinin bir parçasıydı ve dijital ortamlarda kullanım için oldukça uygun hale getirildi (Funk, vd. 2022).

Inter Milan (2021)

Inter Milan, 2021 yılında logosunu yenileyerek modern ve minimalist bir tasarıma yöneldi. Eski logonun içinde yer alan karmaşık daireler ve detaylar sadeleştirildi. Yeni logoda, sadece kulübün baş harfleri olan “IM” harfleri daha belirgin hale getirildi ve renk paleti mavi-siyah ile sınırlı tutuldu. Bu tasarım, kulübün dijital medya ve global pazarlarda daha güçlü bir kimlik oluşturmasını amaçladı (Dorve, 2021).

Tarihsel Unsurları Korumak

Kulüpler, modernize edilmiş logolarında, geçmişe ait sembolleri ve tarihi unsurları korumaya özen gösterir. Böylece, taraftarlarla kurulan duygusal bağı sürdürerek geleneklerine sadık kalmış olurlar. Örneğin, Liverpool ve

Real Madrid gibi kulüpler, logolarında tarihsel sembollerine bağlı kalmaya devam ediyor (Ravichandra, 2024).

Liverpool FC

Liverpool'un logosunda yer alan Liver bird, kulübün kurulduğu şehir olan Liverpool'un sembolüdür. Bu kuş, şehirle kulüp arasında güçlü bir bağlantıyı simgeler ve tarihsel bir unsur olarak logonun merkezinde korunur. 1990'larda yapılan modernize çalışmalarda dahi, karaciğer kuşu simgesi her zaman logonun merkezinde kalmıştır. Ayrıca logodaki "You'll Never Walk Alone." sloganı, kulübün tarihindeki birlik ve dayanışma ruhunu temsil eder (FootballHistory, 2024; Kaczmariska & Kaczmariska, 2018).

Real Madrid

Real Madrid'in logosunda yer alan taç, kulübün İspanya Krallığı tarafından verilen "Real" (Kraliyet) unvanını simgeler ve 1920'den beri logoda yer almaktadır. Modernize edilmiş versiyonlarda bile bu sembol korunarak, kulübün kraliyet bağlantısına ve tarihine saygı duyulmuştur. Aynı şekilde, logodaki RMCF (Real Madrid Club de Fútbol) harfleri, kulübün kimliğini ve köklü tarihini yansıtmaya devam etmektedir (Kassimeris, 2024).

Esneklik ve Dijital Uyum

Dijital çağın gereklerine uyum sağlamak için logoların farklı platformlarda ve boyutlarda etkili görünmesi önemlidir. Bu nedenle, spor kulüpleri logolarını daha esnek hale getirerek sosyal medya, mobil uygulamalar, web siteleri ve ürünler üzerinde iyi çalışacak şekilde tasarlıyorlar. Özellikle dijital medyada geniş yer bulan e-spor takımları, bu esnek logoları sıklıkla kullanmaktadır (Bokhua, 2022).

Yerel ve Kültürel Unsurların Vurgulanması

Logolarda, kulübün kökenini ve şehrini yansıtan yerel semboller sıklıkla kullanılır. Bu, kulübün sadece bir futbol markası değil, aynı zamanda bir şehir veya bölgenin temsilcisi olduğunu göstermenin bir yolu olarak tercih edilmektedir. Örneğin, Roma'nın logosundaki Roma dişi kurt figürü, kulübün şehrin tarihine ve kültürüne olan bağlılığını simgeler (Budakov, 2016).

AS Roma

Roma'nın logosunda yer alan dişi kurt ve 'Romulus' ile 'Remus' figürü, kulübün şehrin mitolojik kuruluş hikayesine olan bağlılığını simgeler. Romalılar için bu efsane önemli bir sembol olduğu için, kulüp bu figürü logolarında korumaya devam eder. 2013'te yapılan logo değişikliğinde daha

modern ve sade bir tasarım tercih edilse de dışı kurt simgesi logoda aynı şekilde bırakıldı (1000logos, 2024b).

Ticari Markalaşma Stratejileri

Spor kulüpleri logoları, sadece bir amblem değil, aynı zamanda bir ticari marka olarak düşünülmektedir. Kulüpler, global pazarlarda tanınırlıklarını artırmak için logolarını markalaşma stratejilerinin bir parçası olarak kullanır. Bu, logonun dünya genelinde lisanslı ürünlerde, moda markalarıyla yapılan iş birliklerinde ve reklam kampanyalarında kullanımını kapsar (Williams vd., 2021).

Sosyal ve Küresel Mesajlar

Son dönemde spor kulüpleri, sosyal sorumluluk projelerine ve küresel mesajlara da logoları aracılığıyla yer vermeye başlamıştır. Özel günlerde veya önemli sosyal olaylarda logolarda geçici değişiklikler yapılarak sosyal farkındalık mesajları verilir (Trendafilova, 2013).

Retro ve Nostaljik Tasarımlar

Bazı kulüpler, eski logolarını modernize ederek geçmişle bağlantı kuran nostaljik tasarımlara yönelmektedir. Retro akımını takip eden bu logolar, özellikle kulübün köklü geçmişine vurgu yapmak ve taraftarlarda geçmişe dair güçlü bir duygu yaratmak için kullanılmaktadır. Bu, hem kulübün tarihine saygı gösterirken hem de modern estetikle birleşen bir strateji oluşturur (Duffett, 2013).

Paris Saint-Germain (Retro Formalar)

Paris Saint-Germain (PSG), zaman zaman eski logolarını ve tasarım unsurlarını forma tasarımlarında kullanarak nostaljik bir hava yaratmaktadır. Özellikle 1970'lerdeki ilk logolarına gönderme yaparak üretilen retro formlar, kulübün tarihine olan bağlılığını göstermekte ve taraftarlar arasında büyük ilgi uyandırmaktadır. PSG, bu tasarımlar sayesinde hem modern bir kulüp kimliğine sahip olurken hem de nostaljik bir hava yaratmayı başarmıştır (1000logos, 2024c).

Yeniden Tasarım ile Yeniden Markalaşma

Kulüpler, logolarını yenileyerek bir yeniden markalaşma sürecine girebilir (Agha vd., 2016). Bu strateji, kulübün yeni bir döneme girdiğini ya da küresel bir pazara açıldığını simgelemek için kullanılır. Yeniden tasarım ve yeniden markalaşma, spor kulüpleri için sadece estetik bir değişiklik değil, aynı zamanda marka kimliğini yeniden tanımlamak ve güçlendirmek adına stratejik bir hamledir (Olins, 2017). Kulüpler, tarihsel köklerine sadık

kalırken, değişen trendler ve taraftar taleplerine yanıt vermek için logolarını yeniden tasarlayabilir. Bu süreç, kulübün modernleşme ve globalleşme çabalarının bir parçası olarak öne çıkar. Bu süreçte, genellikle logonun modernize edilmiş bir versiyonu tanıtılır ve bu, kulübün gelişiminde yeni bir aşamayı simgeler. Örneğin, Chelsea'nin 2016'daki logo yenileme süreci bu stratejiyi yansıtmaktadır (Ahn vd., 2013; Williams vd., 2021).

Chelsea (2021)

Chelsea, 2021 yılında logosunu güncelleyerek modern bir görünüm kazandırdı. Eski logodaki karmaşık detaylar sadeleştirildi ve kulübün simgelerinden olan aslan figürü öne çıkarıldı. Bu tasarım, kulübün tarihine sadık kalırken, çağdaş bir estetik anlayışıyla yeniden markalaşma sürecini yansıttı (1000logos, 2024d).

Bu trend stratejileri, spor kulüplerinin logolarını sadece görsel bir unsur olmaktan çıkararak, marka kimliği ve pazarlama stratejilerinin merkezi bir parçası haline getirir.

Sonuç

Spor logolarında izlenen stratejiler, kulüplerin ve markaların kimliğini oluşturma, güçlendirme ve taraftarlarıyla olan ilişkilerini derinleştirme açısından kritik bir rol oynamaktadır. Gelişen trendler ve değişen tüketici beklentileri doğrultusunda, kulüpler zaman zaman logolarını yeniden tasarlamak durumunda kalır. Bu süreçte, eski tasarımdan izler taşıyan, ancak modernize edilmiş unsurlar kullanmak, kulübün geçmişine saygı gösterirken güncel kalma çabasını simgeler.

Yeniden tasarım, kulüplerin dinamik yapısını yansıtırken, yenilikçi ve etkileyici bir imaj yaratmalarını sağlar. Bu logolar, yalnızca birer görsel temsil olmaktan öte, kulübün tarihini, kültürünü ve değerlerini yansıtan önemli sembollerdir. Başarılı bir logo, kulübün tarihine, değerlerine ve kültürel unsurlarına atıfta bulunarak, hem mevcut taraftarlarıyla güçlü bir bağ kurar hem de yeni kitlelere hitap eder. Bu süreçte, tasarımın yanı sıra, dijital platformların etkin kullanımı, taraftar etkileşimi ve sosyal sorumluluk projeleri, kulüplerin markalaşma stratejilerinin önemli parçalarını oluşturur.

Küreselleşmenin etkisiyle spor kulüpleri, uluslararası pazarda tanınmak ve kabul görmek için de logo tasarımlarını çeşitlendirme yoluna gitmektedir. Farklı kültürel unsurları dikkate alarak yapılan bu stratejik hamleler, kulüplerin farklı pazarlarda etkili bir şekilde iletişim kurmasına olanak tanır. Sonuç olarak, spor logoları, bir kulübün karakterini yansıtan güçlü bir araçtır ve başarılı markalaşma için kritik öneme sahiptir.

Kaynakça

- 1000logos. (2024a). Liverpool Logo. Erişim adresi: <https://1000logos.net/liverpool-logo/> Erişim tarihi: 15.09.2024
- 1000logos. (2024b). Roma Logo. Erişim adresi: <https://1000logos.net/roma-logo/> Erişim tarihi: 18.09.2024
- 1000logos. (2024c). PSG Logo. Erişim adresi: <https://1000logos.net/psg-logo/> Erişim tarihi: 12.09.2024
- 1000logos. (2024d). Chelsea Logo. Erişim adresi: <https://1000logos.net/chelsea-logo/> Erişim tarihi: 17.09.2024
- Agha, N., Goldman, M. M., & Dixon, J. C. (2016). Rebranding: The effect of team name changes on club revenue. *European Sport Management Quarterly*, 16(5), 675-695.
- Ahn, T., Suh, Y. I., Lee, J. K., & Pedersen, P. M. (2013). Sport fans and their teams' redesigned logos: An examination of the moderating effect of team identification on attitude and purchase intention of team-logoed merchandise. *Journal of Sport Management*, 27(1), 11-23.
- Airey, D. (2014). *Logo design love: A guide to creating iconic brand identities*. Peachpit Press.
- Altinkok, M., Seran, B., Kurnaz, M., & Demir, B. (2021). Investigation of static and dynamic balance capacity of 5-9 year-old children in gymnastics education. *About This Special Issue*, 12(11), 129.
- Barnes, A. (2023). Kissing the badge: Club crests or corporate logos?. *Soccer & Society*, 24(5), 607-621.
- Bokhua, G. (2022). *Principles of Logo Design: a practical guide to creating effective signs, symbols, and icons*. Rockport Publishers.
- Britannica. (2024). Liverpool FC. Erişim adresi: <https://www.britannica.com/topic/Liverpool-FC> Erişim tarihi: 22.09.2024
- Budakov, P. V. (2016). Development of a logo assessment matrix for designing football club corporate identity. *International Journal of Design*, 10(2), 1-39.
- Bulovic, N., & Seric, N. (2021). Creating a brand on the identity of a sports club: Preliminary report creating a brand on the identity of a sports club. *Sport Mont*, 19(2), 65-68.
- Danciu, V. (2010). The Brand Identity: A Strategic Shift for Success. *Romanian Economic Journal*, 13(36), 3-14.
- Danker, S. H. (2014). Brand: Identity, image, and relationships. *Art Education*, 67(1), 41-51.
- Dorve. (2021). Inter Milan's 2021 new logo is on the wild!. Erişim adresi <https://dorve.com/blog/inter-milans-2021-new-logo-is-on-the-wild/> Erişim tarihi: 17.09.2024

- Duffett, M. (2013). *Understanding fandom: An introduction to the study of media fan culture*. Bloomsbury Publishing USA.
- Erdal, G. (2017). Logolar, dil ve semiyotik. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(11), 683-699.
- FootballHistory. (2024). Liverpool FC. Erişim adresi <https://www.footballhistory.org/club/liverpool.html> Erişim tarihi: 17.09.2024
- Funk, D. C., Alexandris, K., & McDonald, H. (2022). *Sport consumer brand management*. In *Sport Consumer Behaviour*. Routledge.
- Kaczmarska, E., & Kaczmarska, M. (2018). New developments in the Liverpool Waterfront. *Technical Transactions*, 115(3), 21-39.
- Kara, S., Gunasti, K., & Ross, W. T. (2020). My brand identity lies in the brand name: Personified suggestive brand names. *Journal of Brand Management*, 27, 607-621.
- Kassimeris, C. (2024). Symbolic identities in football: A view from political science. *Soccer & Society*, 25(4-6), 573-584.
- Kohli, C. S., Harich, K. R., & Leuthesser, L. (2005). Creating brand identity: a study of evaluation of new brand names. *Journal of Business Research*, 58(11), 1506-1515.
- Mohiuddin, K. G. B. (2022). *Cool brands* (Doctoral dissertation, Macquarie University).
- Muzellec, L., & Lambkin, M. (2006). Corporate rebranding: destroying, transferring or creating brand equity?. *European Journal of Marketing*, 40(7/8), 803-824.
- Olins, W. (2017). *The new guide to identity: How to create and sustain change through managing identity*. Routledge.
- Özer, A. (2015). *Logo tasarımında marka algısı* (Master's thesis, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Phillips, B. J., McQuarrie, E. F., & Griffin, W. G. (2014). How visual brand identity shapes consumer response. *Psychology & Marketing*, 31(3), 225-236.
- Ravichandra, A. (2024). The effect of the UEFA Champions League on commercialization and nationalization in building football club identity in 1990s Europe, and its effects on the future of competition. *Journal of High School Science*, 8(2), 47-74.
- Slade-Brooking, C. (2016). *Creating a brand identity: A guide for designers*. Hachette UK.
- Trendafilova, S., Babiak, K., & Heinze, K. (2013). Corporate social responsibility and environmental sustainability: Why professional sport is greening the playing field. *Sport Management Review*, 16(3), 298-313.

- Turan, M., Dönmez, E., & Alaeddinoğlu, V. (2022). Winter sports awareness levels of students taking ski lessons. *Conhecimento & Diversidade*, 14(35), 64-76.
- Ward, E., Yang, S., Romaniuk, J., & Beal, V. (2020). Building a unique brand identity: Measuring the relative ownership potential of brand identity element types. *Journal of Brand Management*, 27, 393-407.
- Wheeler, A. (2012). *Designing brand identity: an essential guide for the whole branding team*. John Wiley & Sons.
- Wheeler, A., & Meyerson, R. (2024). *Designing brand identity: A comprehensive guide to the world of brands and branding*. John Wiley & Sons.
- Williams, A. S., & Son, S. (2022). Sport rebranding: the effect of different degrees of sport logo redesign on brand attitude and purchase intention. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 23(1), 155-172.
- Williams, A. S., Son, S., Walsh, P., & Park, J. (2021). The influence of logo change on brand loyalty and the role of attitude toward rebranding and logo evaluation. *Sport Marketing Quarterly*, 30(1), 69-81.
- Yaylagül, Ö. (2015). *Göstergebilim ve dilbilim*. Hece Yayınları ve Dergileri.
- Yılmaz, H. H., Seren, K., & Atasever, G. (2023). The relationship between isokinetic strength and anaerobic performance in elite youth football players. *Journal of ROL Sport Sciences*, 4(2), 457-468.

Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Spor Ve Farklı Değişkenlere Göre Teknoloji Bağımlılık Düzeylerinin Kariyer Kararları Üzerine Etkilerinin İncelenmesi (Bayburt Üniversitesi Örneği)¹

Yusuf Kaygusuz²

İnci Seçkin Ağırbaş³

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin teknoloji bağımlılıkları ile kariyer kararları üzerine spor ve çeşitli demografik değişkenlerin etkisini belirlemektir.

Materyal ve Metod: 2022-2023 eğitim-öğretim döneminde, Bayburt Üniversitesinden 426 meslek yüksekokulu öğrencisine genel tarama modelinde gerçekleştirilen araştırmada, araştırma ekibi tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi formu”na ek olarak, Güçlü (2015) tarafından geliştirilen “Teknoloji Bağımlılık Ölçeği”, Yusupu (2015) tarafından geliştirilen “Kariyer Kararı Ölçeği” kullanıldı. Ölçek değerleri SPSS 26.0 for Windows paket programı ile incelendi. İlgili ön testler neticesinde, bağımsız değişkenin kategori sayısına bağlı olarak ikili gruplarda Independent Student T testi, çoklu gruplarda ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile Posthoc testlerinden LSD testi kullanıldı. Sonuçlar .05 anlamlılık düzeyinde yorumlandı.

Bulgular: Kariyer Kararı ölçeğinde; kadınların Bilinçli Karar Verme alt boyut puanının yüksek olduğu, erkeklerin ise Bilinçsiz karar verme ve

1 *Bu Çalışma İnci Seçkin Ağırbaş'ın Akademik Danışmanlığında, Tübitak 2209-A 2022 1t. Dönem Projeleri Kapsamında “Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Teknoloji Bağımlılık Düzeylerinin Kariyer Kararları Üzerine Etkilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (Bayburt Üniversitesi Örneği)” Adıyla Projelendirilmiştir.*

2 Bayburt Üniversitesi Meslek Yüksekokulu, Bayburt, Türkiye, ORCID: 0009-0007-4850-5760

3 Dr. Öğr. Üyesi. Artvin Çoruh Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, ORCID: 0000-0001-5899-013X, inciagirbas@artvin.edu.tr

Çevresel etkenler alt boyut puanlarının yüksek olduğu, öğrencilerin aile gelir düzeyi düştükçe Bilinçsiz Karar Verme ve Çevresel Etkenler alt boyut puanlarının arttığı, öğrencilerin baba eğitim düzeyi arttıkça Bilinçli Karar Verme alt boyut puanlarının azaldığı görülmektedir. Kariyer kararı ölçeğinin alt boyutlarında anne eğitim düzeyinin, öğrencilerin düzenli spor yapma durumlarının, spor yapma sürelerinin, spor yapma amaçlarının etkili bir faktör olmadığı görülmektedir. Teknoloji Bağımlılığı ölçeğinde; erkeklerin işlevsellikte bozulma alt boyutu puanlarının yüksek olduğu, Teknoloji bağımlılığı ölçeğinin alt boyutlarında, öğrencilerin aile gelir düzeyinin, anne eğitim düzeyinin, baba eğitim düzeyinin, düzenli spor yapma durumlarının, spor yapma sürelerinin, spor yapma amaçlarının etkili bir faktör olmadığı; öğrencilerin Teknoloji bağımlılık düzeyleri arttıkça kariyer karar düzeylerinin olumsuz etkilendiği sonuçlarına ulaşıldı.

GİRİŞ

Teknolojik gelişmeler insanlık tarihinden itibaren her dönemde hayata yön vermiştir. Kimi düşünürler teknolojinin varlığının insanların hayatlarını kolaylaştırdığından, faydalı olduğundan bahsederken kimi düşünürler ise daha karamsar, olumsuz bir bakış açısı sergilemiş ve özellikle kitle iletişim teknolojileri nezdinde insanlar üzerinde bir baskı kurduğu, manipülasyon yarattığı, insanların onların önünde secde ettiği eleştirisini getirmiştir (Oğuz ve ark., 2019). Literatür incelendiğinde teknoloji bağımlılığı kavramının sosyal medya bağımlılığı, internet bağımlılığı, oyun bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı gibi farklı şekillerde adlandırıldığı görülmektedir (Ertemel ve Aydın, 2018). Teknoloji bağımlılığı, davranışsal bir bağımlılık türüdür (Griffiths, 2000). Teknoloji bağımlılığının gelişim sorunları, duruş bozuklukları, kişilik bozukluklar, göz kuruması, baş ağrısı, saldırgan tutum geliştirme, çabuk sıkılma, gerçeklerden kaçma isteği, artan kaygı düzeyi, öğrenme bozuklukları, düşük akademik başarı gibi bir takım olumsuz etkileri vardır (Jackson, vd., 2011).

Kariyer, mesleği icra ederken yaşanan tüm deneyimleri de ve mesleki ilerlemeyi içeren bir kavramdır (Aytaç, 2005). Kariyer kararı bakımından özellikle üniversite yılları, öğrencilerin gelecekteki kariyerlerine ilişkin önemli kararları aldıkları kritik bir dönemdir. Bu dönemde kariyere ilişkin alınan kararları öğrencilerin mesleki geleceğini, psikolojik ve fiziksel iyilik halini, sosyal kabulünü dolayısıyla genel yaşam kalitesini etkilemektedir (akt. Büyükgöze ve Kavas, 2012). Üniversite eğitimi kariyer kararı konusunda önemli bir basamak olmasının yanı sıra eğitim süreçleri kariyer kararlarını etkileyebilir ya da değiştirebilir. Bazı araştırmacılar mesleki gelişim görevlerini yeterince kazanamamanın bireyin kariyer kararını vermesini güçleştirdiğini ileri sürmüştürler (Crites, 1969; Luzzo, 1999). Meslek seçimi aşamasında

kararsızlık yaşayan öğrencileri tespit ederek bu öğrencilerin kararsızlıkla başa çıkmalarına yardımcı olmak hem mutlu bir nesil yetiştirmek hem de iş verimi açısından önemlidir. Bu nedenle eğitimin temel amaçlarından biri de öğrencilere kendi özelliklerine uygun mesleki karar vermelerine yardımcı olmaktır (Çakır, 2004).

Kariyer kararlarının alınması süreci kendi içerisinde pek çok boyutu içeren kapsamlı bir süreçtir: Karar vermek zorunda olan bir birey vardır, içlerinden seçim yapılacak bir dizi alternatif vardır ve farklı alternatiflerin kıyaslanmasında ya da değerlendirilmesinde dikkate alınan birçok özellik ya da boyut vardır. Bu karakteristiklere ek olarak, kariyer kararları ayrıca belirli kendine özgü özelliklere sahiptir. Bu özelliklerden birincisi, potansiyel alternatiflerin sayısı oldukça fazladır İkincisi, her bir alternatife ilişkin olarak elde edilebilecek geniş kapsamlı bir enformasyon kümesi vardır. Üçüncüsü, meslekleri ve bireylerin tercihlerini ayrıntılı ve anlamlı bir biçimde ve yeterince karakterize edebilmek için bir dizi boyuta gerek vardır. Dördüncüsü hem bireyin karakteristikleri hem de gelecekteki kariyer alternatiflerinin doğası bakımından belirsizlik önemli bir role sahiptir (Gati, Krausz ve Osipow, 1996).

Ülkemizde Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin teknoloji bağımlılıkları ve kariyer kararlarına yönelik çalışmalara literatürde rastlanmamaktadır. Bu bağlamda çalışmamız, Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin teknoloji bağımlılıkları ile birlikte aynı zamanda kariyer kararları üzerine çeşitli demografik değişkenlerin etkisini ortaya çıkaran ilk araştırma olmaktadır. Araştırmada aşağıdaki problem durumları ele alınarak teknoloji bağımlılığı durumları ve kariyer kararları çok yönlü incelenmiştir.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama modellerinden genel tarama modelinde gerçekleştirildi. Eleman sayısının çok olduğu evrende ve bu evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile ondan alınacak bir grup ya da örneklem üzerinden yapılan tarama düzenlemeleridir. Genel tarama modelleri ile tekil ya da ilişkisel taramalar yapıldı (Karasar, 1984; Creswell, 2013).

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu 2022-2023 eğitim-öğretim döneminde, Bayburt Üniversitesinde yer alan Meslek Yüksekokullarının, çeşitli bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri toplama sürecinin, akademik takvimde ara tatile denk gelmesi ve bahar dönemi başlangıcında Kahramanmaraş merkezli yaşanan deprem sonrası eğitim öğretim sürecinin online ortamda sürdürülmesi nedeniyle yüz yüze toplanması planlanan veriler elektronik ortamda toplandı. Araştırmada verileri toplamak üzere aşağıda yer alan ölçekler kullanıldı.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi toplama formu katılımcılar hakkında sosyo-demografik bilgiler elde etmek için kullanıldı. Bu formda katılımcıların cinsiyet, yaş, maddi gelir, sınıf düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, spor yapma durumu, spor yapma süresi ve spor yapma amacına yönelik değişkenler bulunmaktadır.

Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği: Çalışmada kullanılan “Teknoloji Bağımlılık Ölçeği” Güçlü (2015) tarafından geliştirilmiş olup, beşli likert tipindedir. Likert tipindeki derecelmeler; “Hiçbir zaman”, “Nadiren”, “Bazen”, “Sıklıkla”, “Her zaman” şeklindedir. Ölçek maddeleri 1’den 5’e doğru puanlandırılmış olup, “Her zaman” derecesine 5 puan karşılık gelirken, “Hiçbir zaman” derecesine 1 puan karşılık gelmektedir. Madde puanları 1’den 5’e doğru arttıkça bağımlılık düzeyi de artmaktadır. Ölçeğin “Yoksunluk”, “Kontrol Güçlüğü”, “İşlevsellikte Bozulma” ve “Sosyal Dışlanmışlık” olmak üzere dört alt boyutu vardır.

Kariyer Kararı Ölçeği: Çalışmada kullanılan “Kariyer Kararı Ölçeği” Yusupu (2015) tarafından geliştirilmiş olup, beşli likert tipindedir. Ölçek maddeleri 1’den 5’e doğru puanlandırılmış olup, 1. bana hiç uygun değil; 2. bana pek uygun değil; 3. bana biraz uygun; 4. bana çoğunlukla uygun ve 5. bana tamamen uygun şeklindedir. Ölçeğin “Bilinçli Kariyer Kararı”, “Bilinçsiz Kariyer Kararı” ve “Çevresel Etkenler” olmak üzere üç alt boyutu vardır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin Teknoloji Bağımlılığı ve Kariyer Kararı ölçek değerleri SPSS 26.0 for Windows paket programı ile incelendi. Tanımlayıcı istatistikler ve normallik analizleri basıklık çarpıklık değerlerine göre yapıldıktan sonra dağılımın değerlerinin ± 1.5 aralığında olduğu ve bu açıdan normal bir dağılıma sahip olduğu tespit edildi (Tablo 2). George (2011) ile Tabachnick ve Fidell (2015)’in belirttiği sınırlar içerisinde (1.5 ile +1.5; -2.0 ile +2.0) yer alması normal dağılım için kabul edilebilir bir durumdur. Bağımsız değişkenin kategori sayısına bağlı olarak ikili gruplarda Independent Student T testi, çoklu gruplarda

ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile Posthoc testlerinden LSD testi kullanıldı (Alpar, 2001). Sonuçlar .05 anlamlılık düzeyinde yorumlandı.

BULGULAR

Tablo 1. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin demografik değişkenlerine ilişkin bilgiler

Değişken	Grup	f	%
Cinsiyet	Kadın	271	63,6
	Erkek	155	36,4
Yaş	18-19 Yaş	97	22,8
	20-21 Yaş	218	51,2
	22-23 Yaş	77	18,1
	24-25 Yaş	18	4,2
	26 Yaş ve üzeri	16	3,8
	Sınıf	1. Sınıf	223
	2. Sınıf	203	47,7
Aile Gelir Düzeyi	Bir asgari ücrete kadar	326	76,5
	İki asgari ücrete kadar	78	18,3
	Üç asgari ücret ve üzeri	22	5,2
Anne Eğitim Düzeyi	İlköğretim	283	66,4
	Ortaöğretim	122	28,6
	Üniversite	21	4,9
Baba Eğitim Düzeyi	İlköğretim	196	46,0
	Ortaöğretim	190	44,6
	Üniversite	40	9,4
Düzenli Spor Yapma Durumu	Evet	206	48,4
	Hayır	220	51,6
Haftalık Spor Yapma Süresi	1 Saat	106	51,5
	2-4 Saat	70	34,0
	5 Saat ve üzeri	30	14,5
Spor Yapma Amacı	Sağlık	150	72,8
	Eğlence	40	19,4
	Sosyal Çevre	12	5,9
	Maddi Kazanç	4	1,9
Toplam		426	100

Tablo 1 de; Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin 155 ünün erkek, 271 unun kadın olduğu; Yaş değişkenine göre 18-19 yaş 97, 20-21 yaş 218, 22-23 yaş 77, 24-25 yaş ve üzeri 16 kişi olduğu; Aile Geliri değişkenine göre bir asgari ücrete kadar 326 kişi, iki asgari ücrete kadar 78 kişi, üç asgari ücret ve üzeri 22 kişi olduğu; eğitim görülen sınıf düzeyine göre; 1. Sınıfın 223 kişi, 2. Sınıfın 203 kişi, olduğu görülmektedir. Anne eğitim düzeyine göre ilköğretim düzeyinde 283 kişi, ortaöğretim düzeyinde 122 kişi, üniversite düzeyinde 21 kişi olduğu görülmektedir. Baba eğitim düzeyine göre ilköğretim düzeyinde 196 kişi, ortaöğretim düzeyinde 190 kişi, üniversite

düzeyinde 40 kişi olduğu görülmektedir. Öğrencilerin Düzenli spor yapma durumuna göre 206 kişi evet, 220 kişi hayır olduğu görülmüştür. Öğrencilerin Haftalık spor yapma süresine göre 1 saat spor yapan 106 kişi, 2-4 saat spor yapan 70 kişi, 5 saat ve üzeri spor yapan 30 kişi görülmektedir. Öğrencilerin Spor yapma amacına göre Sağlık için 150 kişi, Eğlence için 40 kişi, Sosyal çevre için 12 kişi, maddi kazanç için 4 kişi olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer kararı ve teknoloji bağımlılığı ölçeklerine ait tanımlayıcı istatistik, güvenilirlik ve normallik analizi sonuçları

Ölçek Boyutları	Tanımlayıcı İstatistik					Güvenirlilik		
	N	Min.	Max.	X	Ss	Analizi	Normallik Analizi	
						Cronbach's	Skewness	Kurtosis
						Alfa		
Bilinçli Karar								
Verme	426	13	65	52,59	9,82	,910	-,925	1,110
Bilinçsiz Karar								
Verme	426	13	65	35,92	11,13	,832	,076	-,294
Verme								
Çevresel								
Etkenler	426	6	30	14,08	4,97	,698	,571	,183
Yoksunluk	426	10	50	27,80	8,90	,869	,234	-,351
Kontrol								
Güçlüğü	426	9	45	21,92	7,84	,851	,480	-,068
İşlevsellikte								
Verme	426	5	25	10,60	4,98	,880	,725	-,206
Bozulma								
Sosyal								
Dışlanmışlık	426	7	35	14,72	6,43	,862	,892	,340

Tablo 2 incelendiğinde kariyer kararı ve teknoloji bağımlılığı düzeyleri toplam puanlarının normallik dağılım durumlarına bakıldığında, Tabaschnick ve Fidell (2013) “Ölçeklerde çarpıklık ve basıklık katsayılarının (-1,5, +1,5) değer aralığında olması durumunda, verilerin normal dağılım sergileyeceğini” belirtmektedir. Bu bağlamda çalışmamızda ortaya çıkan verilerin basıklık ve çarpıklık değerlerinin normal dağılım gösterdiği görülmektedir. Ayrıca araştırmanın güvenilirliğinin yüksek olduğu görüldü.

Tablo 3. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin cinsiyetlerine göre kariyer kararı ve teknoloji bağımlılığı ölçeklerine ait değerlerinin karşılaştırılması

Ölçek	Boyut	Cinsiyet		n	X	Ss	t	p
		Kadın	Erkek					
Kariyer Kararı	Bilinçli Karar Verme	Kadın	271	53,9557	8,66228	3,852	,000*	
		Erkek	155	50,2065	11,20975			
		Kadın	271	35,0849	11,34787			
	Bilinçsiz Karar Verme	Erkek	155	37,3806	10,62848	-2,055	,040*	
		Kadın	271	13,4871	4,94702			
		Çevresel Etkenler	Erkek	155	15,1290			4,87201
Kadın	271	27,8413	9,16842					
Teknoloji Bağımlılığı	Yoksunluk	Erkek	155	27,7419	8,45680	,111	,912	
		Kadın	271	21,6937	8,14716			
	Kontrol Güçlüğü	Erkek	155	22,3290	7,28199	-,804	,422	
		Kadın	271	10,2288	4,90873			
	İşlevsellikte Bozulma	Erkek	155	11,2516	5,05630	-2,047	,041*	
		Kadın	271	14,3173	6,33529			
Sosyal Dışlanmışlık		Erkek	155	15,4258	6,55640			-1,715
Kadın	271	14,3173	6,33529					

* $p < .05$

Tablo 3'de öğrencilerin cinsiyetlerine göre kariyer kararı ölçeğinde Bilinçli Karar Verme, Bilinçsiz Karar Verme, Çevresel Etkenler alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu; teknoloji bağımlılığı ölçeğinde, Yoksunluk, Kontrol Güçlüğü, Sosyal Dışlanmışlık alt boyutlarında anlamlı fark bulunmazken, işlevsellikte bozulma alt boyutunda anlamlı fark olduğu görülmüştür.

Tablo 4. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaşlarına göre kariyer kararı ve teknoloji bağımlılığı ölçeklerine ait değerlerinin karşılaştırılması

Ölçek	Boyut	Yaş	n	X	Ss	F	p	LSD
Kariyer Kararı	Bilinçli Karar Verme	18-19 Yaş	97	51,6289	8,97139	1,564	,183	-
		20-21 Yaş	218	52,3716	9,68273			
		22-23 Yaş	77	54,1558	9,69680			
		24-25 Yaş	18	56,0000	8,52677			
		26 Yaş ve üzeri	16	50,0625	16,21303			
		18-19 Yaş	97	36,2268	11,03452			
	Bilinçsiz Karar Verme	20-21 Yaş	218	35,8349	10,77162	1,306	,267	-
		22-23 Yaş	77	37,3247	12,15193			
		24-25 Yaş	18	31,1111	11,57527			
		26 Yaş ve üzeri	16	33,8750	10,55699			
		18-19 Yaş (a)	97	14,1959	4,79505			
		20-21 Yaş (b)	218	13,7294	4,77756			
	Çevresel Etkenler	22-23 Yaş (c)	77	15,4805	5,63731	2,426	,047*	c>b*(.008)
		24-25 Yaş (d)	18	12,3889	3,71228			
26 Yaş ve üzeri (e)		16	13,4375	5,66826				
18-19 Yaş		97	28,4433	9,20820				
Teknoloji Bağımlılığı	Yoksunluk	20-21 Yaş	218	27,9220	8,33892	,589	,671	-
		22-23 Yaş	77	27,3377	9,69619			
		24-25 Yaş	18	27,4444	11,48002			
		26 Yaş ve üzeri	16	25,0000	7,78032			
		18-19 Yaş	97	22,4845	7,66501			
	Kontrol Güçlüğü	20-21 Yaş	218	21,9450	7,39016	1,769	,134	-
		22-23 Yaş	77	22,4156	8,81887			
		24-25 Yaş	18	20,7778	10,26448			
		26 Yaş ve üzeri	16	17,1875	5,78756			
		18-19 Yaş	97	10,8351	4,72952			
İşlevselliikte Bozulma	20-21 Yaş	218	10,5367	4,76460	,887	,472	-	
	22-23 Yaş	77	11,0909	5,61526				
	24-25 Yaş	18	9,2222	6,37602				
	26 Yaş ve üzeri	16	9,2500	4,44972				
	18-19 Yaş	97	14,8866	6,80514				
	20-21 Yaş	218	14,4450	5,98456				
Sosyal Dışlanmışlık	22-23 Yaş	77	15,7143	7,07080	,762	,550	-	
	24-25 Yaş	18	13,7778	7,59687				
	26 Yaş ve üzeri	16	13,7500	5,49545				

*p<.05

Tablo 4'de öğrencilerin yaş düzeylerine göre kariyer kararı ölçeğinde sadece Çevresel Etkenler alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu; teknoloji bağımlılığı ölçeğinin alt boyutlarında ise herhangi bir anlamlı fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 5. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin sınıflarına göre kariyer kararı ve teknoloji bağımlılığı ölçeklerine ait değerlerinin karşılaştırılması

Ölçek	Boyut	Sınıf	n	X	Ss	t	p	
Kariyer Kararı	Bilinçli Karar Verme	1. Sınıf	223	53,0045	9,17620	,909	,364	
		2. Sınıf	203	52,1379	10,48907			
	Bilinçsiz Karar Verme	1. Sınıf	223	35,2466	11,03423	-1,310	,191	
		2. Sınıf	203	36,6601	11,22311			
		1. Sınıf	223	13,6682	4,68246			
	Teknoloji	Çevresel Etkenler	1. Sınıf	223	27,5695	8,79309	-1,814	,070
2. Sınıf			203	14,5419	5,25602			
Yoksunluk		1. Sınıf	223	21,2332	7,78016	-1,914	,056	
		2. Sınıf	203	22,6847	7,85570			
Bağımlılığı İşlevsellikte Bozulma		Sosyal Dışlanmışlık	1. Sınıf	223	10,0942	4,75765	-2,211	,028*
			2. Sınıf	203	11,1576	5,17082		
	Sosyal Dışlanmışlık	1. Sınıf	223	14,2018	6,30741	-1,750	,081	
		2. Sınıf	203	15,2906	6,53242			

* $p < .05$

Tablo 5'te öğrencilerin sınıf düzeylerine göre kariyer kararı ölçeğinin alt boyutlarında herhangi bir anlamlı fark görülmezken; teknoloji bağımlılığı ölçeğinin işlevsellikte bozulma alt boyutunda anlamlı fark görülmektedir.

Tablo 6. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin aile gelir düzeylerine göre kariyer kararı ve teknoloji bağımlılığı ölçüklerine ait değerlerinin karşılaştırılması

Ölçek	Boyut	Aile Gelir Düzeyi	n	X	Ss	F	p	LSD	
Kariyer Kararı	Bilinçli Karar Verme	Bir asgari ücrete kadar	326	52,4294	9,51046				
		İki asgari ücrete kadar	78	53,4103	9,86853	,343	,710	-	
		Üç asgari ücret ve üzeri	22	52,0909	13,86297				
	Bilinçsiz Karar Verme	Bir asgari ücrete kadar (a)	326	36,6135	11,11137				
		İki asgari ücrete kadar (b)	78	34,0897	10,87017	2,984	,052*	a>c (.048)	
		Üç asgari ücret ve üzeri (c)	22	32,1364	11,39881				
	Çevresel Etkenler	Bir asgari ücrete kadar (a)	326	14,4080	5,06048				
		İki asgari ücrete kadar (b)	78	13,2179	4,66445	3,219	,041*	a>c (.044)	
		Üç asgari ücret ve üzeri (c)	22	12,3636	4,21500				
	Teknoloji	Yoksunluk	Bir asgari ücrete kadar	326	27,7577	8,69162			
			İki asgari ücrete kadar	78	28,2308	9,52634	,183	,833	-
			Üç asgari ücret ve üzeri	22	27,0000	10,09950			
Kontrol		Bir asgari ücrete kadar	326	22,2362	7,91703				
		İki asgari ücrete kadar	78	21,1923	7,48515	1,327	,267	-	
		Üç asgari ücret ve üzeri	22	19,9091	7,80665				
Bağımlılığı İşlevselliikte		Bir asgari ücrete kadar	326	10,8374	5,02008				
		İki asgari ücrete kadar	78	9,8974	4,74435	1,602	,203	-	
		Üç asgari ücret ve üzeri	22	9,5909	5,08648				
Bozulma		Bir asgari ücrete kadar	326	14,9049	6,53089				
		İki asgari ücrete kadar	78	14,1410	6,09178	,571	,566	-	
		Üç asgari ücret ve üzeri	22	14,0455	6,21425				
Sosyal Dışlanmışlık	Bir asgari ücrete kadar	326	14,9049	6,53089					
	İki asgari ücrete kadar	78	14,1410	6,09178	,571	,566	-		
Dışlanmışlık	Üç asgari ücret ve üzeri	22	14,0455	6,21425					

*p<.05

Tablo 6'da öğrencilerin aile gelir düzeylerine göre kariyer kararı ölçeğinde Bilinçsiz Karar Verme ve Çevresel Etkenler alt boyutlarında anlamlı fark olduğu; teknoloji bağımlılığı ölçeğinin alt boyutlarında herhangi bir fark olmadığı görülmüştür.

Tablo 7. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin anne eğitim düzeylerine göre kariyer kararı ve teknoloji bağımlılığı ölçeklerine ait değerlerinin karşılaştırılması

Ölçek	Boyut	Anne Eğitim Düzeyi	n	X	Ss	F	p	
Kariyer Kararı	Bilinçli Karar	İlköğretim	283	52,5583	9,40985			
		Ortaöğretim	122	52,9426	10,11365	,354	,702	
	Verme	Üniversite	21	51,0000	13,38282			
		İlköğretim	283	36,1484	10,98125			
	Bilinçsiz Karar	Ortaöğretim	122	35,0164	11,25511	,862	,423	
		Üniversite	21	38,0952	12,52559			
	Teknoloji Bağımlılığı	Çevresel Etkenler	İlköğretim	283	13,9364	4,72013		
			Ortaöğretim	122	14,0656	5,27545	2,016	,135
		Yoksunluk	Üniversite	21	16,1905	6,24195		
			İlköğretim	283	27,6431	8,52384		
Kontrol Güçlüğü		Ortaöğretim	122	28,1885	9,50192	,159	,853	
		Üniversite	21	27,7619	10,65788			
İşlevsellikte Bozulma		İlköğretim	283	21,8057	7,51082			
		Ortaöğretim	122	10,9180	5,14354	,372	,690	
Sosyal Dışlanmışlık		Üniversite	21	10,7143	6,24614			
		İlköğretim	283	14,6184	6,16981			
Dışlanmışlık	Ortaöğretim	122	14,8443	6,81396	,168	,845		
	Üniversite	21	15,3810	7,78124				

Tablo 7'de öğrencilerin anne eğitim düzeylerine göre kariyer kararı ve teknoloji bağımlılığı ölçeklerinin herhangi bir alt boyutunda anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

Tablo 8. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin baba eğitim düzeylerine göre kariyer kararı ve teknoloji bağımlılığı ölçeklerine ait değerlerinin karşılaştırılması

Ölçek	Boyut	Baba Eğitim Düzeyi	n	X	Ss	F	p	LSD	
Kariyer Kararı	Bilinçli Karar	İlköğretim (a)	196	53,1429	9,20869			c<a*(.005)	
		Ortaöğretim (b)	190	52,9053	9,71997	4,108	,017*		c<b*(.008)
	Verme	Üniversite (c)	40	48,4000	12,21978				
		Bilinçsiz Karar	İlköğretim	196	36,7347	11,17878			
			Ortaöğretim	190	35,2263	11,31073	,971	,379	-
	Verme	Üniversite	40	35,2250	9,99612				
		İlköğretim	196	13,9337	4,84008				
	Çevresel	Etkenler	Ortaöğretim	190	14,0579	5,09194	,696	,499	-
			Üniversite	40	14,9500	5,12885			
	Yoksunluk	İlköğretim	196	27,2755	8,79951				
Ortaöğretim			190	28,4000	8,93113	,783	,458	-	
Üniversite		40	27,5750	9,35315					
		İlköğretim	196	21,4694	7,87362				
Kontrol Güçlüğü		Ortaöğretim	190	22,4842	7,95871	,872	,419	-	
		Üniversite	40	21,5000	7,08918				
Bağımlılığı İşlevsellekte	İlköğretim	196	10,4898	4,99178					
		Ortaöğretim	190	10,7105	5,15838	,095	,910	-	
	Bozulma	Üniversite	40	10,6250	4,09307				
		İlköğretim	196	14,6224	6,67182				
Sosyal	Dışlanmışlık	Ortaöğretim	190	14,7947	6,36583	,043	,958	-	
		Üniversite	40	14,8500	5,62754				

* $p < .05$

Tablo 8'de öğrencilerin baba eğitim düzeylerine göre kariyer kararı ölçeğinin bilinçli karar verme alt boyutunda anlamlı fark görülürken; teknoloji bağımlılığı ölçeğinin herhangi bir alt boyutunda anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

Tablo 9. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin düzenli spor yapma durumlarına göre kariyer kararı ve teknoloji bağımlılığı ölçeklerine ait değerlerinin karşılaştırılması

Ölçek	Boyut	Düzenli Spor Yapma		X	Ss	t	p
		Evvet	n				
Kariyer Kararı	Bilinçli Karar Verme	Evvet	206	53,4951	9,87322	1,843	,066
		Hayır	220	51,7455	9,71929		
	Bilinçsiz Karar Verme	Evvet	206	36,3107	11,16880	,700	,484
		Hayır	220	35,5545	11,11426		
	Çevresel Etkenler	Evvet	206	14,3107	5,09620	,907	,365
		Hayır	220	13,8727	4,86551		
Teknoloji	Yoksunluk	Evvet	206	27,2379	8,45168	-1,273	,204
		Hayır	220	28,3364	9,29946		
	Kontrol Güçlüğü	Evvet	206	21,3010	7,42091	-1,592	,112
		Hayır	220	22,5091	8,18814		
	Bağımlılığı İşlevsellikte Bozulma	Evvet	206	10,2816	4,60205	-1,281	,201
		Hayır	220	10,9000	5,30521		
Sosyal Dışlanmışlık	Evvet	206	14,4029	5,98435	-,987	,324	
	Hayır	220	15,0182	6,82325			

Tablo 9'da öğrencilerin düzenli spor yapma durumlarına göre kariyer kararı ve teknoloji bağımlılığı ölçeklerinin herhangi bir alt boyutunda anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

Tablo 10. Düzenli spor yapan meslek yüksekokulu öğrencilerinin haftalık spor yapma sürelerine göre kariyer kararı ve teknoloji bağımlılığı ölçeklerine ait değerlerinin karşılaştırılması

Ölçek	Boyut	Haftalık Spor Yapma Süresi	n	X	Ss	F	p	
Kariyer Kararı	Bilinçli Karar	1 Saat	106	52,3774	10,57351			
		2-4 Saat	70	54,2000	8,16958	1,686	,188	
	Verme	5 Saat ve üzeri	30	55,8000	10,68805			
		Bilinçsiz Karar	1 Saat	106	36,3585	10,87696		
	Kararı	Verme	2-4 Saat	70	35,9857	10,97625	,072	,931
			5 Saat ve üzeri	30	36,9000	12,89039		
	Teknoloji Bağımlılığı	Çevresel Etkenler	1 Saat	106	14,4811	4,83486		
			2-4 Saat	70	14,0714	5,21792	,136	,873
		Yoksunluk	5 Saat ve üzeri	30	14,2667	5,82464		
			1 Saat	106	27,4245	8,37109		
Kontrol Güçlüğü		2-4 Saat	70	27,8857	8,11965	1,224	,296	
		5 Saat ve üzeri	30	25,0667	9,39895			
İşlevsellikte		1 Saat	106	21,6415	7,59096			
		2-4 Saat	70	21,3000	7,30366	,502	,606	
Bozulma		5 Saat ve üzeri	30	20,1000	7,19842			
		1 Saat	106	10,5000	4,42988			
Sosyal	Dışlanmışlık	2-4 Saat	70	10,3429	4,73313	,716	,490	
		5 Saat ve üzeri	30	9,3667	4,93044			
Dışlanmışlık	Dışlanmışlık	1 Saat	106	14,5472	5,92032			
		2-4 Saat	70	14,6571	6,36768	,601	,549	
		5 Saat ve üzeri	30	13,3000	5,31848			

Tablo 10'da düzenli spor yapan meslek yüksekokulu öğrencilerinin haftalık spor yapma sürelerine göre kariyer kararı ve teknoloji bağımlılığı ölçeklerinin herhangi bir alt boyutunda anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

Tablo 11. Düzenli spor yapan meslek yüksekokulu öğrencilerinin spor yapma amaçlarına göre kariyer kararı ve teknoloji bağımlılığı ölçeklerine ait değerlerinin karşılaştırılması

Ölçek	Boyut	Spor Yapma Amacı	n	X	Ss	F	p
Kariyer Kararı	Bilinçli Karar Verme	Sağlık	150	54,3333	9,82509	1,722	,164
		Eğlence	40	52,1250	9,89221		
		Sosyal Çevre	12	49,3333	8,66900		
	Bilinçsiz Karar Verme	Maddi Kazanç	4	48,2500	12,36595	1,406	,242
		Sağlık	150	36,4400	11,46660		
		Eğlence	40	34,7000	10,30857		
		Sosyal Çevre	12	36,6667	9,44201		
		Maddi Kazanç	4	46,5000	10,53565		
		Sağlık	150	14,2933	5,21941		
	Çevresel Etkenler	Eğlence	40	13,7500	4,72717	1,138	,335
		Sosyal Çevre	12	15,0000	3,16228		
		Maddi Kazanç	4	18,5000	8,06226		
Sağlık		150	27,1533	8,77285			
Eğlence		40	26,9250	7,50517			
Sosyal Çevre		12	29,5000	8,85746			
Teknoloji Bağımlılığı	Yoksunluk	Maddi Kazanç	4	26,7500	4,03113	,311	,817
		Sağlık	150	21,1267	7,73235		
		Eğlence	40	21,1500	6,27388		
	Kontrol Güçlüğü	Sosyal Çevre	12	23,3333	7,30297	,421	,738
		Maddi Kazanç	4	23,2500	7,93200		
		Sağlık	150	10,2733	4,58901		
		Eğlence	40	9,9500	4,54578		
		Sosyal Çevre	12	12,0000	4,61224		
		Maddi Kazanç	4	8,7500	6,18466		
	İşlevsellikte Bozulma	Sağlık	150	14,4667	6,07743	,772	,511
		Eğlence	40	13,5500	5,26210		
		Sosyal Çevre	12	17,6667	6,77339		
Maddi Kazanç		4	10,7500	3,77492			
Sosyal		150	14,4667	6,07743			
Eğlence		40	13,5500	5,26210			
Dışlanmışlık	Sosyal Çevre	12	17,6667	6,77339	1,992	,116	
	Maddi Kazanç	4	10,7500	3,77492			

Tablo 11'da düzenli spor yapan meslek yüksekokulu öğrencilerinin spor yapma amaçlarına göre kariyer kararı ve teknoloji bağımlılığı ölçeklerinin herhangi bir alt boyutunda anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

Tablo 12. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer kararları ve teknoloji bağımlılık durumları ilişkisi

		Bilinçli Karar Verme	Bilinçsiz Karar Verme	Çevresel Etkenler
Yoksunluk	r	-,132*	,329*	,319*
	P	,006	,000	,000
Kontrol Güçlüğü	r	-,164*	,324*	,356*
	P	,001	,000	,000
İşlevsellikte Bozulma	r	-,284*	,320*	,392*
	P	,000	,000	,000
Sosyal Dışlanmışlık	r	-,227*	,355*	,415*
	P	,000	,000	,000

*p<.05

Tablo 12 incelendiğinde meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer kararlarından “bilinçli karar verme” alt boyutu ile tüm teknoloji bağımlılık alt boyutları arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler görülürken, “bilinçsiz karar verme” ve “çevresel etkenler” alt boyutları ile tüm teknoloji bağımlılık alt boyutları arasında pozitif yönlü ve yine istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin teknoloji bağımlılıkları ile birlikte aynı zamanda kariyer kararları üzerine çeşitli demografik değişkenlerin etkisini ortaya çıkaran ve teknoloji bağımlılık düzeylerinin kariyer kararı üzerine etkilerini incelediğimiz bu çalışmada; kadınların erkeklere oranla Bilinçli Karar Verme düzeylerinin yüksek olduğu, erkeklerin ise Bilinçsiz karar verme ve Çevresel etkenler düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Bu çalışmaya paralel olarak Yusupu (2015) de çalışmasında kadınların bilinçli karar verme düzeylerinin erkeklerden anlamlı derecede yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bilinçli karar verme alt boyutu puanları, kadınların uyum yeteneklerinin daha yüksek olduğunu, ilgi alanlarını ve becerilerini daha iyi tanıdıklarını, geleceğine ve kariyerlerine daha umutlu baktıklarını, aynı zamanda kararlarından memnun olduklarını göstermektedir. Erkeklerin bilinçsiz karar verme düzeylerinin yüksek olması; kariyer konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, kararlarında aceleci davrandıklarını, kariyer uygunluk düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. Dolayısı ile verdikleri kararlardan memnun olmadıkları söylenebilir. Erkeklerin çevresel etkenler alt boyutu puanlarının yüksek olması ise; onların istekleri ile yakınlarının isteklerinin uzlaşmadığını, seçtiği kariyer ile istediği kariyer arasında farklar olduğunu, bu nedenle de kariyer kararlarından memnun olmadıklarını göstermektedir (Tablo 3).

Teknoloji bağımlılığı ölçeğinde; Yoksunluk, Kontrol Güçlüğü, Sosyal Dışlanmışlık alt boyutlarında anlamlı ilişki bulunmazken, erkeklerin daha fazla işlevsellikte bozulma sorunu yaşadıkları görülmüştür. Bu durumun; erkeklerin aileleri ile geçirdikleri zamanı azaltmalarına buna bağlı olarak ailede problemler yaşamalarına, akademik başarılarının düşmesine, sosyal etkinliklere katılmalarının azalmasına, sorumluluklarını yerine getirmede sorun yaşamalarına neden olduğu söylenebilir (Tablo 3).

Araştırma sonuçlarımız öğrencilerin yaş düzeylerine göre kariyer kararı ölçeğinde sadece Çevresel Etkenler alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu; 22-23 yaş aralığındaki öğrencilerin çevresel etkenler alt boyut puanlarının 20-21 yaş ile 24-25 yaş aralığındaki öğrencilerden yüksek olduğu görülmektedir. Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin teknoloji bağımlılığı ölçeğinin alt boyutlarında, yaşın etkili bir faktör olmadığı görülmektedir (Tablo 4).

Öğrencilerin kariyer kararı ölçeğinin alt boyutlarında sınıf düzeyinin etkili bir faktör olmadığı görülürken; teknoloji bağımlılığı ölçeğinde 2. Sınıf öğrencilerinin 1. Sınıf öğrencilerinden daha fazla işlevsellikte bozulma sorunu yaşadıkları görülmektedir (Tablo 5). Bu durum 2. Sınıf öğrencilerinin; bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazlarla daha fazla vakit geçirdiklerinden dolayı, sosyal hayattan uzaklaştıklarını, akademik başarılarının düştüğünü veya sorumluluklarını yerine getirmede daha fazla zorlandıklarını göstermektedir. Literatürü incelendiğinde Tatlısu ve Seçkin Ağırbaş (2022) çalışmalarında Bilinçli Kariyer Kararı” alt boyutunda 1. Sınıfların diğer tüm sınıflardaki öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin aile gelir düzeylerine göre kariyer kararı ölçeğinde Bilinçsiz Karar Verme ve Çevresel Etkenler alt boyutlarında anlamlı fark olduğu; aile gelir düzeyi düştükçe Bilinçsiz Karar Verme ve Çevresel Etkenler alt boyut puanlarının da arttığı görülmektedir (Tablo 6). Aile gelir düzeyi düştükçe öğrenciler daha fazla kariyer kaygısı yaşamaktadır (Akbaş ve Okutan, 2020). Bu nedenle öğrenciler meslek seçimine yönelik çok fazla üzerinde düşünmeden, yeterli bilgiye sahip olmadan acele bir şekilde kariyer kararı vermiş olabilir. Dolayısıyla da verdikleri kararlardan memnun olmayabilirler. Öğrencilerin aile gelir düzeylerine göre Teknoloji bağımlılığı ölçeğinin alt boyutlarında herhangi bir fark olmadığı görülmüştür (Tablo 6). Öğrencilerin aile gelir düzeyine göre teknoloji bağımlılıklarında anlamlı fark olmamasının nedeni olarak; ailelerin gelir düzeyi düşük olsa bile çocuklarına teknolojiye erişim noktasında makul düzeyde imkanlar sağladıkları gösterilebilir (İlkin ve Korkmaz, 2019).

Bu araştırmada öğrencilerin kariyer kararı ve teknoloji bağımlılığı ölçeklerinin herhangi bir alt boyutunda anne eğitim düzeyinin etkili bir faktör olmadığı görülmüştür. Benzer bir şekilde Bulut ve Bacanlı (2022), yaptıkları araştırmada anne eğitim düzeyinin mesleki olgunluk düzeyleri üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını belirtmişlerdir. Tel Aydın ve İşçi (2020), anne eğitim durumunun kariyer kararı verme yetkinliğinde herhangi bir etkisi olmadığını tespit etmiştir. Akbaş ve Okutan (2020) Lise öğrencilerine yönelik yaptıkları araştırmada anne eğitim düzeyinin meslek seçimleri üzerinde etkili bir faktör olmadığını tespit etmiştir. Aşık ve Akgül (2022), üniversite öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinliklerinde anne eğitim düzeyinin etkili bir faktör olmadığını belirtmiştir. Bu durumun aile içi iletişim, annenin kariyer süreci ile ilgili bilgilerinin günümüz koşullarından farklı olması veya bilgi sahibi olmamasından kaynaklanabileceğini belirtmiştir.

Öğrencilerin baba eğitim düzeylerine göre kariyer kararı ölçeğinde Bilinçsiz Karar Verme alt boyutunda anlamlı fark olduğu; baba eğitim düzeyi arttıkça Bilinçli Karar Verme alt boyut puanlarının azaldığı görülmektedir (Tablo 8). Tel Aydın ve İşçi (2020), baba eğitim durumunun kariyer kararı verme yetkinliğinde herhangi bir etkisi olmadığını tespit etmiştir. Owen ve ark., (2012) yaptığı çalışmada eğitim düzeyi yüksek olan babaların çocuklarının prestijli meslekler seçtiğini ve bu seçimlerinden memnun olduklarını tespit etmişlerdir. Baba eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin yetenek ve ilgi alanlarını daha iyi tanınması, amaçlarının daha belirgin olması beklenir. Fakat bu araştırmada bu beklentiler desteklenmemektedir. Bu durum geleneksel aile yapısına bağlı olarak algılanan, otorite figürü olan babanın, eğitim düzeyi arttıkça beklentilerinin artması ve buna bağlı olarak da baskıcı davranmasından kaynaklı olabilir. Teknoloji bağımlılığı ölçeğinin herhangi bir alt boyutunda ise anlamlı fark olmadığı görülmüştür (Tablo 8).

Bu araştırmada öğrencilerin kariyer kararı ve teknoloji bağımlılığı ölçeklerinin herhangi bir alt boyutunda düzenli spor yapma durumlarının, spor yapma sürelerinin ve spor yapma amaçlarının etkili değişkenler olmadığı görülmüştür (Tablo 9-11). Park ve ark., gençler üzerinde yaptıkları araştırmada spora katılım arttıkça teknoloji bağımlılık düzeylerinin de azaldığını tespit etmişlerdir. Teknoloji kötüye kullanılmaya başlandığında spor, ilk fedakârlık yapılan veya azaltılan aktivitelerden biridir (Dinç, 2015). Oysa ki Toto ve Strazzeri (2019) çalışmalarında teknolojik bağımlılıklara karşı sporun koruyucu bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle spor yapma durumu ve spor yapma süresi arttıkça teknoloji bağımlılık düzeyinde azalma beklenirken bu araştırmada beklenen durum gerçekleşmemektedir. Bu durum; teknolojinin kötüye kullanımının başlamasıyla birlikte uyku, sosyal

yaşam, yemek yeme, ders çalışma gibi farklı etkinliklerden vazgeçilmesiyle açıklanabilir.

Yapılan bu araştırmada meslek yüksekokulu öğrencilerinin kariyer kararları ile teknoloji bağımlılıkları arasında anlamlı ilişkiler olduğu, teknoloji bağımlılık düzeyleri arttıkça kariyer karar düzeylerinin olumsuz etkilendiği tespit edildi (Tablo 12). Teknoloji bağımlılığının da diğer bağımlılık türlerinde olduğu gibi bireylerin sosyal yaşantılarını olumsuz etkilediği gerçeğinden hareketle, geleceklere yönelik planlama yapmalarının da önünde bir engel olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle teknolojik araçları ihtiyaca yönelik ve yeterli miktarlarda kullanma alışkanlıklarının kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılması gerekliliği bu araştırma sonuçlarıyla ortaya çıkarılmıştır.

Bu araştırma sonucunda;

- ✓ Kariyer Kararı ölçeğinde; kadınların Bilinçli Karar Verme alt boyut puanının yüksek olduğu, erkeklerin ise Bilinçsiz karar verme ve Çevresel etkenler alt boyut puanlarının yüksek olduğu,
- ✓ Teknoloji Bağımlılığı ölçeğinde; erkeklerin işlevsellikte bozulma alt boyutu puanlarının yüksek olduğu,
- ✓ Kariyer kararı ölçeğinde; 22-23 yaş aralığındaki öğrencilerin çevresel etkenler alt boyut puanlarının 20-21 yaş ile 24-25 yaş aralığındaki öğrencilerden yüksek olduğu,
- ✓ Teknoloji bağımlılığı ölçeğinin alt boyutlarında, yaşın etkili bir faktör olmadığı,
- ✓ Kariyer kararı ölçeğinin alt boyutlarında sınıf düzeyinin etkili bir faktör olmadığı,
- ✓ Teknoloji bağımlılığı ölçeğinde 2. Sınıf öğrencilerinin işlevsellikte bozulma alt boyut puanlarının yüksek olduğu,
- ✓ Kariyer kararı ölçeğinde; öğrencilerin aile gelir düzeyi düştükçe Bilinçsiz Karar Verme ve Çevresel Etkenler alt boyut puanlarının arttığı,
- ✓ Teknoloji bağımlılığı ölçeğinin alt boyutlarında, öğrencilerin aile gelir düzeyinin etkili bir faktör olmadığı,
- ✓ Kariyer kararı ölçeğinin alt boyutlarında anne eğitim düzeyinin etkili bir faktör olmadığı,
- ✓ Teknoloji bağımlılığı ölçeğinin alt boyutlarında anne eğitim düzeyinin etkili bir faktör olmadığı,

- ✓ Kariyer kararı ölçeğinde; öğrencilerin baba eğitim düzeyi arttıkça Bilinçli Karar Verme alt boyut puanlarının azaldığı,
- ✓ Teknoloji Bağımlılığı ölçeğinin alt boyutlarında; baba eğitim düzeyinin etkili bir faktör olmadığı,
- ✓ Kariyer kararı ölçeğinin alt boyutlarında; öğrencilerin düzenli sporyapma durumlarının etkili bir faktör olmadığı,
- ✓ Teknoloji Bağımlılığı ölçeğinin alt boyutlarında düzenli spor yapma durumlarının etkili bir faktör olmadığı,
- ✓ Kariyer kararı ölçeğinin alt boyutlarında; öğrencilerin spor yapma sürelerinin etkili bir faktör olmadığı,
- ✓ Teknoloji Bağımlılığı ölçeğinin alt boyutlarında; öğrencilerin spor yapma sürelerinin etkili bir faktör olmadığı,
- ✓ Kariyer kararı ölçeğinin alt boyutlarında; öğrencilerin spor yapma amaçlarının etkili bir faktör olmadığı,
- ✓ Teknoloji Bağımlılığı ölçeğinin alt boyutlarında; öğrencilerin spor yapma amaçlarının etkili bir faktör olmadığı,
- ✓ Öğrencilerin Teknoloji bağımlılık düzeyleri arttıkça kariyer karar düzeylerinin olumsuz etkilendiği sonuçlarına ulaşıldı.

Kaynaklar

- Akbaş, M. G., & Okutan, E. (2020). Lise öğrencilerinin kariyer kaygısına yönelik alan araştırması: Antalya ili örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 8(20), 158-187.
- Akkoç, F. F. (2009). Lise Öğrencilerinin Kariyer Düşüncelerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Eğitim Bilimleri Bölümü, İzmir.
- Alpar, R. (2001). Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Aşık, G. & Akgül, H. (2022). Üniversite öğrencilerinin kariyer stresleri, kariyer kararında ailenin etkisi ve kariyer kararı verme yetkinlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 192-212.
- Aytaç, S. (2005). Çalışma Yaşamında Kariyer, 4 Nokta Matbaacılık. İstanbul
- Bulut, B., & Bacanlı, F. (2022). Mesleki Olgunluğun Yordayıcıları Olarak Aile Etkisi, Yaşam Yönelimi ve Kariyer Kararı Verme Durumu. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 239-256.
- Büyükgöze-Kavas, A. (2012). Kariyer Karar Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(38).
- Creswell, J. W. (2013). Araştırma Deseni. (Çeviren: Demir, SB.). Eğiten Kitap. Ankara.
- Crites, J. O. (1969). Vocational psychology the study of vocational behavior and dev. McGraw-Hill.
- Çakır, M. A. (2004). Mesleki karar envanterinin geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 1-14.
- Dinç, M. (2015). Teknoloji bağımlılığı ve gençlik. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 31-65.
- Ertemel, A.V. & Aydın, G. (2018). Dijital Ekonomide Teknoloji Bağımlılığı ve Çözüm Önerileri. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions*, 5 (4), 665-690.
- Gati, I., Krausz, M., & Osipow, S. H. (1996). A taxonomy of difficulties in career decision making. *Journal of Counseling Psychology*, 43(4), 510.
- Griffiths, M. (2000). Does Internet and Computer "Addiction" Exist? Some Case Study Evidence. *Cyberpsychology & Behavior*, 3(2), 211-218.
- Güçlü, G. (2015). Yaşam boyu öğrenme argümanı olarak teknoloji bağımlılığı ve yaşama yansımaları, Yüksek lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Eği-

- tim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Sivas. (Ulusal Tez Merkezinden alınmıştır. Tez No: 407639).
- İlkin, A., & Korkmaz, Ö. (2019). Muhtaç Aile Çocuklarının Teknoloji Kullanımı, İnternet Bağımlılığı ve Medya-Televizyon Okuryazarlığının İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education*, 38(2).
- Jackson, L. A., von Eye, A., Fitzgerald, H. E., Witt, E. A. & Zhao Y. (2011). Internet Use, Videogame Playing and Cell Phone Use as Predictors of Children's Body Mass Index (BMI), Body Weight, Academic Performance, and Social And Overall Self- Esteem, *Computers in Human Behavior*, 27(1), 599-604.
- Karasar, N. (1984). *Bilimsel Araştırma Metodu*. Ankara: Hacetepe Taş Kitapçılık, 1754- 1755.
- Luzzo, D. A. (1999). Identifying the career decision-making needs of nontraditional college students. *Journal of Counseling & Development*, 77(2), 135-140.
- Oğuz, E., Ulutaş, A., Nisan, F., Görgen, A. N., & Cumurcu, H. B. (2019). Üniversite öğrencilerinde teknoloji ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 9(2), 167-182.
- Owen, F., Kepir, D. D., Özdemir, S., Ulaş, Ö., & Yılmaz, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 135-151.
- Tatlısu, B. & Ağırbaş, İ. S. (2022). Üniversite öğrencilerinde spor ve farklı değişkenlerin başarı yönelimleri ve kariyer kararlarına etkisi. *Multidisipliner Yaklaşımla Spor Bilimlerinde Bilimsel Araştırmalar*. (ed: Türker, Ü. Temur, H.B.) Akademisyen Kitabevi. Ankara
- Tel Aydın, H., & İşci, N. (2020). Sağlık Bilimleri Bölümlerinde Okuyan Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Yetkinliğinin Belirlenmesi. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 12(2).
- Toto, G. A. & Strazzeri, İ. (2019). Ort and physical education as prevention against Yusupu, R. (2015). *Üniversite öğrencilerinde kariyer kararları ile mükemmeliyetçilik, öğrenme motivasyonu ve akademik başarı arasındaki ilişkiler*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, İzmir. (Ulusal Tez Merkezinden alınmıştır. Tez No: 395245).

Spor İçerik Analizinde Nicel ve Nitel Yaklaşımlar

Süleyman Ulupınar¹

Serhat Özbay²

Özet

Bu bölümde, spor medya içeriği analizinde kullanılan nicel ve nitel yöntemlerin önemi, uygulama örnekleri ve gelecekteki potansiyelleri ele alınmıştır. Sporda içerik analizi, spor medyasının nasıl şekillendiğini, toplumsal normlara nasıl katkıda bulunduğunu ve izleyici kitlesi üzerindeki etkilerini anlamak için kritik bir araç olarak değerlendirilmiştir. Giriş bölümünde, sporda içerik analizinin tarihçesi ve gelişimi özetlenmiş, bu alanın medya araştırmalarında nasıl önemli bir yer edindiği vurgulanmıştır. Nicel ve nitel analiz yöntemlerinin spor medyasında nasıl kullanıldığı tanıtılmış ve bu yaklaşımların spor içeriklerini daha derinlemesine incelemeye nasıl katkıda bulunduğu açıklanmıştır. Nicel içerik analizi yöntemleri başlığı altında, frekans ve oran analizleri, istatistiksel veri toplama ve analiz teknikleri ile büyük veri kullanımı gibi yöntemler detaylandırılmıştır. Bu yöntemlerin spor medyasındaki belirli temaların, olayların ve unsurların sayısal olarak incelenmesine nasıl katkıda bulunduğu tartışılmıştır. Nitel içerik analizi yöntemleri ise, tematik analiz, derinlemesine analiz ve söylem analizi gibi yaklaşımlarla spor medyasındaki anlatıların, temaların ve söylemlerin toplumsal ve kültürel bağlamlarını anlamaya yönelik uygulamaları içermektedir. Bu yöntemlerin, spor içeriklerinin izleyici kitlesi üzerindeki etkilerini nasıl çözümlenmesine yardımcı olduğu açıklanmıştır. Karma yöntem araştırmaları bölümünde, nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanımının avantajları ve dezavantajları incelenmiş, bu yöntemlerin spor içerik analizinde daha kapsamlı ve derinlemesine bir anlayış geliştirmeye nasıl katkıda bulunduğu tartışılmıştır. Sonuç ve gelecek eğilimleri bölümünde ise, spor içerik analizinde gelişen yeni yöntemler ve teknolojiler, özellikle büyük veri analizi, yapay zeka ve makine öğrenimi gibi yeniliklerin bu alanda nasıl kullanılabileceği değerlendirilmiştir. Ayrıca, nicel ve nitel analiz yaklaşımlarının gelecekteki potansiyeli ve bu yöntemlerin spor medyasını incelemedeki önemine vurgu yapılmıştır.

- 1 Erzurum Teknik Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Erzurum, Türkiye. E-mail: suleyman.ulupinar@erzurum.edu.tr <https://orcid.org/0000-0002-9466-5278>
- 2 Erzurum Teknik Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Erzurum, Türkiye. E-mail: serhat.ozbay@erzurum.edu.tr <https://orcid.org/0000-0001-6424-8871>

GİRİŞ

Sporda İçerik Analizinin Önemi

Sporda içerik analizi, spor medyası ve spor yönetimi alanlarında giderek artan bir öneme sahip olmuştur (Dart, 2014; Wang & Zhou, 2015). Sporun toplumsal etkisi, medyada yer alışı şekli ve bu içeriklerin izleyici kitlesi üzerindeki etkileri, spor içerik analizini yalnızca bir akademik araştırma alanı olarak değil, aynı zamanda spor endüstrisi için stratejik bir araç olarak da değerli kılmaktadır (J.-H. Lee, 2021; Wang & Zhou, 2015). Bu analizler, spor medyasının nasıl şekillendiğini, sporun toplumsal normlar üzerindeki etkisini ve sporla ilgili bilginin nasıl yayıldığını anlamamıza yardımcı olur. Spor içerik analizi, sporla ilgili bilgilerden, görsellerden ve diğer medya öğelerinden anlam çıkarmak için kullanılan sistematik yöntemlerin bir birleşimidir. Bu analizler, spor medyasının karmaşıklığını çözümlenerek, sporun kültürel ve sosyal yapılar üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır (Boyle, 2020, 2024; Sanderson; Trivedi, Soni, & Kishore, 2020).

Spor İçeriği Analizinin Tarihçesi ve Gelişimi

Spor içeriği analizinin kökleri, medya araştırmalarının başlangıcına kadar uzanmaktadır (Huggins, 2018). 20. yüzyılın ortalarından itibaren, spor medyasının toplumsal etkileri üzerine yapılan araştırmalar, bu alandaki ilk çalışmalar olarak kabul edilmektedir (Krippendorff, 1989; Staley, 1937). Başlangıçta, bu araştırmalar daha çok spor haberlerinin gazetelerdeki yerini ve televizyon yayınlarının spor izleyicileri üzerindeki etkilerini incelemeye odaklanmıştır (Wenner, 2021). Ancak dijital medyanın yükselişiyle birlikte, spor içeriği analizi de evrilerek, daha geniş bir yelpazeye yayılmıştır. Özellikle internetin ve sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla, spor içerikleri daha fazla veri üretebilir hale gelmiş ve bu verilerin analizi daha karmaşık bir hal almıştır (Filo, Lock, & Karg, 2015; Hutchins & Boyle, 2020)

Spor içeriği analizinin gelişimi, aynı zamanda sporun kültürel bir olgu olarak ele alınmasını da sağlamıştır (Kamphoff, Gill, Araki, & Hammond, 2010). Spor içerikleri, toplumdaki cinsiyet, ırk, milliyet gibi sosyokültürel yapıları yansıtır ve bu yansıma, spor içerik analizlerinin en önemli odak noktalarından biri haline gelmiştir. Günümüzde spor içerik analizi, sporun medya aracılığıyla nasıl temsil edildiğini, bu temsilin izleyici kitlesi üzerindeki etkilerini ve sporun toplumsal normlara nasıl şekil verdiğini inceleyen çok yönlü bir araştırma alanıdır (Abeza & Sanderson, 2022; Coakley & Pike, 2014; Fenton, Gillooly, & Vasilica, 2023; Fenton, Keegan, & Parry, 2023; MacPherson & Kerr, 2021).

Nicel ve Nitel Analiz Yaklaşımlarının Tanıtımı

Spor içeriği analizinde kullanılan iki temel yaklaşım, nicel ve nitel analizdir. Nicel analiz, spor içeriklerini sayısal verilerle incelemeyi amaçlar (Coche & Tuggle, 2018; Ohji et al., 2021). Bu yaklaşım, belirli temaların, kelimelerin, görsellerin veya olayların ne sıklıkta yer aldığını belirleyerek, bu veriler üzerinden istatistiksel sonuçlar çıkarmayı hedeflemektedir. Nicel analiz, spor medyasında hangi konuların daha fazla ön planda olduğunu, hangi sporcuların veya takımların daha fazla yer aldığını ve bu temaların izleyici davranışlarına nasıl yansıdığını ortaya koymak için kullanılmaktadır (Fenton, Gillooly, et al., 2023; Riffe, Lacy, Watson, & Lovejoy, 2023).

Nitel analiz ise, spor içeriklerinin derinlemesine incelenmesine olanak tanır (Diehl et al., 2014). Bu yaklaşım, spor medyasındaki temaları, anlatıları, söylemleri ve görselleri inceleyerek, bu içeriklerin toplumsal ve kültürel bağlamlarını anlamayı amaçlar (Diehl et al., 2014; Killick & Griffiths, 2023). Nitel analiz, spor içeriklerinin nasıl inşa edildiğini, bu içeriklerin hangi mesajları verdiğini ve izleyiciler üzerinde nasıl bir etki yarattığını araştırır (Krippendorff, 2018). Bu iki yaklaşım, spor içerik analizinde birbirini tamamlayıcı niteliktedir ve çoğu zaman karma yöntem araştırmalarında bir arada kullanılır. Böylece, spor içeriklerinin hem geniş bir veri tabanı üzerinden sayısal olarak analiz edilmesi hem de bu verilerin altında yatan anlamların ve bağlamların derinlemesine anlaşılması mümkün hale gelir (Tracy, 2024).

NİCEL İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMLERİ

Nicel içerik analizi, spor medyasında yer alan belirli içeriklerin sayısal verilerle incelenmesine olanak tanıyan sistematik bir yöntemdir (Coche & Tuggle, 2018; Ohji et al., 2021). Bu yaklaşım, belirli temaların, olayların, ya da unsurların ne sıklıkla ortaya çıktığını ölçerek, bu verileri istatistiksel yöntemlerle analiz etmeyi amaçlar. Nicel içerik analizi, spor medyasında hangi konuların daha fazla vurgulandığını, hangi sporcuların ya da takımların ön planda olduğunu ve bu unsurların izleyici davranışlarına olan etkilerini ortaya koymada etkili bir araçtır (Neuendorf, 2017; Riffe et al., 2023). Aşağıdaki alt başlıklarda, frekans ve oran analizleri, istatistiksel veri toplama ve analiz teknikleri ile büyük veri kullanımı gibi temel nicel analiz yöntemleri ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Frekans ve Oran Analizleri

Frekans analizi, belirli bir temanın, kelimenin, ya da görselin bir medya içeriğinde ne sıklıkla ortaya çıktığını ölçen temel bir nicel içerik analizi yöntemidir (Killick & Griffiths, 2023; Pedersen, Whisenant, & Schneider,

2003). Bu yöntem, spor medyasında hangi konuların veya sporcuların daha fazla vurgulandığını belirlemek için kullanılır. Örneğin, bir futbol sezonu boyunca gazete makalelerinde belirli bir takımın adının ne sıklıkla geçtiği, frekans analizi yoluyla saptanabilir. Frekans analizi, spor içeriklerinin izleyici üzerindeki etkisini anlamada önemli bir gösterge sunar; çünkü medyada sıkça yer alan unsurlar, izleyicilerin algılarını şekillendirme potansiyeline sahiptir (Neuendorf, 2017; Wimmer & Dominick, 2011).

Oran analizi ise, frekans verilerini diğer değişkenlerle ilişkilendirerek, daha derinlemesine bir analiz sunar (Riffe et al., 2023). Örneğin, bir spor haber programında erkek ve kadın sporcuların haberlerde yer alma oranları karşılaştırılabilir. Bu tür analizler, spor medyasında cinsiyet, ırk ve diğer sosyokültürel faktörlere dayalı temsilleri incelemek için kullanılır. Oran analizleri, spor içeriklerinin nasıl dengelendiğini ya da dengesiz olduğunu göstermekte, bu içeriklerin toplumsal normlara olan etkisini daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır (Bryman, 2016; Huck, 2012).

İstatistiksel Veri Toplama ve Analiz Teknikleri

Nicel içerik analizi, verilerin toplanması ve analiz edilmesi süreçlerinde istatistiksel yöntemlerin kullanımını gerektirir. İstatistiksel veri toplama teknikleri, verilerin sistematik bir şekilde toplanmasını ve bu verilerin belirli hipotezleri test etmek için kullanılmasını içerir. Bu süreçte, belirli bir spor içerik türüne yönelik veriler, önceden belirlenmiş bir kodlama sistemi kullanılarak toplanır. Kodlama, her bir içerik parçasının sayısal verilere dönüştürülmesi işlemidir ve bu veriler daha sonra istatistiksel analizlerde kullanılmak üzere kaydedilir (Hayes & Krippendorff, 2007; Riffe et al., 2023).

İstatistiksel analiz teknikleri, bu verilerin anlamlı sonuçlar üretmek için nasıl işleneceğini belirler. Spor içerik analizinde yaygın olarak kullanılan teknikler arasında t-testi, varyans analizi (ANOVA), korelasyon analizi ve regresyon analizi bulunmaktadır (Erikoğlu Örer et al., 2023). Bu analizler, spor medyasındaki farklı içerik türleri arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin izleyici davranışları üzerindeki etkilerini ortaya koymada kritik öneme sahiptir. Örneğin, bir spor haber kanalındaki belirli bir spor dalının haberlerde ne kadar yer aldığı ile izleyici kitlesinin bu spor dalına olan ilgisi arasındaki ilişkiyi incelemek için korelasyon analizi kullanılabilir (Bryman, 2016; Field, 2018).

Büyük Veri ve Spor İçerik Analizi: Olanaklar ve Zorluklar

Dijital çağda, büyük veri kullanımı, spor içerik analizinde yeni fırsatlar sunmaktadır (Kaur, Kaur, & Jagdev, 2021; Rein & Memmert, 2016).

Büyük veri, geleneksel veri toplama yöntemlerine kıyasla çok daha büyük hacimli verilerin analiz edilmesine olanak tanır. Spor medyası, sosyal medya platformları, dijital yayınlar ve diğer online içeriklerden elde edilen büyük veri setleri aracılığıyla, izleyici davranışlarının ve medya tüketim alışkanlıklarının daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesine imkan tanır (Boyd & Crawford, 2012). Büyük veri analizi, spor içeriklerinin zaman içindeki değişimlerini izlemekte, izleyici tepkilerini anlık olarak ölçmekte ve bu verilerden anlamlı sonuçlar çıkarmakta kullanılır (Bai & Bai, 2021; Rein & Memmert, 2016).

Ancak, büyük veri analizi, beraberinde bazı zorluklar da getirir (Bai & Bai, 2021; Brown & Brison, 2020). Öncelikle, büyük veri setlerinin yönetimi ve analizi, gelişmiş bilgi işlem gücü ve karmaşık algoritmalar gerektirir. Ayrıca, büyük veri kullanımı, veri gizliliği ve etik sorunlar gibi konuları da gündeme getirir. Spor içeriklerinin büyük veri aracılığıyla analiz edilmesi, bu içeriklerin izleyici kitlesi üzerindeki etkilerini daha kapsamlı bir şekilde anlamaya olanak tanır da, bu süreçte elde edilen verilerin doğru bir şekilde yorumlanması ve etik ilkelere uygun olarak kullanılması büyük önem taşır (Bai & Bai, 2021; Kitchin, 2014).

NİTEL İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMLERİ

Nitel içerik analizi, spor içeriklerinin daha derinlemesine ve anlamlı bir şekilde incelenmesine olanak tanıyan bir yaklaşımdır (Braun & Clarke, 2006; Kashkin & Haladay, 2024). Nicel analizlerden farklı olarak, nitel analizler, spor içeriklerinin toplumsal, kültürel ve duygusal bağlamlarını anlamayı hedefler. Bu yöntemler, spor medyasındaki temaları, anlatıları ve söylemleri inceleyerek, bu içeriklerin topluma nasıl yansıdığını ve hangi mesajları verdiğini ortaya koyar. Nitel içerik analizi, spor medyasının karmaşıklığını çözümlmek ve bu içeriklerin izleyici kitlesi üzerindeki etkilerini anlamak için kritik bir araçtır (Krippendorff, 2018). Aşağıdaki alt başlıklarda, tematik analiz, derinlemesine analiz ve vaka çalışmaları ile söylem analizi gibi temel nitel analiz yöntemleri detaylandırılacaktır.

Tematik Analiz ve Örüntü Tanıma

Tematik analiz, nitel içerik analizinin en yaygın kullanılan yöntemlerinden biridir (Foster, 2024; Luo & He, 2021). Bu yaklaşım, spor içeriklerinde tekrar eden temaları ve örüntüleri belirleyerek, bu temaların içeriklerin genel yapısı üzerindeki etkisini inceler. Tematik analiz, spor medyasındaki belirli konuların, anlatıların veya görsel unsurların nasıl ele alındığını ve bu temaların toplumsal algılara nasıl yansıdığını anlamamıza yardımcı olur (Braun & Clarke, 2006).

Örneğin, spor medyasında kadın sporcuların temsili üzerine yapılan bir tematik analiz, bu içeriklerde hangi temaların öne çıktığını (örneğin, cinsiyetçilik, başarı, mücadele) ve bu temaların izleyici kitlesi üzerindeki etkilerini ortaya koyabilir. Tematik analiz, spor içeriklerinin altında yatan anlamları ve bu anlamların toplumsal normlara nasıl katkıda bulunduğunu ortaya çıkarır. Aynı zamanda, bu analizler, spor medyasındaki olası önyargıları ve dengesizlikleri de gözler önüne serer (Braun & Clarke, 2006; Guest, 2012).

Derinlemesine Analiz ve Vaka Çalışmaları

Derinlemesine analiz, spor içeriklerinin belirli bir bağlamda ayrıntılı bir şekilde incelenmesini sağlar (Liu et al., 2020; Park et al., 2017). Bu yöntem, genellikle belirli bir olay, sporcu, takım veya medya içeriği üzerine odaklanır ve bu unsurların toplumsal ve kültürel bağlamlarını anlamayı hedefler. Derinlemesine analiz, spor medyasındaki karmaşık anlatıları ve ilişkileri anlamamıza yardımcı olur ve bu süreçte kullanılan vaka çalışmaları, belirli bir konuyu ayrıntılı bir şekilde incelememize olanak tanır (Merriam & Tisdell, 2015; Yin, 2018).

Vaka çalışmaları, spor içerik analizinde sıkça kullanılan bir yöntemdir (Tofler, Hyatt, & Tofler, 2018). Bu çalışmalar, belirli bir spor olayının, takımın veya sporcunun medyada nasıl temsil edildiğini ve bu temsilin izleyici kitlesi üzerindeki etkilerini incelemek için kullanılır. Örneğin, bir Olimpiyat şampiyonunun medyada nasıl ele alındığına dair bir vaka çalışması, bu sporcunun başarı hikayesinin nasıl inşa edildiğini ve bu anlatının izleyiciler üzerindeki duygusal ve toplumsal etkilerini inceleyebilir. Vaka çalışmaları, spor içeriklerinin bağlamına derinlemesine bir bakış sağlar ve bu içeriklerin daha geniş toplumsal süreçlerle nasıl ilişkili olduğunu anlamamıza yardımcı olur (Denzin & Lincoln, 2011; Stake, 2005).

Söylem Analizi ve Spor İçerikleri

Söylem analizi, spor medyasındaki dilin ve anlatıların toplumsal gücünü ve etkisini inceleyen bir nitel analiz yöntemidir (Caldwell, 2020). Bu yaklaşım, spor içeriklerinde kullanılan dilin, kelime seçimlerinin ve anlatı yapılarının, izleyici kitlesi üzerinde nasıl bir etki yarattığını ve toplumsal normlara nasıl katkıda bulunduğunu analiz etmektedir (Fairclough, 2013). Söylem analizi, spor medyasındaki metinlerin ve görsellerin altında yatan ideolojileri, önyargıları ve güç dinamiklerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Örneğin, bir futbol maçının medya tarafından nasıl anlatıldığına dair bir söylem analizi, bu anlatının hangi kelime ve ifadelerle oluşturulduğunu ve bu dilin sporun kültürel anlamını nasıl şekillendirdiğini inceleyebilir.

Söylem analizi, spor içeriklerinin toplumsal cinsiyet, ırk, milliyet gibi farklı eksenlerde nasıl ele alındığını ve bu temaların izleyici kitlesi üzerindeki etkilerini derinlemesine anlamak için kullanılır (Gee, 2014). Spor medyasında kullanılan dil, sadece bilgi iletmekle kalmaz, aynı zamanda izleyicilerin spor olaylarını ve kişilerini nasıl algıladığını da şekillendirir.

SPOR İÇERİK ANALİZİNDE KARŞILAŞTIRMALI YAKLAŞIM

Spor içerik analizinde, nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanılması, spor medyasının karmaşık yapısını daha iyi anlamak için güçlü bir yaklaşım sunmaktadır (Killick & Griffiths, 2023; Krippendorff, 2018; Wang & Zhou, 2015). Nicel yöntemler, spor içeriklerinin frekansını, dağılımını ve oranlarını sayısal verilerle inceleyerek genel eğilimleri ortaya koyarken, nitel yöntemler, bu içeriklerin toplumsal ve kültürel bağlamlarını anlamayı sağlamaktadır. Bu iki yöntemin bir arada kullanılması, spor içerik analizinde daha kapsamlı ve derinlemesine bir anlayış geliştirmeyi mümkün kılmaktadır. Bu yaklaşıma genellikle “karma yöntem araştırması” denir ve bu araştırma türü, spor medyasındaki temsillerin ve anlatıların daha geniş bir perspektiften ele alınmasına olanak tanımaktadır (Creswell & Clark, 2017; Tashakkori, 2010).

Nicel ve Nitel Yöntemlerin Birlikte Kullanımı

Nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanılması, spor içerik analizinin daha bütüncül bir yaklaşım ile ele alınmasını sağlamaktadır (Gonzalez et al., 2021). Nicel analizler, spor medyasındaki belirli temaların veya olayların ne sıklıkta yer aldığını sayısal verilerle ortaya koymaktadır. Örneğin, belirli bir spor dalının medya tarafından ne kadar sık işlendiği ya da hangi sporcuların daha fazla ön planda olduğu gibi sorular, nicel analizle cevaplanabilir. Ancak, bu sayısal verilerin arkasında yatan nedenleri ve bu içeriklerin toplumsal etkilerini anlamak için nitel analiz gereklidir (Johnson, Onwuegbuzie, & Turner, 2007).

Nitel analizler, spor içeriklerinin altında yatan anlamları, ideolojileri ve kültürel bağlamları inceleyerek, bu içeriklerin izleyici kitlesi üzerindeki etkilerini anlamamıza yardımcı olur. Nicel veriler, nitel analizler için bir temel sağlar ve nitel analizler, nicel verilerin neden ve nasıl ortaya çıktığını açıklamaya yardımcı olur. Örneğin, bir spor dalının medyada neden daha fazla yer aldığını anlamak için, bu spor dalının kültürel değerlerini, toplumsal normlara olan katkısını ve medyada nasıl temsil edildiğini inceleyen nitel analizler yapılabilir (Morgan, 2007).

Nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanılması, spor medyasındaki temsillerin ve anlatıların daha zengin ve detaylı bir şekilde analiz edilmesini

sağlamaktadır. Bu yaklaşım, spor içerik analizinde hem geniş bir veri seti üzerinden genel eğilimleri tespit etmeye, hem de bu eğilimlerin altında yatan anlamları ve etkileri keşfetmeye olanak tanımaktadır (Johnson et al., 2007; Morgan, 2007).

Karma Yöntem Araştırmalarının Avantajları ve Dezavantajları

Karma yöntem araştırmaları, spor içerik analizinde hem nicel hem de nitel yöntemlerin avantajlarını birleştirerek, daha kapsamlı ve bütüncül bir analiz sunmaktadır (Gonzalez et al., 2021; Wang & Zhou, 2015). Bu tür araştırmaların en büyük avantajı, verilerin hem geniş bir yelpazede toplanabilmesi hem de bu verilerin derinlemesine incelenebilmesidir. Nicel veriler, spor içeriklerinde ortaya çıkan genel eğilimleri ve örüntüleri belirlerken, nitel analizler bu verilerin bağlamını ve anlamını açıklamaya yardımcı olur (Tashakkori, 2010). Bu sayede, spor içerik analizleri hem geniş kapsamlı hem de derinlemesine bir şekilde gerçekleştirilebilir.

Karma yöntem araştırmalarının bir diğer avantajı, veri toplama ve analiz süreçlerinin esnekliğidir. Araştırmacılar, verileri toplarken ve analiz ederken, ihtiyaçlarına ve araştırma sorularına en uygun yöntemleri seçebilirler. Bu esneklik, araştırmanın doğruluğunu ve güvenilirliğini artırır. Ayrıca, karma yöntemler, farklı veri türlerinin bir arada kullanılmasıyla elde edilen sonuçların daha güçlü ve kapsamlı olmasını sağlamaktadır (Bryman, 2016).

Ancak, karma yöntem araştırmalarının bazı dezavantajları da vardır. Öncelikle, bu tür araştırmalar genellikle daha fazla zaman, kaynak ve uzmanlık gerektirir. Nicel ve nitel verilerin bir arada kullanılması, veri toplama ve analiz süreçlerini karmaşıklaştırabilir ve araştırmanın yönetimini zorlaştırabilir. Ayrıca, farklı yöntemlerin bir arada kullanılması, veri analizi sürecinde ortaya çıkabilecek tutarsızlıklar ve uyumsuzluklar gibi sorunlara yol açabilir. Bu durum, araştırma bulgularının yorumlanmasında zorluklar yaratabilir (Creswell & Clark, 2017).

Sonuç olarak, karma yöntem araştırmaları, spor içerik analizinde güçlü bir yaklaşım sunar, ancak bu yaklaşımın getirdiği zorluklar göz önünde bulundurulmalı ve bu zorluklarla başa çıkmak için uygun stratejiler geliştirilmelidir.

NİCEL VE NİTEL ANALİZLERDE YAYGIN KULLANILAN ARAÇLAR VE YAZILIMLAR

Spor içerik analizinde hem nicel hem de nitel yaklaşımlar, gelişmiş yazılım araçları sayesinde daha verimli ve detaylı bir şekilde gerçekleştirilebilir. Bu araçlar, verilerin sistematik olarak toplanması, düzenlenmesi ve analiz

edilmesine olanak tanır. Nicel analizler için kullanılan yazılımlar, büyük veri setlerini işleyip istatistiksel sonuçlar üretirken, nitel analiz yazılımları metin, ses, video ve görsel verilerin anlamlı bir şekilde organize edilmesine ve yorumlanmasına yardımcı olur. Bu bölümde, spor içerik analizinde yaygın olarak kullanılan yazılımlar ve araçlar ele alınacaktır.

Veri Analizinde Kullanılan Yazılımlar (SPSS, NVivo, vb.)

Nicel analizlerde, istatistiksel veri analizine yönelik yazılımlar, araştırmacıların verileri sistematik bir şekilde analiz etmelerini sağlar. **SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)**, spor içerik analizinde en yaygın kullanılan nicel analiz yazılımlarından biridir (H. Lee & Lim, 2013). SPSS, veri girişinden hipotez testlerine kadar geniş bir yelpazede istatistiksel analizler gerçekleştirmeye olanak tanır. Frekans analizleri, t-testi, ANOVA, regresyon analizi ve faktör analizi gibi çeşitli istatistiksel yöntemleri kullanarak, spor medyasında hangi içeriklerin öne çıktığını ve bu içeriklerin izleyici kitlesi üzerindeki etkilerini anlamak için güçlü bir araç sunar (Çiftçi, Çabuk, & Yılmaz, 2023; Field, 2018; Pallant, 2020).

NVivo, nitel veri analizi için yaygın olarak kullanılan bir yazılımdır (Dhakal, 2022). NVivo, metin, ses, video ve görsel verilerin organize edilmesine ve analiz edilmesine olanak tanır. Özellikle tematik analiz, söylem analizi ve içerik analizi gibi nitel yöntemlerde kullanılan NVivo, verilerin anlamlı kategorilere ayrılmasını ve bu kategoriler arasındaki ilişkilerin incelenmesini sağlar. NVivo, spor içerik analizinde kullanılan nitel verilerin daha sistematik ve derinlemesine bir şekilde analiz edilmesine yardımcı olur (Jackson & Bazeley, 2019; Woolf & Silver, 2017). Örneğin, spor medyasındaki cinsiyet temsilleri üzerine yapılan bir analizde, NVivo kullanılarak kadın ve erkek sporcuların nasıl temsil edildiği incelenebilir (McCray, Toffoletti, & Mewett, 2016).

ATLAS.ti de nitel veri analizi için kullanılan bir başka güçlü yazılımdır (Smit, 2021). NVivo gibi, ATLAS.ti de metin, görsel ve ses verilerini analiz etmek için kullanılır ve özellikle karmaşık veri setlerinin anlamlı bir şekilde organize edilmesine yardımcı olur. ATLAS.ti, spor içerik analizlerinde araştırmacıların veri kodlama, tematik analiz ve metin analizi süreçlerini etkin bir şekilde yönetmelerini sağlar (S Friese, 2019; Susanne Friese, 2019). Bu yazılım, spor medyasındaki anlatıların ve temsillerin derinlemesine incelenmesine olanak tanır.

Görsel ve Metinsel Veri Analiz Araçları

Spor içerik analizinde görsel ve metinsel verilerin analizi, bu içeriklerin toplumsal ve kültürel anlamlarını anlamak için kritik öneme sahiptir. Görsel

verilerin analizi için kullanılan yazılımlar, spor mediasındaki imajların ve videoların nasıl sunulduğunu ve bu sunumların izleyici algısı üzerindeki etkilerini incelemeye olanak tanır. **Adobe Photoshop** ve **Adobe Premiere Pro**, spor içeriklerinde kullanılan görsellerin ve videoların düzenlenmesi ve analiz edilmesi için yaygın olarak kullanılan araçlardır (Kurniawan & Lubis, 2022). Bu yazılımlar, görsel içeriklerin estetik ve anlam bakımından nasıl yapılandırıldığını incelemek için kullanılır (Manovich, 2002).

MAXQDA hem nitel hem de nicel veri analizini destekleyen bir yazılımdır ve özellikle görsel ve metinsel veri analizinde etkili bir araç olarak öne çıkar (Kurniawan & Lubis, 2022). **MAXQDA**, araştırmacıların metin, ses, video ve görsel verileri kodlamasına, tematik analizler yapmasına ve bu veriler arasındaki ilişkileri incelemesine olanak tanır. Spor mediasında kullanılan metinsel içeriklerin (örneğin, haber metinleri, sosyal medya gönderileri) analizi, **MAXQDA** kullanılarak detaylı bir şekilde gerçekleştirilebilir. Bu yazılım, spor içeriklerinin nasıl üretildiğini ve tüketildiğini anlamak için kullanılan güçlü bir analiz aracıdır (Rädiker & Kuckartz, 2020).

WordStat ve **QDA Miner**, metinsel veri analizi için kullanılan diğer yaygın araçlardır (Péladeau, 2021; Pollach, 2011). **WordStat**, büyük metin veri setlerinin analizini yaparak, hangi kelimelerin veya ifadelerin daha sık kullanıldığını belirler. **QDA Miner** ise, metinlerin içeriklerini kodlayarak, bu kodlar arasındaki ilişkileri ve temaları analiz eder. Bu araçlar, spor mediasındaki metinsel içeriklerin hangi temalar üzerine yoğunlaştığını ve bu içeriklerin toplumsal algıları nasıl şekillendirdiğini incelemek için kullanılır (Popping, 2015).

SPOR MEDYA İÇERİĞİ ÖRNEKLERİNDE NİCEL VE NİTEL ANALİZ UYGULAMALARI

Spor medya içeriği analizinde, nicel ve nitel yöntemler farklı türdeki medya içeriklerini incelemek için güçlü araçlar sunar. Nicel analizler, spor haberlerinin frekansını, dağılımını ve oranlarını sayısal verilerle değerlendirirken, nitel analizler, spor belgeselleri ve röportajlar gibi daha derinlemesine ve bağlam odaklı içerikleri anlamak için kullanılır (Van Sterkenburg, Knoppers, & De Leeuw, 2010). Bu bölümde, spor medya içerik analizinde nicel ve nitel yaklaşımların nasıl uygulandığına dair örnekler sunulacaktır.

Medyada Spor Haberlerinin Analizi: Nicel Bir Bakış

Medyada spor haberlerinin nicel analizi, belirli spor içeriklerinin frekansını ve dağılımını sayısal verilerle incelemeye odaklanır. Bu analiz türü, hangi spor dallarının, takımların ya da sporcuların medyada daha fazla yer aldığını belirlemek için kullanılır. Örneğin, bir gazete veya televizyon kanalı üzerinde

yapılan bir nicel analiz, belirli bir süre boyunca hangi spor dallarının daha fazla haberleştirildiğini ve bu haberlerde hangi temaların öne çıktığını ortaya koyabilir (Riffe et al., 2023).

Bir örnek olarak, futbol ve basketbolun medya haberlerindeki yerini karşılaştıran bir nicel analiz ele alınabilir. Bu analizde, belirli bir dönemde yayınlanan spor haberleri incelenir ve hangi spor dalının daha fazla yer aldığı, hangi sporcuların öne çıktığı, hangi konuların en çok işlendiği gibi veriler toplanır. Frekans analizleri, t-testi ve ANOVA gibi istatistiksel yöntemler kullanılarak, farklı spor dallarının medyadaki temsili karşılaştırılabilir ve bu temsillerin izleyici kitlesi üzerindeki etkileri incelenebilir (Neuendorf, 2017).

Nicel analizlerin bir diğer önemli uygulaması, spor mediasındaki cinsiyet temsillerinin incelenmesidir. Örneğin, kadın ve erkek sporcuların medyada nasıl temsil edildiğini karşılaştıran bir çalışma, spor haberlerinin cinsiyet bazlı dağılımını inceleyerek, bu temsillerin toplumsal cinsiyet normlarına nasıl katkıda bulunduğunu ortaya koyabilir. Böyle bir analiz, spor mediasındaki eşitsizlikleri ve önyargıları sayısal verilerle ortaya çıkarmak için güçlü bir araç sunar (Billings & Angelini, 2007; Cooky, Messner, & Musto, 2015).

Spor Belgeselleri ve Röportajlar: Nitel Analiz Örnekleri

Spor belgeselleri ve röportajlar, sporun toplumsal ve kültürel bağlarını derinlemesine anlamak için nitel analiz yöntemlerinin kullanıldığı zengin veri kaynaklarıdır. Bu tür içeriklerde, sporun sadece bir etkinlik olarak değil, aynı zamanda bir anlatı, bir kimlik ve bir toplumsal fenomen olarak nasıl sunulduğunu incelemek mümkündür. Nitel analizler, spor belgesellerindeki temaları, söylemleri ve anlatı yapısını çözümlenerek, bu içeriklerin izleyici kitlesi üzerindeki duygusal ve kültürel etkilerini anlamayı hedefler (Krippendorff, 2018).

Bir örnek olarak, bir Olimpiyat sporcusunun hayatını konu alan bir belgeselin nitel analizi ele alınabilir. Bu analizde, belgeselin hangi temaları vurguladığı, sporcunun başarısının nasıl anlatıldığı, bu anlatının hangi toplumsal ve kültürel normlarla ilişkili olduğu incelenir. Söylem analizi, tematik analiz ve vaka çalışması gibi yöntemler kullanılarak, belgeselin alt metinleri, ideolojileri ve izleyici üzerinde yaratmayı amaçladığı etkiler detaylı bir şekilde incelenebilir (Gee, 2014).

Röportajlar da spor içerik analizinde nitel yöntemlerin sıkça kullanıldığı veri kaynaklarıdır. Bir sporcu veya antrenörle yapılan röportajların analizi, bu kişilerin sporla ilgili algılarını, deneyimlerini ve toplumsal rollerini anlamak için önemli ipuçları sunar. Nitel analiz, bu röportajlardaki söylemleri, temaları ve anlatıları inceleyerek, sporun kişisel ve toplumsal bağlarını

anlamayı sağlar. Örneğin, bir sporcu ile yapılan röportajın nitel analizi, bu sporcunun kariyeri boyunca karşılaştığı zorlukları, başarılarını ve bu süreçte medya tarafından nasıl temsil edildiğini ortaya çıkarabilir (Smith & Sparkes, 2009).

SONUÇ VE GELECEK EĞİLİMLERİ

Spor içerik analizi, spor medyasının karmaşık yapısını anlamak için kritik bir araç olmuştur. Nicel ve nitel yaklaşımlar, spor içeriklerinin hem yüzeysel hem de derinlemesine analiz edilmesine olanak tanımış, sporun toplumsal, kültürel ve ekonomik etkilerini ortaya koymada önemli bir rol oynamıştır. Bu analiz yöntemleri, spor medyasındaki temsillerin, anlatıların ve söylemlerin izleyici kitlesi üzerindeki etkilerini anlamamızı sağlamış ve sporun küresel bir fenomen olarak nasıl şekillendiğini incelememize yardımcı olmuştur. Bu bölümde, spor içerik analizinde yeni gelişen yöntemler ve nicel ile nitel yaklaşımların gelecekteki potansiyeli ele alınacaktır.

Spor İçerik Analizinde Yeni Gelişen Yöntemler

Teknolojinin ilerlemesi, spor içerik analizinde yeni yöntemlerin gelişmesine olanak tanımıştır. Özellikle büyük veri analizi, yapay zeka (AI) ve makine öğrenimi (ML) gibi teknolojiler, spor içeriklerinin daha kapsamlı ve hızlı bir şekilde analiz edilmesini mümkün kılmıştır. Bu teknolojiler, spor medyasındaki içeriklerin otomatik olarak işlenmesini ve analiz edilmesini sağlar, bu da daha büyük veri setlerinin incelenmesine olanak tanır. Örneğin, sosyal medya platformlarında yayılan spor içeriklerinin anlık olarak analiz edilmesi, bu içeriklerin izleyici kitlesi üzerindeki etkilerini gerçek zamanlı olarak değerlendirmeye yardımcı olabilir (Manovich, 2002).

Ayrıca, görsel ve duyuşsal analiz yöntemleri de spor içerik analizinde giderek daha fazla kullanılmaktadır. Özellikle videoların ve görsellerin analiz edilmesi, spor içeriklerinin estetik, duyuşsal ve kültürel boyutlarını anlamada önemli bir rol oynamaktadır. Bu tür analizler, spor medyasının sadece bilgilendirici değil, aynı zamanda duyuşsal ve kültürel bir deneyim sunduğunu da ortaya koyar. Bu bağlamda, spor içerik analizinde kullanılan yöntemler, gelecekte daha da gelişecek ve spor medyasının karmaşıklığını çözümlenmeye yönelik yeni araçlar sunacaktır (Kitchin, 2014).

Nicel ve Nitel Yaklaşımların Gelecekteki Potansiyeli

Nicel ve nitel yaklaşımlar, spor içerik analizinde birbirini tamamlayan güçlü araçlar olarak kalmaya devam edecektir. Nicel analizler, spor medyasındaki genel eğilimleri ve örüntüleri belirleyerek, bu içeriklerin geniş kitleler üzerindeki etkisini anlamamıza yardımcı olurken, nitel analizler, bu

içeriklerin altında yatan anlamları, ideolojileri ve kültürel bağlamları ortaya çıkarır. Gelecekte, bu iki yaklaşımın bir arada kullanılması, spor medyasının daha derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde incelenmesine olanak tanıyacaktır (Creswell & Clark, 2017).

Nicel analizler, özellikle büyük veri ve yapay zeka teknolojilerinin gelişmesiyle daha etkili hale gelecektir. Bu teknolojiler, spor medyasındaki içeriklerin otomatik olarak kodlanması ve analiz edilmesine olanak tanıyarak, daha hızlı ve doğru sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır. Öte yandan, nitel analizler, spor medyasındaki anlatıların, temaların ve söylemlerin derinlemesine incelenmesine olanak tanıyarak, sporun toplumsal ve kültürel boyutlarını anlamamıza yardımcı olacaktır (Johnson et al., 2007).

Gelecekte, karma yöntem araştırmalarının daha yaygın hale gelmesi beklenmektedir. Bu tür araştırmalar, nicel ve nitel yöntemlerin avantajlarını birleştirerek, spor içeriklerinin daha bütüncül bir şekilde analiz edilmesini sağlayacaktır. Karma yöntem araştırmaları, spor medyasındaki temsillerin ve anlatıların hem geniş veri setleri üzerinden incelenmesine hem de bu verilerin toplumsal ve kültürel bağlamlarının anlaşılmasına olanak tanıyacaktır. Bu da, spor içerik analizinin gelecekteki potansiyelini artıracak ve bu alanın daha da gelişmesine katkıda bulunacaktır (Tashakkori, 2010).

Kaynaklar

- Abeza, G., & Sanderson, J. (2022). Theory and social media in sport studies. *International Journal of Sport Communication*, 15(4), 284-292.
- Bai, Z., & Bai, X. (2021). Sports big data: management, analysis, applications, and challenges. *Complexity*, 2021(1), 6676297.
- Billings, A. C., & Angelini, J. R. (2007). Packaging the games for viewer consumption: Gender, ethnicity, and nationality in NBC's coverage of the 2004 Summer Olympics. *Communication Quarterly*, 55(1), 95-111.
- Boyd, D., & Crawford, K. (2012). Critical questions for big data: Provocations for a cultural, technological, and scholarly phenomenon. *Information, communication & society*, 15(5), 662-679.
- Boyle, R. (2020). *Changing sports journalism practice in the age of digital media*: Routledge.
- Boyle, R. (2024). FC Barcelona and Media Representations: Scottish Perspectives. In *FC Barcelona* (pp. 113-125): Routledge.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Brown, S. M., & Brison, N. T. (2020). Big data, big problems: Analysis of professional sports leagues' CBAs and their handling of athlete biometric data. *J. Legal Aspects Sport*, 30, 63.
- Bryman, A. (2016). *Social research methods*: Oxford university press.
- Caldwell, D. (2020). Sounds of the game: An interpersonal discourse analysis of 'on field' language in sports media. *Discourse, Context & Media*, 33, 100363.
- Coakley, J., & Pike, E. (2014). *Sports in society: Issues and controversies*.
- Coche, R., & Tuggle, C. (2018). Men or women, only five Olympic sports matter: A quantitative analysis of NBC's prime-time coverage of the Rio Olympics. *Electronic News*, 12(4), 199-217.
- Cooky, C., Messner, M. A., & Musto, M. (2015). "It's dude time!" A quarter century of excluding women's sports in televised news and highlight shows. *Communication & Sport*, 3(3), 261-287.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2017). *Designing and conducting mixed methods research*: Sage publications.
- Çiftçi, M. C., Çabuk, S., & Yılmaz, B. (2023). The Effect of 12-Week Strength Training Intervention with Mastery Motivational Climate on Some Performance Parameters. *Mediterranean Journal of Sport Science (MJSS)*, 6(4).
- Dart, J. (2014). Sports review: A content analysis of the International Review for the Sociology of Sport, the Journal of Sport and Social Issues and the Sociology of Sport Journal across 25 years. *International Review for the Sociology of Sport*, 49(6), 645-668.

- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2011). *The Sage handbook of qualitative research: sage*.
- Dhakal, K. (2022). NVivo. *Journal of the Medical Library Association: JMLA*, 110(2), 270.
- Dichl, K., Thielmann, I., Thiel, A., Mayer, J., Zipfel, S., & Schneider, S. (2014). Possibilities to support elite adolescent athletes in improving performance: Results from a qualitative content analysis. *Science & sports*, 29(6), e115-e125.
- Erikoğlu Örer, G., Çelik, S., Ünsal, B., Yılmaz, B., Akıncı, İ., & Çabuk, S. (2023). Evaluation of fms, dynamic balance and jump performance in faculty of sports sciences students. *ROL Spor Bilimleri Dergisi*, 4(4).
- Fairclough, N. (2013). Critical discourse analysis. In *The Routledge handbook of discourse analysis* (pp. 9-20): Routledge.
- Fenton, A., Gillooly, L., & Vasilica, C. M. (2023). Female fans and social media: Micro-communities and the formation of social capital. *European Sport Management Quarterly*, 23(2), 370-390.
- Fenton, A., Keegan, B. J., & Parry, K. D. (2023). Understanding sporting social media brand communities, place and social capital: A netnography of football fans. *Communication & Sport*, 11(2), 313-333.
- Field, A. (2018). *Discovering Statistic Using IBM SPSS Statistic*, 5th Edn. ed J. Seaman (Los Angeles, CA).
- Filo, K., Lock, D., & Karg, A. (2015). Sport and social media research: A review. *Sport management review*, 18(2), 166-181.
- Foster, S. J. (2024). You gotta be there: A thematic content analysis of the historically Black college and university sporting experience. *Communication & Sport*, 12(4), 657-683.
- Friese, S. (2019). *Qualitative Data Analysis with ATLAS. ti*: Sage Publication Ltd.
- Friese, S. (2019). *Qualitative data analysis with ATLAS. ti*.
- Gee, J. P. (2014). *An introduction to discourse analysis: Theory and method*: routledge.
- Gonzalez, L.-M., Devis-Devis, J., Pellicer-Chenoll, M., Pans, M., Pardo-Ibanez, A., Garcia-Masso, X., . . . Perez-Samaniego, V. (2021). The impact of COVID-19 on sport in twitter: A quantitative and qualitative content analysis. *International journal of environmental research and public health*, 18(9), 4554.
- Guest, G. (2012). *Applied thematic analysis*: Sage.
- Hayes, A. F., & Krippendorff, K. (2007). Answering the call for a standard reliability measure for coding data. *Communication methods and measures*, 1(1), 77-89.

- Huck, S. W. (2012). Reading statistics and research. *Boston, USA*, 4, 103-112.
- Huggins, M. (2018). The visual in sport history: approaches, methodologies and sources. In *Methodology in Sports History* (pp. 99-116): Routledge.
- Hutchins, B., & Boyle, R. (2020). A community of practice: Sport journalism, mobile media and institutional change. In *Changing Sports Journalism Practice in the Age of Digital Media* (pp. 4-20): Routledge.
- Jackson, K., & Bazeley, P. (2019). Qualitative data analysis with NVivo.
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., & Turner, L. A. (2007). Toward a definition of mixed methods research. *Journal of mixed methods research*, 1(2), 112-133.
- Kamphoff, C. S., Gill, D. L., Araki, K., & Hammond, C. C. (2010). A content analysis of cultural diversity in the Association for Applied Sport Psychology's conference programs. *Journal of Applied Sport Psychology*, 22(2), 231-245.
- Kashkin, V., & Haladay, D. J. (2024). *Automated text analysis methods to identify the individual structure of motivation for sports and a healthy lifestyle*. Paper presented at the BIO Web of Conferences.
- Kaur, A., Kaur, R., & Jagdev, G. (2021). Analyzing and exploring the impact of big data analytics in sports sector. *SN Computer Science*, 2(3), 184.
- Killick, E. A., & Griffiths, M. D. (2023). Sports betting advertising: A systematic review of content analysis studies. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 21(5), 3076-3102.
- Kitchin, R. (2014). *The Data Revolution: Big Data, Open Data, Data Infrastructures and Their Consequences*: Sage.
- Krippendorff, K. (1989). Content analysis. *International encyclopedia of communication*, 1(1), 403-407.
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology*: Sage publications.
- Kurniawan, A., & Lubis, D. S. (2022). Perancangan Corporate Identity Sebagai Media Promosi Pada UMKM Fajar Mebel Berbasis Adobe Photoshop Adobe Premiere Pro Dan Coreldraw. *CIVITAS: Jurnal Studi Manajemen*, 4(1), 28-40.
- Lee, H., & Lim, J. (2013). Statistical package for the social sciences. *JypHyunJae Publication*.
- Lee, J.-H. (2021). Effect of sports psychology on enhancing consumer purchase intention for retailers of sports shops: Literature content analysis. *Journal of Distribution Science*, 19(4), 5-13.
- Liu, S., Liu, X., Huang, G., Feng, L., Hu, L., Jiang, D., . . . Qiao, H. (2020). FSD-10: a dataset for competitive sports content analysis. *arXiv preprint arXiv:2002.03312*.

- Luo, W., & He, Y. (2021). Influence of sports applications on college students' exercise behaviors and habits: A thematic analysis. *Alexandria Engineering Journal*, 60(6), 5095-5104.
- MacPherson, E., & Kerr, G. (2021). Sport fans' responses on social media to professional athletes' norm violations. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 19(1), 102-119.
- Manovich, L. (2002). *The language of new media*: MIT press.
- McCray, K. L., Toffoletti, K., & Mewett, P. (2016). Sport and its Female Fans. In: Taylor & Francis.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation*: John Wiley & Sons.
- Morgan, D. L. (2007). Paradigms lost and pragmatism regained: Methodological implications of combining qualitative and quantitative methods. *Journal of mixed methods research*, 1(1), 48-76.
- Neuendorf, K. A. (2017). *The content analysis guidebook*: sage.
- Ohji, S., Aizawa, J., Hirohata, K., Ohmi, T., Mitomo, S., Koga, H., & Yagishita, K. (2021). Injury-related fear in athletes returning to sports after anterior cruciate ligament reconstruction-a quantitative content analysis of an open-ended questionnaire. *Asia-Pacific journal of sports medicine, arthroscopy, rehabilitation and technology*, 25, 1-7.
- Pallant, J. (2020). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using IBM SPSS*: Routledge.
- Park, Y. J., Kim, H. S., Kim, D., Lee, H., Kim, S. B., & Kang, P. (2017). A deep learning-based sports player evaluation model based on game statistics and news articles. *Knowledge-Based Systems*, 138, 15-26.
- Pedersen, P. M., Whisenant, W. A., & Schneider, R. G. (2003). Using a content analysis to examine the gendering of sports newspaper personnel and their coverage. *Journal of Sport Management*, 17(4), 376-393.
- Péladeau, N. (2021). Mixing beyond mixed methods: QDA Miner, SimStat, and WordStat. In *The Routledge reviewer's guide to mixed methods analysis* (pp. 291-304): Routledge.
- Pollach, I. (2011). Software review: Wordstat 5.0. *Organizational research methods*, 14(4), 741-744.
- Popping, R. (2015). Analyzing open-ended questions by means of text analysis procedures. *Bulletin of Sociological Methodology/Bulletin de Méthodologie Sociologique*, 128(1), 23-39.
- Rädiker, S., & Kuckartz, U. (2020). Focused analysis of qualitative interviews with MAXQDA. *MAXQDA Press*.
- Rein, R., & Memmert, D. (2016). Big data and tactical analysis in elite soccer: future challenges and opportunities for sports science. *SpringerPlus*, 5, 1-13.

- Riffe, D., Lacy, S., Watson, B. R., & Lovejoy, J. (2023). *Analyzing media messages: Using quantitative content analysis in research*: Routledge.
- Sanderson, J. Social Media in Sport.
- Smit, B. (2021). Introduction to ATLAS.ti for Mixed Analysis. In *The Routledge Reviewer's Guide to Mixed Methods Analysis* (pp. 331-342): Routledge.
- Smith, B., & Sparkes, A. C. (2009). Narrative analysis and sport and exercise psychology: Understanding lives in diverse ways. *Psychology of sport and exercise*, 10(2), 279-288.
- Stake, R. E. (2005). Qualitative case studies. *Handbook of qualitative research (3rd edition)*/Sage Publications.
- Staley, S. C. (1937). The history of sport: A new course in the professional training curriculum. *The Journal of Health and Physical Education*, 8(9), 522-525.
- Tashakkori, A. (2010). *Sage handbook of mixed methods in social & behavioral research*: Sage Publications.
- Tofler, I. R., Hyatt, B. M., & Tofler, D. S. (2018). Psychiatric aspects of extreme sports: Three case studies. *Original Research & Contributions*, 22(1), 64.
- Tracy, S. J. (2024). *Qualitative research methods: Collecting evidence, crafting analysis, communicating impact*: John Wiley & Sons.
- Trivedi, J., Soni, S., & Kishore, A. (2020). Exploring the role of social media communications in the success of professional sports leagues: An emerging market perspective. *Journal of Promotion Management*, 27(2), 306-331.
- Van Sterkenburg, J., Knoppers, A., & De Leeuw, S. (2010). Race, ethnicity, and content analysis of the sports media: A critical reflection. *Media, Culture & Society*, 32(5), 819-839.
- Wang, Y., & Zhou, S. (2015). How do sports organizations use social media to build relationships? A content analysis of NBA clubs' Twitter use. *International Journal of Sport Communication*, 8(2), 133-148.
- Wenner, L. A. (2021). Media, sports, and society. In *Research Handbook on Sports and Society* (pp. 111-126): Edward Elgar Publishing.
- Wimmer, R. D., & Dominick, J. R. (2011). Mass media research: An introduction, international edition. *United Kingdom: Wadsworth Cengage Learning*.
- Woolf, N. H., & Silver, C. (2017). *Qualitative analysis using NVivo: The five-level QDA® method*: Routledge.
- Yin, R. K. (2018). Case study research and applications. In: Sage Thousand Oaks, CA.

Spor Endüstrisinde Finansal Yapılar ve Stratejiler: Sürdürülebilirlik Ve Ekonomik Büyüme

Muhammet Mavibaş¹

Özet

Bu çalışma, spor ekonomisi ve finansman modellerini detaylı olarak ele almakta ve sporun küresel çapta bir endüstri haline nasıl dönüştüğünü incelemektedir. Spor, bireylerin fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin ötesinde, sosyo-ekonomik yapıda önemli bir yer edinmiştir. Özellikle spor kulüplerinin profesyonelleşmesiyle birlikte finansal sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla özkaynak, kitlesel fonlama, sponsorluk ve borçlanma gibi çeşitli finansman yöntemlerinin kullanımı artmıştır.

Çalışma, spor kulüplerinin finansman yapılarının uzun vadeli sportif ve ekonomik başarıları üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Finansal sürdürülebilirlik, kulüplerin hem sportif performansını artırmak hem de rekabet gücünü koruyabilmek için hayati bir faktördür. Ayrıca, büyük spor organizasyonlarının ev sahibi ülkelere sağladığı ekonomik fırsatlar ve turizm gelirleriyle yerel ekonomiler üzerindeki olumlu etkiler değerlendirilmiştir. Küresel ekonomik krizlerin, özellikle 2008 krizi sonrası, spor kulüplerinin finansman stratejileri üzerindeki etkileri de incelenmiştir. Bu süreçte dijital finansın ve teknolojik gelişmelerin, özellikle küçük spor kulüpleri için finansal sürdürülebilirliği sağlama açısından önemli fırsatlar sunduğu belirtilmiştir.

Sonuç olarak çalışma, spor kulüplerinin finansman modellerinin sportif başarıları üzerindeki rolünü ortaya koyarken, dijitalleşme ve modern finansman yöntemlerinin kulüplerin ekonomik sürdürülebilirliğini nasıl optimize edebileceğini tartışmaktadır. Spor endüstrisinde stratejik finansman kararları, kulüplerin gelecekteki başarısı ve büyümesi için kritik öneme sahiptir.

1 Doç. Dr., Erzurum Teknik Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2771-2521>, E-Posta Adresi: muhammet.mavibas@erzurum.edu.tr

GİRİŞ

Spor, insanlık tarihinin en eski faaliyetlerinden biri olarak bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunan çok yönlü bir olgudur. Günümüzde sporun, bireysel bir uğraşın ötesine geçerek toplumların sosyo-ekonomik yapısında önemli bir yer edindiği görülmektedir. Spor, yalnızca sağlık ve eğlence amaçlı bir faaliyet olmanın ötesinde, giderek büyüyen bir endüstri haline gelmiştir. Bu büyüme, sporun farklı disiplinlerle olan ilişkisini derinleştirerek ekonomi, yönetim ve finans gibi alanlarla da sıkı bir bağ kurmasına yol açmıştır. Spor ekonomisi, sporun küresel çapta milyarlarca dolarlık bir pazar haline gelmesiyle birlikte akademik ve pratik alanlarda büyük ilgi görmeye başlamıştır.

Sporun finansman yapısı, spor endüstrisinin işleyişini anlamak için kritik bir öneme sahiptir. Sporun endüstrileşmesi, spor organizasyonlarının ve kulüplerinin profesyonelleşmesine ve bu doğrultuda çeşitli finansman modellerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Spor kulüpleri, finansal sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla özkaynak kitlesel fonlama, sponsorluk anlaşmaları ve borçlanma gibi farklı finansman yöntemlerini kullanmaktadır. Bu yöntemler, kulüplerin uzun vadeli başarısını ve rekabet gücünü doğrudan etkilemektedir. Özellikle profesyonel spor kulüpleri, geniş izleyici kitlelerine hitap eden organizasyonlar haline geldikçe, finansman stratejilerini geliştirmek ve daha karmaşık finansal yapılar oluşturmak zorunda kalmışlardır.

Spor endüstrisinin ekonomik boyutu, geniş bir yelpazede farklı sektörlerle etkileşim halinde olup, medya, turizm, inşaat ve hizmet sektörleri gibi birçok alanı da kapsamaktadır. Örneğin, büyük spor organizasyonları, ev sahibi ülkeler için önemli ekonomik fırsatlar sunmakta ve turizm gelirleri ile yerel ekonomileri canlandırmaktadır. Bununla birlikte, spor kulüplerinin finansman yapıları, sadece kulüplerin başarılarını değil, aynı zamanda spor ekonomisinin genel yapısını da şekillendirmektedir. Profesyonel spor kulüplerinin finansal performansları ile sportif başarıları arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Başarılı finansal stratejiler, kulüplerin sportif performanslarını artırırken, aynı zamanda sürdürülebilir bir büyüme sağlamaktadır. Spor ekonomisi literatüründe, kulüplerin finansman yapıları ve bu yapının kulüplerin sportif performanslarına etkisi üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar, kulüplerin rekabet gücünü artırmak için hangi finansman modellerini tercih ettiğini ve bu modellerin kulüplerin mali yapısına olan etkilerini incelemektedir. Ayrıca, spor kulüplerinin finansman kaynakları, sadece kulüp içi dinamiklerle sınırlı kalmayıp, yerel ve uluslararası düzeyde ekonomik faktörlerden de etkilenmektedir. Küresel ekonomik krizler, finansal düzenlemeler ve piyasa dalgalanmaları, spor

kulüplerinin finansman yapılarında önemli değişikliklere yol açabilmektedir. Örneğin, 2008 küresel finansal krizi sonrasında spor kulüplerinin finansman modellerinde önemli değişiklikler yaşanmış ve finansal sürdürülebilirlik konusu daha da önemli hale gelmiştir.

Bu çalışma, spor ekonomisi ve finansman modelleri üzerine derinlemesine bir inceleme yaparak, spor kulüplerinin mali yapılarını sürdürülebilir bir şekilde yönetebilme yollarını ele almayı amaçlamaktadır. Çalışma boyunca, Spor organizasyonlarının ve spor kulüplerinin finansman kaynakları, bu kaynakların kulüplerin performansı üzerindeki etkileri ve fonlama ile finansman arasındaki karşılıklı ilişkiler detaylı bir şekilde analiz edilecektir. Ayrıca, spor endüstrisinde finansal sürdürülebilirliğin nasıl sağlanabileceği ve kulüplerin ekonomik büyümeye nasıl katkı sağlayabileceği üzerine stratejik öneriler sunulacaktır.

1. TEMEL KAVRAMLAR

1.1. Spor Kavramı

Spor çok boyutlu bir kavram olduğu için birçok yazar sporun tanımına ilişkin farklı tanımlar ve bakış açıları önermişlerdir. Bunun nedeni, spor dallarının, amaçlarının, içeriklerinin ve biçimlerinin farklı algılanması ve değerlendirilmesidir (Turan ve ark. 2022). Spor, hem bireysel hem de takım olarak yapıldığında bireylerin kişisel becerilerini ortaya çıkardığı gibi grup içi birlik, beraberlik ve dayanışmayı sağladığından bireylerin sosyalleşmesinde önemli bir faktör olarak gösterilmektedir (Kılıç & Arslan, 2018; Karataş ve ark., 2021).

Bireyin hem bedensel hem de zihinsel yönden sağlığını geliştiren spor, onların toplumsal davranışlarını düzenleyen, mental ve motorik özelliklerini belirli seviyeye yükselten biyolojik, pedagojik ve sosyal bir olgudur. Farklı bir ifadeyle spor, bireyin fikir, ruh ve beden gelişmesini ve bu öğeler arasında koordinasyonu ve sosyalleşmeyi sağlayan önemli sosyal etkenlerden biridir. Spor, her şeyden önce insan unsuruna hitap ettiği için, sporda amaç ister sağlıklı ve iş verimi yüksek bir toplum oluşturmak olsun, ister geleceğe güvenle bakabilecek yapıcı, yenilikçi ve sağlıklı bir gençlik yetiştirmek olsun, ister sosyal çözülmeye ve yabancılaşmaya karşı kullanılacak bir araç olması özelliğiyle, sporun günümüzde çok etkin ve vazgeçilmez bir sosyal olgu durumuna geldiği açık bir gerçektir (Belli ve ark., 2019). Düzenli fiziksel aktivitenin; beden ve sağlık kavramları, başkalarına yardım etme, kendine yetebilme, entelektüel gelişim, doğru ile yanlış arasındaki ilişkiyi öğrenme, cesaret, liderlik, yaşam boyu davranış ve alışkanlıklar edinme gibi faydaları vardır. İyileştirilmiş yaşam kalitesi, olumlu bir beden imajı, kendine güven,

stresle baş etme ve fiziksel sağlık gibi olumlu etkilere sahip olacaktır (Asan ve ark., 2021). Sportif faaliyetlere yönelik uygulama kabiliyeti ile birlikte antrenörlerin fizyolojik, zihinsel ve fiziksel gelişim düzeylerinde önemli bir yapıya sahip olması için gelişen teknolojik imkanlara yüksek düzeyde sahip olmalıdır (Çingöz ve ark., 2022).

1.2. Sporda Ekonomi Kavramı

İnsanoğlu var olduğu gündün bu yana yaşamını sürdürmek için gereksinim duyduğu şeyleri karşılayabilmek adına çeşitli mal ve hizmetler üretmektedir (Ertek, 2015). Bu noktada insan ihtiyaçları sınırsız, bu ihtiyaçları karşılayacak mal ve hizmetlerin ise sınırlı miktarda bulunduğu kabul edilmekte ve insan gereksinimlerini karşılamak için sınırlı kaynakların kullanılması ya da etkin kullanılması ile ilgili bir kavram olan ekonomi (Rehber, 2012) karşımıza çıkmaktadır. Ekonomi insan davranışını belirli amaçlar ile alternatif kullanım alanlarına sahip kıt kaynaklar arasındaki ilişkiyi inceleyen bir bilim dalı (Stanford, 2015) olarak değerlendirilmektedir. Daha kapsamlı bir anlatımla ekonomi, insanların ve toplumların para kullanarak ya da kullanmadan zaman içinde çeşitli mal ve hizmetler üreterek, bunları bugün ve gelecekte tüketmek üzere, toplumdaki bireyler ya da gruplar arasında bölüştürmek için kıt üretim kaynakları kullanmak konuyu inceleyen bir alandır (Türk, 2014)

Spor ve fiziksel aktivite insan yaşamının önemli bir alanını oluşturmakta ve dünyanın pek çok yerinde sağlık, sosyal ve ekonomik etkileri ile önemli hale gelmektedir. Spor katılım yolu ile çeşitli hastalıkların önlenmesi, toplumsal uyum ve toplumsal ruhun geliştirilmesi bakımından bir araç olarak görülmektedir. Artan çeşitlilikte spor faaliyetleri ile iş ve istihdam alanları oluşturulmakta ve bu yolla ulusal ve uluslararası ekonomiye katkıda bulunmaktadır (Laine & Vehmas, 2017). Bu nedenle önemli spor etkinlikleri her yıl en çok beğenilen televizyon programı arasında yer almakta, birçok yeni kablolu kanal spor yayıncılığına önem vermekte, bireysel geliri en yüksek olanlar sıralamasında her zaman sporcular üst sıralarda yer almaktadır (Legg ve ark., 2006).

Sporun endüstrileşmesi, giderek daha fazla insanın yaşamında yer edinmesini sağlamakta ve farklı spor dallarının naklen yayınlarıyla dünya genelinde geniş bir izleyici kitesine ulaşmaktadır. Spor, küreselleşmeye hem etki etmekte hem de ondan etkilenmektedir. Mücadele, performans ve rekabet gibi unsurlar sporun doğasında bulunmakta ve bu ortak dil küreselleşmeyi hızlandırmaktadır (Çeyiz & Özbek, 2014).

Parks ve ark. (1998) spor endüstrisini üç ana bölümde incelemiştir. İlk bölüm, amatör ve profesyonel sporlar ile ticari ve kazanç gütmeyen spor

organizasyonlarını içeren “spor performans bölümü”dür. İkinci bölüm “spor üretim bölümü” olup, spor performansı için gerekli ekipman ve ürünlerin üretimine odaklanmaktadır. Üçüncü bölüm ise “spor promosyon bölümü”dür; sponsorluklar, medya, promosyonel etkinlikler ve ürünler bu kategoriye dahildir (Ekmekçi ve ark., 2013).

1.3. Sporda Finansman Kavramı, Sermaye Yapısı

Ekonomide belirsizliğin büyük olduğu ve piyasalarda stresin yaşandığı dönemlerde finansal ürün fiyatları, ekonomi ve piyasa koşullarına ilişkin haberlere anında ve dramatik bir şekilde tepki vermektedir. Son dönemde yaşanan (2008-2009) küresel finansal krizde ve daha önceki birçok krizde finansal piyasalarda keskin düşüşlerin yaşandığını görmek mümkündür (Haldarov ve ark., 2020; Nikkinen ve ark., 2020). Bu sert düşüşlerin ardından ekonomide tarım, sanayi ve hizmetler ana sektörlerinde üretici ve tüketici konumundaki tüm bireyleri temsil eden reel sektör ve finans sektörü olumsuz etkilenmiştir. Özellikle finansal açıdan bakıldığında hisse senedi ve ürün piyasalarında yüksek volatilité dağılımlarının olduğu ifade edilebilir (Bedir ve Ark., 2022). Ülkelerin ekonomik yavaşlama düzeyleri ile uluslararası sportif başarı arasındaki ilişki literatürde oldukça zengin olup, bu konuda da birçok ampirik çalışma yapılmıştır (Belli & Saraçoğlu, 2021).

Finansman kavramı, sermaye veya para elde etme sürecini ifade eder, ancak geri ödeme şartıyla işletmeler, finansal süreçlerin her aşamasında fon toplama yoluyla para toplayabilir ve bu adımlarda finansal kurumlarla borçlanarak sermaye artırmak gerekebilir. Genel bağlamda ve ticari faaliyetlerde, Barringer ve Ireland'a (2011) göre, iki tür finansman vardır: özkaynak ve borç. Şirketler birinci yöntemle başvurduklarında, bu, finansman karşılığında öz sermayenin hisselerini sattıkları anlamına gelir; örneğin risk sermayesi ya da halka arz, şirketin halka hisse sattığı durumlardır. İkinci seçenek olan borç finansmanı ise kredi almak veya şirket tahvili satmak anlamına gelir (Barringer & Ireland, 2011). İki yaygın kredi türü vardır. Birincisi, belirli bir miktarda paranın borç alındığı ve faizle birlikte sabit bir süre içinde geri ödenmesi gereken tek amaçlı kredidir. İkincisi ise bir kredi limitinin belirlendiği ve borçluların krediyi istedikleri gibi kullanabildiği kredi limitidir; kredi limitleri, dönemsel faiz ödemeleri gerektirir. Üç yaygın borç finansmanı kategorisi şunlardır: ticari bankalar, SBA (Small Business Administration-Küçük İşletme Yönetimi) garantili krediler ve eşler arası borç verme veya satıcı kredisi gibi diğer borç finansmanı kaynakları. Bu, ticaret dünyasında olan bitenlerdir ki spor endüstrisinden oldukça farklıdır. Gerçekte spor endüstrisindeki kulüpler, yetersiz pazarlama faaliyetleri nedeniyle finansman eksikliği yaşamaktadır (Gallagher & Gilmore, 2012).

Ayrıca, spor endüstrisindeki bazı finansman türleri, kulüplerin geleneksel şirketler olmaması ve kar maksimizasyonu şanslarının genellikle daha düşük olması nedeniyle gecikmektedir. Bu nedenle, spor organizasyonları melek yatırımcılar (kişisel varlıklarını kullanarak başlangıç aşamasındaki şirketlere veya girişimcilere finansal destek sağlayan kişilerdir), özel sermaye veya hızlandırıcılara güvenemez; bunun yerine, özkaynak kitlesel fonlama ve sponsorluklar gibi diğer finansman kaynaklarına başvurmalıdır. Özkaynak kitlesel fonlama, günümüzde küçük liglerde oynayan kulüplerin para toplaması ve kulübün mali durumunu sağlıklı hale getirmesi için büyük bir fırsat sunmaktadır. Bu, belirli amaçlar için girişimleri desteklemek adına internet üzerinden yapılan bir çağrı ile finansal kaynak sağlanmasını içerir (Schwienbacher & Larralde, 2010) ve karşılığında kulübün özkaynaklarından pay verilir. Ancak, sponsorluklar ve kulüp sahiplerinin desteği, spor kulüplerini finanse etmenin ana yöntemleri olarak kalmaya devam etmektedir.

3. SPOR ENDÜSTRİSİNDE FONLAMA VE FİNANSMAN ARASINDAKİ KARŞILIKLI İLİŞKİ

Spor endüstrisinde fonlama ve finansman arasındaki karşılıklı ilişkiyi kesin olarak tanıtmadan önce, iki kavram arasındaki farkı tanımlamalıyım. Fonlama, genellikle geri ödeme gerektirmeyen bir şekilde, bir proje veya işletme için kaynak sağlama eylemidir. Buna karşın, finansman, sermaye veya para alma sürecidir, ancak geri ödeme zorunluluğu ile birlikte gelir. Amaç, belirli düzeydeki fonlamaların, spor kulüpleri tarafından beklenen finansman seviyeleri üzerinde bir etkisi olup olmadığını belirlemektir. Kulüplerin, geri ödeme gerektirmediği için, fonlama seviyelerini artırmayı, finansman seviyelerini artırmaya tercih ettikleri varsayılmaktadır. Buradaki amaç aynı zamanda, sadece tanımlanan yönün mevcut olup olmadığını ya da belirli seviyelerdeki finansmanın da fon kaynaklarını etkileyip etkilemeyeceğini anlamaktır (Antelli, 2024).

Spor endüstrisinde faaliyet gösteren her kulüp, hangi seviyede rekabet ettiği fark etmeksizin (küçük ya da büyük lig), borçlanma yoluyla kendini finanse etmekten kaçınarak kendini sürdürülebilir kılmayı hedefler (Gallagher & Gilmore, 2012). Bu, özellikle bu tarihsel dönemde, bankalardan ve finansal kuruluşlardan, yüksek faiz oranlarıyla borç almaktan kaçınmak anlamına gelir. Bu nedenle kulüpler, geri ödeme gerektirmeyen ve borçsuz faaliyetlere izin veren farklı gelir kaynaklarını geliştirebilmelidir. Bu tür kaynaklara örnek olarak etkinlikler, bilet satışı, mal ve ürün satışı, piyangolar, bağışlar, hibeler ve daha da önemlisi sponsorluklar verilebilir (Setala, 2015).

4. SPOR BAHİS PİYASASININ VERİMLİLİĞİ VE STRATEJİK FIRSATLAR

Spor bahisleri piyasasının verimliliğini inceleyen spor ekonomisi literatürü, genellikle bu piyasaların uzun süre boyunca verimli olduğunu bulmaktadır (Deutscher ve ark., 2018). Bu bulgu, piyasanın bahsin oynandığı etkinlikle ilgili mevcut tüm bilgileri yansıtmamasından kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak, bir bahisçi uzun vadede kar elde etmek için bir strateji kullanamaz. Ancak, kısa sürelerde piyasa verimsizliklerinin ortaya çıkabileceği durumlar da vardır (Buckle & Huang, 2018; Deutscher ve ark., 2018). Bunun nedeni, piyasa yapıcılarının (yani bahisçilerin) hala oyunun sonucu için hayati önem taşıyan bilgileri toplamasıdır. Örneğin, profesyonel futbolda Deutscher ve ark. (2018), Alman Bundesliga'da sezon başında yeni yükselen kulüplere bahis oynamanın karlı bir strateji olabileceğini bulmuştur. Bu kısa vadeli karın gerekçesi, bahisçilerin yeni yükselen kulüplerin genel yeteneklerinden ve yeni lige nasıl uyum sağlayacaklarından pek emin olmamalarıdır. Benzer şekilde Buckle ve Huang (2018), Süper Rugby'de arbitraj ticaretini incelerken bahis piyasası verimsizliğinin zayıf biçimlerini bulmuşlardır.

5. PROFESYONEL SPORLARDA TESİS VE FİNANSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

5.1. Altıncı Nesil Stadyumların Etkisi

2000'li yılların başından itibaren Avrupa'da altıncı nesil stadyumlar ortaya çıkmıştır (John, Sheard, & Vickery, 2016). Bu stadyumlar, Almanya'da düzenlenen 2006 FIFA Dünya Kupası gibi önemli spor etkinliklerine ev sahipliği yapılması sayesinde inşa edilmiş, çok işlevli, çok aktiviteli, ticari tesislerdir. Almanya'da müsabakalara ev sahipliği yapan 12 stadyumun inşası veya yenilenmesi, Alman futbol liginde önemli bir rekabet gücü kaybının önlenmesine yardımcı olmuş ve kulüpler arasında güçlü ekonomik kalkınmayı teşvik etmiştir (Breuer ve ark., 2011). Uzun süredir kamuya ait olan yeni Alman futbol stadyumlarının çoğu (12 stadyumdan dokuzu) özelleştirilmiştir. Ayrıca, 1,4 milyar dolarlık stadyum finansmanının %61'i özel sektörden (852 milyon), %39'u ise kamu sektöründen (548 milyon) sağlanmıştır. 2008 yılında Fransa'da bu altıncı nesil stadyumlar mevcut değildi ve Fransız stadyumlarının ortalama yaşı 65'ti. Fransa'nın UEFA Euro 2016 turnuvasına ev sahipliği yapması, Fransız profesyonel kulüplerinin ekonomik kalkınmasına faydalı olan çok işlevli stadyumların ortaya çıkmasında güçlü bir hızlandırıcı rol oynamıştır (Besson, 2008; Seguin, 2008). Bununla birlikte, Alman modelinden farklı olarak, Fransa'daki turnuva için inşa edilen veya yenilenen stadyumların neredeyse tamamı (13 stadyumdan 12'si) ilgili

şehirlerin mülkiyetinde kalmıştır ve projeye yalnızca dört kulüp mali olarak katılmıştır (Brailard, 2016; Moulard, 2018). Böylece, yeni Fransız futbol stadyumlarının çoğunluğu kamu finansmanı ile finanse edilmiştir. Üstelik, vakaların %90'ında, yerleşik kulüpler stadyumların yalnızca kiracısı olmuş ve nadiren inşaat veya işletmenin ana itici gücü olmuşlardır.

5.2. Avrupa Futbol Kulüplerinde Yumuşak Bütçe Kısıtlamalarının Rolü ve Finansal Fair Play Düzenlemeleri

Avrupa futbol pazarının büyüklüğü 2016-2017 sezonunda 25,5 milyar euro iken, 2017-2018 sezonunda 28,4 milyar euroya, 2018-2019 sezonunda ise 28,9 milyar euroya yükselerek Avrupa futbolunun %59'unu barındıracağı hesaplanmıştır (Deloitte, 2020). Avrupa futbol pazarının, Kovid-19'un etkisiyle 2019-2020 sezonunda 3,7 milyar eurodan 25,2 milyar euroya gerilediği tahmin ediliyor. Lig bazında pazar büyüklüklerine bakıldığında, 2019-2020 sezonu itibarıyla İngiltere'nin 5,7 milyar euro, İspanya'nın 3,1 milyar euro, Almanya'nın 2,9 milyar euro, İtalya'nın 2,3 milyar euro, Fransa'nın 1,6 milyar euro, Türkiye Süper Ligi'nin ise 1,6 milyar euro olduğu tahmin ediliyor (Deloitte, 2021). Bu kadar büyük bir pazar, kulüpler arasında rekabeti zorunlu kılarken, kulüpler de rakipleriyle rekabet edebilmek için rekabeti dengelemeye çalışıyor (Savaş, 2022).

2010'lu yıllarda Yumuşak Bütçe Kısıtlaması (YBK) kavramı spora, özellikle Avrupa futboluna uygulanmıştır. Storm ve Nielsen (2012), kulüplerin çoğunluğunun kalıcı kayıplara ve yüksek borç seviyelerine rağmen faaliyetlerine nasıl devam edebildiklerini açıklamak için YBK çerçevesini ilk kullananlardan biriydi (Andreff, 2015; Bertheussen & Solberg, 2022; Dermit-Richard & François, 2022). Bu kulüpler, belli paydaşların desteği sayesinde maddi kayıplara rağmen faaliyetlerini sürdürebilmektedir. Bu destek genellikle mali niteliktedir ve kulüplerin bütçe kısıtlamalarını çeşitli "yumuşaklık" türleri kullanarak yumuşatmak için hissedarlardan, bankalardan veya devletten gelmektedir. UEFA tarafından 2011 yılında getirilen Finansal Fair Play (FFP) düzenlemelerinin, kulüplerin bütçe kısıtlamalarını sertleştirdiği ve Avrupa kulüp futbolunun finansal toparlanmasına katkıda bulunduğu belirtilmektedir (Franck, 2015, 2018). Profesyonel takım sporlarında bütçe kısıtlamalarını mikro, orta ve makro düzeylerde sertleştirmek için başka olasılıklar da önerilmektedir (Andreff, 2022). Mevcut literatürde, YBK'ler ile stadyumların kamu finansmanı arasındaki ilişki henüz yeterince incelenmemiştir. Literatürdeki bu boşluğa yakın zamanda Jacobsen ve ark. (2021) tarafından da dikkat çekilmiş olup, "gelecekteki araştırmaların aynı zamanda stadyumları finanse ediyorlar çünkü bunlar önemli bir mali karaktere sahip." İlgili araştırma, yerel yönetimlerden

stadyum inşaatı veya tadilatı için alınan mali desteğin, profesyonel spor kulüpleri için YBK'leri ne ölçüde tetiklediğini inceleyerek sporda YBK literatürüne katkıda bulunmaktadır.

5.3. Yumuşak Bütçe Kısıtlamasının Teorik Temelleri

Bütçe kısıtı kavramı, bireyin kendisine sunulan gelir miktarıyla sınırlı olduğu piyasa ekonomisiyle ilişkilidir. Bu kısıtlama mali disiplinle eş anlamlıdır ve sert bütçe kısıtlamasını temsil eder. Kornai (1979, 1986), sosyalist ekonomiler bağlamında, devlete ait bir işletmenin bu bütçe kısıtlamasına tabi olmadığını, çünkü ciddi mali zorluklar durumunda devlet yardımına güvenebileceğini ilk gözlemleyen kişi olmuştur. Bu yardım, tek seferlik müdahalelerle sınırlı kalmamış, kronik mali kayıp yaşayan firmalar düzenli olarak kurtarılmıştır. Başka bir deyişle, sosyalistlerin işlettiği girişimin hayatta kalma garantisi olmuştur. Bu tür doğrudan veya dolaylı mali destek, sosyalist ekonomilerdeki şirketlerin bütçe kısıtlamalarının hafifletilmesine yardımcı olarak, olumsuz mali sonuçlar biriktirirken faaliyetlerini sürdürmelerine olanak tanımıştır. Kornai ve ark. (2003), sosyalist dönüşüm sonrası dönemde yumuşak bütçe kısıtlamalarına yol açan beş ana araç grubunu belirlemiştir: bütçe sübvansiyonu, vergi indirimi, banka ve ticari krediler ve sosyal güvenlik katkı paylarının ödenmemesi.

6. FIFA DÜNYA KUPASI'NIN FİNANSAL EVRİMİ: GELİRLER, MALİYETLER VE EKONOMİK ETKİLER (1998-2022)

FIFA Dünya Kupası, dünyanın en büyük spor etkinliklerinden biri olarak her dört yılda bir, ev sahibi ülkelere hem ekonomik hem de sosyal açıdan önemli fırsatlar sunmaktadır. Turnuvarın popülaritesi arttıkça, buna paralel olarak finansal boyutu da büyük ölçüde genişlemiştir. 1998'den 2022'ye kadar geçen süre zarfında, bilet, yayın ve sponsor gelirleri gibi ana gelir kalemleri büyük bir artış göstermiş, aynı zamanda devlet desteği ve turnuvarın toplam maliyetleri de devasa boyutlara ulaşmıştır. Özellikle, yeni pazarlara açılma, dijitalleşme ve altyapı yatırımları gibi faktörler, Dünya Kupası'nın finansal evriminde belirleyici olmuştur. Bu bağlamda, turnuvarın yıllar içindeki finansal değişimlerini analiz ederek, FIFA Dünya Kupası'nın küresel ekonomik etkilerini göstermektedir.

Çalışmanın bu bölümünde 1998 Fransa ve 2022 Katar FIFA Dünya Kupa organizasyonları dahil olmak üzere organizasyonların yıllara yöre finansal ve ekonomik verileri hakkında bilgiler sunulmaktadır. Bu doğrultuda organizasyonların kaç tesiste yapıldı, bilet gelirleri, yayın gelirleri, turizm gelirleri ve toplam maliyet değişkenlerine göre ele alınmıştır.

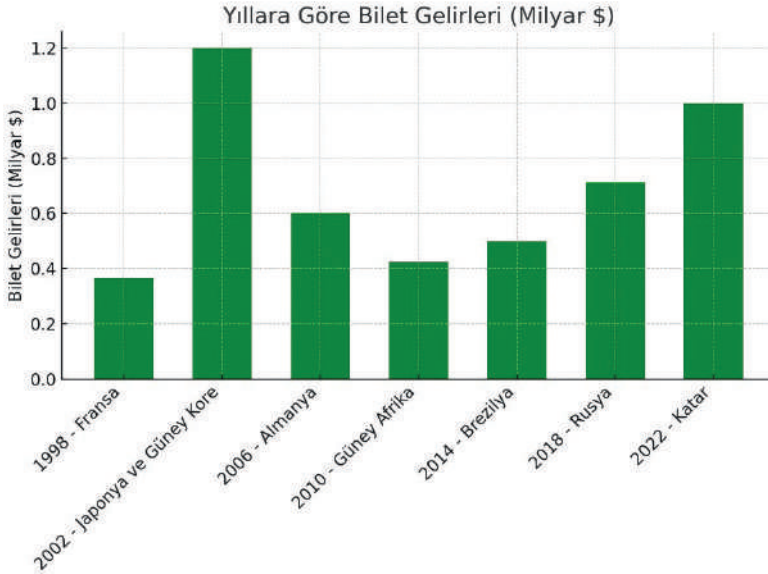
Tablo 1. FIFA Dünya Kupası (1998-2022) Organizasyonlarına İlişkin Finansal Veriler

Kriter	1998 - Fransa	2002 - Japonya ve Güney Kore	2006 - Almanya	2010 - Güney Afrika	2014 - Brezilya	2018 - Rusya	2022 - Katar
Kaç Tesiste Yapıldı	10	20	12	10	12	12	8
Bilet Gelirleri (\$)	365 Milyon	1.2 Milyar	600 Milyon	423 Milyon	500 Milyon	712 Milyon	1 Milyar
Yayın Gelirleri (\$)	400 Milyon	1.6 Milyar	1.8 Milyar	2.4 Milyar	2.43 Milyar	3 Milyar	3.5 Milyar
Turizm Gelirleri (\$)	1.4 Milyar	1.35 Milyar	2 Milyar	509 Milyon	3.03 Milyar	3.96 Milyar	17 Milyar
Toplam Maliyet (\$)	2.33 Milyar	5 Milyar	4.3 Milyar	3.6 Milyar	11.6 Milyar	14.2 Milyar	220 Milyar

Kaynak: (Baumann, ve ark., 2012; Groothuis & Rotthoff, 2016; Hagn & Maennig, 2007; Kobierecki & Pierzgaliski, 2022; Lang, ve ark., 2010; Sun, ve ark., 2013; Dubunsky, 2024; Sharman, ve ark., 2024; Carvache-Franco, ve ark., 2024; Wikipedia, 2024; New World Encyclopedia, 2024; Sporting News, 2024; DAZN, 2024; Dockorea, 2024; Lee & Taylor, 2005).

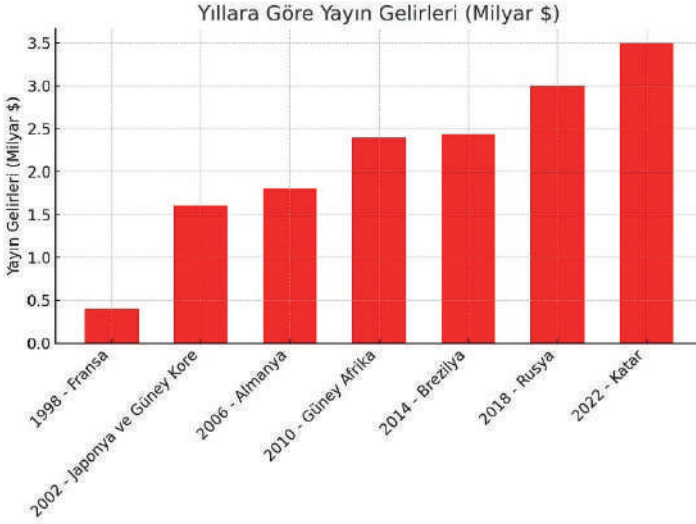
Tablo 1'deki veriler grafik olarak daha detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Şekil 1. Dünya Kupası Yıllarına Göre Bilet Gelirleri

2002'deki Japonya ve Güney Kore turnuvası, bilet gelirlerinde büyük bir sıçrama yapmış (1.2 milyar \$), ancak 2006'dan sonra bu gelirler yaklaşık 500-600 milyon dolar bandına gerilemiştir. 2002'deki artış, Asya'da düzenlenen ilk Dünya Kupası olmasıyla ilgili olabilir ve bu durum geniş bir izleyici kitlesi ve yeni pazarlara erişimi sağlamış olabilir. 2010'dan itibaren bilet gelirlerindeki durağanlık, bilet fiyatlarının daha dengeli hale gelmesi ve stadyum kapasitelerinin belirli sınırlarda kalmasıyla açıklanabilir.

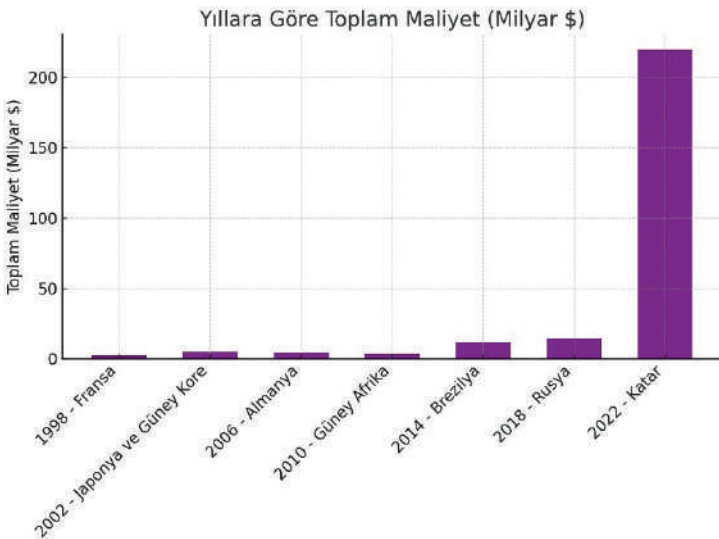
Şekil 2. Dünya Kupası Yıllarına Göre Yayın Gelirleri

Yayın gelirleri, 1998'den 2014'e kadar sürekli bir artış göstermiştir. 1998'de 400 milyon dolar olan yayın gelirleri, 2022'de 3.5 milyar dolara kadar yükselmiştir. Bu artış trendi, Dünya Kupası'nın televizyon ve dijital medya üzerinden daha fazla kişi tarafından izlenmesi ve bu alandaki pazarlama stratejilerinin güçlenmesiyle açıklanabilir.

Şekil 3. Dünya Kupası Yıllarına Göre Turizm Gelirleri

Turizm gelirleri, Dünya Kupası düzenlenen ülkeler için önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Özellikle 2018'de Rusya'da 3.96 milyar dolar, 2022 Katar'da ise 17 milyar dolar gibi büyük turizm gelirleri elde edilmiştir. Bu artış, ev sahibi ülkelerin Dünya Kupası'na gelen turistleri çekme konusundaki başarısını ve organizasyonun küresel etkisini yansıtır. 2010'da Güney Afrika'da turizm geliri nispeten düşüktür (509 milyon dolar), bu da belki de coğrafi konum ve turizm altyapısıyla ilgili olabilir.

Şekil 4. Dünya Kupası Yıllarına Göre Toplam Maliyet

1998'de toplam maliyet 2.3 milyar dolar iken, 2022 Katar'da bu rakam 220 milyar dolara ulaşmıştır. Bu büyük artış, 2014 ve 2022'de belirginleşmiştir. Katar'daki 220 milyar dolarlık devasa maliyet, büyük altyapı projeleri ve stadyum inşaatlarına yapılan yatırımlardan kaynaklanmaktadır. Ülkede stadyumlar, oteller, havaalanları, tren hatları gibi büyük projeler Dünya Kupası'na hazırlanırken yapılmıştır. 2014 Brezilya ve 2018 Rusya'daki yüksek maliyetler de ev sahibi ülkelerin ekonomilerini canlandırmak amacıyla yaptıkları büyük çaplı yatırımlardan kaynaklanmaktadır. Ancak Katar örneğinde, bu yatırımların boyutu ve kapsamı çok daha büyüktür.

Bu bilgilere göre aşağıdaki değerlendirmeler yapılabilir.

1. **Dünya Kupası'nın Küreselleşmesi:** Dünya Kupası, 1998'den itibaren Asya, Afrika ve Orta Doğu gibi yeni bölgelerde düzenlenmeye başlamış, bu da yeni pazarlara ve izleyici kitlelerine ulaşmayı kolaylaştırmıştır. Bu küreselleşme, sponsorluk, yayın ve bilet gelirlerini artıran bir faktör olmuştur.
2. **Artan Altyapı İhtiyaçları:** Ev sahibi ülkeler, turnuvayı düzenlerken daha modern ve büyük çaplı stadyumlar ve altyapılar inşa etmek zorunda kalmışlardır. Bu da maliyetleri artırmıştır, ancak özellikle Katar'da bu maliyet devasa boyutlara ulaşmıştır.
3. **Dijitalleşme:** Yayın gelirlerindeki artış, dijital platformların gelişimi ve Dünya Kupası'nın global erişiminin artmasıyla doğrudan ilişkilidir.
4. **Turizm ve Ekonomik Fırsatlar:** Dünya Kupası'nı düzenleyen ülkeler, turizmden elde edilen gelirleri artırmak için büyük fırsatlar yakalamışlardır, ancak bu fırsatlar bölgesel şartlara göre farklılık göstermiştir.
5. **Yükselen Maliyetler ve Sponsorluk Stratejileri:** Artan maliyetler, hem devlet hem de FIFA'nın daha fazla destek vermesine yol açarken, sponsorluk anlaşmalarının da organizasyonun finansmanında daha önemli bir rol oynamasını sağlamıştır.

Dünya Kupası'nın yıllar içindeki bu değişikliklerinin temelinde organizasyonun büyümesi, ev sahibi ülkelerin prestij ve ekonomik fayda beklentisi ve FIFA'nın stratejik hamleleri yatmaktadır.

7. SPOR LİGLERİNİN DİNAMİKLERİ: BÜYÜK VE KÜÇÜK LİGLER ARASINDAKİ YAPISAL VE FİNANSAL FARKLILIKLAR

Dünya genelindeki her spor sistemi, liglerin yapısına büyük ölçüde bağlıdır, çünkü spor endüstrisi modeli, aktörler arasındaki değer değişimine dayanmaktadır. Ligler, sermaye, sponsorlar ve reklamlar şeklinde kaynakları çekebildiklerinde, genel spor sistemi ve dolayısıyla bağımsız spor kulüpleri de fayda sağlar. Noll'a (2014) göre liglerin var olma sebepleri sadece finansal gerekçelerle sınırlı değildir; çünkü ligler şu konularda temel bir rol oynar: oyun alanında ve dışında kurallar koymak, gelirleri dağıtmak ve maliyetleri paylaşmak, ana aktörleri korumak, ticari anlaşmalar geliştirmek. Ancak, spor endüstrisi, Avrupa spor modeline özgü olan açık ligler ve ABD spor modeline daha özgü olan kapalı ligler tartışıldığında farklılık gösterir. Açık liglerde kulüplerin ligler arasında hareketliliği vardır; bir yandan terfi etme hayali yaşanırken, diğer yandan düşme belirsizliği ve korkusu bulunur. Bu liglerde, alt liglerdeki en iyi takımlar bir üst lige terfi ederken, en zayıf takımlar ise bir alt lige düşürülür (Noll, 2014).

Küçük lig takımlarını, büyük lig muadillerinden yalnızca adlarına bakarak ayırt etmek kolaydır; ancak küçük etkinlikler için birçok tanım mevcuttur (Agha & Taks, 2019). Ekonomik etkiyi ölçme amacı doğrultusunda, Gratton ve Taylor (2000) dört farklı etkinlik türü (A, B, C ve D) içeren bir sınıflandırma oluşturmuşlardır; daha küçük C ve D türündeki etkinlikler çok geniş bir çeşitliliği kapsar. Wilson (2006) bu modeli genişletmiş ve yerel ve bölgesel olayları kapsamak için daha yoğun bir E Türü kategorisi önermiştir. Sonuç olarak, bu tipolojilerin ya da önerilen sınıflandırmaların hiçbiri ekonomik teoriye dayalı değildir. Agha ve Taks (2015), bu sorunu ele almak için kaynak taleplerine dayalı bir tanım geliştirmişlerdir. Bir etkinliği gerçekleştirmek için gereken kaynakların sürekliliği, onların "Etkinlik Kaynak Talebi" (EKT) dediği şeydir. Etkinlikler için özellikle üç tür kaynak gereklidir: insan (ör. personel, gönüllüler), finansal (ör. özel veya hükümet yatırımları) ve fiziksel (ör. mekanlar, konaklama, ulaşım). Bu nedenle, etkinlikler, talep edilen kaynakların çok değişkenli bir kombinasyonu ile işlemselleştirilir ve "büyük" etkinlikler yüksek EKT'ye sahip olanlar, "küçük" etkinlikler ise düşük EKT'ye sahip olanlar olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer önemli fark, liglerin yarattığı sermaye miktarıdır, çünkü büyük ligler, hem gelir hem de maliyet yapılarında büyük miktarda para döndürebilmektedir. Ancak ligleri sınıflandırmanın başka yöntemleri de vardır ve bunlar üç farklı alanı içerir (Noll, 2014): yönetim, altyapılar ve paydaşlarla ilişkiler. Bu alanlar, büyük ve küçük ligler arasındaki temel farkların ortaya çıktığı bölümlerdir.

Öncelikle, liglerin yönetim ve organizasyonları farklıdır çünkü büyük ligler daha yapılandırılmış bir organizasyon şeması ve daha fazla beceriye ve deneyime sahip yöneticiler gerektirir. Gerçekten de, eski oyuncuların ve yıldızların liglerin yönetim kurullarına katılması yaygındır; örneğin Dejan Bodiroga'nın Euroleague'de yer alması gibi. Bu fark alanı incelendiğinde, insan kaynakları, daha gelişmiş yöneticiler ve direktörler ile oyuncuların kalitesi ve becerileri açısından da değerlendirilir. Büyük liglerde en yetenekli oyuncular sistemin bir parçasıdır ve kariyerlerinin sonuna gelmedikçe küçük liglerde pek görülmezler. İkinci fark grubu, liglerin spor operasyonlarını en iyi şekilde yerine getirebilmesi için gereken tüm altyapıları kapsar. Daha ayrıntılı olarak, takımların performanslarını sergilemek için sahip oldukları veya kiraladıkları tesisleri ifade eder: mekanlar, arenalar, stadyumlar, sahalar, havuzlar ve lig tarafından gerekli olan her şey. Açıkça, büyük liglerin gereksinimleri küçük liglerin gereksinimlerinden daha yüksektir; örneğin, stadyum ve arena minimum kapasitesi, büyük ve küçük ligler arasındaki farkı belirlemek için bilinen bir parametredir. Son olarak, üçüncü fark alanı çok geniş bir unsurlar yelpazesini kapsar çünkü liglerle ilişkili tüm paydaşları içerir: izleyiciler ve taraftarlar, sponsorlar, muhabirler ve diğerleri. Taraftarlarla olan ilişki çok önemlidir çünkü büyük ligler daha fazla destekçi çekebilir ve bu taraftarlar küçük liglere göre daha fazla ödeme yapmaya istekli olur. Bu, TV hakları, ürün satışları, etkinlik yönetimi ve pazarlamanın büyük liglerde daha yapılandırılmış ve daha geniş olduğu anlamına gelir. Aynı durum, reklam, hizmetler, basın ve etkinlikleri içeren partnerlerle olan ilişkiler için de geçerlidir. Bunlar, bu iki tür lig arasındaki en önemli fark alanlarıdır ve bir ligin büyük mü yoksa küçük mü olduğunu sınıflandırmak için parametre olarak kullanılabilir. Son parametre, analiz edilen spor türünü içerir çünkü dünya çapında en ünlü sporlar (futbol, basketbol, voleybol, tenis...) ligler arası bir bağımlılık sistemine sahiptir, ancak Avrupa'da daha az bilinen bazı sporlar (badminton, curling...) yalnızca küçük lig olarak kabul edilen tek bir lige sahiptir (Andreff & Staudohar, 2000).

Bu iki tür lig arasında finansman modelleri açısından büyük bir fark vardır. Bir kulübün dahil olduğu spor etkinliklerinin seviyesine bağlı olarak, kapı giriş ücretlerinden gelir elde edebilir; çünkü Avrupa sporlarında birincil gelir kaynağı kapı giriş ücretleridir (Andreff & Staudohar, 2000). Bu cümle, Avrupa'daki birçok kulübün hala uyguladığı geleneksel spor finansmanı modelini ilgilendirir. Bu finansman modeli "Seyirciler – Sübvansiyonlar – Sponsorlar – Yerel" veya SSSL modeli olarak adlandırılabilir. Bu model, amatör kulüpler için fon toplamanın en kolay yolunu temsil eder çünkü en yaygın gelir stratejilerine dayanır. Bu stratejiler önemli kaynaklar veya yatırımlar gerektirmez. Küçük liglerdeki kulüpler, sezon boyunca ortaya

çıkan tüm olası maliyetlerle başa çıkmak için bu stratejilere güvenebilir ve muhtemelen bu yeterli olacaktır; ancak rekabetçi spor şirketleri, sosyal sermayeyi artırmak için yeni finansman yöntemleri tasarlayabilirler. Büyük ligler, daha önce gördüğümüz gibi, başka özellikler taşıyor ve finansman ve fon sağlama yolları farklıdır. Bu ifadelerin birçok nedeni vardır, örneğin televizyonun yükselişi ve medya şirketlerinin katılımı, endüstrinin rekabetinin artması, sahneye yeni nesil girişimcilerin çıkması ve bu yeni yatırımcıların ek büyüme ve rekabet avantajı için ek fonlar sağlama yetenekleri (Andreff & Staudohar, 2000).

7.1. Futbol Kulüplerinde İş Modelleri, Sahiplik Yapıları ve Performans Üzerindeki Etkileri

Bir hedef kitle olarak tanımlanan spor kulübü taraftarları için kulüplerinin markalaşması oldukça önemlidir. Çünkü markalaşma farklılaşma anlamı taşımaktadır (Aydın & Belli, 2022). Yeni milenyumun başlangıcından bu yana, futbol endüstrisi birçok kesişen konunun ardından güçlü bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu konuya olan güçlü ilginin örnekleri arasında, artan popülerlik ve taraftar katılımı, artan TV hakları, muhasebe ve mali skandallar ve oyunculara aşırı ücret verilmesi bulunmaktadır (Di Simone & Zanardi, 2021).

Literatürde finansal ve spor performansları arasındaki ilişkilerin çoğu, kulübün iş modeli ve yönetim türü tarafından belirlenmektedir. Genel olarak, karı maksimize etmeye (PM) veya kulübü kontrol eden öznenin faydasını maksimize etmeye (UM) yönelik iki iş modeli bulunmaktadır. PM modelinde, finansal ve spor performansı arasında güçlü bir ilişki olması beklenirken, UM modelinde spor performansları finansal performanslarla zayıf bir şekilde ilişkilidir. Yüksek konsantrasyonlu sahiplik nedeniyle yönetim kurulu yapısı ve CEO özelliklerinin finansal ve spor performansları üzerinde etkili olmadığı belirtilmiştir (Ruta ve ark., 2020). Ayrıca, kulübün finansal performansını olumlu yönde etkileyen faktörler arasında piyasa modeli ve hakim hissedarın uyruğu bulunmaktadır (Wilson ve ark., 2013).

Yabancı hissedarların kulübün performansını olumlu yönde etkileyen daha büyük ekonomik avantajlar sunduğu görülmektedir. Özsermaye sahipliğiyle ilgili kamulaştırma ve izleme etkilerinin performansı nasıl etkilediği vurgulanmaktadır (Acero ve ark., 2017). Hisselerin kontrolü ile kulübün mali sonuçları arasında ters U şeklinde bir ilişki bulunmuştur. Düşük kontrol seviyeleri için, zenginliğin yöneticiler veya iç çevre tarafından kamulaştırılmasının etkileri karlılığı zayıflatır. Yüksek konsantrasyon seviyelerinde ise ana şirketin hedeflerinin karın maksimize edilmesinden farklı

olabilmesi mümkündür. İş verimliliği kavramı da önemlidir; verimliliğin tüm futbol şirketleri için birincil hedef olmadığı tespit edilmiştir. Verimliliğin çeşitli açılardan çerçevesini tanımlanabileceği ve bu nedenle iş modeline bağlı olması gerektiği açıktır (Miragaia ve ark., 2019).

Sporun ekonomi alanıyla ilişkisi sadece sektörel paydaşların değil, akademik alandaki araştırmacıların ve akademisyenlerin de ilgisini çekmiştir. Bu alana olan ilgi, endüstri hakkında çok çeşitli ve ilginç sorular sorulabilmesi ve spor verilerinin kullanımıyla ekonomi teorilerinin test edilebilmesi nedeniyle artmıştır (Leeds, ve ark., 2018). Genelde spor ekonomisi, özelde futbol ekonomisi, endüstriyel ekonomi, uygulamalı ekonomi ve ekonomi sosyolojisi gibi alanların laboratuvarı haline gelmiştir. Spor ekonomisi, bir disiplin olarak hukuk, politika, finans ve iş alanlarının yanı sıra sporun alt bilimleriyle de kesişmektedir (Ongan & Demiröz, 2010).

7.2. Spor Finansmanında Kamu Fonlarının Rolü

Kamu finansmanı, spor altyapısının geliştirilmesi ve bakımında, özellikle spor tesislerinin inşası ve yenilenmesinde önemli bir rol oynar. Amerika Birleşik Devletleri'nde, yerel ve eyalet yönetimleri 1970 ile 2020 yılları arasında profesyonel spor tesisleri için 33 milyar doların üzerinde sübvansiyon sağlamıştır (Bradbury ve ark., 2023). Bu kamu fonları genellikle özel spor takımlarına büyük stadyumlar inşa etmek için yönlendirilir ve bu yatırımların yerel topluluklar için ekonomik faydalar sağlayacağı beklentisi vardır. Ancak, bu faydaların ya abartıldığı ya da gerçekleşmediği ve bu durumun yerel bütçelerde önemli baskılar yarattığına dair kanıtlar giderek artmaktadır (Bradbury ve ark., 2023).

Spor tesislerinin kamu finansmanı arkasındaki ekonomik mantık sıkça sorgulanmaktadır. Kamu sübvansiyonlarının savunucuları, büyük spor etkinliklerine gelen taraftarlar ve turistlerin yerel işletmeleri canlandırdığını, iş yarattığını ve vergi gelirlerini artırdığını öne sürerler. Ancak, birçok çalışma şehirler için doğrudan finansal getirilerin minimal olduğunu ve artan kamu harcamalarının genellikle bütçe açıklarına yol açtığını ve bunun da yerel kolluk kuvvetleri tarafından cezalar ve varlık müsadere yoluyla telafi edilmesi gerektiğini göstermiştir (Graham & Makowsky, 2021). Çoğu durumda, büyük spor etkinlikleri sırasında güvenlik ihtiyacının artması nedeniyle yerel polis departmanlarının operasyonel maliyetlerinde artış görülmekte bu da belediye bütçelerini daha da zorlamaktadır (Pyun ve ark., 2023).

Ekonomik endişelere ek olarak, spor tesislerinin kamu finansmanı eşitlik sorunlarıyla da ilişkilendirilmiştir. Örneğin, bütçe açıklarını kapatmak için

varlık müsaderelerinden elde edilen gelirlere dayanmak, genellikle dezavantajlı toplulukları orantısız bir şekilde etkilemektedir (Graham & Makowsky, 2021). Bazı durumlarda, bu gelir yaratma mekanizması, spora yapılan kamu yatırımlarının yükünü zengin takım sahiplerinden ekonomik olarak dezavantajlı bireylere kaydırarak adalet ve hükümetin özel girişimleri finanse etme rolü hakkında önemli soruları gündeme getirmektedir (Blemings & Humphreys, 2024).

7.3. Spor Tesislerinin Ekonomik Etkisi: Gerçekleşmeyen Faydalar

Spor tesislerine yapılan önemli kamu yatırımlarına rağmen, yerel topluluklara sağlanan ekonomik geri dönüşler genellikle beklentilerin gerisinde kalmaktadır. Spor tesislerinin turist çekerek ve iş yaratarak yerel ekonomileri canlandıracağı iddiası sıklıkla ampirik araştırmalar tarafından sorgulanmaktadır (Bradbury ve ark., 2023). Çalışmalar, yeni stadyumlar ve arenaların yerel istihdamda veya gelir artışında önemli artışlar sağlamadığını göstermektedir. Aslında, spor tesislerinden beklenen ekonomik kazanç gerçekleşmediğinde, birçok belediye bütçe açıklarıyla karşı karşıya kalmaktadır (Graham & Makowsky, 2021).

Bu sınırlı ekonomik etkinin temel nedenlerinden biri, ikame etkisidir. Bu etki, yerel halkın harcamalarını diğer eğlence aktivitelerinden spor etkinliklerine kaydırarak, yeni bir ekonomik faaliyet yaratmadığı durumu ifade eder (Bradbury ve ark., 2023). Ayrıca, bilet satışları ve ticari ürünler gibi büyük spor etkinliklerinden elde edilen gelirler genellikle doğrudan takım sahiplerine gitmekte ve yerel ekonomide dolaşmamaktadır (Pyun ve ark., 2023). Sonuç olarak, yerel işletmeler yeni bir spor tesisinin varlığından beklenenden daha az fayda sağlayabilmektedir (Bradbury ve ark., 2023).

Dahası, bu tesislerin finansmanının yükü genellikle yerel vergi mükelleflerine düşmektedir. Stadyumlar için sağlanan kamu sübvansiyonları, sıklıkla satış vergileri, otel vergileri veya tahviller yoluyla finanse edilir ve bu da belediye bütçelerinde büyük bir baskı yaratabilir. Bazı durumlarda, yerel yönetimler spor tesislerini sürdürmek için eğitim ve kamu güvenliği gibi temel hizmetler için harcamaları kısmak zorunda kalabilir (Blemings & Humphreys, 2024). Bu durum, kamu fonlarının özel spor takımlarını desteklemek için kullanılmasına yönelik artan eleştirileri beraberinde getirmiştir, özellikle vaat edilen ekonomik faydalar gerçekleşmediğinde (Bradbury ve ark., 2023).

8. TARAFTAR TOKENLARI: DİJİTALLEŞME VE YATIRIMCI DAVRANIŞLARI

Taraftar tokenları üzerine yapılan çalışmalar, UEFA Şampiyonlar Ligi maç sonuçlarının taraftar token fiyatlarında anormal getirilere yol açtığını, ancak yatırımcıların yerel maçlar ve Avrupa maçlarına karşı benzer şekilde davranmadığını göstermektedir (Demir ve ark., 2022). Ayrıca, halka açık spor kulüplerinin hisse senetleri ile taraftar token getirileri arasında herhangi bir ilişki bulunamamış ve futbol maçı sonuçları ile Google Trendler tarafından ölçülen yatırımcı ilgisinin token fiyatlarını belirlediği tespit edilmiştir (Scharnowski ve ark., 2023). Vidal-Tomás (2022), yatırımcıların taraftar tokenları ile çeşitlendirme yoluyla risklerini azaltabileceklerini ortaya koymuştur.

Kovid-19 salgını sırasında futbol kulüpleri, maçların seyircisiz oynanması ve azalan gelirler nedeniyle mali zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Bu dönemde dijitalleşme artmış ve Blockchain teknolojisi spor kulüpleri için yeni bir iletişim, yönetim ve gelir kaynağı haline gelmiştir. Socios.com gibi platformlar aracılığıyla taraftar tokenları, kulüplerin taraftarlarıyla bağlantı kurmasını ve karar alma süreçlerine katılım sağlamasını mümkün kılmıştır. Örneğin Juventus taraftarları, 2020 Avrupa Futbol Şampiyonası'nın kutlama şarkısını ve takımın ilk resmi arabasını seçebilmiştir. AS Roma taraftarları, canlı brifing sırasında soru sorma fırsatı bulmuş, Paris Saint-Germain taraftarları ise kulübün yıllık ödülleri için oy kullanabilmiştir (GSIC, 2021).

9. DİJİTAL FİNANSIN SPOR İNOVASYONUNDAKİ ROLÜ

Spor altyapısının geleneksel kamu finansmanı modeline karşın, dijital finans spor endüstrisinde inovasyonu teşvik eden umut verici bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Finansal hizmetlerle teknolojiyi entegre eden dijital finans, finansal işlemlerin verimliliğini artırmakta, maliyetleri azaltmakta ve yeni yatırım yolları sunmaktadır (Li ve ark., 2024). Örneğin Çin'de dijital finans, spor işletmeleri arasında inovasyonu teşvik etmekte ve işletmelerin yeni teknolojilere yatırım yapmalarını sağlayarak finansman kısıtlarını hafifletmede önemli bir rol oynamıştır (Li ve ark., 2024).

Dijital finansın spor inovasyonundaki rolü basit finansal işlemlerin ötesine geçmektedir. Daha küçük spor işletmelerinin daha önce ulaşamadıkları kredi ve finansman seçeneklerine erişmelerine olanak tanır, özellikle de finansal altyapının daha az gelişmiş olduğu bölgelerde (Yao & Yang, 2022). Bu sermayeye erişimin demokratikleşmesi, daha geniş bir şirket yelpazesinin spor endüstrisine katılmasını sağlayarak inovasyonu ve rekabeti artırır. Dijital finansın bilgi asimetrisini azaltma ve özelleştirilmiş finansal çözümler

sunma yeteneği, özellikle geleneksel finans sistemi içinde giriş engelleriyle karşılaşan küçük ve orta ölçekli spor işletmeleri için faydalı olmuştur (Li ve ark., 2024).

Ayrıca dijital finans, spor işletmelerinin sürdürülebilirliğinde kritik bir rol oynamaktadır. Nakit akışlarını daha iyi yönetmelerine ve finansal riskleri azaltmalarına yardımcı olur. Blockchain ve yapay zeka gibi dijital teknolojilerden yararlanan spor şirketleri, finansal operasyonlarını kolaylaştırabilir, şeffaflığı artırabilir ve karar verme süreçlerini iyileştirebilir (Li ve ark., 2024). Bu sadece inovasyonu teşvik etmekle kalmaz, aynı zamanda spor endüstrisinin uzun vadeli finansal sağlığına katkıda bulunarak büyüme için daha istikrarlı ve kapsayıcı bir ortam yaratır (Yao & Yang, 2022).

Spor altyapısı için kamu finansmanı yaygın olarak kullanılan bir model olarak kalırken, dijital finansın geleneksel kamu sübvansiyonlarının sağlayamadığı çeşitli avantajları vardır. İlk ve en önemlisi, dijital finans yenilikçi spor işletmelerini finanse etmek için daha esnek ve verimli bir yol sunar (Li ve ark., 2024). Kamu finansmanı, genellikle bürokratik süreçlerle sınırlıdır ve kapsamı sınırlıdır, oysa dijital finans, işletmelerin ihtiyaçlarına hızla uyum sağlayabilir ve zamanında finansal çözümler sunabilir (Yao & Yang, 2022).

SONUÇ

Spor endüstrisi, küresel ölçekte büyüyen ve her geçen gün daha karmaşık hale gelen bir yapıdadır. Bu büyüme, sporun sadece bir eğlence aracı olmaktan çıkıp, çok boyutlu bir ekonomik aktör haline gelmesine yol açmıştır. Sporun finansman yapıları, bu endüstrinin sürdürülebilirliğini sağlamak adına en kritik unsurlar arasında yer almakta olup, spor kulüpleri ve organizasyonları için uzun vadeli başarıyı belirleyen faktörlerin başında gelmektedir.

Spor ekonomisi üzerine yapılan bu çalışma, spor kulüplerinin finansman modelleri ile sportif başarıları arasındaki ilişkiyi ve bu modellerin spor endüstrisine olan etkilerini incelemiştir. Spor kulüplerinin, gerek amatör gerekse profesyonel düzeyde, farklı finansman kaynaklarına ihtiyaç duyduğu ve bu kaynakların kulüplerin mali yapısında belirleyici bir rol oynadığı gözlemlenmiştir. Sporun endüstrileşmesiyle birlikte, sponsorluklar, özkaynak kitlesel fonlama, borç finansmanı ve medya hakları gibi finansman yöntemlerinin kulüplerin ekonomik sürdürülebilirliğini sağlamada önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, spor endüstrisinde fonlama ve finansman arasındaki karşılıklı ilişki, kulüplerin ekonomik büyümesini etkileyen bir diğer önemli unsurdur. Fonlama, genellikle geri ödeme gerektirmeyen kaynakların sağlanması anlamına gelirken, finansman

sermaye elde etme sürecini ifade eder. Spor kulüpleri, geri ödeme zorunluluğu olmayan fonlama kaynaklarını tercih etmekte ve bu sayede borçlanmadan sürdürülebilirlik sağlamaya çalışmaktadır. Bununla birlikte, finansman düzeylerinin de fonlama kaynakları üzerinde bir etkiye sahip olabileceği ve bu iki kavramın birbirini karşılıklı olarak etkilediği bulgulanmıştır.

Sonuç olarak, spor endüstrisinde finansman modellerinin geliştirilmesi, kulüplerin sürdürülebilirliğini artırmak ve rekabet gücünü korumak adına hayati bir öneme sahiptir. Özellikle profesyonel spor kulüpleri, finansal yapılarını güçlendirmek için özkaynak kitlesel fonlama, sponsorluklar ve medya gelirleri gibi alternatif finansman kaynaklarına yönelmelidir. Aynı zamanda, spor endüstrisinin gelecekteki büyümesi ve kulüplerin finansal başarısı, bu finansman modellerinin doğru bir şekilde yönetilmesine ve optimize edilmesine bağlıdır. Spor kulüplerinin finansal sürdürülebilirliği, sadece kulüplerin başarısı için değil, aynı zamanda spor ekonomisinin genel sağlığı için de kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, spor endüstrisinin karmaşık yapısının bir parçası olan finansman süreçleri, sadece kulüplerin iç dinamikleri ile sınırlı kalmayıp, küresel ekonomik dalgalanmalardan da etkilenmektedir. Bu nedenle, spor kulüpleri ve organizasyonları, esnek ve uyarlanabilir finansman stratejileri geliştirerek uzun vadeli başarı ve büyüme için uygun adımlar atmalıdır. Sporun küresel ekonomik yapıdaki yeri göz önünde bulundurulduğunda, doğru finansal kararların alınması, sadece kulüplerin geleceğini değil, aynı zamanda sporun toplumsal etkisini de derinlemesine şekillendirecektir.

Kaynaklar

- Acero, I., Serrano, R., & Dimitropoulos, P. (2017). Ownership structure and financial performance in European football. *Corporate Governance: The international journal of business in society*, 17(3), 511-523.
- Agha, N., & Taks, M. (2019). Economic impact of minor sporting events and minor league teams. In P. Downward, B. Frick, B. Humphreys, T. Pawlowski, J. Ruseski, & B. Soebbing (Eds.), *Handbook of Sports Economic* (pp. 395-404). London, United Kingdom: SAGE Publications Ltd.
- Andreff, W. (2015). *Disequilibrium Sports Economics: Competitive Imbalance and Budget Constraints*; Edward Elgar Publishing: Camberley, UK.
- Andreff, W. (2022). Hardening the Soft Budget Constraint in Professional Team Sports: Why Is It so Hard? In *Professional Team Sports and the Soft Budget Constraint*; Edward Elgar Publishing: Camberley, UK, pp. 33-76.
- Andreff, W., & Staudohar, P. D. (2000). The evolving European model of Professional Sports Finance. *Journal of Sports Economics*, 1(3), 257-276. <https://doi.org/10.1177/152700250000100304>
- Antelli, M. (2024). The Influence of Financing Structure on Professional Sport Clubs' Performance in Italian "Lnp Serie A2" League. (Master Thesis), Vytautas Magnus University, Faculty of Economics and Management, Kaunas.
- Asan S. & Çingöz, Y.E. & Paktaş, Y. (2021). Takım ve Bireysel Spor Yapan Bireylerin Bilişsel Davranışçı Fiziksel Aktivite Düzeylerinin Karşılaştırılması, Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 23(2).
- Aydın, G., & Belli, E. (2022). Spor pazarlamasında rebranding ve debranding uygulamaları. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(Özel Sayı 1), 548-561.
- Barringer, B. R., & Ireland, R. D. (2022). *Entrepreneurship: Successfully launching New Ventures*. Pearson.
- Baumann, R., Engelhardt, B., & Matheson, V. A. (2012). Labor Market Effects of the World Cup: A Sectoral Analysis. In W. Maennig & A. Zimbalist (Eds.), *International Handbook on the Economics of Mega Sporting Events* (pp. 377-391). Edward Elgar Publishing.
- Belli, E., & Saraçoğlu, Y. Y. (2021). The relationship between the economic development levels of the countries and their sporting achievements in the 2020 Tokyo Olympics. *J. Educ. Issues*, 7, 33-42.
- Belli, E., Bedir, F., & Turan, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (9), 89-103.
- Bertheussen, B.A., & Solberg, H.A. (2022). Soft Budget Constraints and Institutional Logics in European Football. In *Professional Team Sports and*

- the Soft Budget Constraint; Edward Elgar Publishing: Camberley, UK, pp. 12–32.
- Besson, E. (2008). *Accroître la Compétitivité des Clubs de Football Professionnel Français*. Available online: <https://www.viepublique.fr/sites/default/files/rapport/pdf/084000693.pdf> (accessed on 15 October 2022).
- Blemings, B., & Humphreys, B. (2024). Public Financing of Professional Sports Facilities and Drug Asset Forfeiture. *Public Finance Review*, 52(4), 439-465.
- Bradbury, J. C., Coates, D., & Humphreys, B. R. (2023). The impact of professional sports franchises and venues on local economies: A comprehensive survey. *Journal of Economic Surveys*, 37(4), 1389-1431.
- Braillard, T. (2016). *Grande Conférence Sur Le Sport Professionnel Français*. Available online: https://institut-isbl.fr/wpcontent/uploads/sites/3/2016/05/ConfSportPro_2016_Rapport_exc.indd-confsportpro_2016_rapport_hd4.pdf (accessed on 15 October 2022).
- Breuer, C., Hallmann, K., Wicker, P., & Feiler, S. (2011). Financing of Sport Facilities in Germany. *Gd. Stades*, 135–149.
- Buckle, M., & Huang, C. (2018). The efficiency of sport betting markets: An analysis using arbitrage trading within Super Rugby. *International Journal of Sport Finance*, 13, 279–294.
- Carvache-Franco, M., Hassan, T., Orden-Mejía, M., Carvache-Franco, O., & Carvache-Franco, W. (2024). Motivations and satisfaction of sports tourists during the FIFA world cup in Qatar 2022. *Heliyon*, 10(5).
- Çeyiz, S., & Özbek, O. (2014). Küreselleşme Ve Spor Etkileşimi. *International Journal Of Sport Culture And Science*. 2(Special Issue 1). 487-495.
- Çingöz, Y. E., Altuğ, T., Şensoy, C., Turan, M., Yönel, M., & Akın, H. (2022). Bireylerin sportif rekreasyonel aktivitelere ilişkin sağlık inancı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının incelenmesi. *The Online Journal of Recreation and Sports*, 11(1), 1-18.
- DAZN. (2024). FIFA World Cup hosts: List of every country that has ever staged the famous tournament. Erişim Tarihi: 12 Eylül 2024, <https://www.dazn.com/en-US/news/soccer/fifa-world-cup-hosts-list-of-every-country-that-has-ever-staged-the-famous-tournament/1o5lmkizmhejlh2v-b30u3kx09>
- Deloitte, (2020). *Annual Review of Football Finance 2020*, 1-36.
- Deloitte, (2021). *Annual Review of Football Finance 2021*, 1-64.
- Demir, E., Ersan, O., & Popesko, B. (2022). Are Fan Tokens Fan Tokens? *Finance Research Letters*, 102736. doi:10.1016/j.frl.2022.102736
- Dermit-Richard, N., & François, A. (2022). Budget Constraints in French Professional Football: Contrasting Situations. In *Professional Team Sports*

- and the Soft Budget Constraint; Edward Elgar Publishing: Camberley, UK, pp. 77–102.
- Deutscher, C., Frick, B., & O’ tting, M. (2018). Betting market inefficiencies are short-lived in German professional football. *Applied Economics*, 50, 3240–3246.
- Di Simone, L., & Zanardi, D. (2021). On the relationship between sport and financial performances: an empirical investigation. *Managerial Finance*, 47(6), 812-824.
- Dockorea. (2024). 2002 FIFA World Cup: South Korea’s Miracle on the Pitch. Erişim Tarihi: 12 Eylül 2024, <https://dockorea.com/2002-2/>
- Dubinsky, Y. (2024). Clashes of cultures at the FIFA World Cup: Reflections on soft power, nation building, and sportswashing in Qatar 2022. *Place Branding and Public Diplomacy*, 20(2), 218-231.
- Ekmekçi, A., Ekmekçi, R., & İrmış, A. (2013). Küreselleşme Ve Spor Endüstrisi. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*. 4(1). 91-117.
- Franck, E. (2015). Regulation in Leagues with Clubs’ Soft Budget Constraints: The Effect of the New UEFA Club Licensing and Financial Fair Play Regulations on Managerial Incentives and Suspense. In *Disequilibrium Sports Economics*; Edward Elgar Publishing: Camberley, UK.
- Franck, E. (2018). European Club Football after “Five Treatments” with Financial Fair Play—Time for an Assessment. *International Journal of Financial Studies*, 6, 97. doi:10.3390/ijfs6040097
- Gallagher, D., Gilmore, A., & Stolz, A. (2012). The strategic marketing of small sports clubs: From fundraising to Social Entrepreneurship. *Journal of Strategic Marketing*, 20(3), 231–247. <https://doi.org/10.1080/0965254x.2012.657225>
- Graham, S. R., & Makowsky, M. D. (2021). Local government dependence on criminal justice revenue and emerging constraints. *Annual Review of Criminology*, 4(1), 311-330.
- Gratton, C., & Taylor, P. (2000). *Economics of sport & recreation*. London: E & FN Spon.
- Groothuis, P. A., & Rotthoff, K. W. (2016). The Economic Impact and Civic Pride Effects of Sports Teams and Mega-Events: Do The Public and the Professionals Agree? *Economic Affairs*, 36(1), 21-32.
- GSIC. (2021). The sports industry and the digital transformation: 5 years ahead [Report]. Available at: <https://sport-gsic.com/>
- Hagn, F., & Maennig, W. (2007). Labour Market Effects of the 2006 Soccer World Cup in Germany. *Chair for Economic Policy, University of Hamburg*.
- Haldarov, Z., Asteriou, D., & Trachanas, E. (2020). The impact of bank ownership on lending behavior: Evidence from the 20082009 financial cri-

- sis. *International Journal of Finance & Economics*, (in press). <http://doi.org/10.1002/ijfc.2256>.
- Humphreys, B. R. (2023). Professional Sports Subsidies and Urban Congestion Externalities: Assessing 50 Years of Failed Urban Economic Development Policies. *Eastern Economic Journal*, 49(4), 457-474.
- Jacobsen, Å., Kringstad, M., & Olsen, T.-E. (2021). Extraordinary Funding and a Financially Viable Football Industry—Friends or Foes? A Norwegian Football League Perspective. *Sustainability*, 13, 2788. doi:10.3390/su13052788
- John, G., Sheard, R., & Vickery, B. (2016). *Stadia: The Populous Design and Development Guide*; Routledge: London, UK.
- Karataş, E. Ö., Savaş, B. Ç., & Karataş, Ö. (2021). Beden eğitimi, spor ve oyunun sosyalleşme üzerine etkisi. *Kafkas Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-16.
- Kılıç M, Arslan A. (2018). Parçalanmış aileye mensup lise öğrencilerinin sosyalleşmesinde sporun etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 17(66), 505-517.
- Kobierecki, M. M., & Pierzgałski, M. (2022). Sports Mega-Events and Economic Growth: A Synthetic Control Approach. *Journal of Sports Economics*, 23(5), 567-597.
- Kornai, J. (1979). Resource-Constrained versus Demand-Constrained Systems. *Econometrica*, 47, 801–819. doi:10.2307/1914132
- Kornai, J. (1986). The Soft Budget Constraint. *Kyklos*, 39, 3–30. doi:10.1111/j.1467-6435.1986.tb01252.x
- Kornai, J., Maskin, E., & Roland, G. (2003). Understanding the Soft Budget Constraint. *Journal of Economic Literature*, 41, 1095–1136. doi:10.1257/jel.41.4.1095
- Lang, M., Rathke, A., & Runkel, M. (2010). Comparative Analysis of Costs and Economic Effects of the FIFA World Cups (1998-2018). *Region et Developpement*, 31, 47-64.
- Lee, C. K., & Taylor, T. (2005). Critical reflections on the economic impact assessment of a mega-event: The case of 2002 FIFA World Cup. *Tourism Management*, 26(4), 595-603.
- Leeds, M. A., Allmen, P. V., & Matheson, V. A. (2018). *The economics of sports*. New York: Routledge.
- Li, D., Wu, Z., & Wu, Q. (2024). How Does Digital Finance Affect Sports Enterprise Innovation? Evidence from Chinese Sports Listed Enterprises. *Sustainability*, 16(14), 5847.
- Maskin, E., & Xu, C. (2001). Soft Budget Constraint Theories: From Centralization to the Market. *Economics of Transition*, 9, 1–27. doi:10.1111/1468-0351.00037

- Miragaia, D., Ferreira, J., Carvalho, A., & Ratten, V. (2019). Interactions between financial efficiency and sports performance: Data for a sustainable entrepreneurial approach of European professional football clubs. *Journal of Entrepreneurship and Public Policy*, 8(1), 84-102.
- Moulard, J. (2018). Nouvelle Ressource et Évolution Du Business Model: Une Équation à Plusieurs Inconnues: Le Cas Des Nouveaux Stades Du Football Français; Normandie Université: Rouen, France.
- New World Encyclopedia. (2024). World Cup. Erişim Tarihi: 12 Eylül 2024, https://www.newworldencyclopedia.org/entry/World_Cup
- Nikkinen, J., Piljak, V., & Rothovius, T. (2020). Impact of the 2008–2009 financial crisis on the external and internal linkages of European frontier stock markets. *Global Finance Journal*, 46, 100481. <http://doi.org/10.1016/j.gfj.2019.100481>
- Noll, R. G. (2014). The organization of sports leagues. *Oxford Review of Economic Policy*, 19(4), 530–551. <https://doi.org/10.1093/oxrep/19.4.530>
- Ongan, T. H., & Demiröz, D. M. (2010). Akademik futbol. İstanbul: Hiperlink Yayınları, s.28.
- Parks Janet, B., & Zanger Beverly, R. K. Quarterman Jerome (1998). *Contemporary sport manajement*.
- Route, D., Lorenzon, L., & Sironi, E. (2020). The relationship between governance structure and football club performance in Italy and England. *Sport, Business and Management: An International Journal*, 10(1), 17-37.
- Savaş, B. Ç. (2022). Investigation of the Competitive Balance in the Europe's Big Five Leagues and the Turkish Super League: The Ten Seasons Between 2011/2012-2020/2021. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20(2), 91-104.
- Scharnowski, M., Scharnowski, S., & Zimmermann, L. (2023). Fan Tokens: Sports and Speculation on the Blockchain, *Journal of International Financial Markets, Institutions & Money*, 89, 1-27. doi:10.1016/j.intfin.2023.101880
- Schwienbacher, A., & Larralde, B. (2010). Crowdfunding of small entrepreneurial ventures. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1699183>
- Seguin, P. (2008). Grands Stades—Rapport de La Commission Euro 2016. Available online: <https://investisseur.olympiquelyonnais.com/images/PDF/Rapport-de-la-Comission-Grands-Stades-EURO-2016.pdf> (accessed on 15 October 2022).
- Setälä, H. (2015). Possibilities and ways of funding sports clubs in Finland. *University of Applied Sciences*.

- Sharman, S., Piper, T., McGrane, E., & Newall, P. W. (2024). Gambling adverts in live TV coverage of the Qatar 2022 FIFA Men's World Cup. *Addiction Research & Theory*, 32(4), 237-244.
- SportingNews. (2024). WorldCuphosts: All-time countries, cities, tournament history. Erişim Tarihi: 12 Eylül 2024, <https://www.sportingnews.com/us/soccer/news/world-cup-hosts-all-time-countries-cities-tournament-history/exuii1eppyhc1mxzo9v0lua1>
- Storm, R.K., & Nielsen, K. (2012). Soft Budget Constraints in Professional Football. *European Sport Management Quarterly*, 12, 183–201. doi:10.1080/16184742.2012.669389
- Sun, Y.-Y., Rodriguez, A., Wu, J.-H., & Chuang, S.-T. (2013). Why hotel rooms were not full during a hallmark sporting event: The 2009 World Games experience. *Tourism Management*, 36(C), 469-479.
- Turan, M., Mavibaş, M., & Savaş, B. Ç. (2022). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin sporda mental dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Kafkas Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 52-70.
- Vidal-Tomás, D. (2022). Blockchain, sport and fan tokens. Munich Personal RePEc Archive. MPRA Paper No. 111350. <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/111350/>
- Wikipedia. (2024). Economics of the FIFA World Cup. Erişim Tarihi: 12 Eylül 2024, https://en.wikipedia.org/wiki/Economics_of_the_FIFA_World_Cup
- Wilson, R. (2006). The economic impact of local sport events: Significant, limited or otherwise? A case study of four swimming events. *Managing Leisure*, 11, 57–70.
- Wilson, R., Plumley, D., & Ramchandani, G. (2013). The relationship between ownership structure and club performance in the English Premier League. *Sport, Business and Management: An International Journal*, 3(1), 19-36.
- Ertek, T. (2015). *Temel Ekonomi*, Genişletilmiş 4. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Rehber, E. (2012). *Temel ekonomi*. Ekin Yayınevi.
- Stanford, J. (2015). *Economics for everyone*. London: Pluto Press.
- Türk, A. (2014) *Ekonomi, Hiperlink*.
- Laine, A., & Vehmas, H. (2017). Getting a grip on the private sport sector in Europe. *The private sport sector in Europe: A cross-national comparative perspective*, 1-16.
- Legg, D., Foster, G., Greyser, S. A., & Walsh, B. (2009). *The Business of Sports: Text and Cases on Strategy and Management*.

Spor Yönetiminde Sürdürülebilirlik ve Nitel Araştırmalar

Editörler:

Serhat ÖZBAY

Murat TURAN

İnci Seçkin AĞIRBAŞ

 ÖZGÜR
YAYINLARI

ISBN 978-975-447-926-3

9 789754 479263